JOHN REED
ZECE *ZILE CARE AU ZGUDUIT* LUMEA

Note sărite

** *William English Walling* (1877 – 1936) – economist şi sociolog american, autor al câtorva lucrări despre mişcarea muncitorească şi despre socialism. Lucrarea lui Walling „Mesajul Rusiei”, citată de J. Reed, a fost publicată în S.U.A. în 1908.

— *Nota Red.*

— În pofida câtorva inexactităţi, „Notele şi explicaţiile” lui J. Reed sunt de mare interes. Ele vădesc cât de minuţios a studiat el relaţiile politice din Rusia înainte de octombrie şi, în special, ne fac să ne dăm seama de simpatiile şi antipatiile politice ale autorului, să înţelegem cum aprecia el însuşi partidele şi grupările în luptă.

— *Nota Reci.*

* * ** *Zinoviev G.E.* (Radomâsiski) a avut repetate devieri de la bolşevism şi în cele din urmă a rupt-o cu marxism-leninismul: În perioada reacţiunii stolâpiniste a avut o atitudine împăciuitoristă faţă de menşevicii-lichidatori şi de otzovişti. În octombrie 1917 el a comis împreună cu Kamenev o trădare, luând atitudine în ziarul menşevic „Novaia jizn” împotriva hotărârii C.C. cu privire la insurecţie şi divulgând astfel duşmanilor planul insurecţiei. Într-o scrisoare către membrii partidului bolşevic, Lenin (Opere, vol. 26, E.S.P.L.P. 1954, pag. 197) a înfierat această faptă a lui Zinoviev şi Kamenev, calificându-i drept spărgători de grevă, şi a cerut excluderea lor din partid. După Revoluţia din Octombrie, Zinoviev a fost pentru crearea unui guvern de coaliţie cu parţi** În directoratul provizoriu au intrat: Kerenski, Nikitin, Tereşcenko, Verhovski şi Verderevski.

— *Nota Red.*

— Membri ai aripii revoluţionare şi internaţionaliste a partidelor socialiste din Europa, numiţi astfel fiindcă participaseră la Conferinţa internaţională de la

Zimmerwald (Elveţia) din 1915. – *J. Reed*.

* „Muncitorul şi soldatul”.

— *Nota Trad*.

** – „Tribunul poporului”.

— *Nota Trad*.

* * *** = „Graiul”.

— *Nota Trad*.

* * ** * * „Dimineaţa Rusiei”.

— *Nota Trad*.

* – „Partidul muncitoresc social-democrat rus”.

— *Nota Trad*.

83

* – „Vă rog, tovarăşi!” – *Nota Trad*.

— Este vorba de „Oastea Donului”.

— *Nota Trad*.

— Muraviev era locotenent-colonel.

— *Nota Red*.

— În ansamblu, în întregime.

— *Nota Trad*.

— La 29 octombrie (11 noiembrie) Vikjel (Comitetul executiv al sindicatului feroviarilor), care după revoluţia din octombrie a fost unul din centrele activităţii antisovietice, adoptase o rezoluţie, cerând formarea unui guvern din toate partidele „socialiste”. Conform directivelor date de Lenin şi de Comitetul Central, tratativele cu Vikjel trebuiau să constituie „un paravan diplomatic al acţiunilor militare”. împotriva liniei indicate de Lenin şi de Comitetul Central, Kamenev şi Sokolnikov s-au declarat de acord cu cererea Vikjelului ca, alături de bolşevici, în guvern să fie incluşi reprezentanţi ai partidelor contrarevoluţionare: menşevicii şi socialiştii-revoluţionari.

La propunerea lui Lenin, Comitetul Central adoptă la 2 (15) noiembrie o rezoluţie, prin care se respingea orice acord cu aceste partide contrarevo

— Vezi cap. XI. – *J. Reed*.

— Cuvintele dintre paranteze nu există în procesele-verbale ale şedinţelor C.E.C.

— *Nota Reci*.

— La j. Reed, cuvintele scrise cursiv lipsesc.

— *Nota Red*.

— Prin cursă se înţelege atacarea vaselor inamice de către nave particulare (corsari) cu autorizaţia guvernului statului beligerant.

— *Nofa Trad*.

— A.V. Lunacearski a continuat să rămână la postul său de comisar al poporului.

— *Nota Red*.

— E vorba de sindicatele capitaliştilor.

— *Nota Trad*.

* în 1919 au apărut în S.U.A. trei ediţii ale acestei cărţi. În acelaşi an. cu prilejul celei de-a doua vizite a lui John Reed în Rusia Sovietică. V.I. Lenin a scris prefaţa pentru o nouă ediţie americană, dar cu această prefaţă a lui V.I. Lenin cartea a apărut în S.U.A. abia în 1926.

În limba rusă cartea lui John Reed a apărut în 11 ediţii: în 1923, în 1924 (patru ediţii), în 1925, în 1927 (două ediţii), în 1928, 1929 şi 1930. Aproape toate ediţiile ruse, începând cu prima, au apărut cu prefeţele scrise de V.I. Lenin şi de N.K. Krupskaia.

PREFAŢĂ LA EDIŢIA AMERICANĂ

Am citit cu un imens interes şi cu atenţie susţinută cartea lui John Reed „Zece zile care au zguduit lumea”. Recomand din toată inima această lucrare muncitorilor din toate ţările. Aş dori să văd cartea aceasta difuzată în milioane de exemplare şi tradusă în toate limbile, deoarece dă o expunere veridică, extraordinar de viu scrisă, a evenimentelor atât de importante pentru înţelegerea a ceea ce este revoluţia proletară şi dictatura proletariatului. Aceste probleme sunt azi larg dezbătute, dar înainte de a accepta sau respinge aceste idei, este necesar să se înţeleagă întreaga însemnătate a hotărârii ce urmează a fi luată. Cartea lui John Reed va contribui, fără îndoială, la lămurirea acestei probleme, care e problema fundamentală a mişcării muncitoreşti mondiale.

N. *Lenin*

PREFAŢĂ LA EDIŢIA RUSĂ

„Zece zile care au zguduit lumea” – aşa şi-a intitulat John Reed minunata sa carte. Ea conţine o descriere neobişnuit de vie şi de viguroasă a primelor zile ale Revoluţiei din Octombrie. Nu e numai o simplă enumerare de fapte, o culegere de documente – este redarea unor scene trăite, atât de tipice, încât toţi cei care au participat la revoluţie îşi vor aminti de scene similare, ai căror martori au fost. Toate aceste tablouri, prinse pe viu, redau cum nu se poate mai bine starea de spirit a maselor, acea stare de spirit care ne permite să înţelegem fiecare act al măreţei revoluţii.

La prima vedere pare ciudat că această carte a putut fi scrisă de un străin, de un american care nu cunoştea nici limba, nici felul de viaţă al poporului… S-ar părea că ar fi trebuit să comită la tot pasul greşeli ridicole şi să treacă cu vederea multe lucruri esenţiale.

Aşa scriu îndeobşte străinii despre Rusia Sovietică. Sau nu înţeleg de loc evenimenţeles sau desprind unele fapte izolate, nu întotdeauna tipice, şi le generalizează.

E drept, au fost foarte puţini martori oculari ai revoluţiei.

John Reed n-a fost un observator indiferent, ci un revoluţionar înflăcărat, un comunist care a înţeles sensul evenimentelor, sensul măreţei lupte. Această înţelegere i-a dat acea acuitate de viziune fără de care nu s-ar fi putut scrie o asemenea carte.

Şi ruşii scriu altfel despre Revoluţia din Octombrie: sau fac o apreciere a ei, sau descriu episoadele la care au luat parte. Cartea lui Reed zugrăveşte un tablou atotcuprinzător al adevăratei revoluţii populare de masă, şi de aceea va avea o deosebit de mare însemnătate pentru tineret şi pentru generaţiile viitoare, care vor studia Revoluţia din Octombrie ca pe un eveniment istoric. Cartea lui Reed este, în felul ei, o epopee.

John Reed s-a legat cu trup şi suflet de revoluţia rusă. Rusia Sovietică i-a devenit scumpă şi apropiată. El a murit

aici de tifos şi e înmormântat lângă zidul Kremlinului. Cel care a descris furie/raliile jertfelor revoluţiei aşa cum le-a descris John Reed a meritat această cinste.

N. Krupskaia

JOHN REED

ZECE *ZILE CARE AU ZGUDUIT* LUMEA

PREFAŢA

Această carte e un crâmpei de istorie concentrată, de istorie aşa cum am văzut-o. Ea nu are pretenţia de a fi altceva decât o naraţiune amănunţită a Revoluţiei din noiembrie[1], când bolşevicii, în fruntea muncitorilor şi a soldaţilor, au cucerit puterea de stat în Rusia şi au încredinţat-o Sovietelor.

O bună parte din carte se ocupă, bineînţeles, de „Petrogradul roşu", capitala şi sufletul insurecţiei. Cititorul trebuie însă să ştie că ceea ce s-a petrecut la Petrograd s-a repetat aproape întocmai, cu o intensitate mai mare sau mai mică şi la intervale de timp diferite, în întreaga Rusie.

În cartea aceasta – prima dintr-o serie pe care intenţionez să o scriu – trebuie să mă mulţumesc a face o cronică a evenimentelor fie văzute şi trăite de mine, fie confirmate de mărturii demne de crezare, cronică precedată de două capitole, în care voi prezenta pe scurt fundalul şi cauzele Revoluţiei din noiembrie. Îmi dau seama că aceste capitole vor fi aride la citit, dar ele sunt esenţiale pentru înţelegerea a ceea ce urmează.

În mintea cititorului, firește, vor lua naştere o seamă de întrebări. Ce este bolşevismul? Ce fel de orânduire de stat au Creat bolşevicii? De ce au dizolvat bolşevicii cu forţa Adunarea constituantă dacă înainte de Revoluţia din noiembrie fuseseră pentru ea? Iar dacă burghezia fusese împotriva Adunării constituante înainte ca pericolul bolşevismului să fi devenit evident, cum se face că după aceea s-a transformat în apărătoarea ei?

Acestor întrebări, ca şi multor altora, nu li se poate

---

1 Toate datele la care se referă J. Reed sînt după stilul nou. In ediţia de fată se indică pretutindeni în paranteză şi datele după stilul vechi. -- Nota Red.

da aici un răspuns. Într-un alt volum – „De la Kornilov la Brest-Litovsk” – descriu desfăşurarea revoluţiei până la încheierea păcii cu germanii inclusiv. Acolo explic originea şi funcţiile instituţiilor revoluţionare, evoluţia stării de spirit a poporului, dizolvarea Adunării constituante, structura Statului sovietic, mersul şi rezultatele tratativelor de la Brest-Litovsk.

Analizând ascensiunea bolşevicilor, e necesar să înţelegem că viaţa economică şi armata Rusiei nu s-au dezorganizat la 7 noiembrie (25 octombrie) 1917, ci cu multe luni înainte, ca rezultat logic, inevitabil al unui proces care începuse încă din 1915. Reacţionarii corupţi, atotputernici de la curtea ţarului îşi propuseseră cu bună ştiinţă să împingă Rusia spre înfrângere, pentru a încheia o pace separată cu Germania. Lipsa de arme pe front care a determinat catastrofala retragere din vara lui 1915, proasta aprovizionare a armatei şi a marilor oraşe, ruinarea industriei şi a transporturilor în 1916 – toate acestea, după cum se ştie astăzi, făceau parte dintr-o uriaşă campanie de sabotaj, întreruptă în momentul hotărâtor de revoluţia din martie[2].

Cu toată învălmăşeala inerentă unei mari revoluţii, care a eliberat dintr-odată 160.000.000 de oameni dintre cei mai asupriţi din lume, în primele luni ale noului regim atât situaţia internă cât şi capacitatea de luptă a armatei s-au îmbunătăţit incontestabil.

Dar „luna de miere” n-a durat mult. Clasele avute nu doriseră decât o revoluţie politică care să ia puterea din mina ţarului pentru a le-o da lor. Ele ar fi vrut ca Rusia să devină o republică constituţională, ca Franţa şi ca Statele Unite, sau o monarhie constituţională, ca Anglia. Masele populare însă voiau o adevărată democraţie muncitorească şi ţărănească.

În cartea sa „Russia’s Message” („Mesajul Rusiei”) – o relatare a revoluţiei din 1905 – William English Walling ” * descrie cât se poate de bine starea de spirit a muncitorilor ruşi care aveau să susţină mai târziu, aproape

2 Din februarie (st. v.).

în unanimitate, pe bolşevici:

„Ei (muncitorii) şi-au dat seama că şi sub guvernul cel mai liber, dacă acesta se va afla în mina altor clase sociale, e cu putinţă să sufere de foame ca şi înainte…

Muncitorul rus este revoluţionar, dar el nu este nici violent, nici dogmatic şi nici lipsit de inteligenţă. E gata să se urce pe baricade, şi le cunoaşte, fiind singurul muncitor din lume care le-a studiat din proprie experienţă. E gata, arde de dorinţa de a lupta până la capăt împotriva clasei capitaliştilor care-l asupreşte. El nu ignorează însă existenţa altor clase şi cere numai ca acestea să ia atitudine, de o parte sau de alta, în cumplitul conflict care se apropie…

Ei (muncitorii) erau cu toţii de acord că instituţiile politice americane sunt de preferat instituţiilor lor, dar nu doreau câtuşi de puţin să înlocuiască un despot printr-altul (adică prin clasa capitaliştilor).

Muncitorii din Rusia, împuşcaţi, executaţi cu sutele la Moscova, Riga şi Odesa, întemniţaţi cu miile în fiecare închisoare din Rusia şi deportaţi în deşerturi şi în ţinuturile arctice, au înfruntat toate acestea nu de dragul îndoielnicelor privilegii ale muncitorilor din Goldfields şi Cripple Creek…”

Iată de ce, în toiul unui război extern, revoluţia politică s-a transformat în Rusia într-o revoluţie socială, care a culminat prin triumful bolşevismului.

D-l A.J. Sack, directorul Biroului rus de informaţii din Statele Unite – ostil guvernului sovietic –, arată în cartea sa „Naşterea democraţiei ruse”:

„Bolşevicii şi-au alcătuit un guvern propriu cu Nikolai Lenin premier şi Lev Troţki ministru de externe. Faptul că aceştia urmau să vină în mod inevitabil la putere devenise evident aproape imediat după revoluţia din martie. Istoria bolşevicilor după revoluţie este istoria necontenitei lor ascensiuni”.

Străinii, şi mai ales americanii, subliniază adesea „ignoranţa” muncitorilor ruşi. E drept, lor le lipsea experienţa politică a popoarelor din Apus, dar aveau în

schimb o vastă experienţă în materie de organizaţii voluntare. În 1917 cooperativele de consum din Rusia numărau peste 12.000.000 de membri, iar Sovietele erau ele înseşi o minunată dovadă a geniului organizatoric al maselor muncitoare ruse. În plus, nu există, probabil, popor pe lume care să cunoască atât de bine teoria socialistă şi aplicarea ei în practică. William English Walling îi caracterizează astfel pe aceşti oameni: „În majoritatea lor, muncitorii ruşi ştiu să citească şi să scrie. Timp de ani de zile, în ţară a fost o situaţie atât de agitată, încât muncitorii au avut avantajul de a fi conduşi nu numai de oameni înaintaţi din mijlocul lor, ci şi de numeroase elemente revoluţionare din păturile culte ale societăţii, care s-au alăturat clasei muncitoare datorită ideilor lor de înnoire politică şi socială a Rusiei…”

Mulţi scriitori explică ostilitatea lor faţă de regimul sovietic arătând că ultima fază a revoluţiei ruse n-a fost decât o luptă a elementelor „respectabile” ale societăţii împotriva brutalelor atacuri ale bolşevicilor. Dar, în realitate, tocmai clasele avute au fost acelea care, dându-şi seama de creşterea puterii organizaţiilor revoluţionare ale poporului, au hotărât să le distrugă şi să stăvilească revoluţia. Pentru a atinge acest scop, burghezia a recurs la măsuri desperate. Pentru a submina guvernul Kerenski şi Sovietele a fost dezorganizat transportul şi au fost provocate tulburări interne; pentru a zdrobi comitetele de întreprindere au fost închise anumite întreprinderi şi dosite materii prime şi combustibil; pentru a nimici comitetele militare pe front a fost reintrodusă pedeapsa cu moartea şi s-au creat condiţii favorabile unei înfrângeri pe front.

Toate acestea au dat apă la moară bolşevicilor. Ei au ripostat, propovăduind lupta de clasă şi proclamând supremaţia Sovietelor.

Între aceste două orientări extreme, susţinute în întregime sau numai parţial de alte grupări, se aflau aşa-numiţii socialişti „moderaţi”: menşevicii, s socialiş tii-revoluţionari şi câteva partide mai mici. Aceste grupări au

fost şi ele atacate de clasele avute, dar puterea lor de rezistenţă era paralizată de concepţiile lor teoretice.

În general, menşevicii şi socialiştii-revoluţionari considerau că, din punct de vedere economic, Rusia nu era încă matură pentru o revoluţie socială şi că ar fi posibilă numai o revoluţie *politică*. După concepţia lor, masele ruse nu erau suficient de pregătite pentru a prelua puterea, şi orice tentativă în această direcţie ar fi avut ca rezultat inevitabil o reacţie cu ajutorul căreia orice politician neruşinat ar fi putut restaura vechiul regim. Iată de ce, atunci când socialiştii „moderaţi" au fost siliţi să preia puterea, ei s-au temut să facă uz de ea.

Ei credeau că Rusia trebuie să treacă prin stadiile de dezvoltare politică şi economică prin care trecuse Europa occidentală şi că de-abia după aceea va ajunge, odată cu restul lumii, la un socialism complet dezvoltat. De aceea erau, firește, de acord cu clasele avute că Rusia trebuie să înceapă prin a fi un stat parlamentar, deşi cu unele ameliorări în comparaţie cu democraţiile apusene. În consecinţă, ei insistau ca clasele avute să facă parte din guvern.

De aici şi până la sprijinirea acestora nu era decât un pas. Socialiştii „moderaţi" aveau nevoie de burghezie. Dar burghezia nu avea nevoie de socialiştii „moderaţi". Şi astfel miniştrii socialişti au fost nevoiţi să renunţe încetul cu încetul la întregul lor program, în timp ce reprezentanţii claselor avute câştigau tot mai mult teren.

Iar când, în cele din urmă, bolşevicii au măturat toate aceste compromisuri găunoase, menşevicii şi socialiştii-revoluţionari s-au găsit printre aceia care au luptat de partea burgheziei… Acelaşi fenomen poate fi observat astăzi aproape în orice ţară din lume.

Consider că bolşevicii, departe de a fi o forţă distructivă, reprezintă singurul partid din Rusia care are un program constructiv şi totodată suficientă forţă pentru a-l traduce în viaţă. Dacă n-ar fi reuşit să preia puterea în acel moment, nu am nici cea mai mică îndoială că în decembrie armatele Germaniei imperiale ar fi fost la

Petrograd şi la Moscova şi că Rusia ar fi căzut din nou sub jugul vreunui ţar…

După un an întreg de guvernare sovietică, tot mai e la modă să se vorbească despre insurecţia bolşevicilor ca despre o „aventură”. A fost într-adevăr o aventură, şi încă una dintre cele mai minunate din câte a trăit vreodată omenirea; ea a năvălit în istorie călăuzind masele muncitoare şi mizând totul pe năzuinţele profunde şi măreţe ale acestora. Între timp se crease aparatul pentru împărţirea marilor latifundii ţăranilor. Comitetele de întreprindere şi sindicatele erau pregătite să pună în aplicare controlul muncitorilor asupra industriei. În fiecare sat, în fiecare oraş, în fiecare judeţ şi în fiecare gubernie existau Soviete de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, gata să preia administraţia locală.

Indiferent ce s-ar crede despre bolşevici, nu se poate nega că revoluţia rusă e unul dintre cele mai măreţe evenimente ale istoriei omenirii şi că ascensiunea bolşevicilor e un fenomen de importanţă mondială. După cum istoricii cercetează arhivele şi izvoarele în căutarea celor mai mici amănunte ale istoriei Comunei din Paris, ei vor voi să ştie ce s-a petrecut la Petrograd în noiembrie 1917, să cunoască spiritul care anima poporul, să afle cum arătau, vorbeau şi acţionau conducătorii lui. Acest lucru l-am avut în vedere când am scris cartea de faţă.

În focul luptei, simpatiile mele nu au fost neutre. Dar povestind istoria acelor măreţe zile, m-am străduit să privesc evenimentele cu ochii unui cronicar conştiincios, dornic să consemneze adevărul.

J. *R.*

New York, 1 ianuarie 1919

NOTE ŞI EXPLICAŢII

Cititorului obişnuit îi va veni foarte greu să se descurce în mulţimea de organizaţii ruse: grupări politice, comitete şi comitete centrale, Soviete, dume şi uniuni. Din această cauză dau mai jos câteva scurte definiţii şi explicaţii.

PARTIDELE POLITICE

La alegerile pentru Adunarea constituantă care au avut loc la Petrograd au existat 17 liste de candidaţi, iar în unele oraşe de provincie chiar 40; analiza succintă prezentată mai jos a ţelurilor şi compoziţiei partidelor politice se limitează însă la grupările şi fracţiunile menţionate în această carte. Nu pot arăta decât esenţa programului lor şi nu pot face decât o caracterizare generală a păturilor sociale pe care le reprezentau acestea.

1. *Monarhiştii* de diferite nuanţe, *octombriştii* etc. Aceste fracţiuni, în trecut puternice, nu mai existau oficial; membrii lor parte acţionau ilegal, parte se înscriseseră la *cădeţi*, deoarece aceştia din urmă ajunseseră, treptat, să adopte platforma lor politică. În cartea noastră ei sunt reprezentaţi de Rodzeanko şi Şulghin.

2. *Cadeţii*, numiţi astfel după iniţialele partidului lor: „Democraţi constituţionali” *. Titulatura oficială a partidului cadet (după revoluţie) e „Partidul libertăţii poporului”. Pe vremea ţarismului, partidul cadet era alcătuit din liberali – reprezentanţi ai claselor avute. Cadeţii erau cel mai mare partid al reformelor *politice* şi corespundeau, în linii generale, Partidului progresist din America. Când în martie 1917 a izbucnit revoluţia, cadeţii au format primul Guvern provizoriu. Cabinetul cadet a fost răsturnat în aprilie fiindcă se pronunţase deschis în favoarea ţelurilor imperialiste ale aliaţilor, inclusiv ţelurile imperialiste ale guvernului ţarist. Pe măsură ce revoluţia se transforma tot mai vădit într-o revoluţie social-economică, cadeţii deveneau tot mai conservatori. În această carte îi găsim reprezentaţi prin Miliukov, Vinaver, Şaţki.

2 a. *„Grupul de personalităţi publice”*. După ce cadeţii şi-au pierdut popularitatea din cauza legăturilor pe care le avuseseră cu acţiunea contrarevoluţionară a lui Kornilov, s-a constituit la Moscova „Grupul de personalităţi publice”. Reprezentanţi ai acestui grup au căpătat portofolii ministeriale în ultimul cabinet Kerenski. Deşi grupul se declarase politiceşte neutru, conducătorii săi

spirituali erau oameni ca Rodzeanko şi Şuigliin. Grupul era alcătuit din bancherii, comercianţii şi industriaşii cu vederile cele mai „moderne”, suficient de inteligenţi pentru a-şi da seama că lupta împotriva Sovietelor trebuia dusă cu armele acestora, adică prin organizarea economică. Tipici pentru acest grup erau Lianozov şi Konovalov.

3. *Socialiştii-populişti*, sau *trudovicii* („Grupul muncii”). Partid mic ca număr, alcătuit din intelectuali prudenţi, din conducători ai unor societăţi cooperatiste şi din ţărani conservatori. Deşi se proclamau socialişti, trudovicii apărau în realitate interesele micii burghezii: ale funcţionarilor, ale micilor comercianţi etc. Ei erau succesori direcţi, moştenitori ai tradiţiilor împăciuitoriste ale „grupului muncii” din Duma a IV-a de stat, compus în majoritate din reprezentanţi ai ţărănimii. În momentul izbucnirii revoluţiei din martie 1917, liderul *trudovicilor* în Duma de stat era Kerenski. Socialiştii populişti sunt un partid naţionalist. În carte sunt reprezentaţi de Peşehonov şi Ceaikovski.

4. *Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia*. Iniţial socialişti-marxişti. La un congres ţinut în 1903, divergenţele în probleme de tactică au scindat partidul în două fracţiuni: majoritatea (bolşinstvo) şi minoritatea (menţinstvo). De aici şi denumirile de „bolşevici” şi „menşevici”: „membri ai majorităţii” şi „membri ai minorităţii”. Aceste două aripi au devenit partide deosebite, ambele intitulându-se „Partid muncitoresc social-democrat din Rusia” şi proclamându-se marxiste. În realitate, după revoluţia din 1905, bolşevicii au fost minoritatea, pentru a redeveni majoritatea în septembrie 1917.

a) *Menşevicii*. Acest partid înglobează pe socialiştii de toate nuanţele care consideră că societatea trebuie să meargă spre socialism pe calea evoluţiei naturale şi că clasa muncitoare trebuie în primul rând să cucerească puterea politică. Şi acesta este un partid naţionalist. A fost un partid al intelectualilor socialişti, dar, întrucât

mijloacele de educaţie se găseau în mina claselor avute, intelectualii erau, fireşte, influenţaţi de această educaţie şi luau partea acestor clase. Printre conducătorii lor care apar în această carte se numără Dan, Liber, Ţereteli.

b) *Menşevicii internaţionalişti*. Aripa de stânga a menşevicilor, internaţionalişti şi ostili oricărei coaliţii cu clasele avute; ei nu vor totuşi să se separe de menşevicii conservatori şi se ridică împotriva dictaturii clasei muncitoare, preconizată de bolşevici. Troţki fusese timp îndelungat membru al acestui grup. Printre conducătorii lui sunt Martov şi Martânov.

c) *Bolşevicii*. Se numesc acum *Partidul comunist* pentru a sublinia completa lor separare de tradiţiile socialismului „moderat", sau „parlamentar", predominant la menşevici şi la aşa-zişii „socialişti majoritari" din toate ţările. Bolşevicii au propus o insurecţie proletară imediată şi preluarea puterii de stat pentru a grăbi instaurarea socialismului prin socializarea forţată a industriei, a pământului, a bogăţiilor naturale şi a instituţiilor financiare. Acest partid exprimă în special năzuinţele muncitorilor industriali, dar şi cele ale unei părţi considerabile a ţăranilor săraci. Denumirea de „bolşevic" nu poate fi tradusă prin „maximalist". Maximaliştii formau o grupare separată (vezi paragraful 5 b).

d) *Social-democraţii-internaţionalişti uniţi*, sau grupul „Novaia jizn"[3], denumiţi astfel după titlul foarte influentului ziar care era organul lor. Ei reprezintă un mic grup de intelectuali cu foarte puţini aderenţi din rândurile clasei muncitoare, cu excepţia partizanilor personali ai lui Maxim Gorki, conducătorul lor. Aceşti intelectuali au un program aproape identic cu cel al menşevicilor internaţionalişti, cu singura deosebire că grupul „Novaia jizn" a refuzat să adere la vreuna dintre cele două mari fracţiuni. Membrii grupului nu sunt de acord cu tactica bolşevicilor, dar au rămas în organele sovietice. Alţi reprezentanţi care apar în carte sunt Avilov, Kramarov.

e) „*Edinstvo*". O grupare foarte mică, în continuă

3 - „Viata nouă". - Nota Trad.

descreştere, compusă aproape exclusiv din partizani personali ai lui Plehanov, unul dintre pionierii mişcării social-democrate ruse din perioada 1880 – 1890 şi cel mai mare teoretician al acesteia. Plehanov, astăzi bătrân, fusese un social-patriot extremist, prea conservator chiar şi pentru menşevici. După lovitura de stat bolşevică, „Edinstvo" şi-a încetat existenţa.

5. *Partidul socialiştilor-revoluţionari*, denumiţi „eseri" după iniţialele titulaturii lor. Iniţial au fost partidul revoluţionar al ţăranilor, partidul „organizaţiilor de luptă", al teroriştilor. După revoluţia din martie li s-au alăturat mulţi oameni care nu fuseseră niciodată socialişti. Pe atunci ei preconizau desfiinţarea proprietăţii private numai asupra pământului, proprietarii acestuia urmând a fi despăgubiţi într-un fel oarecare. În cele din urmă, starea de spirit tot mai revoluţionară a ţărănimii i-a silit pe eseri să renunţe la clauza „despăgubirii". În toamna anului 1917, intelectualii mai tineri şi mai înflăcăraţi s-au desprins de partidul iniţial, formând unul nou: Partidul socialist-revoluţionar de stânga. Eserii, care mai târziu au fost denumiţi de grupările radicale „socialişti-revoluţionari de dreapta", au adoptat poziţia politică a menşevicilor şi au meri mina în mână cu aceştia. În ultimă analiză erau reprezentanţi ai intereselor ţăranilor bogaţi, ai intelectualilor şi ai păturilor înapoiate sub raport politic ale populaţiei din regiunile agricole îndepărtate. Printre ei existau însă mult mai multe grupări având un punct de vedere deosebit în problemele politice şi economice decât la menşevici. Dintre conducătorii lor sunt menţionaţi în carte: Avksentiev, Goţ, Kerenski, Cernov şi „bunica" Breşkovskaia.

a) *Socialiştii-revoluţionari de stânga*. Deşi teoretic împărtăşeau programul bolşevic de dictatură a clasei muncitoare, la început ei ezitau să urmeze tactica dârză a bolşevicilor. Socialiştii-revoluţionari de stânga au rămas totuşi în guvernul sovietic, în care deţineau unele ministere, în special pe cel al agriculturii. S-au retras de câteva ori din guvern, revenind însă de fiecare dată. Pe

măsură ce ţăranii părăseau în număr tot mai mare rândurile eserilor (de dreapta), ei se alăturau Partidului socialist-revoluţionar de stânga. care a devenit un mare partid ţărănesc ce sprijinea guvernul sovietic. Acest partid se pronunţa pentru confiscarea fără despăgubiri a marilor proprietăţi funciare şi pentru trecerea lor în mina ţăranilor care să poată dispune de ele. Printre conducătorii lor se numărau: Spiridonova, Karelin, Kamkov, Kalagaev.

b) *Maximaliştii*. Vlăstar al Partidului socialist-revoluţionar din timpul revoluţiei din 1905, când reprezentau un puternic curent ţărănesc care cerea aplicarea imediată a programului socialist maximal. Astăzi, o grupare neînsemnată anarhistă-ţărănească.

PROCEDURA PARLAMENTARA

Adunările şi congresele din Rusia sunt organizate mai degrabă după modelul celor din Europa continentală decât după al nostru. Ele încep de obicei cu alegerea unui preşedinte, a unui secretar şi a unui prezidiu.

Prezidiul e un comitet de conducere alcătuit din delegaţi ai grupărilor şi fracţiunilor politice, reprezentate la adunare proporţional cu efectivul lor. *Prezidiul* stabileşte ordinea de zi şi membrii săi pot fi invitaţi de preşedinte să ocupe pe rând fotoliul preşedinţial.

În orice problemă se ţine în primul rând un raport generalapoi se trece la discuţii, iar la încheierea dezbaterilor diferitele fracţiuni prezintă rezoluţii care se votează separat. Ordinea de zi poate fi – şi de obicei este – răsturnată în prima jumătate de oră. Sub pretextul „importanţei extraordinare”, pe care masa îl admite aproape întotdeauna, oricare participant se poate scula şi spune tot ce vrea, despre orice subiect. Masa e stăpâna adunării, atribuţiile preşedintelui limitându-se de fapt la a menţine ordinea cu ajutorul unui clopoţel şi la acordarea cuvântului. Aproape toate lucrările efective ale adunării au loc în cadrul unor consfătuiri închise ale diferitelor grupări şi fracţiuni politice, care aproape în

2 – Zece zile care au zguduit lumea totdeauna votează în bloc şi sunt reprezentate de conducătorii lor.

Rezultatul e însă că, de fiecare dată când se iveşte o nouă problemă importantă sau când se trece la vot, şedinţa este suspendată pentru a permite diferitelor grupări şi fracţiuni politice să ţină o consfătuire închisă.

Publicul este foarte gălăgios, aclamând sau huiduind pe oratori şi răsturnând cu de la sine putere planurile prezidiului. Cele mai frecvente strigăte sunt: „Poftim! Continuă!" („*Prosirul*"), „Aşa e! Just!" („*Pravilno*!" sau „*Eto verno*!"), „Destul!" („*Dovolno*!"), „Jos cu el!" („Do*loi!*"), „Ruşine!" („Po*zor!*") şi „Linişte! mai puţin zgomot!" („Ti*şe!*").

CELE MAI IMPORTANTE ORGANIZAŢII

1. *Sovietele*. Cuvântul Soviet înseamnă în limba rusă „consiliu". Pe vremea ţarilor, de pildă, Consiliul de stat se numea Gosudarstvennîi soviet. De ia revoluţie încoace, termenul de „Soviet" a început să fie asociat de un anumit tip de reprezentanţă, aleasă de oamenii muncii, de membrii colectivelor de producţie: Sovietul de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor sau ţăranilor. Am limitat deci folosirea acestui cuvânt pentru desemnarea acestor organe, iar în celelalte cazuri l-am tradus prin „consiliu". În afara Sovietelor locale, alese în fiecare oraş, târg şi sat, iar în marile oraşe şi în fiecare raion, există şi Soviete regionale sau guberniale, precum şi un Comitet Executiv Central al Sovietelor din întreaga Rusie, cu sediul în capitală şi denumit, după iniţiale, C.E.C. (vezi mai jos Comitete centrale). Scurt timp după revoluţia din martie, Sovietele de deputaţi ai muncitorilor şi Sovietele de deputaţi ai soldaţilor s-au contopit aproape pretutindeni. Pentru examinarea unor probleme speciale privind interesele lor specifice, secţiunile de muncitori şi cele de soldaţi continuau însă să se întrunească separat. Sovietele de deputaţi ai ţăranilor nu s-au alăturat primelor decât după lovitura de stat bolşevică. Sovietele ţăranilor erau organizate şi ele ca Sovietele muncitorilor şi ale soldaţilor, având în capitală un Comitet executiv al Sovietelor ţăranilor din întreaga Rusie.

2. *Sindicatele*. Deşi organizate în majoritatea

cazurilor după principiul producţiei, sindicatele din Rusia continuă să se numească uniuni profesionale. În momentul revoluţiei bolşevice, ele numărau 3.000.000 – 4.000.000 de membri. Sindicatele erau şi ele unite într-o organizaţie pe ţară, un fel de confederaţie a muncii din Rusia cu un Comitet Executiv Central în capitală.

3. *Comitetele de întreprindere*. Erau organizaţii pe care muncitorii, folosindu-se de deruta administraţiei provocată de revoluţie, le-au creat spontan în întreprinderi şi prin care s-au străduit să instituie un control asupra producţiei. Aceste comitete au pus stăpânire pe cale revoluţionară pe fabrici şi au început să le administreze. Comitetele de întreprindere aveau şi ele o organizaţie pe întreaga Rusie, cu un Comitet central la Petrograd care colabora cu sindicatele.

4. *Dumele*. Sensul aproximativ al cuvântului „dumă” este „organ consultativ”. Vechea Dumă de stat, care a continuat să existe într-o formă democratizată încă 6 luni după revoluţie, şi-a dat obştescul sfârşit în septembrie 1917. Duma orăşenească despre care se pomeneşte în această carte a fost creată în urma reorganizării Consiliului municipal, adesea denumit şi Autoadministraţia. Duma orăşenească a fost aleasă prin vot direct şi secret, iar singurul motiv pentru care nu a avut priză în mase în timpul revoluţiei bolşevice a fost declinul general al influenţei tuturor organelor de reprezentanţă pur politică, paralel cu creşterea influenţei organizaţiilor bazate pe grupuri economice.

5. Zemstvele. Cuvântul poate fi tradus aproximativ prin „consilii rurale”. Pe vremea ţarilor, ele erau organizaţii semipolitice, semiobşteşti, cu foarte puţine atribuţii administrative, create şi dirijate mai ales de intelectuali liberali din rândurile moşierilor. Principalul domeniu al activităţii lor era învăţământul şi deservirea socială a ţăranilor. În timpul războiului, zemstvele au preluat treptat sarcina aprovizionării şi echipării armatei, precum şi cumpărăturile din străinătate. Ele duceau printre soldaţi o muncă educativă, corespunzătoare aceleia

pe care a dus-o pe front asociaţia americană Y.M.C.A. După revoluţia din martie, zemstvele au fost democratizate în vederea transformării lor în organe ale puterii locale în regiunile agricole. Dar, ca şi dumele orăşeneşti, ele n-au putut concura cu Sovietele.

6. *Cooperativele*. Este vorba de societăţile cooperatiste de consum ale muncitorilor şi ţăranilor, care înainte de revoluţie numărau câteva milioane de membri răspândiţi în întreaga Rusie. Întemeiată de liberali şi de socialiştii „moderaţi", mişcarea cooperatistă n-a fost sprijinită de grupările socialiste revoluţionare, deoarece ea reprezenta un surogat menit să înlocuiască trecerea completă a mijloacelor de producţie şi de repartiţie în mâinile muncitorilor. După revoluţia din martie, cooperativele s-au extins foarte repede; în ele precumpăneau socialiştii populişti, menşevicii şi socialiştiirevoluţionari. Până la revoluţia bolşevică, ele au acţionat ca o forţă politică conservatoare, dar tocmai cooperativele au hrănit Rusia după prăbuşirea vechiului sistem comercial şi dezorganizarea transportului. s

2*

7. *Comitetele militare*. Comitetele militare au fost create pe front de soldaţi pentru a combate influenta reacţionară a ofiţerilor vechiului regim. Fiecare companie – regiment, brigadă, divizie şi corp de armată avea comitetul său, iar deasupra lor era comitetul ales al armatei respective. La Petrograd era un Comitet central al armatei, care colabora cu marele stat-major. Dezorganizarea condu

19

cerii armatei care s-a produs în timpul revoluţiei a aruncat pe umerii comitetelor militare aproape toate sarcinile intendenţei, iar în unele cazuri chiar şi comanda trupelor.

8. *Comitetele de navă*. Organizaţiile corespunzătoare din flota de război.

COMITETE CENTRALE

e în primăvara şi în vara anului 1917 s-au ţinut la

Petrograd congrese generale a tot felul de organizaţii. Au avut loc congrese ale Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, ale sindicatelor, ale comitetelor de întreprindere, ale comitetelor din armată şi din flotă (în afară de cele ale diferitelor arme terestre şi navale), apoi ale cooperativelor, naţionalităţilor etc. Fiecare dintre aceste congrese şi-a ales câte un Comitet central sau un Comitet executiv central pentru a-i apăra interesele la centru. Pe măsură ce Guvernul provizoriu devenea mai slab, aceste Comitete centrale au fost nevoite să-şi asume tot mai multe funcţii administrative.

Cele mai importante Comitete centrale menţionate în prezenta carte sunt:

Uniunea Uniunilor. În timpul revoluţiei din 1905, profesorul M'iliukov şi alţi liberali au înfiinţat diferite uniuni ale liber-profesioniştilor: medici, jurişti etc. Aceste uniuni au fost apoi grupate într-o singură organizaţie centrală – Uniunea Uniunilor. În 1905 Uniunea Uniunilor a mers alături de democraţia revoluţionară, dar în 1917 ea s-a împotrivit insurecţiei bolşevice şi a înglobat pe toţi funcţionarii de stat care se puseseră în grevă şi care sabotau dispoziţiile autorităţilor sovietice.

C.E.C. Comitetul Executiv Central al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Rusia. *C.E.C.* sunt iniţialele titulaturii acestui comitet.

Ţentroflot. Comitetul central al flotei.

Vikjel. Comitetul executiv al sindicatului feroviarilor din Rusia. Vikjel e prescurtarea titulaturii acestui comitet.

ALTE ORGANIZAŢII

Gărzile roşii. Muncitori industriali din Rusia înarmaţi. Pentru prima oară s-au înfiinţat Gărzi roşii în timpul revoluţiei din 1905, apoi au reapărut în martie 1917, când s-a făcut simţită nevoia unei forţe pentru menţinerea ordinii în oraş. Ele erau înarmate, şi toate eforturile Guvernului provizoriu de a le dezarma au rămas zadarnice. De fiecare dată când revoluţia trecea printr-o criză, Gărzile roşii ieşeau în stradă. Le lipsea organizarea şi instrucţia militară, dar erau pline de entuziasm revoluţionar.

Gărzile albe. Voluntari burghezi care au apărut în ultima faza a revoluţiei pentru a apăra proprietatea privată împotriva încerciirilor bolşevicilor de a o desfiinţa. Mulţi dintre ei erau studenţi.

Tekinţii. Aşa-numita „divizie sălbatică”, recrutată din rândul triburilor mahomedane din Asia centrală şi devotată personal generalului Korniiov. Tekinţii erau cunoscuţi pentru supunerea oarbă faţă de superiori şi pentru cruzimea lor feroce în război.

„Batalioanele morţii”, sau „batalioanele de şoc”. Este cunoscut batalionul de femei denumit „batalionul morţii”, dar mai existau multe „batalioane ale morţii” alcătuite din bărbaţi. Au fost înfiinţate de Kerenski în vara anului 1917, pentru ca prin exemplul lor „eroic” să întărească disciplina şi combativitatea armatei. „Batalioanele morţii” erau formate în majoritate din tineri cu stare de spirit naţionalistă, recrutaţi mai ales dintre fiii claselor avute.

Uniunea ofiţerilor. Organizaţie compusă din ofiţeri reacţionari, menită să combată influenţa crescândă a comitetelor militare.

Cavalerii crucii sf. Gheorghe. Crucea sf. Gheorghe se acorda pentru bravură pe câmpul de luptă. Posesorul ei devenea automat „cavaler al crucii sf. Gheorghe”. În organizaţia acestor cavaleri predomina influenţa partizanilor militarismului.

Uniunea ţărănească. În 1905 era o organizaţie revoluţionară a ţăranilor. În 1917 ea devenise însă exponentul politic al intereselor ţăranilor înstăriţi, având ca scop lupta împotriva influenţei tot mai mari şi a ţelurilor revoluţionare ale Sovietelor de deputaţi ai ţăranilor.

CRONOLOGIE ŞI ORTOGRAFIE

În această carte am adoptat peste tot stilul nou în locul vechiului calendar rusesc, care era în urmă cu 13 zile.

În ceea ce priveşte ortografia numelor şi a cuvintelor ruseşti, n-am încercat să mă conformez unor reguli ştiinţifice de transcriere, ci am căutat să folosesc o ortografie care să dea cititorului de limbă engleză o idee

cât mai exactă despre pronunţarea cuvintelor.

IZVOARE

Cea mai mare parte din materialul cuprins în această carte provine din însemnări proprii. Am folosit însă şi o colecţie de câteva sute de ziare ruseşti de tot felul, alese în aşa fel încât să acopere aproape fiecare zi din perioada descrisă; de asemenea am recurs la ziarul în limba engleză „Russian Daily News" şi la cele două ziare în limba franceză „Tournai de Russie" şi „Entente" (care apăreau la Petrograd). Mult mai valoros decât toate acestea a fost însă „Bulletin de la Presse", scos în fiecare zi de Biroul francez de informaţii din Petrograd, care, pe lângă faptul că relata cele mai însemnate evenimente şi reproducea toate cuvântările importante, publica şi comentarii din presa rusă. Din acest buletin posed o colecţie aproape completă din primăvara anului 1917 până la sfârşitul lui ianuarie 1918.

În afară de acestea, mai posed aproape toate proclamaţiile, decretele şi comunicatele afişate pe străzile Petrogradului de la jumătatea lui septembrie 1917 până la sfârşitul lui ianuarie 1918, publicaţiile oficiale conţinând decretele şi ordonanţei» guvernului, precum şi publicaţiile oficiale ale guvernului cu textul tratatelor secrete şi al altor documente descoperite la Ministerul Afacerilor Externe după preluarea acestuia de către bolşevici.

V. I. LENIN ÎN 1917

CAPITOLUL I

FUNDALUL

La sfârşitul lunii septembrie 1917, un profesor de sociologie din Apus care vizita Rusia a venit să mă vadă la Petrograd. Numeroşi oameni de afaceri şi intelectuali îi spuseseră că revoluţia ar fi în declin. După ce scrisese un articol pe această temă, profesorul a călătorit prin Rusia, vizitând oraşe industriale şi sate, unde – spre marea lui

surprindere – a constatat că revoluţia este într-un avânt evident. El a auzit mereu printre muncitori şi printre ţărani vorbindu-se că „tot pământul trebuie să aparţină ţăranilor, toate fabricile – muncitorilor”. Dacă profesorul ar fi vizitat frontul, ar fi putut auzi întreaga armată vorbind despre pace…

Profesorul a rămas surprins, deşi n-ar fi trebuit să fie; ambele aprecieri erau juste. Clasele avute deveneau tot mai conservatoare, pe când masele populare tot mai radicale. Oamenilor de afaceri şi intelectualilor ruşi li se părea că revoluţia mersese destul de departe, că dura de prea mult timp şi că lucrurile ar trebui să reintre în normal. Această convingere era, de altfel, împărtăşită şi de grupările socialiste „moderate” dominante: menşevicii-defensişti 1 şi socialiştii-revoluţionari, care sprijineau Guvernul provizoriu al lui Kerenski.

În organul oficial al socialiştilor „moderaţi” se scria la 27 (14) octombrie:

„… Revoluţia constă din două acte: distrugerea vechiului regim şi crearea celui nou. Primul act a durat destul. A sosit timpul să trecem la al doilea şi să-l jucăm cât mai repede. Un mare revoluţionar a spus: «Să ne grăbim, prieteni, să terminăm revoluţia. Cel care o face să dureze prea mult nu-i va culege roadele…»”.

Printre masele de muncitori, soldaţi şi ţărani exista însă convingerea fermă că primul act nici pe departe nu se terminase încă. Pe front, comitetele militare aveau în permanenţă ciocniri cu ofiţerii, care nu se puteau obişnui să-i trateze pe soldaţi ca pe nişte fiinţe umane; în spatele frontului, comitetele agrare alese de ţărani erau aruncate în închisori fiindcă încercaseră să execute dispoziţiile guvernului cu privire la pământ; iar în fabrici muncitorii – luptau împotriva listelor negre şi a lock-out-urilor. Mai mult, emigranţii politici care se înapoiau acasă nu erau primiţi în ţară, fiind consideraţi cetăţeni „indezirabili”, iar în unele cazuri cei reveniţi din străinătate au fost urmăriţi şi arestaţi pentru acte revoluţionare comise în 1905.

La toate aceste nemulţumiri ale poporului, socialiştii

„moderaţi” nu aveau decât un singur răspuns: „Aşteptaţi Adunarea constituantă, care se va întruni în decembrie”. Masele nu se mulţumeau însă cu aceasta. Adunarea constituantă era, desigur, un lucru bun şi lăudabil, dar existau anumite ţeluri foarte precise pentru care fusese făcută revoluţia rusă, pentru care martirii revoluţiei putrezeau în groapa lor comună de pe câmpul lui Marte, ţeluri care trebuiau atinse cu sau fără Adunarea constituantă: pace, trecerea pământului în mâinile ţăranilor şi instituirea controlului muncitoresc asupra producţiei. Adunarea constituantă fusese mereu amânată şi va fi, probabil, din nou amânată până ce poporul se va fi liniştit în suficientă măsură, poate pentru a-şi modera revendicările! În orice caz trecuseră 8 luni de la izbucnirea revoluţiei şi rezultate nu prea se vedeau…

Între timp soldaţii începuseră să rezolve singuri problema păcii, dezertând pur şi simplu de pe front. Ţăranii incendiau conacele şi luau în stăpânire marile moşii, iar muncitorii sabotau şi făceau grevă… Cum era şi firesc, industriaşii, proprietarii funciari şi ofiţerii făceau tot ce puteau pentru a împiedica orice concesie democratică faţă de mase.

Politica Guvernului provizoriu oscila între reforme mărunte şi măsuri aspre de represiune. O ordonanţă a ministrului socialist al muncii dispunea ca pe viitor comitetele muncitorilor să nu se întrunească decât după orele de muncă. Pe front „agitatorii” partidelor politice de opoziţie erau arestaţi, ziarele radicale suspendate, ba începuse chiar să se aplice pedeapsa cu moartea celor care propovăduiau revoluţia. S-au făcut încercări de a dezarma Gărzile roşii şi au fost trimişi cazaci pentru a menţine ordinea în provincie…

Aceste măsuri erau sprijinite de socialiştii „moderaţi” şi de conducătorii lor din guvern, care considerau necesar să colaboreze cu clasele avute. Curând însă poporul i-a părăsit, trecând de partea bolşevicilor, care militau cu dârzenie pentru pace, pentru trecerea pământului în mâinile ţăranilor, pentru controlul muncitoresc asupra

producţiei şi pentru un guvern al clasei muncitoare. În septembrie 1917 lucrurile au ajuns în pragul crizei. împotriva dorinţei marii majorităţi a populaţiei, Kerenski şi socialiştii „moderaţi” au izbutit să formeze un guvern de coaliţie cu reprezentanţii claselor avute; rezultatul a fost că menşevicii şi socialiştii-revoluţionari au pierdut pentru totdeauna încrederea poporului.

Un articol din „Rabocii puţi”[4], apărut pe la mijlocul lui octombrie (sfârşitul lui septembrie) şi intitulat „Miniştrii socialişti” 3, ilustra în mod pregnant atitudinea maselor populare faţă de socialiştii „moderaţi”.

„... Iată statele lor de serviciu:

Ţereteli: a dezarmat pe muncitori, a reprimat cu ajutorul generalului Polovţev activitatea soldaţilor revoluţionari şi a aprobat introducerea pedepsei cu moartea pentru soldaţi.

Skobelev: a început prin a făgădui că va impune capitaliştii cu 100% din profiturile lor şi a sfârşit... prin a încerca să dizolve comitetele muncitorilor din fabrici şi din uzine.

Avksentiev: a întemniţat câteva sute de ţărani membri ai comitetelor agrare şi a interzis zeci de ziare ale muncitorilor şi soldaţilor.

Cernov: a semnat manifestul ţarist prin care se dispunea dizolvarea seimului finlandez.

Savinkov: a încheiat pe faţă o alianţă cu generalul Kornilov şi, dacă n-a izbutit totuşi să dea Petrogradul pe mâna acestui «salvator» al ţării, faptul s-a datorat unor cauze independente de voinţa sa.

Zarucinîi: cu aprobarea lui Aleksiński şi a lui Kerenski a aruncat în închisori mii de muncitori, matrozi şi soldaţi revoluţionari, a ajutat la înscenarea «procesului» calomnios împotriva bolşevicilor, care a acoperit de ruşine justiţia rusă întocmai ca procesul Beilis.

Nikitin: a acţionat împotriva muncitorilor feroviari ca un jandarm ordinar.

Kerenski: despre acesta nu vom mai vorbi. Statele

4 „Drumul muncitorilor". - Nota Trad.

sale de serviciu sunt prea încărcate...”

Un congres al delegaţilor Flotei baltice ţinut la Helsingfors a adoptat o rezoluţie care începea cu următoarele cuvinte:

„... Cerem comitetelor pentru toată Rusia ale Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, precum şi Ţentroflotului, imediata înlăturare din Guvernul provizoriu a aventurierului politic Kerenski, socialist între ghilimele şi fără ghilimele, care, prin sfruntatul său şantaj politic în favoarea burgheziei, constituie o ruşine pentru marea revoluţie, pe care o împinge spre dezastru, iar odată cu ea întregul popor revoluţionar...”

Urmarea directă a acestei situaţii a fost creşterea popularităţii bolşevicilor...

Din martie 1917, când tumultuoasele torente de muncitori şi soldaţi inundaseră palatul Tavriceski, forţând Duma de stat să preia, împotriva voinţei ei, puterea supremă în Rusia, masele populare – muncitori, soldaţi şi ţărani – au fost acelea care au impus toate schimbările în desfăşurarea revoluţiei. Ele au răsturnat guvernul Mâiliukov; Sovietul lor a anunţat întregii lumi condiţiile de pace ale Rusiei: „nicio anexiune, nicio contribuţie şi dreptul popoarelor la autodeterminare”, iar mai târziu, în iulie, tot prin răscoala spontană a proletariatului neorganizat, a fost luat cu asalt palatul Tavriceski şi s-a cerut ca Sovietele să preia conducerea Rusiei.

Bolşevicii, pe atunci o mică sectă politică[5], s-au situat în fruntea mişcării. În urma dezastruosului eşec al răscoalei, opinia publică s-a întors împotriva lor, iar mulţimea care îi urmase, lipsită de conducători, s-a retras în cartierul Vîborg, St.

— Antoine-ul Petrogradului[6]. A urmat apoi o sălbatică

---

5 J. Reed foloseşte aici cuvîntul „sectă" dorind să sublinieze că, imediat după revoluţia burghezo-democratică din martie 1917, partidul bolşevic, care de-abia ieşise din ilegalitate, era încă relativ puţin numeros. - Nota Red.

6 „Cartierul St.-Antoine" - una dintre suburbiile Parisului a cărei

prigonire a bolşevicilor: au fost arestaţi cu sutele, printre alţii Troţki[7], d-na Kollontai şi Kamenev; Lenin şi Zinoviev au trecut în ilegalitate, ascunzându-se de justiţie; ziarele bolşevice au fost interzise. Provocatorii şi reacţionarii au ţipat atâta că bolşevicii sunt agenţi germani, până când în toată lumea s-au găsit oameni care să-i creadă.

Guvernul provizoriu n-a fost însă în stare să facă dovada acestor acuzaţii; s-a constatat că documentele care vădeau, chipurile, existenţa unui complot progerman erau false[8]. Unul câte unul, fără proces şi fără cauţiune – sau numai cu una fictivă – bolşevicii au fost eliberaţi din închisori, până nu au mai rămas închişi decât 6. Neputinţa şi ezitările Guvernului provizoriu, care-şi schimba mereu

---

populaţie muncitorească s-a distins printr-o combativitate deosebită în timpul insurecţiilor revoluţionare din Franţa de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi din secolul al XIX-lea. J. Reed compară Vîborgul, cunoscutul cartier muncitoresc al Petrogradului, cu această suburbie. - Nota Red.

7 Troţki L. D. (Bronstein), menşevic începînd din 1903 ; a fost conducătorul curentului centrist („troţkist") din mişcarea social-democrată rusă. Fiind un lichidator camuflat, el a înjghebat în 1912 „blocul din august" lichidatorist pentru a lupta împotriva bolşevismului. In anii războiului imperialist a adoptat o poziţie în fond şovină, de „apărare a patriei", propovăduind lozinca „nici victorie, nici înfringere". A luptat împotriva teoriei leniniste » victoriei socialismului într-o singură ţară. In vara anului 1917 a intrat în partidul bolşevic. Nu a obiectat în principiu împotriva insurecţiei armate, dar a propus să se aştepte congresul Sovietelor. Lenin s-a ridicat în mod hotărît împotriva acestei tactici care condamna insurecţia la înfringere. în perioada tratativelor de pace de la Brest a susţinut lozinca trădătoare „nici pace, nici război". începînd din 1920 a dus o luptă fracţionistă crîncenă împotriva liniei leniniste a partidului de construire a socialismului în U.R.S.S. In 1926 s-a situat în fruntea „blocului opoziţionist" (Zinoviev, Kamenev, Troţki) împotriva conducerii P.C. (b) al U.R.S.S. si a Internaţionalei Comuniste. In 1927 a fost exclus din partid pentru activitate antipartinică şi contrarevoluţionară. In 1929 a fost expulzat în străinătate, de unde a continuat să ducă lupta împotriva Uniunii Sovietice şi a partidelor comuniste. - Nota Red.

8 Ele fac parte din faimoasele „Documente Sisson". - J. Reed. Sisson - ziarist american reacţionar care a publicat în S.U.A. o culegere de falsuri, ticluite în scopul discreditării conducătorilor bolşevici. - Nota Ral.

componenţa, erau fapte ce nu puteau fi contestate. Bolşevicii au lansat din nou lozinca atât de scumpă maselor: „Toată puterea în mâinile Sovietelor!” – şi nu au făcut-o dintr-un interes îngust de partid, căci pe atunci majoritatea în Soviete aparţinea socialiştilor „moderaţi”, duşmanii lor de moarte.

Un efect şi mai mare a avut faptul că ei şi-au însuşit năzuinţele simple şi necristalizate ale muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, făcând din ele propriul lor program imediat. Şi astfel, în timp ce menşevicii-defensişti şi socialiştii-revoluţionari se lansau în compromisuri cu burghezia, bolşevicii au cucerit într-un răstimp foarte scurt masele din Rusia. În iulie fuseseră hăituiţi şi dispreţuiţi; în septembrie aproape totalitatea muncitorilor din capitală, a matrozilor din Flota baltică şi a soldaţilor erau câştigaţi pentru cauza bolşevică. Alegerile municipale ţinute în septembrie[9] în oraşele mari 4 au fost foarte semnificative: dintre cei aleşi, numai 18% erau menşevici şi socialişti-revoluţionari, în comparaţie cu 70% în iunie…

Mai exista un fenomen care i-a surprins în acea vreme pe observatorii străini: Comitetul Executiv Central al Sovietelor, Comitetele centrale ale armatei şi flotei şi Comitetele centrale ale unor sindicate – mai ales cel al lucrătorilor de la poştă şi telegraf şi cel al feroviarilor – aveau o atitudine foarte ostilă faţă de bolşevici. Toate aceste Comitete centrale fuseseră alese pe la mijlocul verii sau chiar mai înainte, când menşevicii şi socialiştii-revoluţionari dispuneau de o mare majoritate, iar acum aceştia amânau şi subminau în fel şi chip orice alegeri. Conform Statutului Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor, congresul general ar fi trebuit să fie convocat pentru septembrie, dar C.E.C. refuza să-l convoace, pe motiv că până la deschiderea Adunării constituante nu mai erau decât două luni, iar după aceea – Sovietele vor trebui, chipurile, să-şi depună mandatul. Între timp, în întreaga ţară bolşevicii câştigau încetul cu încetul teren în Sovietele

9 în august (st. v.). La Petrograd alegerile au avut loc la 20 august. - Nota Red.

locale, în secţiunile sindicatelor şi îşi consolidau influenţa printre soldaţi şi matrozi. Sovietele ţăranilor continuau să rămână conservatoare, deoarece în satele înapoiate conştiinţa politică se dezvolta încet, iar partidul socialist-revoluţionar făcuse timp de o generaţie agitaţie printre ţărani… Dar chiar şi printre ţărani începea să se formeze o aripă revoluţionară. Acest fapt s-a manifestat foarte clar în octombrie, când aripa de stânga a socialiştilor-revoluţionari s-a desprins, formând o nouă grupare politică: socialiştii-revoluţionari de stânga.

Totodată existau pretutindeni indicii că forţele reacţiunii prindeau curaj5. Astfel, de pildă, la teatrul „Troiţki" din Petrograd, reprezentarea unei comedii intitulate „Crima ţarului" a fost întreruptă de un grup de monarhişti, care ameninţa să-i linşeze pe actori pentru „insulte aduse împăratului". Anumite ziare începuseră să suspine după un „Napoleon rus". Devenise ceva obişnuit ca intelectualii burghezi să numească Sovietul de deputaţi ai muncitorilor (rabocih deputatov) „Sovietul de deputaţi ai câinilor" („Soviet sobacih deputatov").

La 15 octombrie am avut o convorbire cu un mare capitalist rus, Stepan Gheorghievici Lianozov, cunoscut ca „Rockefellerul Rusiei" şi care ca apartenenţă politică era cadet.

„Revoluţia – spunea el – este o boală. Mai devreme sau mai târziu puterile străine vor trebui să intervină, aşa cum intervin medicii pentru a vindeca un copil bolnav şi a-l pune pe picioare. Ar fi, desigur, mai mult sau mai puţin nimerit, dar naţiunile trebuie să-şi dea seama ce pericol înseamnă pentru ţările lor bolşevismul şi ideile atât de contagioase ale «dictaturii proletariatului» şi ale «revoluţiei sociale mondiale»… Există, de altfel, o şansă ca această intervenţie să nu fie" necesară. Transporturile sunt dezorganizate, fabricile îşi închid porţile, iar germanii înaintează. Foametea şi înfrângerea ar putea dezmetici poporul rus…"

D-l Lianozov afirma foarte categoric că, orice s-ar întâmpla, comercianţii şi industriaşii nu vor putea în niciun

caz îngădui existenţa comitetelor de întreprindere sau o participare a muncitorilor la conducerea producţiei.

„În ce-i priveşte pe bolşevici, ei vor fi lichidaţi prin una din următoarele două metode. Guvernul poate evacua Petrogradul şi declara starea de asediu, în care caz comandantul militar al districtului va putea proceda faţă de aceşti domni fără a fi legat de formalităţi legale... *Sau dacă, de pildă, Adunarea constituantă va manifesta tendinţe utopice, ea va putea fi dizolvată prin forţa armelor...*"

Se apropia iarna – teribila iarnă rusească. În cercurile industriaşilor şi comercianţilor am auzit vorbindu-se astfel despre ea: „Iarna a fost întotdeauna cel mai bun prieten al Rusiei. Poate că de data aceasta ne va scăpa de revoluţie". Pe frontul îngheţat, nenorocitele armate, lipsite de orice entuziasm, continuau să sufere de foame şi să moară. Căile ferate amorţeau, alimentele se împuţinau, fabricile îşi închideau porţile. Masele desperate strigau în

Kuril mare că burghezia atentează la viaţa poporului şi provoacă înfrângerea pe front. Riga a fost părăsită tocmai după ce generalul Kornilov declarase în public: „Va trebui oare Riga să fie preţul pu care-l vom plăti pentru a readuce ţara la conştiinţa datoriei?"[10]

Pentru americani pare de necrezut ca lupta de clasă să poată atinge o asemenea intensitate. Eu însumi am întâlnit însă pe frontul de nord ofiţeri care preferau fără ezitare dezastrul militar unei colaborări cu comitetele de soldaţi. Secretarul secţiei din Petrograd u partidului cadet mi-a spus că haosul economic face parte din campania de discreditare a revoluţiei. Un diplomat aliat, al cărui nume am promis să nu-l menţionez, mi-a confirmat aceasta pe baza informaţiilor sale. Există în apropierea Harkovului mine de cărbuni incendiate şi inundate de proprietarii lor, există fabrici de textile din Moscova ale căror maşini au

10 Vezi John Reed, „Kornilov to Brest-Litovsk" („De la Kornilov la Brest- Litovsk"), Boni and Liveright, N. Y. 1919. - - ••J. Reed. (Vezi nota redacţiei la pag. 9).

fost stricate de ingineri care au părăsit după aceea întreprinderea, funcţionari de cale ferată prinşi de muncitori pe când scoteau din uz locomotive…

O bună parte a claselor avute preferau pe germani revoluţiei – şi chiar Guvernului provizoriu – şi o spuneau fără înconjur. În familia la care locuiam nu se vorbea la masă decât aproape exclusiv despre venirea nemţilor care trebuiau să aducă „legalitate şi ordine…” Am petrecut o seară în casa unui comerciant din Moscova; pe când luam ceaiul, am întrebat pe rând cele 11 persoane care şedeau la masă pe cine preferă: „pe Wilhelm sau pe bolşevici”. Rezultatul a fost de 10 la 1 în favoarea lui Wilhelm.

Speculanţii profitau de ruina generală pentru a aduna averi colosale pe care le risipeau în petreceri fantastice sau cu ajutorul cărora corupeau pe înalţii funcţionari de stat. Alimentele şi combustibilul erau dosite sau trimise pe ascuns în Suedia. În primele patru luni ale revoluţiei, de pildă, rezervele de alimente stocate în marile depozite municipale din Petrograd au fost aproape pe faţă jefuite, astfel încât stocurile de grâu, calculate pentru 2 ani, au scăzut sub nivelul necesar pentru hrana oraşului pe o singură lună… După raportul oficial al ultimului ministru al aprovizionării din Guvernul provizoriu, cafeaua se cumpăra cu ridicata la Vladivostok la preţul de 2 ruble funtul, iar consumatorul o plătea la Petrograd Cu 13 ruble. În toate magazinele marilor oraşe existau tone de alimente şi îmbrăcăminte, dar numai cei bogaţi le puteau cumpăra.

Într-un oraş de provincie am cunoscut o familie de comercianţi ajunşi speculanţi. Cei 3 fii scăpaseră de armată prin mită. Unul făcea speculă cu alimente. Altul vindea pe sub mâna aur din minele de la Lena unor misterioşi cumpărători din Finlanda. Al treilea, în sfârşit, deţinea o bună parte din acţiunile unei fabrici de ciocolată; el vindea produsele acestei fabrici cooperativelor locale – care trebuiau, în schimb, să-l aprovizioneze cu tot ce cerea. Şi astfel, în timp ce masa poporului primea pe cartelă 100 gr de pâine neagră pe zi, el avea cât poftea pâine albă, zahăr, ceai, dulciuri, cozonac şi unt… Iar când

pe front soldaţii nu mai puteau lupta din cauza Iii gului, foamei şi extenuării, această familie exclama plină de indig n-are: „Laşii!” şi declarau că, le e ruşine că sunt ruşi”… Iar când bolşevicii au descoperit în sfârşit şi au rechiziţionat marile depozite de provizii dosite ele aceşti speculanţi, ei au ţipat că bolşevicii sunt „tâlhari”.

Îndărătul acestui putregai exterior acţionau în taină şi foarte activ vechile forţe ale întunericului, rămase neschimbate de pe vremea căderii lui Nikolai al II-lea. Agenţii faimoasei ohrane continuau să lucreze pentru sau împotriva ţarului, pentru sau împotriva lui Kerenski, punându-se în slujba oricui voia să-i plătească… Din umbră, tot soiul de organizaţii ilegale, ca de pildă sutele negre, încercau să restaureze într-o formă sau alta reacţiunea.

În această atmosferă de corupţie generală şi de monstruoase semiadevăruri, o singură notă pură răsuna zi de zi – corul tot mai puternic, al bolşevicilor: „Toată puterea în mâinile Sovietelor! Toată puterea în mâinile adevăraţilor reprezentanţi ai milioanelor de muncitori, soldaţi şi ţărani. Pământ şi pâine; să se termine cu războiul absurd, cu diplomaţia secretă, cu specula şi trădarea… Revoluţia e în pericol şi odată cu ea cauza poporului din lumea întreagă!”

Lupta dintre proletariat şi burghezie, dintre Soviete şi guvern, care începuse încă în primele zile ale lui martie, ajunsese aproape de apogeu. Făcând un salt din evul mediu în secolul al XX-lea, Rusia înfăţişa omenirii uimite cele două sisteme de revoluţii – cea politică şi cea socială – încleştate într-o luptă pe viaţă şi pe moarte.

Cât de surprinzătoare era vitalitatea revoluţiei ruse după toate aceste luni de foamete şi deziluzii! Burghezia ar fi trebuit să-şi cunoască mai bine Rusia. Nici vorbă nu putea fi ca „boala” revoluţiei să se apropie de sfârşit…

Privind înapoi, Rusia de dinainte de Revoluţia din noiembrie ne pare o ţară din alte vremuri, aproape neverosimil de conservatoare, atât de repede s-a trecut la ritmul trepidant al noii vieţi. Întreaga orientare politică

rusă s-a deplasat cu repeziciune spre stânga, astfel încât cadeţii au ajuns să fie proscrişi ca „duşmani ai poporului”, Kerenski a devenit „contrarevoluţionar”, conducătorii socialişti „moderaţi” – Ţereteli, Dan, Liber, Goţ şi Avksentiev – au fost consideraţi până şi de partizanii lor ca prea reacţionari, iar oameni ca Victor Cernov şi chiar Maxim Gorki s-au pomenit în aripa dreaptă…

Pe la jumătatea lui decembrie 1917, un grup de conducători ai socialiştilor-revoluţionari au făcut o vizită neoficială lui sir George Buchanan, ambasadorul englez, implorându-l să nu relateze nimănui despre această vizită, deoarece erau consideraţi ca fiind „mult prea de dreapta”.

Conferinţa comitetelor de întreprindere din Petrograd (30 mai-3 iunie 1917)

Miting de soldaţi ţinut în cazarma de grenadieri. Vorbeşte un matroz din Flota mării Baltice. Octombrie 1917.

„Şi când te gândeşti – spunea sir George – că acum un an am căpătat instrucţiuni din partea guvernului meu să nu-l primesc pe Miliukov, ca fiind un om cu vederi periculoase de stânga!…”

În Rusia, cele mai grele luni ale anului sunt septembrie şi octombrie, în special la Petrograd. Zilele devin mai scurte, iar din cerul plumburiu cade fără încetare o ploaie care te pătrunde. Noroiul – gros, alunecos şi lipicios – e purtat pretutindeni de cizmele grele. Situaţia era mai proastă ca de obicei în urma totalei dezorganizări a administraţiei municipale. Vântul umed şi tăios bătea cu putere dinspre Golful Finic, iar străzile erau învăluite într-o ceaţă rece. Noaptea, atât din economie cât

şi de frica zepelinelor, se aprindeau numai puţine felinare slabe, la mari distanţe. În locuinţele particulare şi în blocuri exista curent electric numai între orele 6 după-amiază şi miezul nopţii. Luminările costau 1, 20 – 2 ruble bucata, iar petrolul era greu de găsit. Noaptea se lasă de la 3 după-amiază şi ţine până la 10 dimineaţa. Jafurile şi spargerile se înmulţeau. În case, oameni înarmaţi cu puşti stăteau toată noaptea de pază cu rândul. Toate acestea se petreceau pe timpul Guvernului provizoriu.

Cu fiecare săptămâna ce trecea, alimentele deveneau tot mai rare. Raţia zilnică de pâine scăzu de la 1 /: lunţi la 1 funt, la Vii de funt, la V2 de funt şi chiar la A de funt. În sfârşit a fost o săptămână când nu s-a dat pâine de loc. Aveai dreptul la o raţie lunară de 2 funţi de zahăr, dar trebuia să-l găseşti, ceea ce se întâmpla foarte rar. O bucată de ciocolată sau 1 funt de bomboane fără niciun gust costa între 7 şi 10 ruble, adică cel puţin un dolar. Laptele nu ajungea decât pentru jumătate din copiii oraşului. În numeroase hoteluri şi case particulare nu se vedea lapte cu lunile. În plin sezon de fructe, merele şi perele erau vândute la colţ de stradă cu aproape o rublă bucata…

Pentru lapte, pâine, zahăr şi tutun trebuia să faci coadă ceasuri întregi sub o ploaie rece, pătrunzătoare. Întorcându-mă odată acasă de la un miting care durase toată noaptea, am văzut formându-se în faţa unui magazin încă înainte de ivirea zorilor o „*coadă*” compusă mai ales din femei, dintre care unele cu sugaci în braţe… în cartea sa „Revoluţia franceză”, Carlyle a spus că poporul francez se deosebeşte de toate celelalte popoare prin aptitudinea sa de „a face coadă”. Rusia a căpătat această aptitudine încă din 1915, de pe timpul domniei lui Nikolai cel „binecuvântat”. „Cozile” au apărut, cu intermitenţe, până în vara anului 1917, când s-au transformat într-un fenomen normal. Închipuiţi-vă pe aceşti oameni, prost îmbrăcaţi, stând zile întregi afară, pe străzile albite şi îngheţate de teribila iarnă rusească. Am ascultat ce se vorbea la cozile pentru pâine şi am auzit cuvinte amare şi aspre de

nemulţumire, care răbufneau din când în când în ciuda firii surprinzător de blajine a poporului rus…

Toate teatrele prezentau, bineînţeles, spectacole în fiecare seară, inclusiv duminicile. Karsavina apărea la teatrul Mariiński într-un

3 – Zece zile care au zguduit lumea nou balet şi toţi amatorii de balet veneau s-o admire. Şaliapin cânta. La teatrul Aleksandriński fusese reluată drama „Moartea lui Ivan cel Groaznic” de Aleksei Tolstoi, în regia lui Meyerhold. Îmi amintesc că am văzut la această reprezentaţie un elev din corpul imperial de paji stând în antracte, în uniformă de gală, în poziţie de drepţi în loja imperială goală, de pe care fuseseră smulse toate insignele… Teatrul „Krivoie zerkalo” montase cu mult last piesa „Hora” de Schnitzler.

Deşi „Ermitajul” şi celelalte galerii de pictură fuseseră evacuate la Moscova, în fiecare săptămână se deschideau la Petrograd expoziţii de pictură. Numeroase femei intelectuale mergeau să asculte conferinţe despre artă, literatură şi filosofie popularizată. Era un sezon deosebit de activ pentru teozofi. Iar Armata mântuirii, admisă pentru prima. oară în Rusia, acoperea zidurile cu afişe anunţând adunări religioase, care uimeau şi amuzau totodată pe ascultătorii ruşi…

Ca întotdeauna în asemenea perioade, viaţa de toate zilele a oraşului mergea înainte, ignorând pe cât putea revoluţia. Poeţii scriau versuri, dar nu despre revoluţie. Pictorii realişti pictau tablouri închinate trecutului Rusiei, oricărei teme în afară de revoluţie. Tinere domnişoare provinciale veneau în capitală pentru a învăţa limba franceză şi canto, iar prin holurile hotelurilor puteau fi văzuţi tineri ofiţeri, spilcuiţi şi veseli, exhibând glugi purpurii cu fireturi de aur şi săbii” caucaziene artistic executate. Nevestele funcţionarilor se invitau reciproc la o ceaşcă de ceai şi veneau în vizită aducând în manşon o jumătate de pâine şi o mică cutiuţă de aur, argint sau împodobită cu pietre preţioase plină de zahăr. Visau să revină ţarul sau să vină nemţii, ori să se întâmple orice

numai să fie rezolvată nevralgica problemă a slugilor… Fiica unui prieten de-al meu s-a întors într-o după-amiază acasă într-o stare de adevărată isterie, fiindcă în tramvai taxatoarea îi spusese „tovarăşă”!

Iar împrejurul lor imensa Rusie se zbătea în chinurile facerii unei lumi noi. Slugile, pe care stăpânii se deprinseseră să le trateze ca pe nişte animale şi să le plătească lefuri de mizerie, începeau să se emancipeze. O pereche de pantofi costa peste 100 de ruble, şi cum salariile erau în jurul a 35 de ruble pe lună, servitoarele refuzau să stea la coadă şi să-şi uzeze pantofii. Mai mult decât atât! în noua Rusie orice bărbat sau femeie putea vota; apăreau ziare muncitoreşti care scriau lucruri noi şi uimitoare; existau Soviete şi mai existau şi sindicate. Birjarii aveau şi ei un sindicat şi erau reprezentaţi în Sovietul din Petrograd. Chelnerii şi personalul de serviciu din hoteluri erau organizaţi şi refuzau bacşişurile. Pe pereţii restaurantelor erau afişe purtând inscripţii ca: „Aici nu se primeşte bacşiş” sau „Faptul că un om e nevoit să-şi câştige existenţa servind la masă nu e un motiv să-l insulţi oferindu-i bacşiş”.

IV front soldaţii se răfuiau cu ofiţerii şi învăţau să se conducă ultiHUrt prin comitetele lor. În fabrici, comitetele de întreprindere această instituţie rusească unică în felul ei –, luptând contra veclili orânduiri, dobândeau experienţă, putere şi conştiinţa misiunii loi Istorice. Întreaga Rusie învăţa să citească şi efectiv *citea* – polii Iert, economie, istorie –, căci poporul era însetat de cunoş1 I n ţ e… în orice oraş, în majoritatea târgurilor din apropierea frontului, fiecare partid politic îşi avea ziarul său şi uneori chiar mai multe. Sute de mii de broşuri politice erau publicate de mii de Mi nimizaţii care le difuzau în tranşee, în sate, în fabrici şi pe străzi. Nt tea de cunoştinţe, atât de mult timp înăbuşită, s-a manifestat o (lată cu revoluţia cu forţa unei stihii. În primele 6 luni plecau zilnic mimai de la Smiolnîi tone, camioane, trenuri de literatură spre toate colţurile ţării. Rusia înghiţea nesăţioasă tot ce era tipărit, aşa cum nisipul uscat înghite

apa. Şi nu era vorba de basme, istorie falsificată, religie diluată sau romane ieftine cu efect pervertitor, ci de teorii sociale şi economice, de cărţi de filosofie şi de opere ale lui Tolstoi, Gogol şi Gorki…

Era apoi cuvântul viu. „Şuvoiul discursurilor franceze" amintit de Carlyle nu era decât un anemic pârâiaş faţă de avalanşa de conferinţe, discuţii, cuvântări care puteau fi auzite la teatre, în circuri, în şcoli – şi cluburi, în sălile de şedinţe ale Sovietelor, la sediile sindicatelor, în cazărmi… Mitinguri pe front, în tranşee, pe maidanele mitelor, la porţile fabricilor… Ce minunat spectacol să vezi cum 40.000 de oameni ies din uzinele „Putilov" pentru a-i asculta pe focial-democraţi, pe socialiştii-revoluţionari, pe anarhişti, pe oricine vorbea, oricare era tema şi oricât timp vorbea! Luni de zile fiecare colţ de stradă din Petrograd, ca şi din celelalte oraşe ale Rusiei, devenise o tribună publică. În trenuri şi în tramvaie, pretutindeni, izbucneau discuţii improvizate şi mitinguri…

În sfârşit, mai erau şi conferinţele şi congresele la care veneau oameni de pe două continente: congrese ale Sovietelor, ale cooperativelor, ale zemstvelor **, ale naţionalităţilor, ale preoţilor, ale ţăranilor, ale partidelor politice, Consfătuirea democratică, Consfătuirea de stat de la Moscova, Consiliul Republicii Ruse… în permanenţă aveau loc la Petrograd 3 sau 4 congrese concomitent. La mitinguri, încercările de a limita timpul acordat vorbitorilor erau regulat respinse şi fiecare era liber să-şi exprime sentimentele, ideile, oricare ar fi fost ele…

Am sosit pe frontul armatei a XII-a – situată în spatele Rigei, unde oameni istoviţi şi desculţi se stingeau de foame şi de boală în noroiul unor tranşee groaznice. Când ne-au văzut, au venit în întâmpinarea noastră cu feţele supte şi cu uniformele zdrenţuite prin

— Vezi „Note şi explicaţii". – *J. Reed*.

3*

Conferinţa comitetelor de întreprindere care a avut loc la Petrograd între 30 mai (12 iunie) şi 3 (16) iunie s-a

pronunţat în marea ei majoritate (trei sferturi din delegaţi) pentru bolşevici.

— *Nota Red*. **, Vezi „Note şi explicaţii”. – *J. Reed*.

care se întrezărea carnea degerată; prima lor întrebare a fost: „Ne-aţi adus ceva *de citit*?”

Deşi erau numeroase şi vizibile semnele exterioare ale schimbării intervenite, deşi statuia ţarinei Ecaterina cea Mare din faţa teatrului Aleksandriński purta în mină un steguleţ roşu, iar alte multe steaguri – câteodată decolorate – fluturau pe toate clădirile publice, deşi insignele şi pajurele imperiale fuseseră fie smulse, fie acoperite, iar în locul încruntaţilor poliţişti patrula pe străzi miliţia cetăţenească prietenoasă şi neînarmată, mai existau încă destule anacronisme ciudate.

Astfel, de pildă, tabelul rangurilor, pe care Petru cel Mare îl impusese Rusiei cu mâna de fier, mai era încă în vigoare. Aproape toată lumea, începând cu elevii, continua să poarte uniforma veche, cu insignele imperiale pe nasturi şi petliţe. Pe la orele cinci după amiază, străzile erau pline de domni în vârstă, purtând fiecare uniformă şi câte o servietă. Ei se întorceau acasă de la slujba lor din uriaşele clădiri ale ministerelor sau instituţiilor guvernamentale cu aspect de cazărmi; poate că socoteau în gând cât de mare era probabilitatea ca moartea unui superior să-i avanseze la rangul atât de mult râvnit de asesor colegial sau consilier secret, cu perspectiva unei pensii îndestulătoare şi, poate, a ordinului Ana…

Se povesteşte că într-o zi, în plină revoluţie, senatorul Sokolov ar fi venit la o şedinţă a senatului îmbrăcat în haine civile şi că n-ar fi fost lăsat să intre fiindcă nu purta livreaua de slugă a ţarului!

Pe acest fundal al unei naţiuni în plină fierbere şi dezintegrare s-a desfăşurat grandiosul spectacol al insurecţiei maselor populare ruse…

CAPITOLUL II

FURTUNA SE APROPIE

În septembrie generalul Kornilov a pornit împotriva

Petrogradului cu intenţia de a se proclama dictator militar al Rusiei, îndărătul lui a apărut brusc pumnul înarmat al burgheziei, care a făcut o încercare brutală de a zdrobi revoluţia. În complotul lui Kornilov erau implicaţi şi unii miniştri socialişti; însuşi Kerenski fusese suspectat. Savinkov, somat să dea explicaţii Comitetului central al partidului socialist-revoluţionar, refuză să se conformeze şi fu exclus din partid. Kornilov a fost arestat de comitetele de soldaţi. O serie de generali au fost destituiţi, unii miniştri suspendaţi din funcţii, iar cabinetul răsturnat.

Kerenski încercă să formeze un nou guvern cu participarea cadeţilor, partid al burgheziei. Propriul său partid, socialist-revoluţionar, îi ceru însă să-i excludă pe cădeţi. Kerenski refuză, ameninţând cu demisia în cazul că socialiştii ar insista. Starea de spirit a poporului era însă atât de hotărâtă, de categorică, încât pentru moment Kerenski nu îndrăzni să-l înfrunte. Până la rezolvarea crizei, puterea a fost preluată de un directorat provizoriu, format din 5 miniştri*, în frunte cu Kerenski.

Rebeliuner lui Kornilov a contribuit la unirea tuturor grupărilor socialiste, atât cele „moderate” cât şi cele revoluţionare, într-un pasionat elan de autoapărare. Trebuia împiedicată apariţia unui al doilea Kornilov. Trebuia instituit un nou guvern care să răspundă faţă de cei ce susţineau revoluţia. De aceea C.E.C. a invitat toate organizaţiile poporului să trimită delegaţi la o Consfătuire democratică ce urma să se întrunească la Petrograd în cursul lunii septembrie.

În C.E.C. s-au format imediat trei curente. Bolşevicii cereau convocarea imediată a Congresului general al Sovietelor şi preluarea puterii de către acesta. Socialiştii-revoluţionari centrişti, în frunte cu Cernov, s-au unit cu socialiştii-revoluţionari de stânga, conduşi de Kamkov şi de Spiridonova, cu menşevicii internaţionalişti în frunte eu M ar to v şi cu menşevicii centrişti reprezentaţi ele Bog dane y şi de Skobelev, pentru a cere un guvern compus exclusiv din socialişti. Menşevicii de dreapta, în frunte cu Ţereteli, Dan şi Liber, şi socialiştii-revoluţionari de dreapta, în

frimte cu Avksentiev şi Goţ, insistau ca şi clasele avute să fie reprezentate în noul guvern.

Bolşevicii au cucerit aproape imediat majoritatea în Sovietul din Petrograd, şi apoi în Sovietele din Moscova, Kiev, Odesa şi din alte oraşe.

Alarmaţi, menşevicii şi socialiştii-revoluţionari, care predominau în C.E.C., au ajuns la concluzia că în fond se temeau mai puţin de pericolul ce-l reprezenta Kornilov decât de Lenin. De aceea ei au modificat ordinea de reprezentare la Consfătuirea democratică majorând numărul de delegaţi ai cooperativelor şi ai altor organizaţii conservatoare. Dar şi această consfătuire, a cărei compoziţie fusese artificial denaturată, a votat de la început pentru *un guvern de coaliţie fără cădeţi*. Numai ameninţarea făţişă a lui Kerenski că va demisiona şi ţipetele desperate ale socialiştilor „moderaţi" că „republica e în pericol" au determinat consfătuirea să se pronunţe, cu o mică majoritate, în favoarea unei coaliţii cu burghezia şi să aprobe instituirea unui fel de parlament consultativ fără putere legislativă, denumit „Consiliul provizoriu al Republicii Ruse". Clasele avute dispuneau de fapt de noul guvern şi totodată deţineau un număr de locuri disproporţionat de mare în Consiliul Republicii Ruse.

C.E.C. Încetase să mai fie exponentul Sovietelor locale şi refuzase fără niciun temei legal convocarea unui al doilea Congres general al Sovietelor, care ar fi trebuit să se întrunească în luna septembrie. C.E.C. nu avea intenţia să-l convoace sau să admită să fie convocat. Organul său oficial, „Izvestiia", făcea aluzii că misiunea Sovietelor s-a încheiat 3 şi că s-ar putea să fie în curând dizolvate... De asemenea noul guvern anunţă că din programul său făcea parte şi lichidarea „organizaţiilor iresponsabile", adică a Sovietelor.

Bolşevicii au ripostat, chemând Sovietele din întreaga Rusie să se întrunească la Petrograd, în congres, în ziua de 2 noiembrie (20 octombrie) şi să preia conducerea Rusiei. Concomitent, ei s-au retras din Consiliul Republicii Ruse, declarând că nu vor să par»

ticipe la „un guvern al trădării poporului” 4.

Retragerea bolşevicilor nu a adus însă linişte nefericitului Consiliu al Republicii. Clasele avute, simţindu-se acum tari pe poziţie, au devenit arogante. Cadeţii susţineau că guvernul nu are dreptul legal de a proclama Rusia republică. Ei cereau să se ia măsuri aspre în cadrul armatei şi flotei pentru a lichida comitetele de soldaţi şi matrozi şi atacau Sovietele. Pe de altă parte, tot în cadrul Consiliului Republicii, menşevicii internaţionalişti şi socialiştii-revoluţionari de stânga se pronunţau pentru o pace imediată, pentru trecerea pământului în mâinile ţăranilor şi pentru controlul muncitorilor asupra producţiei, în fond pentru programul bolşevic.

Am avut prilejul să ascult o cuvântare a lui Martov în care acesta polemiza cu cadeţii. Încovoiat asupra pupitrului tribunei ca un om grav bolnav, cum şi era de altfel, vorbea cu o voce atât de răguşită, încât abia de-l puteai auzi, şi, arătând cu mâna spre băncile din dreapta, spunea:

„Ne numiţi defetişti; dar adevăraţii defetişti sunt cei care aşteaptă un moment mai propice pentru a încheia pacea, care tărăgănează şi amina încheierea păcii, până când nu va mai rămâne nimic din armata rusă, până când Rusia va fi scoasă la mezat de diferitele grupări imperialiste… Voi încercaţi să impuneţi poporului rus o politică dictată de interesele burgheziei. Problema păcii trebuie rezolvată fără nicio întârziere… Veţi vedea atunci că n-a fost zadarnică munca acelora pe care îi numiţi agenţi germani, a acelor zimmerwaldieni care au pregătit în toate ţările trezirea conştiinţei maselor democratice…”

Între aceste două grupări oscilau menşjvicii şi socialiştii-revoluţionari, irezistibil împinşi spre stânga de presiunea nemulţumirii mereu crescânde a maselor. O profundă animozitate împărţea Consiliul în două grupuri ireconciliabile.

Aceasta era situaţia când anunţarea mult aşteptatei conferinţe aliate de la Paris a ridicat problema arzătoare a politicii externe…

În teorie, toate partidele socialiste din Rusia erau pentru o cât mai grabnică încheiere a păcii pe baze democratice. Încă din mai (aprilie) – 1917, Sovietul din Petrograd, care pe atunci era condus de menşevici şi de socialişti-revoluţionari proclamase cunoscutele condiţii de pace ale Rusiei. Ele cereau ca aliaţii să ţină o conferinţă pentru a discuta ţelurile războiului. Această conferinţă, promisă pentru luna august, fusese amânată pentru septembrie, apoi pentru octombrie, iar acum fusese fixată pentru 10 noiembrie (28 octombrie) [11].

Guvernul provizoriu intenţiona să trimită la această conferinţă doi delegaţi: pe generalul Alekseev, un militar foarte reacţionar, şi pe Tereşcenko, ministrul afacerilor externe. Sovietele l-au ales ca reprezentant pe Skobelev şi au elaborat un manifest, celebrul *mandat*, care trebuia să-i slujească drept directivă 5. Guvernul provizoriu a ridicat obiecţii împotriva lui Skobelev şi a mandatului ce i se dăduse; diplomaţii aliaţi au protestat şi ei, iar în cele din urmă Bonar Law[12], răspunzând unei întrebări care i s-a pus în Camera comunelor, a declarat foarte rece: „După câte ştiu, conferinţa de la Paris nu va discuta ţelurile războiului, ci numai metodele de a-l duce…”

Presa conservatoare din Rusia jubila, iar bolşevicii strigau: „Vedeţi unde i-a dus pe menşevici şi pe socialiştii-revoluţionari tactica lor de compromis!”

Iar pe întregul front, lung de o mie de mile milioanele de soldaţi care alcătuiau armata rusă se agitau ca o mare în plină furtună, trimiţând în capitală sute şi sute de delegaţii care cereau: „Pace! Pace 1”.

Am trecut pe malul celălalt al fluviului pentru a mă duce la circul „Modern” să asist la unul din uriaşele mitinguri populare care seară de seară atrăgeau tot mai multă lume din întregul oraş. Amfiteatrul, dărăpănat şi

---

11 Conferinţa nu a avut loc din cauza căderii Guvernului provizoriu. - Nota Red.

12* **) Andrew Bonar Law (1858 - 1923) - om de stat englez, lider al conservatorilor, în 1917 ministru al finanţelor în guvernul de coaliţie al lui Lloyd George şi preşedinte al Camerei comunelor. - Nota Red.

sumbru, luminat de cinci becuri mici atârnate de câte o sârmă subţire, era de jos până sus, sub acoperiş, înţesat de soldaţi, matrozi, muncitori, femei, care ascultau cu o încordare de parcă ar fi fost în joc însăşi viaţa lor. Vorbea un soldat dintr-o oarecare divizie 548:

„Tovarăşi" – striga el, şi pe faţa lui suptă şi în gesturile lui desperate se putea vedea cât era de chinuit. – „Oamenii de sus, de la cârma ne cer mereu noi şi noi sacrificii, dar pe cei care au totul îi lasă în pace.

Suntem în război cu Germania. N-o să ne vină în minte să chemăm generali germani să lucreze în statul nostru major. Şi cu capitaliştii suntem în război, şi totuşi îi invităm să participe la guvernul nostru…

Soldatul cere: «Spuneţi-mi pentru ce lupt. Pentru Constantinopol sau pentru o Rusie liberă? Pentru democraţie sau pentru jaful capitalist? Dacă-mi veţi putea dovedi că apăr revoluţia, atunci voi merge şi voi lupta de bunăvoie, nu de frica pedepsei cu moartea».

Când pământul va fi al ţăranilor, fabricile ale muncitorilor, iar puterea va aparţine Sovietelor, vom şti că avem pentru ce lupta şi vom lupta!"

În cazărmi, în fabrici, la colţuri de stradă, nenumăraţi soldaţi luau cuvântul cerând încheierea imediată a păcii şi declarând că armata va părăsi tranşeele şi se va înapoia acasă dacă guvernul nu va depune eforturi energice pentru a încheia pacea.

Un purtător de cuvânt al armatei a VIII-a spunea:

„Suntem slabi, n-am mai rămas decât câţiva în fiecare companie. Dacă nu ni se vor da alimente şi cizme, dacă nu se vor aduce întăriri, tranşeele vor rămâne în curând goale. Pace sau aprovizionare… Guvernul sau să pună capăt războiului, sau să aprovizioneze armata…"

Din partea brigăzii a 46-a de artilerie siberiene:

„Ofiţerii nu vor să colaboreze cu comitetele noastre, ei ne vând

Iiiumicului, aplică pedeapsa cu moartea agitatorilor noştri, iar gu-Vnruul contrarevoluţionar îi susţine. Am crezut că revoluţia ne va «duce pacea. Dar guvernul ne

interzice acum până şi să vorbim despre asemenea lucruri şi, în acelaşi timp, nu ne dă nici destulă brună ca să trăim şi nici destule muniţii ca să luptăm…”

Din Europa veneau zvonuri despre tratative de pace în detrimentul Rusiei…6

Veştile despre tratamentul la care fuseseră supuse trupele ru – «şti din Franţa sporeau nemulţumirea. Soldaţii din brigada I încercaseră, aşa cum făcuseră camarazii lor în patrie, să înlocuiască pe ofiţeri prin comitete de soldaţi şi refuzaseră să dea ascultare ordinului de a pleca la Salonic, cerând să fie trimişi în Rusia. Britfuda fu împresurată, i se reduse raţia de alimente, apoi fu supusă unui foc de artilerie care a făcut numeroase victime…7

I, a 26 (13) octombrie m-am dus la palatul Mariiński, unde, în «ula roşie cu pereţii de marmoră albă, îşi ţinea şedinţele Consiliul Republicii. Voiam să ascult declaraţia lui Tereşcenko asupra politicii externe a guvernului, declaraţie aşteptată de atâta vreme şi cu atâta nerăbdare de întreaga ţară istovită de război şi dornică «le pace.

Un tânăr înalt, impecabil îmbrăcat, cu faţa rasă şi cu pometi proeminenţi, citea cu glas domol un discurs prudent şi insipid’s. Nimic… Aceleaşi platitudini despre zdrobirea militarismului german în strânsă unire cu vajnicii aliaţi, despre „interesele de stat ale Rusiei”, despre „greutăţile” pricinuite de mandatul dat lui Skobelev. A încheiat cu următoarele cuvinte care constituiau miezul discursului lui:

„Rusia e o mare putere. Rusia va rămâne o mare putere, orice s-ar întâmpla. Noi toţi trebuie să o apărăm, trebuie să dovedim e îl suntem apărătorii unui ideal măreţ şi fiii unei mari puteri”.

Nimeni nu a rămas multpmit de cuvântarea lui. Reacţionarii voiau o politică imperialistă „de mână forte”, partidele democratice voiau asigurarea că guvernul va căuta să obţină pacea. Reproduc un editorial din „Rabocii i soldat”[13], organul Sovietului bolşevic din Petrograd în care predominau bolşevicii.

13 Mila = 1,6 km. - Nota Trad.

„Răspunsul dat de guvern transcelor

D-l Tereşcenko, ministrul afacerilor externe, a ţinut în preparlament un mare discurs în problema războiului şi a păcii. Ce a spus armatei şi poporului cel mai taciturn dintre miniştrii noştri?

În primul rând, suntem strâns legaţi de aliaţi (nu de popoare, ci de guverne).

În al doilea rând, nu are niciun rost ca democraţia să discute despre posibilitatea sau imposibilitatea unei campanii de iarnă. Acest lucru va fi hotărât de guvernele aliate.

În al treilea rând, ofensiva de la 18 iunie a fost utilă şi binevenită (Tereşcenko nu a pomenit însă de consecinţele ei).

În al patrulea rând, nu e adevărat că guvernelor aliate nu le-ar păsa de noi. «Suntem în posesiunea unor declaraţii foarte precise ale aliaţilor noştri»… Declaraţii? Dar faptele? Dar comportarea flotei britanice? 9 Dar convorbirile regelui englez cu contrarevoluţionarul expulzat Gurko? Toate acestea ministrul le-a trecut sub tăcere.

În al cincilea rând, mandatul dat lui Skobelev nu e bun; nu-i pe placul aliaţilor noştri şi al diplomaţilor ruşi, iar «la conferinţa aliaţilor trebuie să vorbim cu toţii aceeaşi limbă».

Asta-i tot? Da, asta-i tot. Care e soluţia? încredere în aliaţi şi în Tereşcenko. Când se va încheia pacea? Când o vor îngădui aliaţii.

Iată răspunsul dat de guvernul provizoriu tranşeelor în problema păcii".

La orizontul politicii ruseşti începură să se schiţeze contururile vagi ale unei puteri sinistre: cazacii. „Novaia jizn", ziarul lui Gorki, a atras atenţia cititorilor asupra activităţii acestora:

„… în februarie cazacii *nu* au tras în popor. Când Kornilov a pornit împotriva Petrogradului, ei *nu* s-au alăturat trădătorului.

În ultimul timp atitudinea lor s-a schimbat: de la o

lealitate pasivă faţă de revoluţie, cazacii au trecut la o ofensivă politică activă împotriva ei…”

Kaledin, atamanul oştii de pe Don, fusese destituit de Guvernul provizoriu pentru că participase la complotul lui Kornilov. El refuză categoric să se supună şi, înconjurat de trei imense oşti căzăceşti, se stabili la Novocerkassk, complotând şi ameninţând. Puterea lui era atât de mare, încât guvernul a fost nevoit să-i treacă cu vederea nesupunerea. Mai mult încă, guvernul a fost nevoit să recunoască formal Consiliul uniunii oştilor căzăceşti şi să declare ilegală secţiunea cazacă a Sovietelor, nou creată.

În primele zile ale lui octombrie, o delegaţie de cazaci se prezentă la Kerenski, reproşând primului-ministru că încurajează acţiunile Sovietelor şi cerând cu aroganţă să se pună capăt atacurilor împotriva lui Kaledin. Kerenski se declară de acord să-l lase în pace pe Kaledin şi se spune că ar fi declarat: „Conducătorii Sovietelor mă socotesc despot şi tiran… Guvernul provizoriu, nu numai că nu se sprijină pe Soviete, dar consideră regretabilă însăşi existenţa lor”.

În acelaşi timp, o altă delegaţie a cazacilor s-a prezentat la ambasadorul englez pentru a duce cu el pe faţă tratative, în calitate de reprezentanţi direcţi ai „poporului cazac liber”.

Pe Don se constitui un fel de republică cazacă.

Kubanul se proclamă stat cazac independent. Sovietele din Rostov pe Don şi din Ekaterinburg fură dizolvate de cazaci înarmaţi, iar la Harkov sediul sindicatului minerilor fu devastat. În toate manifestările sale, mişcarea cazacilor avea un caracter anti-Socialist şi militarist. Conducătorii ei erau nobili şi mari proprietari funciari, de pildă Kaledin, Kornilov, generalii Dutov, Karaulov şi Bardiji. Mişcarea era sprijinită de mari comercianţi şi bancheri din Moscova.

Vechea Rusie se destrăma rapid. În Ucraina, Finlanda, Polonia, Bielorusia se accentuau tot mai mult mişcări vădit naţionaliste. Organele locale ale puterii, dominate de clasele avute, tindeau spre autonomie,

refuzând să se supună ordinelor venite de la Petrograd. La Helsingfors, seimul finlandez refuză să primească un împrumut de la Guvernul provizoriu, proclamă autonomia Finlandei şi ceru retragerea trupelor ruse. Rada burgheză din Kiev extinse hotarele Ucrainei atât de departe, încât aceasta cuprindea cele mai bogate regiuni agricole din sudul Rusiei chiar până la Ural şi începu să-şi organizeze o armată naţională. Vinnicenko, preşedintele Radei, făcea aluzii la o pace separată cu germanii, iar Guvernul provizoriu era neputincios. Siberia, Caucazul voiau să convoace adunări constituante separate. În toate aceste regiuni începea o luptă înverşunată între autorităţile locale şi Sovietele de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor.

Pe zi ce trecea, situaţia devenea tot mai haotică. Sute şi mii de soldaţi dezertau de pe front, scurgându-se în valuri mari şi dezordonate prin întreaga ţară. Obosişi de a tot aştepta să li se dea pământ şi exasperaţi de măsurile represive ale guvernului, ţăranii din guberniile Tambov şi Tver incendiau conacele şi omorau pe moşieri. Uriaşe greve şi lock-outuri zguduiau Moscova, Odesa şi bazinul carbonifer al Doneţului. Transporturile erau paralizate, armata înfometată, iar în marile oraşe lipsea pâinea.

Guvernul, sfâşiat de lupta dintre partidele democratice şi cele reacţionare, era complet neputincios. Când se vedea totuşi silit să acţioneze, sprijinea întotdeauna interesele claselor avute. Cazacii erau trimişi să restabilească ordinea la sate şi să înăbuşe grevele. La Taşkent, autorităţile guvernamentale au desfiinţat Sovietul. La Petrograd, consfătuirea economică instituită pentru a reface economia zdruncinată a ţării a ajuns în impas din cauza contradicţiei neîmpăcate dintre capital şi muncă, şi în cele din urmă a fost dizolvată de Kerenski. Ofiţerii vechiului regim, susţinuţi de cădeţi, cereau luarea de aspre măsuri pentru restabilirea disciplinei în armată şi în flotă. În zadar insistau amiralul Verderevski, ministrul marinei, care se bucura de respectul unanim, şi generalul Verhovski, ministrul de război, arătând că numai o disciplină nouă, liber consimţită, democratică, bazată pe

colaborarea dintre corpul de comandă şi comitetele de soldaţi şi matrozi, putea salva armata şi flota. Recomandările lor nu erau luate în seamă.

Reacţionarii păreau hotărâţi să provoace o dezlănţuire a mâniei poporului. Se apropia termenul de judecare a lui Kornilov. Presa burgheză îi lua tot mai făţiş apărarea, vorbind despre el ca despre un „mare patriot rus”. „Obşcee delo”, [14]ziarul lui Burţev, cerea instituirea unei dictaturi a lui Kornilov, Kaledin şi Kerenski.

Am stat odată de vorbă cu Burţev în loja presei de la Consiliul Republicii Ruse. Era mic de statură, adus de spate, cu o faţă zbârcită şi ochi miopi, ascunşi în dosul unor lentile foarte groase; avea părul vâlvoi şi o barbă presărată cu lire cărunte.

„Ascultă de vorbele mele, tinere! Rusia are nevoie de o personalitate puternică! Ar trebui să ne scoatem acum din cap revoluţia şi să ne concentrăm asupra nemţilor. Proşti, proşti sunt aceia care au îngăduit să fie înfrânt Kornilov, iar îndărătul proştilor stau agenţii nemţilor. Kornilov ar fi trebuit să învingă...”

La extrema dreaptă, ziarele aproape făţiş monarhiste – „Narodnîi tribun” al lui Purişkevici. „Novaia rus” şi. Jivoie slovo” – chemau deschis la lichidarea democraţiei revoluţionare.

La 23 (10) octombrie a avut loc în golful Riga o bătălie navală cu o escadră germană. Sub pretextul că Petrogradul ar fi în pericol, Guvernul provizoriu întocmise un plan de evacuare a capitalei. Mai întâi trebuiau demontate şi mutate în alte oraşe de pe teritoriul Rusiei marile uzine de armament care lucrau pentru apărare, iar apoi urma ca însuşi guvernul să se mute la Moscova. Bolşevicii au declarat imediat că guvernul părăseşte capitala roşie numai pentru a slăbi revoluţia; că Riga fusese deja vândută nemţilor, iar acum era rândul Petrogradului!

Presa burgheză jubila. „La Moscova” – scria ziarul cadet „Reci” * * ** – „guvernul îşi va putea continua

14 - „Cauza comună". - Nota Trad.

activitatea într-o atmosferă de linişte, fără a fi împiedicat de anarhişti". Rodzeanko, liderul aripii de dreapta a partidului cadet, a declarat în „Utro Rossii" * " * ** că ocuparea Petrogradului de către germani ar fi o mare fericire, deoarece s-ar desfiinţa Sovietele, iar ţara ar scăpa de flota baltică revoluţionară:

„Petrogradul e în pericol... – scria el.

— Eu zic: domnul să ocrotească Petrogradul! Unii îşi manifestă temerea că la Petrograd vor fi distruse organele centrale revoluţionare (adică Sovietele etc.). La aceasta răspund că mă voi bucura dacă toate aceste organe vor fi distruse, căci ele nu au adus Rusiei altceva decât nenorociri...

Odată cu ocuparea Petrogradului va fi distrusă şi flota baltică... Dar n-avem ce regreta; majoritatea navelor de război sunt contaminate de spirit subversiv".

În faţa furtunii de indignare populară, s-a renunţat la planul de evacuare.

Între timp, Congresul Sovietelor se contura în perspectivă ca un nor greu de furtună străbătut de fulgere. Nu numai guvernul, dar şi toţi socialiştii „moderaţi" erau împotriva convocării lui. Comitetele centrale ale Armatei şi ale Flotei, Comitetele centrale ale câtorva sindicate, Sovietele de deputaţi ai ţăranilor şi îndeosebi C.E.C. depuneau toate eforturile pentru a amâna convocarea congresului. „Izvestiia" şi „Golos soldata"[15], ziare întemeiate de Sovietul din Petrograd, dar aflate în acel moment în mina C.E.C., atacau violent congresul, aşa cum făcea de altfel şi întreaga artilerie grea a presei partidului socialist-revoluţionar: „Delo naroda" şi „Volea naroda"[16].

În toată ţara se trimiteau delegaţi, se expediau telegrafic circulări către Sovietele locale şi comitetele militare cu instrucţiuni de a opri sau amina alegerile pentru congres. Se adoptau rezoluţii emfatice împotriva congresului, se dădeau declaraţii în care se arăta că însuşi principiul democraţiei se opune convocării congresului

15 - - „Vocea soldatului". - Nota Trad.

16 - „Voinţa poporului". - Nota Trad.

înainte de întrunirea Adunării constituante; veneau proteste din partea unor delegaţi de pe front, din partea Uniunii zemstvelor, a Uniunii ţărăneşti, a Uniunii oştilor căzăceşti, a Uniunii ofiţerilor, a Uniunii cavalerilor crucii sf. Gheorghe, a „batalioanelor morţii”[17]... Consiliul Republicii Ruse îşi exprima şi el în unanimitate dezaprobarea. Întregul imens aparat creat de revoluţia rusă din martie fusese pus în mişcare pentru a împiedica Congresul Sovietelor...

De partea cealaltă era voinţa încă necristalizată a proletariatului: a muncitorilor, soldaţilor de rând, ţăranilor săraci. Multe Soviete locale deveniseră bolşevice; în afară de acestea mai erau şi organizaţiile muncitorilor industriali, comitetele de întreprindere, precum şi organizaţiile revoluţionare din armată şi flotă gata de insurecţie. împiedicaţi să-şi aleagă pe cale obişnuită reprezentanţii, oamenii ţineau în multe locuri întruniri cu de la sine putere, alegând delegaţi care aveau să plece la Petrograd. În alte locuri ei răsturnau vechile comitete obstrucţioniste, alegând altele. Un val de revoltă se ridica din adâncuri, spărgând crusta sub care mocnea de luni de zile focul revoluţionar, crustă care se întărise încetul cu încetul. Congresul general al Sovietelor se putea întruni numai în urma mişcării spontane a maselor...

Zi de zi oratorii bolşevici colindau cazărmile şi fabricile, denunţând cu vehemenţă „guvernul războiului civil”. Într-o duminică ne-am pornit într-un tramvai cu aburi arhiplin care se târa pe un ocean de noroi, între fabrici mohorâte şi biserici uriaşe, spre uzinele „Obuhov”, o întreprindere de armament aparţinând statului, situată pe lângă şoseaua Schlüsselburg.

La întrunirea ţinută între zidurile de cărămidă ale unei enorme clădiri neterminate au participat zece mii de bărbaţi şi femei îmbrac aţi în negru, îrabulzindu-se în jurul unei tribune drapate în roşu. Mulţi se căţăraseră pe stive de scânduri, pe grămezi de cărămizi sau, sus, pe nişte traverse înnegrite de fum. Toţi erau foarte atenţi şi

17 - Vezi „Note şi explicaţii", - J. Reed.

zgomotoşi. Pe cerul cenuşju înnorat se întrezărea din când în când soarele, aruncând prin ferestruici o lumină roşiatică asupra acestei mase de feţe simple, ridicate spre noi.

Lunacearski, o firavă figură de student, cu trăsături fine, de artist, explica oamenilor de ce trebuie să preia Sovietele puterea. Nimic altceva nu putea salva revoluţia de duşmanii ei care, cu bună ştiinţă, duceau ţara şi armata de râpă, ercând condiţii favorabile unui nou Kornilov.

Un soldat de pe frontul român, slab, cu o faţă tragică şi pasionată, striga: „Tovarăşi! Pe front pierim de foame, îngheţăm de frig! Murim fără niciun rost. Îi rog pe tovarăşii americani să transmită în America că noi, ruşii, cât suntem în viaţă, ne vom bate pentru revoluţia noastră. Vom rezista din toate puterile până ce popoarele lumii se vor ridica şi ne vor veni în ajutor. Spuneţi muncitorilor americani să se ridice şi să lupte pentru revoluţia socială!" I-a urmat Petrovski, mic de statură, vorbind rar şi intransigent: „Destule vorbe, să trecem la fapte. Situaţia economică este foarte proastă, dar trebuie să ne adaptăm la ea. Duşmanii noştri vor să ne înfometeze, să ne facă să pderim de frig. Încearcă să ne provoace. Să bage însă de seamă duşmanii: dacă vor merge mai departe, dacă vor îndrăzni să se atingă de organizaţiile noastre proletare, îi vom mătura de pe faţa pământului".

Presa bolşevică luase o bruscă dezvoltare. În afară de cele două ziare ale partidului – „Rabocii puţi" şi „Soldat" – începu să apară şi un ziar pentru ţărani, „Derevenskaia bednota"[18], cu un tiraj zilnic de 500.000 de exemplare, iar de la 30 (17) octombrie începu să apară şi „Rabocii i soldat". Primul articol de fond al acestuia din urmă expunea punctul de vedere bolşevic:

O a patra campanie de iarnă ar fi funestă pentru armată şi pentru ţară. Petrogradul revoluţionar e în pericol să fie părăsit. Contrarevoluţionarii se bucură râzând de nenorocirea poporului... Ţăranii, aduşi la desperare, au pornit pe calea răscoalelor făţişe; moşierii şi autorităţile

18 - „Sărăcimea satelor". - Nota Trad.

trimit împotriva lor expediţii de pedepsire şi-i masacrează; fabricile şi uzinele îşi închid porţile. Capitaliştii vor să îngenuncheze pe muncitori prin foame. Burghezia şi generalii cer măsuri drastice pentru restabilirea unei discipline oarbe în armată. Korniloviştii nu dorm. Susţinuţi de întreaga burghezie, ei se pregătesc pe faţă să torpileze Adunarea constituantă.

Guvernul Kerenski... e împotriva muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor. El va duce ţara de râpă...

Ziarul nostru apare într-un moment tragic. «Rabocii i soldat» va fi glasul proletariatului şi al garnizoanei din Petrograd. «Rabocii i soldat» va apăra cu intransigenţă interesele ţăranilor săraci...

Poporul trebuie salvat de la pieire. Revoluţia trebuie dusă până în capăt. Puterea trebuie smulsă din mâinile criminale ale burgheziei şi predată muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor revoluţionari or (jtHnizaţi...

Programul ziarului nostru e programul Sovietului de deputaţi «îi muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd.

Toată puterea în mâinile Sovietelor, atât în capitală cât şi în provincie!

Armistiţiu imediat pe toate fronturile!

O pace cinstită, democratică între popoare 1

Trecerea fără nicio despăgubire a moşiilor în mâinile ţăranilor 1

Controlul muncitorilor asupra producţiei!

O Adunare constituantă cinstit convocată!..."

E interesant de reprodus aici un pasaj din acelaşi ziar, organul bolşevicilor atât de ponegriţi în faţa lumii întregi ca agenţi germani:

„Kaiserul german, mânjit de sângele a milioane de oameni, vrea tţ şi mine armatele împotriva Petrogradului. Vom cere ajutor muncltorilor, soldaţilor, matrozilor, ţăranilor germani, care doresc şi ei pace nu mai puţin decât noi... «Jos războiul blestemat!»

Dar un asemenea lucru nu poate fi făcut decât de o putere ittvoluţionară, de un guvern cu adevărat revoluţionar care s-ar sprijini pe armată şi flotă, pe

proletariat şi ţărănime…

Un asemenea guvern s-ar adresa peste capul diplomaţilor, uliaţi şi duşmani, direct trupelor germane, umplând tranşeele acestora cu milioane de proclamaţii în limba germană… Aviatorii noştri jir arunca aceste proclamaţii deasupra întregii Germanii…”

În Consiliul Republicii prăpastia dintre cele două părţi se adâncea pe zi ce trecea.

„Clasele avute – spunea Karelin în numele socialiştilor-revoluţionari de stânga – vor să folosească aparatul revoluţionar al statului pentru a lega Rusia de carul de război al aliaţilor! Partidele revoluţionare sunt categoric împotriva acestei politici…”

Bătrânul Nikolai Ceaikovski, care reprezenta pe socialiştii-popu-Iişti, se pronunţă împotriva trecerii pământului în mâinile ţăranilor şi luă partea cadeţilor:

„Trebuie să introducem imediat în armată o disciplină severă… încă de la începutul războiului n-am încetat să atrag atenţia că ar fi o crimă să se treacă la reforme sociale şi economice în timp de război. Noi comitem această crimă. Spun acest lucru deşi nu sunt duşman al acestor reforme, căci sunt socialist”…

Strigăte din stânga: „Nu vă credem!” Dreapta aplauda din răsputeri…

În numele cadeţilor, Adjemov declara că e de prisos să se mai explice soldaţilor pentru ce luptă, deoarece orice soldat trebuie Năşi dea seama că prima lui îndatorire e izgonirea inamicului de pe teritoriul rus.

Însuşi Kerenski a ţinut în două rânduri pledoarii înflăcărate pentru unitatea naţională, izbucnind chiar în lacrimi la sfârşitul unui discurs. Adunarea l-a ascultat cu răceală, întrerupându-l adesea cu observaţii ironice.

Institutul Smolnîi, sediul C.E.C. şi al Sovietului din Petrograd era situat pe malul Nevei, la câteva mile de marginea oraşului. M-am dus într-acolo cu un tramvai arhiplin care se târa cu viteza melcului, scârţnnd supărător, pe străzile pline de noroi şi înţesate de oameni. La capătul liniei se ridicau graţioasele cupole albastre ale

mănăstirii Smolnîi, frumos ornamentate cu aur mat. Alături se înălţau cele trei etaje ale institutului Smolnîi, cu faţada lungă de două sute de yarzi, aducând a cazarmă, şi cu imensele armoarii imperiale sculptate în piatră, care se mai aflau încă deasupra intrării, sfidând parcă evenimentele…

Sub vechiul regim aici fusese o mănăstire, apoi o renumită şcoală pentru fiicele nobililor ruşi, patronată de însăşi ţarina. După revoluţie fusese preluat de organizaţiile revoluţionare ale muncitorilor şi soldaţilor. Avea peste 100 de încăperi albe şi goale cu tăbliţe de email intacte pe uşi, informându-l pe trecător că acolo se găsea „Clasa nr. 4”, „Camera pedagogei” sau „Cancelaria profesorilor”. Deasupra acestor tăbliţe atârnau, scrise cu litere nedibace, cartonaşe care aminteau de schimbările care se produseseră: „Comitetul Executiv al Sovietului din Petrograd”…C.E.C.”, „Biroul afacerilor externe”, „Uniunea soldaţilor socialişti”, „Comitetul central al sindicatelor din Rusia”, „Comitetele de întreprindere”, „Comitetul central al armatei”… Tot aici se aflau şi Comitetele centrale ale partidelor politice şi încăperile în care îşi ţineau consfătuirile lor.

Coridoarele lungi şi boltite, luminate de câteva becuri electrice, erau pline de nenumăraţi oameni grăbiţi, soldaţi şi muncitori, unii încovoiaţi sub greutatea unor uriaşe pachete de ziare, proclamaţii şi tot felul de publicaţii de propagandă. Cizmele lor grosolane bocăneau puternic şi fără întrerupere pe parchet… Peste tot erau puse afişe: „Tovarăşi! Pentru sănătatea voastră, păstraţi curăţenia!” Lângă scări şi pe platformele dintre etaje se aflau mese lungi, încărcate cu cărţi şi broşuri cu conţinut politic, oferite spre vânzare de diferitele partide politice.

La parter, cantina institutului, spaţioasă şi scundă, avea şi acum aceeaşi destinaţie. Cu 2 ruble mi-am cumpărat un bon de masă. împreună cu alţi 1.000 de consumatori am aşteptat la coadă până să ajung la lungile mese în dosul cărora 20 de bărbaţi şi femei serveau ciorbă cu varză din imense cazane, bucăţi de carne, grămezi de

caşă şi bucăţi de pâine neagră. Pentru un ceai, servit într-o ceaşcă de tinichea, se plătea 5 copeici. Dintr-un coş îţi puteai lua o lingură soioasă de lemn… Băncile înşirate de-a lungul meselor de lemn erau înţesate de proletari înfometaţi, care îşi înghiţeau cu lăcomie mâncarea, discutând zgomotos şi schimbând glume…

Sus mai era o cantină, rezervată pentru membrii C.E.C., deşi oricine voia se putea duce acolo. Aici se putea căpăta pâine unsă din gros cu unt şi oricâte pahare de ceai doreai.

În aripa de sud, la etajul întâi, se afla marea sală de şedinţe, fosta sală de bal a institutului. Era o încăpere mare, albă, înaltă, împărţită în două printr-un rând de coloane masive şi luminată de candelabre albe, strălucitoare, cu sute de becuri electrice; la un capăt al sălii se afla o estradă, având de fiecare parte câte un lampadar înalt cu mai multe braţe, iar în spatele estradei se vedea o ramă de aur din care fusese scos portretul împăratului. La câte ocazii festive nu se adunaseră aici, în jurul marilor ducese strălucitoare, ofiţeri în uniforme de gală şi clerici în somptuoase veşminte!

În faţa acestei săli era biroul comisiei de validare a Congresului Sovietelor. Stăteam acolo şi-i priveam pe viitorii delegaţi: soldnţi vânjoşi şi bărboşi, muncitori în bluze negre, ţărani cu bărbi lungi. O fată care lucra în comisie – membră a grupului plehanovist BCdinstvo” – surâdea cu dispreţ. „Ăştia nici nu se compară cu delegaţii la primul Congres – observa ea.

— Par atât de grosolani şi pe ignoranţi! Nişte oameni care n-au cunoscut lumina…” Era adevărat; adâncurile Rusiei fuseseră răscolite şi acum ieşeau la supra-Iată păturile de jos. Comisia de validare, instituită de vechiul C.E.C., recuza un delegat după altul pe motiv că ar fi fost ales Ilegal. Karahan, membru al Comitetului Central bolşevic[19], zârul) ca „Nu-i nimic – spunea el. – Când se va deschide congresul, Vă veţi ocupa cu toţii locurile…”

19 Karahan n-a fost membru al C.C. - Nota Red.

„Rabocii i soldat” scria:

„Atragem atenţia delegaţilor la noul Congres general asupra încercării anumitor membri ai Biroului de organizare de a zădărnici congresul prin răspândirea de zvonuri că acesta nu va avea loc şi că delegaţii ar face mai bine să părăsească Petrogradul... Nu acordaţi atenţie acestor minciuni... Se apropie zile mari...”

Era evident că pe ziua de 2 noiembrie (20 octombrie) nu se va putea întruni numărul necesar de delegaţi, astfel încât deschiderea congresului a fost amânată pentru ziua de 7 noiembrie (25 octombrie). Dar întreaga ţară era acum în fierbere; menşevicii şi socialiştii-revoluţionari, dându-şi seama că au fost înfrânţi, îşi schimbară brusc tactica şi începură să telegrafieze urgent tuturor organizaţiilor lor din provincie, cerându-le să aleagă cât mai mulţi delegaţi socialişti „moderaţi”. În acelaşi timp, Comitetul Executiv al Sovietelor de ţărani convocă de urgenţă pentru 13 decembrie (30 noiembrie) un congres al ţăranilor, care trebuia să contracareze orice acţiune întreprinsă de muncitori şi soldaţi.

Ce aveau de gând să facă bolşevicii? în oraş se zvonea că se pregăteşte o acţiune armată a muncitorilor şi soldaţilor. Presa burgheză şi reacţionară prezicea o insurecţie şi cerea guvernului să aresteze Sovietul din Petrograd sau, cel puţin, să împiedice întrunirea congresului. Fiţuici ca „Novaia Rus” chemau făţiş la masacrarea tuturor bolşevicilor.

Ziarul lui Gorki, „Novaia jizn”, era întru totul de acord cu bolşevicii că reacţionarii încearcă să distrugă revoluţia şi că, la nevoie, va trebui să li se opună rezistenţă armată, dar era de părere că toate partidele democraţiei revoluţionare ar trebui să se unească într-un front unic.

„... Atâta timp cât democraţia nu şi-a strâns încă principalele ei forţe, atât timp cât rezistenţa împotriva influenţei ei e încă puternică, nu are niciun rost să se treacă la atac. Dacă însă elementele ostile vor trece la atac, democraţia revoluţionară va trebui să intre în luptă pentru a cuceri puterea. În acest caz ea va fi sprijinită de

cele mai largi pături ale poporului”.

Gorki arăta că atât ziarele reacţionare cât şi cele guvernamentale incitau pe bolşevici la violenţă. O insurecţie ar pregăti însă terenul pentru un nou Kornilov. El cerea ca bolşevicii să dezmintă zvonurile. În ziarul menşevic „Den”[20], Potresov a publicat un articol senzaţional, însoţit şi de o hartă, în care pretindea că dezvăluie planul secret de operaţii al bolşevicilor.

Ca prin farmec, zidurile Petrogradului s-au acoperit de avertismente 10, de proclamaţii şi de apeluri ale Comitetelor centrale ale partidelor „moderate” şi conservatoare şi ale C.E.C.-ului, condamnând orice demonstraţie şi conjurându-i pe muncitori şi pe soldaţi să nu dea ascultare agitatorilor. Iată ce scria, de pildă, secţia militară a partidului socialist-revoluţionar:

„... Din nou circulă în oraş zvonuri despre o proiectată acţiune. Care e sursa acestor zvonuri? Cine, care organizaţie i-a împuternicit pe aceşti agitatori să vorbească despre pregătirea unei acţiuni?... La o întrebare ce li s-a pus în C.E.C., bolşevicii au negat că ar avea vreo legătură cu ele...

Dar aceste zvonuri reprezintă un mare pericol. S-ar putea întâmpla ca, fără să ţină seamă de starea de spirit a majorităţii muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, unele capete înfierbântate să îndemne o parte dintre muncitori şi soldaţi să iasă în stradă, aţâţându-i la insurecţie.

În aceste zile cumplite şi grele prin care trece Rusia revoluţionară, acţiunea se poate cu uşurinţă transforma în război civil, iar rezultatul ar putea fi distrugerea tuturor organizaţiilor proletariatului, ţărănimii muncitoare şi armatei, făurite cu atâta trudă... Ei (contrarevoluţionarii.

— *Nota Red.*) vor profita de această acţiune pentru a începe pogromuri contrarevoluţionare şi a zădărnici prin sângeroase lupte interne alegerile pentru Adunarea constituantă, între timp contrarevoluţionarul din Europa, Wilhelm al II-lea, pregăteşte noi lovituri...

Niciun fel de aventuri! Staţi neclintiţi la posturile

20 - „Ziua". - Nota Trad.

voastre!…”

La 28 (15) octombrie, pe coridoarele institutului Smolnîi, am UVUT o convorbire cu Kamenev, un om scund, cu o barbă roşcată şi ţuguiată, cu gesturi vioaie. Nu era de loc convins că la congres se vor întruni un număr suficient de delegaţi… Dacă congresul se va întruni – spunea acesta –, el va fi expresia stării de spirit a majorităţii covârşitoare a poporului. Dacă majoritatea va fi bolşevică, şi cred că va fi, vom cere ca întreaga putere să treacă în mâinile Sovietelor, iar Guvernul provizoriu va trebui să demisioneze…”

Volodarski, un tânăr înalt, palid, cu ochelari şi înfăţişare bolnăvicioasă, era şi mai categoric: „Liber, Dan şi ceilalţi conciliatori subotează congresul. Dar, chiar dacă vor reuşi să-l torpileze, suntem suficient de realişti ca să nu ne lăsăm opriţi din drumul nostru pentru atâta lucru…”

Găsesc în carnetul meu următoarele însemnări culese din ziare la 29 (16) octombrie:

„Moghilev. (Sediul marelui cartier general). Aici sunt concentrate regimente de gardă loiale, «divizia sălbatică», unităţile căzăceşti şi «batalionele morţii».

Iuncherii din şcolile de ofiţeri de la Pavlovskoe, Ţarskoe Selo şi Peterhof au primit ordin de la guvern să fie gata să pornească spre Petrograd. Iuncherii din Oranienbaum sosesc în oraş.

Pavte din divizia de care blindate a garnizoanei din Petrograd este cantonată în Palatul de Iarnă.

Pe baza unor ordine semnate de Troţki, uzinele de armament alo statului din Sestroretk au eliberat delegaţilor trimişi de muncitorii din Petrograd câteva mii de puşti.

La un miting al miliţiei orăşeneşti din cartierul Nijneliteinîi s-a adoptat o rezoluţie prin care se cere trecerea puterii în mâinile Sovietelor…”

Toate acestea nu sunt decât câteva frânturi din iureşul de evenimente ce se desfăşurau în acele zile febrile când toţi ştiau că se va întâmpla ceva, dar nimeni nu ştia precis ce anume.

La şedinţa Sovietului din Petrograd, ţinută la Smolnîi în noaptea de 30 (17) octombrie, Troţki a înfierat afirmaţiile presei burgheze că Sovietul ar pregăti o insurecţie armată calificând aceste afirmaţii drept o încercare contrarevoluţionară de a discredita şi zădărnici Congresul Sovietelor. „Sovietul din Petrograd – a declarat el – nu a ordonat nicio demonstraţie. Dar dacă va fi necesar, o vom face şi vom fi susţinuţi de întreaga garnizoană din l'etrograd... Guvernul pregăteşte o contrarevoluţie. Trebuie să-i răspundem printr-o ofensivă decisivă şi necruţătoare..."

4*

E adevărat că Sovietul din Petrograd nu dăduse ordin să se facă o demonstraţie, dar Comitetul Central al partidului bolşevic discutase problema insurecţiei. Şedinţa comitetului a durat toată noaptea spre 23 (10) octombrie. Fuseseră de faţă toţi intelectualii de frunte din partid, conducătorii partidului precum şi delegaţi ai muncitorilor şi ai garnizoanei din Petrograd. Dintre intelectuali s-au

51

pronunţat pentru insurecţie numai Lenin şi Troţki. Până. şi militarii au fost împotrivă. Trecându-se la vot, insurecţia a fost respinsă!

S-a ridicat apoi un muncitor simplu cu faţa contractată de mânie. „Vorbesc în numele proletariatului din Petrograd – a spus el cu voce aspră.

— Noi suntem pentru insurecţie. Faceţi ce ştiţi, dar vă spun deschis că, dacă veţi admite ca Sovietele să fie dizolvate, *nu mai a veni ce discuta cu voi*!" Câţiva soldaţi i s-au alăturat. După aceea s-a trecut din nou la vot şi insurecţia a fost votată...[21]

---

21 Discutarea problemei insurecţiei armate în istoricele şedinţe ale Comitetului Central al partidului bolşevic din octombrie 1917 nu este exact redată. Rezoluţia cu privire la insurecţia armată a fost adoptată la şedinţa închisă a Comitetului Central al partidului din 23 (10) octombrie 1917, la care au participat Lenin, Bubnov, Dzerjinski, Zinoviev, Kamenev, Kollontai, Lomov, Sverdlov, Sokolnikov, Stalin, Troţki, Uriţki. împotriva rezoluţiei propuse de Lenin au votat Zinoviev şi Kamenev. 6 zile mai tîrziu, la 29 (16) octombrie, s-a ţinut o şedinţă

Aripa de dreapta a bolşevicilor, condusă de Reazanov, Kamenev şi Zinoviev, şi-a continuat totuşi campania împotriva insurecţiei armate. În dimineaţa zilei de 31 (18) octombrie[22] a apărut în „Rabocii puţi" prima parte a lucrării lui Lenin „Scrisoare către tovarăşi" u, una dintre cele mai îndrăzneţe opere de propagandă politică din câte a văzut vreodată lumea. În această lucrare, Lenin fundamentează necesitatea insurecţiei, analizând cu minuţiozitate obiecţiile lui Kamenev şi ale lui Reazanov.

„Ori trecerea de partea Liberdanilor şi renunţarea *făţişă* la lozinca «toată puterea în mâinile Sovietelor», ori insurecţie. Cale de mijloc nu există".

În aceeaşi după amiază, Pavel Miliukov, liderul cadet, ţinu la Consiliul Republicii un discurs fulminant, plin de venin 12, în care înfiera ca progerman mandatul dat lui Skobelev, proclama că „democraţia revoluţionară" duce Rusia de râpă. Îşi bătea joc de Tereşcenko şi declara fără înconjur că preferă diplomaţia germană celei ruseşti... Pe băncile stângii izbucniră manifestări furtunoase de indignare...

Guvernul nu putea însă trece cu vederea importanţa succesului obţinut de propaganda bolşevicilor. La 29 (16) octombrie o comisie mixtă a guvernului şi a Consiliului Republicii elabora în grabă două proiecte de legi, dintre care unul prevedea trecerea

---

lărgită a C.C. al partidului, la care au luat parte reprezentanţi ai comisiei executive a Comitetului de partid din Petrograd, ai organizaţiei militare, ai Sovietului din Petrograd, ai sindicatelor, ai comitetelor de întreprindere, ai feroviarilor, ai Comitetului districtual de partid Petrograd. La această şedinţă Lenin a citit rezoluţia adoptată la şedinţa precedentă a C.C. în expunerea sa, Lenin a subliniat că situaţia politică obiectivă atît din Rusia cît şi din Europa dictează necesitatea unei politici cît mai hotărîte, cît mai active, care nu poate fi altceva decît insurecţia armată Lenin a propus adunării o rezoluţie care aproba şi sprijinea hotărîrea C.C. cu privire la insurecţie (vezi Opere, voi. 26, E.S.P.L.P. 1954, pag. 175). Rezoluţia a fost adoptată cu 19 voturi pentru. 2 contra şi 4 abţineri. Zinoviev şi Kamenev au votat din nou împotriva rezoluţiei C.C. - Nota Red.

22 Inexact. Acest număr a apărut la 1 noiembrie (19 octombrie). - Nota Red.

I M-oviisorie a pământului în mâinile ţăranilor, iar celălalt cerea o imrgică politică externă de pace. A doua zi Kerenski abrogă pedeapsa cu moartea pe front. În aceeaşi după-amiază s-a deschis tu mare pompă prima şedinţă a noii „Comisii pentru consolidatul orânduirii republicane şi pentru lupta împotriva anarhiei şi a contrarevoluţiei", comisie care de altfel nu a lăsat nicio altă urmă în istorie. împreună cu alţi doi corespondenţi i-am luat a doua zi nil Interviu lui Kerenski13. A fost ultima oară când a primit ziarişti.

„Poporul rus – ne-a spus el plin de amărăciune – suferă din pricina ruinei economice şi e deziluzionat de aliaţi! Lumea crede l (lA revoluţia rusă s-a terminat. Să nu vă înşelaţi! Revoluţia rusă hiii începe..." Cuvinte mai profetice decât îşi dădea, poate, el niligur seama.

Şedinţa din 30 (17) octombrie a Sovietului din Petrograd, la rute am asistat şi care a durat toată noaptea, a fost foarte furtunoasă. Socialiştii intelectuali „moderaţi", ofiţerii, membrii comite-Iclor militare şi ai C.E.C. erau de faţă toţi. împotriva lor s-au rij clicat – simpli şi înflăcăraţi – muncitori, ţărani şi soldaţi de rând.

Un ţăran povestea despre dezordinele din Tver, care, după cum Nilinea, fuseseră provocate de arestarea comitetelor agrare. „Acest k erenski – striga el – nu e decât un apărător al moşierilor. Ei ştiu cil în Adunarea constituantă le vom lua pământul şi de aceea încearcă s-o zădărnicească!"

Un mecanic de la uzinele „Putilov" arăta că directorii închid atelier după atelier sub pretextul lipsei de combustibil şi de materii prime. Comitetul de întreprindere descoperise însă. după spusele lui, mari stocuri dosite.

„E o provocare – spunea el.

— Vor să ne înfometeze sau să n-o împingă la acte de violenţă!"

Un soldat şi-a început cuvântarea astfel: „Tovarăşi! Vă aduc nu salut dintr-un loc unde oamenii îşi sapă singuri mormintele şi lo numesc tranşee!"

S-a ridicat apoi, întâmpinat cu un ropot de aplauze,

un soldat tânăr, înalt, slab, cu ochi înflăcărați. Era Ciudnovski, despre care No spusese că ar fi fost ucis în luptele din iulie şi care înviase acum din morţi.

„Masa de soldaţi nu mai are încredere în ofiţerii săi. Ne-au trădat până şi comitetele militare, care au refuzat să convoace o şedinţă a Sovietului nostru… Soldaţii vor ca Adunarea constituantă să se întrunească exact în ziua pentru care a fost convocată, iar coi care vor îndrăzni să o amâne vor fi blestemaţi, şi nu va fi numai un blestem platonic, căci armata are şi tunuri…”

El povestea despre îndârjirea cu care se desfăşoară în armata a V-a alegerile pentru Adunarea constituantă. „Ofiţerii, mai ales menşevicii şi socialiştii-revoluţionari, îi expun cu premeditare pe bolşevici gloanţelor. Ziarele noastre nu sunt lăsate să circule în tranşee. Vorbitorii noştri sunt arestaţi!…”

„De ce cu vorbeşti despre lipsa de pâine?” – îi strigă un alt soldat.

„Omul nu trăieşte numai cu pâine” – răspunse sever Ciudnovski.

I-a urmat un ofiţer menşevic-defensist, delegat din partea Sovietului din Vitebsk.

„Problema cea mare nu este cine e la putere. Buba nu e guvernul, ci războiul… Şi războiul trebuie câştigat înainte de orice schimbare…” Aici fu întrerupt de huiduieli şi de aplauze ironice. „Agitatorii bolşevici sunt demagogi”! întreaga sală râdea cu hohote. „Să uităm pentru o clipă lupta de clasă”. Dar n-a mai putut continua. O voce puternică strigă: „Ai vrea tu!”

În acele zile, Petrogradul oferea im spectacol remarcabil. În fabrici, sediile comitetelor erau pline de arme, veneau şi plecau curieri, Garda Roşie făcea instrucţie… în toate cazărmile se ţineau zi şi noapte întruniri, dezbaterile aprinse nu se mai terminau. Pe înserate, mulţimea de pe străzi devenea mai numeroasă. Valuri de oameni se mişcau discutând pe bulevardul Nevski. Ziarele erau smulse din mina vânzătorilor… Atacurile banditeşti se înmulţiseră în aşa măsură, încât

devenise periculos să mergi pe o stradă dosnică… într-o după-amiază am văzut pe Sadovaia o mulţime de câteva sute de oameni bătând şi călcând în picioare pe un soldat prins în timp ce fura… Indivizi misterioşi dădeau târcoale femeilor care, tremurând de frig, aşteptau ceasuri întregi la coadă pentru pâine şi lapte, şi le şopteau la ureche că evreii au acaparat alimentele şi că, în timp ce poporul moare de foame, membrii Sovietului trăiesc în huzur.

La Smolnîi fuseseră puse la intrarea principală şi la porţile exterioare santinele care legitimau cu vigilenţă pe oricine voia să intre. Birourile comitetelor erau ziua şi noaptea în plină fierbere; sute de soldaţi şi muncitori dormeau pe jos, fiecare pe unde găsea un locşor. Sus, în sala mare, se înghesuiau mii de oameni la furtunoasele şedinţe ale Sovietului din Petrograd.

La cluburi, jocurile de noroc continuau febril de cu seară până în zori. Şampania curgea în valuri, iar mizele urcau până la 200.000 de ruble. Noaptea, în centrul oraşului, cocote acoperite de bijuterii şi îmbrăcate în blănuri scumpe se plimbau pe străzi, umpleau cafenelele…

Comploturi monarhiste, spioni germani, contrabandişti şi speculanţi ce-şi urzeau planurile…

Pe o ploaie rece care pătrundea până la oase, sub cerul plumburiu, marele oraş zbuciumat se avânta tot mai repede… încotro?…

CAPITOLUL III

ÎN AJUN

În relaţiile dintre un guvern slab şi un popor răsculat se iveşte întotdeauna un moment în care orice act al autorităţilor exasperează masele şi orice refuz de a acţiona le provoacă dispreţul

Propunerea de a părăsi Petrogradul stârnise o furtună. Dezminţirile publice date de Kerenski că guvernul nu ar fi avut o asemenea intenţie au fost întâmpinate cu batjocură.

„Strâns cu uşa de presiunea revoluţiei – scria „Rabocii puţi” –, guvernul cârmuitorilor burghezi provizorii manevrează, dând asigurări mincinoase că nu se gândise

niciodată să fugă din 1 ctrograd şi că nu a vrut să predea capitala...”

La Harkov 30.000 de mineri s-au organizat, adoptând formula cuprinsă în preambulul statutului „I.W.W.”[23]: „Clasa munritoare şi clasa patronilor nu au nimic comun”. Organizaţia a fost împrăştiată cu forţa de cazaci, mulţi mineri au fost concediaţi de proprietarii de mine, iar ceilalţi au declarat grevă generală. Konovulov, ministrul industriei şi comerţului, dădu adjunctului său, Orlov, puteri depline pentru a aplana conflictul. Deşi Orlov era urât de mineri, C.E.C. nu numai că i-a susţinut numirea, dar a şi refuzat să ceară evacuarea cazacilor din bazinul Doneţului...

A urmat dizolvarea cu forţa a Sovietului din Kaluga. Dispunând de majoritatea locurilor în Soviet, bolşevicii au eliberat câţiva prizonieri politici. Cu aprobarea comisarului guvernamental, Duma Orăşenească a chemat trupe de la Minsk şi a tras cu artileria în Mediul Sovietului. Bolşevicii s-au retras, dar, în timp ce părăseau clădirea, cazacii i-au atacat strigând: „Aşa o să păţească toate Sovietele bolşevice, şi cel din Moscova, şi cel din Petrograd!”. A.cest incident a provocat un val de mânie în toată Rusia...

La Petrograd se închei au tocmai lucrările unui congres al Sovietelor din regiunile nordice, prezidat de bolşevicul Krîlenko. Cu o imensă majoritate a fost adoptată hotărârea ca întreaga putere să fie preluată de Congresul general al Sovietelor, iar la încheierea lucrărilor s-a trimis bolşevicilor din închisori un salut în care se spunea că ceasul eliberării lor nu mai e departe. În acelaşi timp, prima conferinţă generală a comitetelor de întreprindere din Rusia pronunţându-se categoric pentru Soviete, adăuga semnificativ:

---

23 I.W.W. (Industrial Workers of the World = „Muncitorii industriali din întreaga lume") - organizaţie sindicală revoluţionară de masă din S.U.A. A fost creată în 1905 sub influenţa evenimentelor revoluţionare din Rusia. De fapt şi-a încetat existenţa în deceniul al 4-lea al secolului nostru, dege- nerînd într-o organizaţie sectară, care pierduse vechile ei legături cu masele. In perioada de înflorire a „I.W.W.", John Reed a participat intens la activitatea ei. - Nota Red.

„… După ce a răsturnat absolutismul în domeniul politic, clasa muncitoare luptă pentru triumful regimului democratic şi în sfera activităţii productive. Această năzuinţă a ei îşi găseşte expresia în ideea controlului muncitoresc, care a apărut în mod firesc în condiţiile de dezorganizare economică provocată de politica criminală a claselor dominante…”

Sindicatul feroviarilor a cerut demiterea lui Liverovski, ministrul transporturilor şi comunicaţiilor.

În numele C.E.C., Skobelev insista ca mandatul să fie prezentat conferinţei aliaţilor şi protesta oficial împotriva trimiterii lui Tereşcenko la Paris. Tereşcenko şi-a prezentat demisia…

Nefiind în stare să înfăptuiască reorganizarea armatei, generalul Verhovski nu venea decât rar la şedinţele cabinetului…

La 3 noiembrie (21 octombrie), în ziarul lui Burţev „Obşcee delo” a apărut cu litere de o şchioapă următorul apel:

„Cetăţeni! Salvaţi Rusia!

În acest moment am aflat că la şedinţa de ieri a comisiei pentru apărarea naţională, creată de Consiliul Republicii, ministrul de război, generalul Verhovski, unul dintre principalii vinovaţi de înfrângerea lui Kornilov, a propus semnarea unei păci separate cu nemţii fără a se lua înţelegere cu aliaţii…

E o trădare a Rusiei!

Tereşcenko a declarat că Guvernul provizoriu nici nu discutase propunerea lui Verhovski.

Am impresia – spunea Tereşcenko – că suntem într-o casă de nebuni!

Membrii comisiei au fost îngroziţi de cuvintele generalului Verhovski…

Generalul Alekseev plângea!

Nu! Nu e o casă de nebuni! E ceva mai grav. E o trădare directă a Rusiei!

Kerenski, Tereşcenko şi Nekrasov trebuie să ne dea imediat socoteală de cuvintele lui Verhovski.

Cetăţeni, treziţi-vă!
Se pune la cale trădarea Rusiei!
Salvaţi-o!”

În realitate, Verhovski spusese că trebuie insistat pe lângă aliaţi ca ei să facă propuneri de pace, deoarece armata rusă nu mai putea continua lupta…

Atât în Rusia cât şi în străinătate, impresia produsă a fost enormă. Verhovski căpătă „un concediu de boală nelimitat” şi părăsi guvernul. Ziarul „Obşcee delo” fu interzis…

Ziua de duminică 4 noiembrie (22 octombrie) a fost declarată „Zi a Sovietului din Petrograd”, urmând să se ţină mitinguri uriaşe li-l tot oraşul, oficial în scopul de a strânge bani pentru organizaţiile Sovietului şi pentru presă, în realitate pentru a face o demonstraţie de forţă. Pe neaşteptate s-a anunţat că în aceeaşi zi cazacii vor organiza o procesiune religioasă în cinstea unei icoane prin a cărei Intervenţie miraculoasă Napoleon ar fi fost izgonit din Moscova în 1812. Atmosfera era încărcată cu electricitate; o singură scânteie putea aprinde războiul civil. Sovietul din Petrograd lansă o proclamaţie, intitulată „Fraţi cazaci!”:

Sunteţi aţâţaţi împotriva noastră, împotriva muncitorilor şi soldaţilor. Acest plan diabolic este pus la cale de duşmanii noştri comuni: călăii-nobili, bancherii, moşierii, foştii demnitari, fostele slugi i[24]Ic ţarului… Toţi cămătarii, bogătaşii, prinţii, nobilii, generalii, inclusiv generalii voştri cazaci, ne urăsc. Ei sunt în orice moment gata să distrugă Sovietul din Petrograd şi să înăbuşe revoluţia…

Se organizează pentru 22 octombrie o procesiune religioasă a cazacilor. E o chestiune de conştiinţă a fiecărui cazac dacă vrea sau nu să participe la această procesiune. Noi nu ne amestecăm în această chestiune şi nici nu împiedicăm pe cineva… Vă prevenim însă, cazaci! Fiţi vigilenţi, şi băgaţi de seamă ca sub pretextul unei procesiuni religioase, Kaledinii voştri să nu vă aţâţe

24 - „Gazeta bursei". - Nota Trad.

împotriva muncitorilor, împotriva soldaţilor…”

Procesiunea a fost în grabă contramandată…

În cazărmi şi în cartierele muncitoreşti ale oraşului, bolşevicii propagau lozinca: „Toată puterea în mâinile Sovietelor!”. Iar agenţi ai forţelor întunericului îndemnau poporul să-i măcelărească pe evrei, pe micii comercianţi şi pe conducătorii socialişti…

Pe de o parte, presa monarhistă, care atâta la pogrom; – pe de uita, puternica voce a lui Lenin, care tuna: „Insurecţie!… Nu mai putem aştepta!”

Până şi presa burgheză era neliniştită 2. „Birjevie vedomosti” * califica propaganda bolşevică drept un atac împotriva „celor mai elementare principii ale societăţii: inviolabilitatea persoanei şi respectul faţă de proprietatea privată”.

Deosebit de ostile erau însă ziarele socialiste „moderate” 3. „Bolşevicii sunt cei mai periculoşi duşmani ai revoluţiei” – declara „Delo naroda”. Iar ziarul menşevic „Den” scria: „Guvernul are datoria să se apere şi să ne apere şi pe noi”. Ziarul lui Plehanov, „Edinstvo” 4, atrăgea atenţia guvernului asupra faptului că s-au împărţit arjne muncitorilor din Petrograd şi cerea luarea de măsuri severe împotriva bolşevicilor.

Pe zi ce trecea, guvernul era tot mai neputincios. Până şi administraţia municipală se dezorganizase. Coloanele ziarelor de dimineaţă erau pline de informaţii în legătură cu cele mai îndrăzneţe jafuri şi asasinate, dar criminalii rămâneau nepedepsiţi…

Pe de altă parte, muncitori înarmaţi patrulau noaptea pe străzi, luptând împotriva tâlharilor şi rechiziţionând arme oriunde găseau.

La 1 noiembrie (19 octombrie) colonelul Polkovnikov, comandantul districtului militar Petrograd, publică următorul ordin

„În ciuda vremurilor grele prin care trece ţara, se mai difuzează la Petrograd apeluri iresponsabile la demonstraţii armate şi la pogromuri, în timp ce jafurile şi dezordinile iau pe zi ce trece proporţii tot mai mari.

Această stare de lucruri dezorganizează viaţa cetăţenilor şi împiedică activitatea normală a guvernului şi a organelor publice.

Conştient de răspunderea ce o port şi de datoria mea faţă de ţară, ordon:

1. În conformitate cu instrucţiunile speciale, orice unitate militară trebuie să acorde – în sectorul în care staţionează – sprijin municipalităţii, comisarilor şi miliţiei pentru paza instituţiilor de stat şi publice;

2. În colaborare cu comandanţii de sector şi cu reprezentanţii miliţiei orăşeneşti se vor organiza patrule şi se vor lua măsuri pentru arestarea elementelor criminale şi a dezertorilor;

3. orice persoană care va pătrunde în cazărmi şi va atâta la demonstraţii armate şi la pogromuri va fi arestată şi trimisă la dispoziţia comandantului 2 al oraşului;

4. manifestaţiile de stradă, mitingurile şi procesiunile sunt interzise;

5. demonstraţiile armate şi pogromurile vor fi curmate imediat, făcându-se uz de toate forţele armate disponibile;

6. se va da asistenţă comisarilor pentru împiedicarea percheziţiilor şi arestărilor abuzive;

7. se va raporta imediat comandamentului districtului militar Petrograd despre tot ce se petrece în sectorul în care staţionează unitatea respectivă.

Cer tuturor comitetelor şi organizaţiilor militare să sprijine pe comandanţi în îndeplinirea obligaţiilor ce le revin”.

În Consiliul Republicii, Kerenski declară că guvernul este perfect informat asupra pregătirilor bolşevicilor şi că dispune de suficiente forţe pentru a împiedica orice demonstraţie; >. El acuză „Novaia Rus” şi „Rabocii puţi” că depun amândouă o activitate subversivă asemănătoare, adăugând însă că, „faţă de absoluta libertate a presei, guvernul nu are posibilitatea să ia măsuri împotriva minciunilor tipărite…” Afirmând că bolşevismul şi monarhismul nu sunt decât două aspecte ale aceleiaşi

propagande, având drept unic scop contrarevoluţia atât de mult dorită de forţele întunericului, el a spus în continuare:

„Sunt un om condamnat, nu importă ce se va întâmpla cu mine; dar am curajul să declar că toată latura enigmatică a evenimentelor se explică prin provocarea de necrezut pusă la cale în muş de bolşevici!”

La 2 noiembrie (20 octombrie) nu sosiseră încă decât 15 dele-Kiili pentru Congresul Sovietelor. A doua zi erau 100, iar în dimineaţa următoare 175, dintre care 103 bolşevici… Numărul necesar pentru începerea lucrărilor era de 400, iar până la congres mai erau doar 3 zile…

O bună parte din timp mi-o petreceam la Smolnîi. Accesul nu luai era atât de uşor. Rânduri duble de santinele păzeau porţile exterioare, iar odată trecut de poarta principală dădeai de un lung Hir de oameni care aşteptau să fie lăsaţi înăuntru. Puteau intra numai 4 persoane deodată, după ce’s. e controla identitatea lor şi scopul vizitei. Se eliberau permise de intrare, dar procedura eliberării se schimba la interval de câteva ore, căci mereu se strecurau spioni în clădire…

Într-o zi, pe când mă apropiam de poarta exterioară, l-am văzut în faţa mea pe Troţki cu soţia. Au fost opriţi de un soldat. Troţki se scotoci prin buzunare, dar nu-şi putu găsi permisul.

„N-are importanţă – spuse el în cele din urmă.

— Mă cunoşti. Numele meu e Troţki”.

„Dacă nu aveţi permis – răspunse cu încăpăţânare soldatul – nu puteţi intra. Numele nu înseamnă nimic pentru mine”.

„Dar sunt preşedintele Sovietului din Petrograd”.

„Dacă sunteţi un om atât de mare – îi răspunse soldatul – trebuie să aveţi, de bună seamă, o hârtiuţă oarecare”.

Troţki dădu dovadă de multă răbdare. „Lasă-mă să intru la comandant” – ceru el. Soldatul ezita, bombănind că nu poate să-l deranjeze pe comandant pentru orice om care se prezenta. În cele din urmă făcu un semn soldatului

care comanda garda. Troţki îi explică despre ce e vorba. „Numele meu e Troţki” – repetă el.

„Troţki?” Celălalt soldat se scărpină în cap. „Am auzit eu undeva numele ăsta… – spuse el în sfârşit.

— Cred că-i în regulă. Poţi să intri, tovarăşe”.

Pe coridor l-am întâlnit pe Karahan, membru al Comitetului Central bolşevic, care mi-a explicat cum va arăta noul guvern.

„O organizaţie suplă care-şi va pleca urechea la voinţa poporului exprimată prin Soviete şi va da câmp liber iniţiativei locale. În prezent, guvernul provizoriu procedează întocmai ca guvernul ţarului, împiedicând manifestarea voinţei democratice locale. În noua societate, iniţiativa trebuie să pornească de jos… Forma de guvernământ va fi modelată în concordanţă cu statutul Partidului muncitoresc social-democrat rus. Rolul de parlament îl va avea noul C.E.C., răspunzător faţă de Congresul general al Sovietelor din Rusia, care se va întruni cât mai des; diferitele ministere nu vor fi conduse de miniştri, ci de colegii care vor răspunde direct în faţa Sovietelor”.

La 30 (17) octombrie, la ora ce-mi fusese fixată, m-am prezentat la Smolnîi pentru a avea o convorbire cu Troţki. Întrevederea a avut loc într-o cămăruţă nemobilată, la ultimul etaj. În mijlocul camerei, în faţa unei mese goale, pe un scaun necapitonat, şedea Troţki. N-a fost nevoie să-i pun multe întrebări; mi-a vorbit re

Военно-Революціон.
Комитетъ
при
ПЕТР С. Р. и С. Д.
Комендантскомъ отдѣлѣ.
16 ноября 1917 г.
№ 955
Смольный институтъ.

Пропускъ.

Дано. сіе Джону Ридду
Корреспонд. Амер. соц. прессы
срокомъ по 1 декабря
на право свободнаго входа въ Смольный Институтъ

Комендантъ Ф. Дзержинскій
Дѣлопроизводитель

Permisul de intrare în Institutul Smolnîi eliberat lui John Reed.

Traducere:

Comitetul militar revoluționar
de pe lîngă
Sovietul de deputați ai muncitorilor
și soldaților din Petrograd
Biroul comandantului
16 noiembrie 1917
nr. 955
Institutul Smolnîi

PERMIS

I se acordă prin prezenta lui John Reed. corespondent al presei socialiste americane. piuă la 1 decemlirie, dreptul de intrare litieră în Institutul Smolnî.

Ci jmandant

F. Dzerjitiski Secretar pe de şi fără întrerupere timp de peste o oră. Iată. folosind cuvintele lui, rezumatul a ceea ce mi-a spus:

„Guvernul provizoriu e absolut neputincios. Puterea e în mâinile burgheziei, dar această putere e camuflată de o coaliţie fictivă cu partidele defensiste. În tot timpul revoluţiei s-au produs revolte ale ţăranilor, obosiţi de a mai aştepta pământul ce li se făgăduise. Aceeaşi nemulţumire manifestă în întreaga ţară toate clasele muncitoare. Dominaţia burgheziei nu se poate impune decât prin război civil. Burghezia nu poate guverna decât cu metode korniloviste.

Dar burgheziei îi lipseşte forţa... Armata e cu noi.

Conciliatorii şi pacifiştii, socialiştii-revoluţionari şi menşevicii şi-au pierdut orice autoritate, deoarece lupta dintre ţărani şi moşieri, dintre muncitori şi patroni, dintre soldaţi şi ofiţeri a atins un grad de înverşunare şi intransigenţă fără precedent. Numai prin eforturile unite ale maselor populare, numai prin victoria dictaturii proletariatului poate fi desăvârşita revoluţia şi poate fi salvat poporul…

Sovietele sunt cea mai desăvârşită formă de reprezentare a poporului, atât prin experienţa lor revoluţionară cât şi prin concepţiile şi obiectivele lor. Sprijinindu-se direct pe soldaţii din tranşee, pe muncitorii din fabrici şi pe ţăranii de pe ogoare, ele reprezintă coloana vertebrală a revoluţiei.

S-a încercat să se făurească o putere fără Soviete, dar nu s-a ajuns decât la lipsa oricărei puteri. Pe culoarele Consiliului Republicii se urzesc acum tot felul de planuri contrarevoluţionare. Partidul cadet este azi exponentul contrarevoluţiei militante, pe când Sovietele reprezintă cauza poporului. Între aceste două tabere nu există nicio grupare cât de cât importantă… Se dă lupta hotărâtoare. Contrarevoluţia burgheză îşi organizează forţele şi aşteaptă momentul favorabil să ne atace. Riposta noastră va fi decisivă. Vom desăvârşi opera începută în martie şi continuată în timpul rebeliunii lui Kornilov…”

A vorbit apoi despre politica externă a viitorului guvern.

„Prima noastră acţiune va fi un apel la armistiţiu imediat pe toate fronturile şi la o conferinţă a tuturor popoarelor care să ia în discuţie condiţiile unei păci democratice. Tratatul de pace va avea un caracter democratic în măsura în care ne vom bucura de sprijin revoluţionar în Europa. Dacă vom făuri aici un guvern al Soviete lor, el va fi un factor puternic care va acţiona în sensul unei păci imediate în întreaga Europă, căci un asemenea guvern se va adresa – peste capul guvernelor – direct şi imediat popoarelor, propunându-le armistiţiul. În momentul încheierii păcii, revoluţia rusă va face uz de

influenţa ei pentru înfăptuirea principiului: «fără anexiuni şi contribuţii, pe baza dreptului popoarelor la autodeterminare liberă» şi pentru crearea unei *republici federative europene*...

După terminarea acestui război văd o Europă nouă, refăcută nu de diplomaţi, ci de proletariat. Republica federativă europeană – Statele Unite ale Europei – iată ce va trebui să se înfăptuiască. Autonomia naţională nu mai e suficientă. Progresul economic impune desfiinţarea frontierelor naţionale. Dacă Europa va rămâne scindată în grupuri naţionale, imperialismul îşi va continua activitatea. Numai o republică federativă europeană poate da lumii pacea". Surâdea – cu surâsul său fin şi puţin ironic. „Dar fără acţiunea maselor din Europa, aceste ţeluri nu pot fi atinse deocamdată..."

În timp ce toată lumea se aştepta ca într-o bună dimineaţă bolşevicii să apară deodată pe străzi şi să înceapă să tragă în oamenii cu gulere scrobite, adevărata insurecţie îşi urma calea în mod firesc şi deschis.

Guvernul provizoriu plănuia să trimită garnizoana din Petrograd pe front.

Garnizoana din Petrograd număra circa 60.000 de oameni, care au avut un rol important în revoluţie.

În timpul măreţelor zile din februarie, ei au hotărât soarta revoluţiei, creând Sovietele de deputaţi ai soldaţilor, şi tot ei l-au alungat pe Kornilov de la porţile Petrogradului.

O bună parte dintre ei erau acum bolşevici. Când Guvernul provizoriu pomenise de evacuarea oraşului, garnizoana din Petrograd i-a răspuns: „Dacă nu sunteţi în stare să apăraţi capitala, încheiaţi pace; dacă nu sunteţi în stare să încheiaţi pace, plecaţi şi faceţi loc unui guvern al poporului..."

Era evident că orice tentativă de insurecţie depindea de atitudinea garnizoanei din Petrograd. Planul guvernului era de a înlocui regimentele din garnizoană cu trupe „de nădejde": cazaci şi „batalioane ale morţii". Comitetele militare, socialiştii „moderaţi" şi C.E.C. susţineau

guvernul. Pe front şi la Petrograd se făcea o vastă agitaţie, subliniindu-se că de 8 luni garnizoana din Petrograd se odihneşte în cazărmile capitalei, în timp ce unităţile de pe front nu erau înlocuite, iar soldaţii din tranşee sufereau de foame şi mureau.

Era, desigur, şi ceva adevărat în afirmaţia că unităţile din garnizoană nu voiau să schimbe confortul lor relativ pentru mizeriile unei campanii de iarnă. Dar erau şi alte motive pentru care refuzau să plece. Sovietul din Petrograd se temea de uneltirile guvernului, iar de pe front veneau sute de delegaţi, aleşi de soldaţii de rând şi care declarau cu toţii: „E adevărat că avem nevoie de întăriri, dar şi mai important e să ştim că Petrogradul şi revoluţia sunt bine apărate... Ţineţi voi spatele frontului, tovarăşi, iar noi vom ţine frontul!”

La 25 (12) octombrie, Comitetul executiv al Sovietului din Petrograd a discutat, cu uşile închise, formarea unui comitet militar special. A doua zi, secţia de soldaţi a Sovietului din Petrograd a ales un comitet care a proclamat imediat boicotul ziarelor burgheze şi a condamnat C.E.C. pentru opoziţia sa faţă de convocarea unui congres al Sovietelor. În ziua de 29 (16) octombrie, la o şedinţă deschisă a Sovietului din Petrograd, Troţki a propus ca Sovietul să ronlirme oficial Comitetul militar-revoluţionar. „Trebuie să ne creăm – spunea el – o organizaţie specială care să ne ducă la luptă şi, dacă va fi nevoie, la moarte...” S-a hotărât să se trimită pe front două delegaţii, una din partea Sovietului şi una din partea garnizoanei, pentru a discuta cu comitetele de soldaţi şi cu marele stat-major.

La Pskov, delegaţii Sovietului au fost primiţi de generalul Ceremisov, comandantul frontului de nord, care le-a declarat ritos că dăduse ordin ca garnizoana din Petrograd să plece în tranşee şi

Cil nu mai are nimic de adăugat. Delegaţiei garnizoanei i s-a interzis să părăsească Petrogradul...

O delegaţie a secţiei de soldaţi a Sovietului din Petrograd ceru ca un reprezentant al ei să facă parte din

statul-major al districtului Petrograd. Cererea a fost respinsă. Sovietul din Petrograd ceru să nu se publice niciun ordin fără aprobarea secţiei de soldaţi. Cererea a fost respinsă. Delegaţilor li se răspunse tăios: „Noi nu recunoaştem decât C.E.C. Pe voi nu vă recunoaştem; dacă veţi încălca legea, vă vom aresta”.

În ziua de 30 (17) octombrie[25], o adunare a reprezentanţilor tuturor regimentelor din Petrograd a adoptat următoarea rezoluţie: „Garnizoana din Petrograd nu mai recunoaşte Guvernul provizoriu. Guvernul nostru e Sovietul din Petrograd. Nu vom mai asculta decât de ordinele acestuia, transmise prin Comitetul militar-revoluţionar”. Unităţile militare locale primiră ordin să aştepte indicaţiile secţiei de soldaţi a Sovietului din Petrograd.

A doua zi C.E.C. convocă şi el o adunare, la care participară în majoritate ofiţeri, formă un comitet care să colaboreze cu statul-major şi trimise comisari în toate cartierele oraşului.

La un mare miting de soldaţi ţinut în ziua de 3 noiembrie (21 octombrie) la Smolnîi s-a hotărât:

„Salutând crearea Comitetului militar-revoluţionar, garnizoana din Petrograd şi din împrejurimi îl asigură de întregul său sprijin în toate acţiunile pe care le va întreprinde pentru a uni şi mai strâns frontul şi spatele frontului, în interesul revoluţiei.

Garnizoana declară totodată că, împreună cu proletariatul organizat, va asigura menţinerea ordinii revoluţionare în Petrograd. Oricărei încercări de provocare din partea korniloviştilor sau a burgheziei i se va da *cea mai drastică ripostă*”.

Conştient de puterea sa, Comitetul militar-revoluţionar a somat statul-major din Petrograd să se supună ordinelor sale. Tipografiile primiră ordinul de a nu mai publica apeluri sau proclamaţii fără aprobarea comitetului. Comisari înarmaţi s-au prezentat la arsenalul Kronverkski, au confiscat mari cantităţi de arme şi muniţii

25 Adunarea a avut loc la 31 (18) octombrie. - Nota Red.

şi au oprit un transport de 10.000 de baionete care erau pe punctul de a fi expediate la Novocerkassk, cartierul general al lui Kaledin…

Dându-şi seama de pericolul iminent, guvernul promise impunitate comitetului dacă se va autodizolva. Era însă prea târziu. În ziua de 5 noiembrie (23 octombrie), la miezul nopţii, Kerenski îl trimise pe Malevski la Sovietul din Petrograd cu propunerea ca acesta să delege un reprezentant în statul-major. Comitetul militarrevoluţionar acceptă, dar o oră mai târziu generalul Manikovski, ministru de război interimar, anulă propunerea…

În dimineaţa zilei de marţi 6 noiembrie (24 octombrie), apariţia unui afiş semnat „Comitetul militar-revoluţionar de pe lângă Sovieţui de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd” pro «duse mare agitaţie în oraş:

„*Către populaţia* din *Petrograd*

Cetăţeni! Contrarevoluţia criminală ridică capul. Kornilovişll! îşi mobilizează forţele pentru a zdrobi Congresul general al Su vietelor şi a zădărnici întrunirea Adunării constituante. În acelaşi timp pogromiştii pot încerca să provoace pe străzile Petrogradului tulburări şi masacre.

Sovietul de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd preia apărarea ordinii revoluţionare în oraş, împotriva oricăror ten tative de acţiuni contrarevoluţionare şi pogromiste.

Garnizoana din Petrograd nu va tolera niciun fel de violenţi sau dezordini. Populaţia este chemată să aresteze pe huligani şi po agitatorii pogromişti şi să-i predea comisarilor Sovietului celei mai apropiate unităţi. La prima încercare a elementelor subversive de a provoca tulburări, jafuri sau încăierări pe străzile Petrogradului, ci i minalii vor S şterşi de pe faţa pământului!

Cetăţeni! Păstraţi-vă calmul şi stăpânirea de sine. Cauza ordinii şi a revoluţiei e în mâini ferme…”

La 3 noiembrie (21 octombrie) conducătorii bolşevicilor sau în trunit într-o şedinţă istorică, care s-a

ţinut cu uşile închise. Înştiin tat de Zalkind[26], aşteptam pe coridor în faţa uşii rezultatele u la un moment dat, Volodarski a ieşit din cameră şi mi-a povestit ce se petrece în şedinţă.

Vorbea Lenin: „La 24 octombrie va fi prea devreme. Insurecţia trebuie să aibă o bază în întreaga Rusie, iar până la 24 nu vor fi sosit încă toţi delegaţii la congres. Pe de altă parte, la 26 octombrie va fi prea târziu. În momentul acela, Congresul se va fi organizat, iar un mare corp organizat păşeşte mai anevoie la acţiuni rapide şi decisive. Trebuie să acţionăm la 25 octombrie, ziua deschiderii con greşului, astfel încât să-i putem spune: Iată puterea! Ce veţi faci cu ea?”

Într-o cameră de la etajul de sus şedea un oarecare Ovseenko, căruia i se spunea Antonov şi care întocmea planuri minuţioase di ocupare a capitalei. Era un om cu faţa suptă şi părul lung, fost ofiţer în armata ţaristă, apoi revoluţionar şi deportat, matematician şi şahist.

Guvernul se pregătea şi el. Spre Petrograd fuseseră dislocate pe îndelete cele mai loiale regimente, aparţinând unor divizii lui prăştiate pe tot întinsul frontului. Artileria iuncherilor a fost încartiruită în Palatul de Iarnă. Pentru prima oară după iulie îşi făcură apariţia pe străzi patrule de cazaci. Polkovnikov emitea ordonanţă după ordonanţă, amenin ţând să reprime orice insubordonare cu „e”. i mai mare asprime”. Kişkin, ministrul învăţământului şi cel mai de

26 Zalkind I. A. - a participat activ la Revoluţia clin Octombrie ; membru a! organizaţiei bolşevice clin Petrograd. - Nota Red.

V. I. Lenin deghizat în timpul ultimei sale perioade de ilegalitate.

s

Fotografia de pe legitimaţia eliberată pe numele muncitorului K.P. Ivanov, nume sub care Lenin a trăit în ilegalitate după evenimentele din iulie 1917

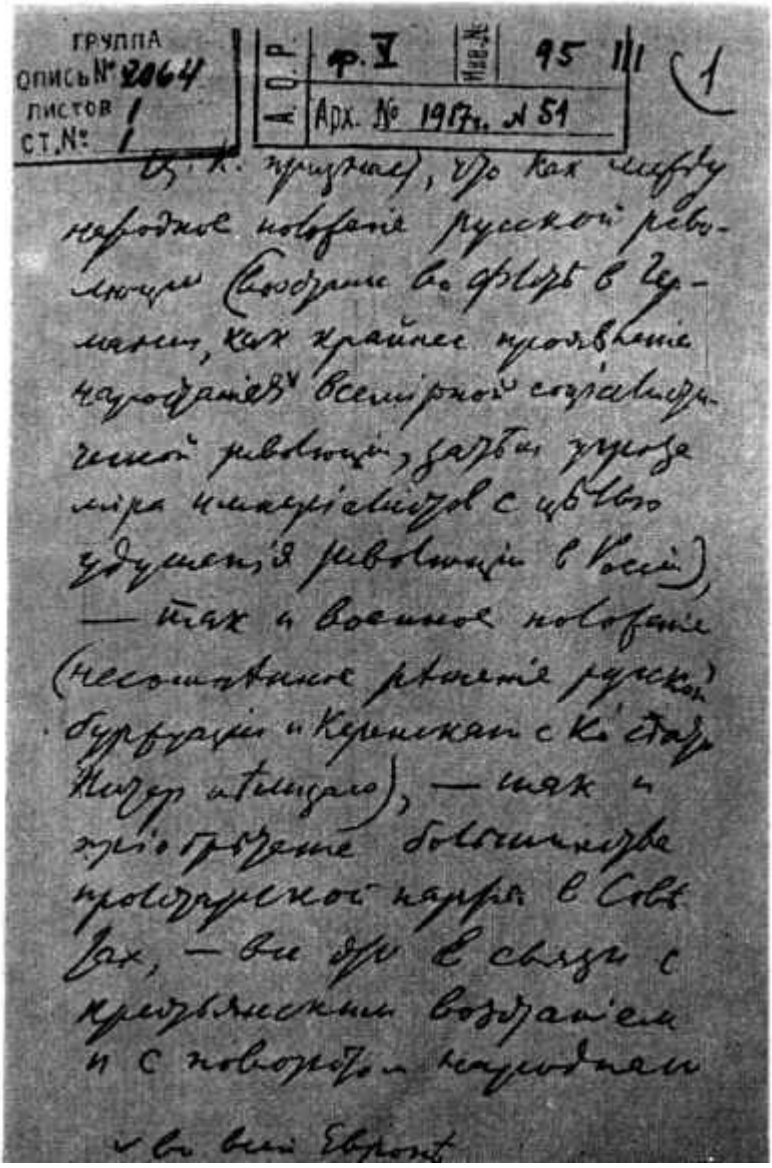

Rezoluţia cu privire la insurecţia armată, scrisă de V.I. Lenin şi adoptată la istorica şedinţă a C.C. al partidului din 10 (23) octombrie 1917

Prima pagină a manuscrisului testat membru al cabinetului, fu numit comisar special pentru mat. ţinerea ordinii la Petrograd; el îşi alese ca adjuncţi doi oameni la fel de nepopulari: Rutenberg şi Placiński. La Petrograd, la

Kronstadt şi în Finlanda se proclamă starea de asediu, ceea ce prilejui următoarea observaţie ironică a ziarului burghez „Nevoie vremea” *:

„De ce stare de asediu? Guvernul nu mai deţine puterea. Nu mai are autoritatea morală şi nici nu dispune de aparatul necesar care i-ar permite să facă uz de forţă… În cel mai bun caz nu poate decât să negocieze cu cei care vor să stea de vorbă cu el. Altă putere nu mai are…”

În dimineaţa zilei de luni 5 noiembrie (23 octombrie), am trecut pe la palatul Mariiński pentru a vedea ce se mai întâmpla la Consiliul Republicii Ruse. Aici se puteau auzi dezbateri violente asupra politicii externe a lui Tereşcenko, ecouri ale afacerii Burţev-Verhovski. Toţi diplomaţii erau prezenţi, cu excepţia ambasadorului italian, care – după cum spunea lumea – era complet distrus din pricina dezastrului din Karst…

Când am intrat în sală, Karelin, socialist-revoluţionar de stânga, citea cu glas tare un editorial din ziarul londonez „Times” în care se spunea: „Leacul împotriva bolşevismului sunt gloanţele”.

Adresându-se cadeţilor, Karelin strigă: „Asta e şi părerea voastră 1”.

Voci de pe băncile de dreapta: „Da! Da!”

„Da, ştiu că asta e părerea voastră – ripostă Karelin înfierbântat.

— Dar nu cumva să încercaţi acest leac!”

Vorbi apoi Skobelev, cu înfăţişarea sa spilcuită, cu barba sa blondă şi mătăsoasă şi cu părul auriu şi ondulat; el luă, aproape scuzându-se, apărarea mandatului dat de Soviet. Îi urmă Tereşcenko, primit cu strigăte de pe băncile de stânga: „Dă-ţi demisia! Dă-ţi demisia!”. El insistă ca delegaţii guvernului şi cei ai C.E.C.-ului să susţină la Paris un punct de vedere comun, şi anume al său. Câteva cuvinte despre reintroducerea disciplinei în armată, despre război până la victoria finală… în zgomotul altercaţiilor şi al protestelor furtunoase ale stângii, Consiliul Republicii a trecut la ordinea de zi.

La extrema stângă erau locurile bolşevicilor, rămase

goale din ziua când părăsiseră Consiliul, lipsindu-l de viabilitate. Coborând scările, aveam impresia că, în ciuda tuturor acestor certuri înverşunate, nicio voce adevărată nu putea pătrunde din zbuciumata lume de afară în această sală rece şi înaltă şi că Guvernul provizoriu a şi naufragiat, lovindu-se de aceeaşi stânca a războiului şi a păcii care pricinuise la timpul său căderea guvernului Miliukov… în timp ce mă ajuta să-mi îmbrac paltonul, portarul se văita: „Of" ce-o să se aleagă de sărmana Rusie! Menşevici, bolşevici, trudovici… Ucraina, Finlanda, imperialiştii germani, imperialiştii en

* – „Timpuri noi".

— *Nota Traci*.

5 – Zece zile care au zguduit lumea glezi… Am 45 de ani, dar de când sunt nu am auzit vorbindu-se atâta".

L-am întâlnit pe coridor pe profesorul Şaţki, un domn cu mutră de şobolan, îmbrăcat într-o redingotă elegantă şi care se bucura de mare influenţă la consfătuirile partidului cadet. L-am întrebat ce părere are despre atât de mult discutata acţiune a bolşevicilor. A rânjit ridicând din umeri.

„Sunt nişte brute, nişte canalii – spunea el.

— Nu vor îndrăzni, sau, dacă vor îndrăzni, vor fi repede puşi la respect!… Din punctul nostru de vedere nu va fi rău, căci îşi vor da singuri la cap şi nu vor avea nicio putere în Adunarea constituantă…

Permiteţi-mi însă, stimate domn, să vă schiţez planul meu de organizare a noului guvern, plan care urmează să fie supus Adunării constituante. Vedeţi dv., eu sunt preşedintele unei comisii instituite de Consiliul Republicii şi de Guvernul provizoriu pentru elaborarea unui proiect de constituţie… Vom avea o adunare legislativă alcătuită din două camere, aşa cum aveţi şi dv. în Statele Unite. Camera inferioară va fi compusă din reprezentanţi teritoriali, iar în cea superioară vor fi reprezentaţi liber-profesioniştii, zemstvele, cooperativele şi sindicatele…"

Afară bătea dinspre apus un vânt rece şi umed. Noroiul rece îmi pătrundea în ghete. Două companii de iuncheri treceau în pas cadenţat pe Morskaia, ţepeni în

lungile lor mantale. Cântau un vechi cântec soldăţesc de pe vremea ţarului... La primul colţ de stradă am observat că miliţienii erau călări şi înarmaţi cu revolvere în tocuri noi-nouţe. Un grup de oameni îi priveau în tăcere. La intersecţia cu bulevardul Nevski mi-am cumpărat broşura lui Lenin „Vor păstra oare bolşevicii puterea de stat?”, plătind-o cu o marcă poştală, care slujea şi drept monedă divizionară. Pe lângă noi treceau obişnuitele tramvaie cu civili şi soldaţi agăţaţi de jur-împrejur în poziţii atât de periculoase, încât l-ar fi făcut să îngălbenească de invidie pe Theodore P. Shonts[27]... De-a lungul trotuarelor, dezertori în uniformă vindeau ţigări şi seminţe de floarea-soarelui.

Pe Nevski, în ceaţa deasă, mulţimea se bătea pentru ziarele proaspăt apărute, iar grupuri de oameni încercau să se lămurească, discutând puzderia de apeluri 6 şi proclamaţii, lipite pe orice locşor. C.E.C., Sovietele de ţărani, partidele socialiste „moderate”, comitetele militare care mai de care ameninţau, apostrofau, implorau pe muncitori şi pe soldaţi să stea acasă, să susţină guvernul...

O maşină blindată patrula încet în sus şi în jos claxonând. La toate colţurile, pe străzi, se înghesuiau grupuri compacte; erau soldaţi şi studenţi care discutau. Noaptea se lăsa repede, la rare intervale licărea câte un felinar; valuri de oameni se rostogoleau fără sfârşit... Aşa a fost întotdeauna la Petrograd înainte de tulburări.

Oraşul avea nervii încordaţi şi tresărea la orice zgomot mai puternic. La bolşevici însă nu se observa nicio mişcare; soldaţii

Itfitoau în cazărmi, muncitorii în fabrici... Am intrat într-un cinelimtograf din apropierea catedralei Kazan. Rula un film italian cu multe pasiuni, intrigi şi sânge. În faţa noastră şedeau câţiva soldaţi ţi matrozi privind ecranul cu o uimire de copii, complet incapabili «A înţeleagă de ce era nevoie de atâta violenţă şi de atâtea asasillllto...

De la cinematograf m-am grăbit să mă duc la Smolnîi. La ultimul etaj, în camera 10, ţinea şedinţă permanentă

27 Cunoscut acrobat. - Nota Red.

Comitetul militari tfvoluţionar, sub preşedinţia unui tânăr de 18 ani, cu păr bălai, pe inline Lazimir. Trecând pe lângă noi, s-a oprit din drum pentru a no strânge, destul de timid, mina.

„Fortăreaţa Petru şi Pavel a trecut chiar în acest moment de putea noastră – ne-a spus el cu un zâmbet plin de bucurie.

— Acum câteva clipe am fost informaţi că un regiment primise ordinul să plece spre Petrograd. Chestiunea li s-a părut suspectă soldaţilor; au oprit trenul la Gatcina şi ne-au trimis o delegaţie. «Ce-i cu treaba asta? – ne-au întrebat ei.

— Ce aveţi de spus? Noi tocmai adoptasem o rezoluţie: „Toată puterea în mâinile Sovietelor”». Comitetul militar-revoluţionar le-a răspuns: «Fraţilor! Vă salutăm în numele revoluţiei. Rămâneţi pe loc până la noi instrucţiuni»”.

După spusele lui, „firele telefonice fuseseră tăiate, dar legătura cu fabricile şi cazărmile se menţinea cu ajutorul unor telefoane de campanie…”

Un şuvoi neîntrerupt de curieri şi comisari veneau şi plecau. În faţa uşii aşteptau vreo 10 voluntari, gata să ducă instrucţiuni în Cele mai îndepărtate cartiere ale oraşului. Unul dintre ei, negricios, în uniformă de locotenent, mi-a spus pe franţuzeşte: „Totul e gata pentru a intra în mişcare la o simplă apăsare de buton”.

Trecea Podvoiski, îmbrăcat civil, slab şi bărbos, omul al cărui Creier a elaborat planul strategic al insurecţiei; Antonov, neras şi cu gulerul murdar, care abia îşi mai putea ţine ochii deschişi de nedormit ce era; Krîlenko, un soldat îndesat, cu faţa lată, întotdeauna zâmbitor, cu gesturi violente şi cu vorbirea precipitată; Dâbenko, uriaşul matroz bărbos cu faţa placidă. Aceştia erau oamenii zilei şi ai altor zile ce aveau să vină.

Jos, în camera comitetelor de întreprindere, şedea Seratov, semnând ordine către Arsenalul statului pentru eliberare de arme – câte 150 de puşti de fiecare întreprindere… Patruzeci de delegaţi aşteptau să le vină

rândul.

În sală am dat de câţiva activişti bolşevici mai puţin cunoscuţi. Unul dintre ei mi-a arătat un revolver. „Intrăm în horă – mi-a spus el. Avea o faţă palidă.

— Indiferent dacă începem noi primii sau nu, duşmanul ştie că trebuie să ne lichideze, căci altfel va fi el lichidat”.

5*

Sovietul din Petrograd ţinea şedinţe ziua şi noaptea. Când am intrat în sala mare, Troţki îşi termina tocmai discursul.

67

„Suntem întrebaţi – spunea el – dacă avem intenţia, să trecem la acţiune. La această întrebare pot da un răspuns precis. Sovietul din Petrograd îşi dă seama că a sosit în sfârşit momentul când puterea trebuie să treacă în mâinile Sovietelor. Acest transfer de putere va fi înfăptuit de congresul general. Dacă va fi sau nu nevoie de o acţiune armată, aceasta va depinde de cei ce vor să zădărnicească congresul general.

Pentru noi e clar că guvernul nostru, dat pe mâna oamenilor din cabinetul provizoriu, e un guvern jalnic şi neputincios, care nu aşteaptă decât mătura istoriei pentru a ceda locul unei puteri cu adevărat populare. Dar chiar şi acum, chiar şi astăzi încă, noi vrem să evităm conflictul. Noi sperăm că Congresul general al Sovietelor va lua în mâinile sale puterea bazată pe libertatea organizată a întregului popor. Dacă guvernul va voi însă să se folosească de scurtul răgaz ce-l mai are probabil până la cădere – 24, 48 sau 72 de ore – pentru a ne ataca, vom răspunde cu contraatacuri. Lovitura va întâmpina lovitură, fierul se va lovi de oţel!”

În ropotul aplauzelor, el a anunţat că socialiştii-revoluţionari de stânga s-au declarat de acord să-şi delege reprezentanţi în Comitetul militar-revoluţionar…

La 3 dimineaţa, când am părăsit Smolnîi, am văzut că se instalaseră două mitraliere – câte una de fiecare parte a uşii de intrare – şi că puternice patrule de soldaţi păzeau

porţile şi intersecţiile străzilor din apropiere. Bill Şatov urca în fugă treptele. „Gata! – striga el.

— Am pornit! Kerenski şi-a trimis iuncherii să ne suspende ziarele «Soldat» şi «Rabocii puţi». Un detaşament de-al nostru s-a dus acolo, a rupt sigiliile şi acum trimitem oameni să ocupe sediile ziarelor burgheze!” Plin de exuberanţă, m-a bătut pe umăr şi a trecut mai departe…

În dimineaţa zilei de 6 noiembrie (24 octombrie) am avut treabă la cenzură, ale cărei birouri se aflau în clădirea Ministerului de Externe. Pe străzi, pe toţi pereţii erau lipite apeluri isterice către popor să rămână „calm”. Polkovnikov emitea ordonanţă după ordonanţă:

„Ordon tuturor unităţilor şi detaşamentelor militare ca, până la noi dispoziţii din partea statului-major al districtului militar, să rămână în cazărmi.

Interzic orice acţiune întreprinsă din proprie iniţiativă.

Toţi ofiţerii care vor acţiona fără ordinul superiorilor lor vor fi deferiţi justiţiei pentru rebeliune armată.

Interzic categoric trupei executarea ordinelor care emană de la alte organizaţii…”

Ziarele de dimineaţă au adus ştirea că guvernul suprimase, Novuia Rus”, „Jivoie slovo”, „Rabocii puţi” şi „Soldat” şi că dispusese îi testarea conducătorilor Sovietului din Petrograd şi a membrilor Comitetului militar-revoluţionar.

Pe când traversam Piaţa Palatului, câteva baterii de artilerie, deservite de iuncheri, au trecut în trap pe sub Arcul marelui statuia jos şi s-au aliniat în faţa palatului. Enorma clădire roşie a marelui slat-major era neobişnuit de animată, câteva maşini blindate staţionau în faţa intrării. Automobile pline cu ofiţeri veneau şi plecau li) fiecare moment. Cenzorul era extrem de emoţionat, aşa cum sunt copiii la o reprezentaţie de circ. „Kerenski – spunea el – tocmai îi plecat spre Consiliul Republicii pentru a-şi prezenta demisia!” Am fugit la palatul Mariiński, unde am ajuns tocmai la timp pentru îi auzi

sfârşitul pasionatului şi aproape incoerentului discurs al lui Kerenski, plin de încercări de a se justifica şi de amare incriminări ta adresa duşmanilor săi.

„Voi cita aici – spunea Kerenski – cele mai caracteristice pasaje dintr-o serie de proclamaţii publicate în «Rabocii puţi» de Ulianov-Lenin, criminal de stat, care se ascunde şi pe care-l căutăm… într-o serie de proclamaţii intitulate «Scrisoare către tovarăşi», acest criminal de stat a instigat proletariatul şi garnizoana din Petrograd să repete experienţa din 3 – 5 iulie, demonstrând necesitatea unei insurecţii armate imediate…

Alţi lideri bolşevici, luând cuvântul la o serie de mitinguri, au făcut de asemenea apel la o imediată insurecţie armată. În mod deosebit trebuie relevat discursul preşedintelui Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd, Bronstein-Troţki…

Limbajul şi stilul unei serii întregi de articole din «Rabocii puţi» şi «Soldat» seamănă leit cu cele din «Novaia Rus».

Nu e atât vorba de o mişcare a unui anumit partid politic, cât de o exploatare a ignoranţei politice şi a instinctelor criminale ale unei părţi a populaţiei, de un fel de organizaţie specială al cărei scop e să provoace cu orice preţ în Rusia un val de distrugeri şi pogromuri.

Faţă de actuala stare de spirit a maselor, orice mişcare în Petrograd va fi neapărat însoţită de cele mai groaznice pogromuri, care vor acoperi pentru totdeauna de ruşine numele Rusiei libere.

E caracteristic, după cum recunoaşte însuşi Ulianov-Lenin, organizatorul insurecţiei, că «în Rusia situaţia aripii de extremă stângă a social-democraţilor e deosebit de favorabilă»…”

Ajuns aici, Kerenski a dat citire următorului pasaj dintr-un articol al lui Lenin:

„Gândiţi-vă numai: germanii, în condiţii îngrozitor de grele, avându-l *numai* pe Liebknecht (şi acela în temniţă), fără ziare, fără libertatea de întrunire, fără Soviete, în condiţiile unei extraordinare ostilităţi a *tuturor* claselor

populaţiei, inclusiv cel mai de pe urmă ţăran înstărit, faţă de ideea internaţionalismului, în condiţiile unei minunate organizări a burgheziei imperialiste mari, mijlocii şi mici, germanii, adică revoluţionarii-internaţionalişti germani, muncitorii germani. În uniforme de marinari au organizat o răscoală în flotă având şansa de unu la sută.

Iar noi, având zeci de ziare, libertatea de întrunire, având *majoritatea* în Soviete, noi, care dintre toţi proletarii internaţionalişti din lume ţie aflăm în cea mai bună situaţie, noi să renunţăm să sprijinim pe revoluţionarii germani prin insurecţia noastră".

Apoi Kerenski continuă:

„Înşişi organizatorii recunosc astfel că cele mai perfecte condiţii pentru activitatea liberă a tuturor partidelor politice există azi în Rusia, condusă de actualul Guvern provizoriu, în fruntea căruia stă un om care, după părerea bolşevicilor, e un uzurpator şi un individ vândut burgheziei, primul-ministru Kerenski…

Organizatorii insurecţiei nu ajută proletariatului german, ci claselor guvernante germane, şi deschid frontul rus pumnului de fier al lui Wilhelm şi al prietenilor săi… Nu ne interesează motivele acestor oameni, nici dacă sunt sau nu conştienţi de actele lor; în orice caz însă, de la această tribună şi în deplină conştiinţă a răspunderii mele. calific asemenea acţiuni ale unui partid politic rus drept acte de trădare faţă de Rusia…

Mă situez pe punctul de vedere juridic: am şi propus deschiderea imediată a unei anchete judiciare; am propus de asemenea să se procedeze la arestările necesare. (Strigăte de protest pe băncile stângii). Da, ascultaţi-mă! – strigă Kerenski cu o voce puternică. – în momentul de faţă, când statul este în pericol din cauza unei trădări, conştiente sau inconştiente, şi când este în pragul dezastrului, Guvernul provizoriu şi eu personal preferăm să fim ucişi, distruşi decât să trădăm viaţa, onoarea şi independenţa statului…"

În acest moment i se înmâna lui Kerenski o hârtie[28].

28 Hîrtia i-a fost înmînată lui Kerenski de A. I. Konovalov. - Nota Red.

„Iată copia unui document care se difuzează acum în regimente”:

„Sovietul de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd e în primejdie. Ordon regimentului să facă imediat toate pregătirile spre a fi gata de lupta şi să aştepte noi ordine. Orice aminare sau neexecutare a acestui ordin ca şi considerată drept trădare a revoluţiei. Pentru preşedinte: Podvoiski. Secretar: Antonov”.

„… La drept vorbind – continuă Kerenski –, nu este decât o încercare de a ridica drojdia populaţiei împotriva ordinii existente, de a zădărnici Adunarea constituantă şi de a deschide frontul pumnului de fier al lui Wilhelm. Spun intenţionat «drojdia populaţiei» deoarece democraţia conştientă, C.E.C., toate organizaţiile militare, tot ceea ce constituie gloria şi mândria Rusiei libere – raţiunea, onoarea şi conştiinţa măreţei democraţii ruse – protestează împotriva acestor acţiuni…

N-am venit aici cu vreo rugăminte, ci am venit să proclam ferma mea convingere că Guvernul provizoriu, care în momentul iiifută apără tânăra noastră libertate… va găsi sprijinul unanim dl tuturor, eu excepţia celor ce n-au îndrăznit niciodată să priVi’iiscă adevărul în faţă…

Guvernul provizoriu nu a încălcat niciodată libertatea cetăţenilor şi drepturile lor politice.

Dar acum Guvernul provizoriu declară că acele elemente ale naţiunii ruse, acele grupuri şi partide care au cutezat să atenteze lit voinţa liberă a poporului rus şi ameninţă totodată să deschidă (prinaniei frontul nostru trebuie imediat lichidate, fără cruţare t definitiv… Să ştie populaţia Petrogradului că va întâmpina o putere de stat fermă şi poate că în ceasul al doisprezecelea vor învinge totuşi raţiunea, conştiinţa şi onoarea în inimile celor care mai au asemenea calităţi…”

În tot timpul discursului, în sală era un zgomot asurzitor. După co preşedintele Consiliului de Miniştri, palid şi transpirat, a coboill delia intribună şi a părăsit sala cu suita sa de ofiţeri, toţi vorbitorii de stânga şi de centru care s-au perindat la tribună, într-o unanimă explozie de

mânie, au atacat dreapta. Până şi socialiştiirovoluţionari au declarat prin Goţ:

„Politica bolşevicilor de exploatare a nemulţumirii populare e demagogică şi criminală. Dar este incontestabil că există o serie de revendicări ale poporului care nu au fost până acum satisfăcute... Problema păcii, a pământului şi a democratizării armatei ar trebui astfel puse încât niciun soldat, ţăran sau muncitor să nu se îndoiască o clipă măcar că guvernul se străduieşte cu consecvenţă îi fermitate să le rezolve...

Noi şi menşevicii nu vrem să provocăm o criză de guvern şi KÂntem gata să apărăm Guvernul provizoriu cu toată energia de care dispunem şi până la ultima picătură de sânge, cu condiţia însă ca guvernul să rostească în aceste probleme arzătoare cuvintele precise şi clare pe care poporul le aşteaptă cu atâta nerăbdare..."

Apoi Martov, plin de indignare:

„Cuvintele primului-ministru, care şi-a permis să folosească expresia «drojdia populaţiei» vorbind despre mişcarea – deşi îndrumată pe o cale greşită – a unei importante părţi a proletariatului şi armatei nu sunt decât o aţâţare la război civil". (Aplauze pe băncile şi în g îi).

Rezoluţia propusă de stânga a fost votată. Ea însemna, practic, un vot de neîncredere:

„1) Acţiunea armată care se pregăteşte de câteva zile are drept obiectiv cucerirea puterii; ea ameninţă să dezlănţuie un război civil, creează condiţii favorabile pentru pogromuri şi pentru mobilizarea forţelor contrarevoluţionare ale sutelor negre, ceea ce va avea ca urmare zădărnicirea întrunirii Adunării constituante, va provoca noi catastrofe militare şi eşecul revoluţiei prin paralizarea vieţii economice şi prin totala dezorganizare a ţării.

2) în afară de condiţiile obiective – războiul şi ruina generală – terenul favorabil pentru succesul acestei agitaţii a fost creat de tergiversarea în luarea măsurilor care se impun. Este în primul rând necesar să se promulge imediat un decret prin care pământul să fie pus la

dispoziţia comitetelor agrare şi să se ducă o acţiune energică în străinătate, propunându-se aliaţilor să-şi precizeze condiţiile de pace şi să înceapă tratative de pace.

3) Trebuie să se ia neîntârziat măsuri pentru combaterea şi lichidarea manifestărilor de anarhie şi a mişcărilor pogromiste, în care scop se va crea la Petrograd un Comitet al securităţii publice, alcătuit din reprezentanţi ai muncipalităţii şi ai organelor democraţiei revoluţionare şi care va acţiona în colaborare cu Guvernul provizoriu…"

Este interesant de relevat că toţi menşevicii şi socialiştii-revoluţionari au votat pentru această rezoluţie… Când însă i-a fost adusă la cunoştinţă lui Kerenski, acesta l-a invitat pe Avksentiev la Palatul de Iarnă pentru a-i cere explicaţii. „Dacă rezoluţia e expresia unei neîncrederi în Guvernul provizoriu – a spus el lui Avksentiev –, vă propun să formaţi un nou cabinet". Dan, Goţ şi Avksentiev, liderii conciliatorilor, au săvârşit ultimul lor act „conciliatorist"… I-au explicat lui Kerenski că rezoluţia nu fusese concepută ca o critică la adresa guvernului…

La intersecţia străzii Morskaia cu bulevardul Nevski, detaşamente de soldaţi cu baionetele la armă opreau toate automobilele particulare şi, după ce invitau pe cei dinăuntru să coboare, le trimiteau spre Palatul de Iarnă. În jurul soldaţilor se adunase o maro mulţime de oameni. Nimeni nu ştia dacă soldaţii erau de partea guvernului sau a Comitetului militar-revoluţionar. În faţa catedralei Kazan se repeta aceeaşi scenă. Aici maşinile erau trimise spre capătul bulevardului Nevski. Cinci sau şase matrozi înarmaţi cu puşti s-au apropiat, râzând şi cu un aer agitat, şi au intrat în vorbă cu doi dintre soldaţi. Pe panglicile beretelor lor erau scrise numele cunoscutelor crucişătoare bolşevice din flota baltică „Aurora" şi „Zarea svobodi"[29]. Unul dintre ei a spus: „Vine Kronstadtul!" Era ca şi cum în 1792 cineva ar fi exclamat pe străzile Parisului: „Vin cei din Marsilia!" Căci la Kronstadt erau 25.000 de matrozi, bolşevici convinşi, care nu se temeau de moarte.

Tocmai apăruse „Rabocii i soldat". Toată pagina întâi

29 - „Zorii libertăţii". - Nota Trad.

era ocupată de un apel tipărit cu litere mari:

„Soldaţi! Muncitori! Cetăţeni!

Duşmanii poporului au trecut astă-noapte la ofensivă. Kornilovi ştii de la statul-major încearcă să aducă din împrejurimi iuncheri şi batalioane de şoc. Iuncherii din Oranienbaum şi batalioanele de şoc din Ţarskoe Selo au refuzat să vină. Se pregăteşte o lovitură perfidă împotriva Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd… Acţiunea contrarevoluţionarilor e îndreptată împotriva *Congresului general al Sovietelor* în ajunul ilrK hiderii lui, împotriva *Adunării constituante*, *împotriva po1 forului*. Sovietul de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petingrad stă de strajă revoluţiei. Comitetul militar-revoluţionar conduce acţiunea de respingere a atacului conspiratorilor. Întreaga Ilimizoană şi întregul proletariat din Petrograd sunt gata să dea duşmanilor poporului o lovitură zdrobitoare.

Comitetul militar-revoluţionar hotărăşte:

1. Toate comitetele de regimente, divizii şi nave de război, împreună cu comisarii Sovietului, şi toate organizaţiile revoluţionare *se vor întruni în şedinţe permanente* şi vor strânge toate în

1 Ormaţiile despre planurile şi acţiunile conspiratorilor.

2. Niciun soldat nu-şi va părăsi unitatea fără permisiunea comitetului unităţii.

3. Fiecare unitate militară va trimite imediat la Smolnîi câte

2 delegaţi, iar fiecare Soviet raional câte 5.

4. Orice acţiune a conspiratorilor va fi imediat comunicată institutului Smolnîi.

5. Toţi membrii Sovietului din Petrograd şi toţi delegaţii la Congresul general al Sovietelor sunt invitaţi să se prezinte imediat la Smolnîi pentru o şedinţă extraordinară.

Contrarevoluţia şi-a ridicat capul criminal.

O mare primejdie ameninţă toate cuceririle şi speranţele soldaţilor, muncitorilor şi ţăranilor, dar forţele

revoluţiei sunt cu mult superioare forţelor duşmanilor ei.

Cauza poporului e în mâini fenne. Conspiratorii vor fi zdrobiţi.

Nicio ezitare, nicio îndoială! Fermitate, perseverenţă, stăpânire de sine, hotărâre!

Trăiască revoluţia!

Comitetul militar-revoluţionar”.

La Smolnîi, centrul furtunii, Sovietul din Petrograd ţinea neîntrerupt şedinţă. Delegaţii, frânţi de oboseală, se culcau şi dormeau pe podea şi se sculau apoi pentru a participa din nou la dezbateri. Troţki, Kamenev, Volodarski vorbeau câte 6, 8, 12 ore pe zi. Am coborât la parter, în camera nr. 18, unde delegaţii bolşevici ţineau o consfătuire. Răsuna vocea aspră a unui vorbitor, care nu putea fi văzut din cauza mulţimii: „Conciliatorii spun că suntem izolaţi. Nu-i luaţi în seamă. În cele din urmă, ei vor trebui să meargă cu noi, căci altfel îşi vor pierde partizanii…”

Oratorul flutură o hârtie. „Îi şi ducem după noi. În clipa aceasta a sosit un mesaj din partea menşevicilor şi a socialiştilor-revoluţionări! Ei condamnă acţiunea noastră, dar declară că, dacă guvernul ne va ataca, nu vor lupta împotriva cauzei proletariatului!” Strigăte entuziaste…

Odată cu lăsarea nopţii, imensa sală se umplu de soldaţi şi muncitori, o mulţime cenuşie-închisă care vuia, învăluită într-o ceaţă albastră de fum. Vechiul C.E.C. se hotărâse în cele din urmă să salute pe delegaţii la noul congres care îi aducea sfârşitul, şi poate şi sfârşitul ordinii revoluţionare pe care o făurise. La această şedinţă nu puteau însă vota decât membrii C.E.C.

Trecuse de miezul nopţii când Goţ ocupă fotoliul preşedinţial şi, într-o tăcere mormântală care mi se păru aproape ameninţătoare. Dan luă cuvântul.

„Trăim zile tragice – spuse el.

— Inamicul e în marş spre Petrograd, forţele democraţiei încearcă să organizeze rezistenţa, iar în acest timp ne aşteptăm la vărsări de sânge pe străzile capitalei şi foametea ameninţă să distrugă nu numai guvernul

nostru, dar şi însăşi revoluţia…

Masele sunt istovite şi deprimate. Ele şi-au pierdut interesul faţă de revoluţie. Dacă bolşevicii vor întreprinde o acţiune, ea va însemna sfârşitul revoluţiei… (Strigăte: „Minciună!”). Contrarevoluţionarii aşteaptă numai ca bolşevicii să înceapă pentru a dezlănţui pogromuri şi masacre… Dacă va fi vreo *acţiune*, nu vom avea Adunare constituantă… (Strigăte: „Minciună! Ruşine!”).

Este complet inadmisibil ca, în zona operaţiilor militare, garnizoana din Petrograd să nu se supună ordinelor statului-major… Trebuie să ascultaţi de ordinele statului-major şi ale C.E.C. ales de voi. Trecerea întregii puteri în mâinile Sovietelor înseamnă moarte! Tâlharii şi hoţii pândesc clipa să înceapă să jefuiască şi să incendieze. Când vi se dau lozinci ca: «năvăliţi în case, puneţi mâna pe încălţămintea şi pe hainele burjuilor!…» (rumoare şi Strigăte: „Nu există asemenea lozinci! Minciuni! Minciuni!”) …Tot una e, s-ar putea să nu înceapă astfel, dar aşa se va termina!

C.E.C. are autoritatea şi dreptul de a acţiona şi toţi sunt obligaţi să-i dea ascultare. Nu ne temem de baionete! C.E.C. va apăra revoluţia cu trupul său…” (Strigăte: „E de mult un hoit!”).

S-a produs un tumult îngrozitor prin care cu greu se auzea vocea vorbitorului şi loviturile pe care le dădea cu pumnul în tribună: „Cei ce instigă la aşa ceva comit o crimă!”

O voce: „Voi aţi comis de mult o crimă atunci când aţi pus mâna pe putere şi aţi cedat-o burgheziei!”

Sunând clin clopoţel, Goţ striga: „Linişte, sau vă scot din sală!”

O voce: „Încearcă!” Aplauze şi fluierături.

„Trecem acum – continuă Dan – la politica noastră de pace! (Râsete). Din păcate, Rusia nu mai poate continua războiul. Va fi pace, dar nu o pace trainică, nu o pace democratică… Pentru a evita vărsarea de sânge, am adoptat azi în Consiliul Republicii o rezoluţie prin care am cerut trecerea pământului în mâinile comitetelor agrare şi

începerea imediată a tratativelor de pace…” (Râsete şi strigăte: „Prea târziu!”).

Apoi, în numele bolşevicilor, se sui la tribună Troţki, primit cu ropote de aplauze. Asistenţa îi făcu ovaţii. Faţa sa, îngustă şi ascuţită, avea o expresie de ironie răutăcioasă, mefistofelică.

„Tactica lui Dan dovedeşte că masele – marile mase obtuze şi indiferente – sunt întru totul de partea lui!” Râsete generale… Apoi adresându-se cu un gest dramatic preşedintelui: „Când noi am cerut ca pământul să treacă în mâinile ţăranilor, aţi fost împotrivă. Le-am spus ţăranilor: dacă nu vă dau pământ, luaţi-vi-l singuri! Acum ţăranii ne-au urmat sfatul. Iar voi propuneţi ceea ce noi am cerut încă de acum 6 luni.

Nu cred că ordinul lui Kerenski de a se desfiinţa pedeapsa cu moartea în armată a fost dictat de consideraţii ideologice. Cred că pe Kerenski l-a convins garnizoana din Petrograd, care a refuzat să i se supună…

Dan e azi acuzat că a ţinut în Consiliul Republicii o cuvântare care-l demască ca pe un bolşevic camuflat… Va sosi un timp când însuşi Dan va spune că la insurecţia din 3 – 5 iulie a participat floarea revoluţiei… Rezoluţia prezentată de Dan şi adoptată de Consiliul Republicii nu pomeneşte despre întărirea disciplinei în armată, deşi acest punct ocupă un loc foarte important în propaganda menşevică…

Nu! Istoria ultimelor 7 luni dovedeşte că masele i-au părăsit pe menşevici. Menşevicii şi socialiştii-revoluţionari i-au învins pe cădeţi, iar când au obţinut puterea, au cedat-o cadeţilor…

Dan vă spune că nu aveţi voie să faceţi insurecţie. Insurecţia e un drept inalienabil al oricărui revoluţionar! Când masele oprimate se revoltă, ele au întotdeauna dreptate…”

Apoi a vorbit Liber, cu faţa sa prelungă şi limba veninoasă. E întâmpinat cu văicăreli ironice şi râsete.

„Marx şi Engels au spus că proletariatul nu are dreptul să preia puterea înainte de a fi pregătit să o facă.

Într-o revoluţie burgheză ca aceasta... luarea puterii de către mase înseamnă sfârşitul tragic al revoluţiei... Ca teoretician social-democrat, Troţki se pronunţă de obicei împotriva a ceea ce preconizează astăzi...” (Strigăte: „Destul! Jos cu el!”).

I-a urmat Martov, mereu întrerupt: „Internaţionaliştii nu se opun trecerii puterii în mâinile democraţiei, dar ei dezaprobă metodele bolşevicilor. Acum nu e momentul de a prelua puterea...”

Din nou luă cuvântul Dan, protestând violent împotriva acţiunilor Comitetului militar-revoluţionar, care a trimis un comisar să ocupe sediul ziarului „Izvestiia” şi să cenzureze acest ziar. Se produse un zgomot infernal. Martov încercă să vorbească, dar nu se putea face auzit. În toată sala se sculară în picioare delegaţi ai armatei şi ai flotei baltice, strigând că guvernul lor e Sovietul.

În toiul acestui haos îngrozitor, Erlih prezentă o rezoluţie prin care se făcea apel la muncitori şi la soldaţi să rămână calmi şi să nu dea ascultare provocatorilor care îi îndeamnă să iasă la demonstraţie. Autorii rezoluţiei recunoşteau necesitatea înfiinţării imediate a unui Comitet al securităţii publice şi cereau Guvernului provizoriu să hotărască trecerea pământului în mâinile ţăranilor şi începerea tratativelor de pace...

S-a ridicat apoi Yolodarski, strigând cu îndârjire că, în ajunul congresului, C.E.C. nu are dreptul să-şi asume funcţiile acestuia. C.E.C., practic vorbind e mort – spunea el – şi rezoluţia nu e decât o manevră la care se recurge pentru a recăpăta puterea care i-a scăpat din mâini...

„În ce ne priveşte pe noi, bolşevicii, nu vom participa la votarea acestei rezoluţii!” La aceste cuvinte bolşevicii au părăsit sala şi rezoluţia a fost votată...

Pe la 4 dimineaţa l-am întâlnit în anticameră pe Zorin[30], care purta o puşcă în bandulieră.

— Ne-am pus în mişcare! 7 – mi-a spus calm, dar cu multă satisfacţie.

---

30 Zor/n, D. F. - bolşevic, participant activ la Revoluţia din Octombrie. - Nota Red.

— L-am arestat pe ministrul-adjunct al justiţiei şi pe ministrul cultelor. Sunt acum jos în pivniţă. Un regiment a plecat să ocupe centrala telefonică, altul e în drum spre Oficiul telegrafic central, un al treilea spre Banca de stat. Garda roşie e pe străzi…

Pe scările institutului Smolnîi, în noaptea întunecată şi friguroasă, am văzut pentru prima oară Garda roşie: un grup neorganizat de flăcăi în haine de muncitori, care mergeau în neorânduială, cu baionetele la armă şi vorbind foarte agitaţi.

Dincolo de acoperişurile liniştite se auzeau din depărtare, dinspre apus, împuşcături răzleţe; erau iuncherii care încercau să ridice podurile de pe Neva pentru a-i împiedica pe muncitorii şi pe soldaţii din cartierul Vîborg să se unească cu forţele Sovietului clin centrul oraşului; matrozii din Kronstadt le-au coborât însă din nou…

În spatele nostru, marea clădire a institutului Smolnîi, cu luminile aprinse, zumzăia ca un roi de albine…

CAPITOLUL IV

CĂDEREA GUVERNULUI PROVIZORIU

Miercuri 7 noiembrie (25 octombrie) m-am sculat foarte târziu. Când am ieşit pe bulevardul Nevski, se auzea tocmai bubuitura tunului de la fortăreaţa Petru şi Pavel, anunţând ora 12. Era o zi înnourată şi friguroasă. În faţa porţilor ferecate ale Băncii de stat stăteau câţiva soldaţi cu baionetele la armă.

„De partea cui sunteţi? – i-am întrebat eu.

— A guvernului?”

„Nu mai există guvern! – mi-a răspuns unul râzând.

— Slava bogu!” Asta-i tot ce-am putut scoate de la el.

Pe Nevski tramvaiele erau arhiaglomerate. Bărbaţi, femei şi copii stăteau atârnaţi de scările lor. Magazinele erau deschise şi mulţimea de pe străzi părea chiar mai puţin agitată decât fusese cu o zi înainte. O nouă serie de apeluri împotriva insurecţiei apăruseră peste noapte pe ziduri, apeluri adresate ţăranilor, soldaţilor de pe front, muncitorilor din Petrograd. Unul dintre ele suna astfel:

Din partea Dumei orăşeneşti din Petrograd

Duma orăşenească aduce la cunoştinţa cetăţenilor că, în şedinţa sa extraordinară din 24 octombrie, a instituit un Comitet al securităţii publice, alcătuit din membri ai Dumei centrale şi ai Dumelor raionale, precum şi din reprezentanţi ai următoarelor organizaţii 1 democratice revoluţionare: Comitetul executiv central al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor, Comitetul executiv central al deputaţilor ţăranilor, organizaţiile din armată, Ţentroflot, Sovietul de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd, Consiliul sindicatelor etc.

Membrii Comitetului securităţii publice vor face de serviciu cu schimbul în clădirea Dumei orăşeneşti. Telefoane pentru informaţii: 15 – 40, 233 – 77, 138 – 36".

Nu mi-am dat seama pe loc că aceasta era declaraţia de război a Dumei împotriva bolşevicilor.

Mi-am cumpărat „Rabocii puţi", singurul ziar care putea fi găsit, iar mai târziu am plătit unui soldat 50 de copeici pentru un exemplar citit al ziarului „Den". Ziarul bolşevicilor, tipărit în format mare în tipografia „Russkaia volea", pe care o ocupaseră, avea titluri uriaşe: „*Toată puterea* în *mâinile Sovietelor ele muncitori, soldaţi şi ţărani*!

— *Pace*! *Pâine*! *Pământ*!"

Articolul de fond, semnat de Zinoviev – care, ca şi Lenin, se ascundea de autorităţi –, începea cu următoarele cuvinte:

„Orice soldat, orice muncitor, orice socialist adevărat, orice democrat cinstit trebuie să-şi dea seama că situaţia de azi reclamă luarea unei hotărâri imediate.

Sau – său.

Sau puterea va trece în mâinile clicii burghezo-

moşiereşti, şi aceasta va însemna… represiuni pe toată linia care… vor îneca întreaga ţară în sângele soldaţilor şi matrozilor, ţăranilor şi muncitorilor, continuarea odiosului război şi, în mod inevitabil, moarte şi foamete.

Sau puterea va trece în mâinile muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor revoluţionari, ceea ce va însemna completa zdrobire a jugului moşieresc, imediata înfrânare a capitaliştilor şi propuneri imediate pentru o pace dreaptă. Ţăranii vor căpăta pământ, muncitorii vor exercita controlul asupra fabricilor, înfometaţii vor avea pâine şi se va pune capăt măcelului absurd…”

„Den” publica ştiri fragmentare despre această noapte agitată. Bolşevicii ocupaseră centrala telefonică, gara Baltica şi Oficiul telegrafic central; iuncherii din Peterhof nu putuseră răzbi până la Petrograd; cazacii şovăiau; câţiva miniştri fuseseră arestaţi; Meier, şeful miliţiei orăşeneşti, fusese ucis; arestări, contraarestări, ciocniri între patrule de soldaţi, iuncheri şi gărzile roşii1…

La colţul străzii Morskaia am dat de căpitanul Gomberg, menşevic defensist, secretar al secţiei militare a partidului său. Când l-am întrebat dacă insurecţia izbucnise într-adevăr, a dat obosit din umeri şi mi-a răspuns „Ciort ego znaet!… Bolşevicii pot cuceri puterea, dar nu o pot păstra mai mult de 3 zile. Nu au oameni care să poată conduce ţara. E, poate, bine să-i lăsăm să încerce; aşa o să se discrediteze…”

Hotelul militar din piaţa Isaakievskaia era păzit de matrozi înarmaţi. Holul era plin de ofiţeri tineri şi eleganţi, care se plimbau de colo-colo şi şuşoteau între ei; matrozii nu-i lăsau să iasă în stradă.

Deodată se auzi o împuşcătură, urmată de alte câteva. Am fugit afară. Se petrecea ceva neobişnuit în apropierea palatului Mariiński, unde ţinea şedinţă Consiliul Republicii Ruse. De-a curmezişul marii pieţe se înşirase un cordon de soldaţi cu arma în cumpănă, care priveau spre acoperişul hotelului.

„Provocare! Se trage în noi!” – exclamă unul din ei. Un altul alergă spre intrare.

La colţul de vest al palatului staţiona o maşină blindată mare pe care flutura un steag roşu; pe maşină era scris cu litere roşii: „S.R.S.D”. (Sovet rabocih i soldatskih deputatov[31]); mitralierele ţnaşinii erau îndreptate spre catedrala Isaakievski. La capătul străzii Novaia fusese ridicată o baricadă din lăzi, butoaie, o saltea veche, un camion răsturnat. O stivă de cherestea bara capătul cheiului Moika. Butuci luaţi dintr-o altă stivă din apropiere erau aranjaţi de-a lungul clădirii palatului, formând parapete.

„Vor fi lupte?” – am întrebat eu.

„Acu-acu” – mi-a răspuns el nervos.

— Pleacă, tovarăşe, poţi fi rănit. Vor veni din direcţia aceea…” – şi arătă spre Amiralitate.

„Cine va veni?”

„Vezi, asta, frăţioare, n-aş putea să-ţi spun” – mi-a răspuns el scuipând.

În faţa uşii palatului era strânsă o mulţime de soldaţi şi matrozi. Un matroz povestea cum şi-a dat sfârşitul Consiliul Republicii Ruse… După ce am intrat înăuntru – spunea el – tovarăşii au blocat uşile. Mă duc la contrarevoluţionarul kornilovist care şedea în fotoliul prezidenţial şi-i spun: «S-a terminat cu Consiliul vostru, acum plecaţi acasă!»”.

Râsete. Arătând diverse hârtii, am reuşit să răzbat până la uşa care ducea spre loja presei. Aici m-a oprit un matroz uriaş şi surâzător. Când i-am arătat permisul, mi-a spus doar atât: „Chiar dacă ai fi sfântul Mihail în persoană, tot n-ai putea trece, tovarăşe”. Prin geamul de la uşă puteam zări faţa schimonosită a unui corespondent francez care gesticula, închis în lojă.

Ceva mai departe, în mijlocul unui grup de soldaţi, stătea un om mic de statură, cu mustaţă albă, în uniformă de general. Avea faţa foarte congestionată.

„Sunt generalul Alekseev – ţipa el.

— Ca ofiţer superior şi ca membru al Consiliului Republicii, ordon să fiu lăsat să trec!”

---

31 - - Sovietul de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor. - Nota Trad,

Santinela se scărpina după ceafă şi privi pieziş foarte stingherită. Făcu semn unui ofiţer care se apropie şi se zăpăci văzând cu cine are de-a face. Fără să-şi dea seama salută milităreşte.

„Vaşe vâsokoprevoshoditelstro – se bâlbâi el, adresându-i-se conform uzanţei vechiului regim –, accesul în palat e strict interzis… Nu am dreptul…”

Trecu un automobil, în care şedea Goţ râzând cu poftă după câte se părea cel puţin. Câteva minute mai târziu trecu altul, cu soldaţi înarmaţi pe bancheta din faţă şi încărcat cu membrii Guvernului provizoriu arestaţi. Peters, un leton, membru al Comitetului militarrevoluţionar, traversă grăbit piaţa îndreptându-se spre noi.

„Credeam că i-aţi arestat pe toţi aceşti domni noaptea trecută” – i-am spus arătând spre foştii miniştri.

„Aş, de unde! – mi-a răspuns el cu expresia unui copil dezamăgit – Până să ne hotărâm noi, proştii ăştia i-au şi lăsat pe cei mai mulţi să scape…”

Pe bulevardul Voskresenski erau adunaţi o mulţime de matrozi, iar în spatele lor se vedeau, cât puteai cuprinde cu ochii, soldaţi în marş.

Ne-am îndreptat spre Palatul de Iarnă, trecând pe strada Amiralităţii. Toate intrările erau păzite de santinele, iar cea dinspre vest, asediată de o mulţime agitată de cetăţeni, era barată de un cordon de trupe. Nu se vedea nicio mişcare. Doar nişte soldaţi scoteau butuci din magaziile palatului şi îi aşezau în faţa intrării principale.

Nu am putut afla dacă santinelele erau proguvernamentale sau prosovietice. Permisele eliberate de Smolnîi nu au produs niciun efect. Atunci ne-am îndreptat cu un aer foarte aferat spre un alt punct al cordonului şi, arătând paşapoartele noastre americane, am declarat: „Misiune oficială!”. Aşa am reuşit să trecem. La uşa palatului, aceiaşi vechi portari, în uniforme albastre eu nasturi de metal şi gulere roşii cu galoane de aur, ne-au luat politicoşi paltoanele şi pălăriile. Am urcat scările. Pe coridoarele triste şi întunecoase, cu tapetele rupte,

hoinăreau câţiva oameni din vechiul personal de serviciu, iar în faţa uşii lui Kerenski se plimba un tânăr ofiţer, muşcându-şi mustaţa. L-am întrebat dacă putem lua un interviu primului-ministru. Ofiţerul se înclină, bătând din pinteni.

„Regret foarte mult – ne-a răspuns el pe franţuzeşte – Aleksandr Fedorovici e acum extrem de ocupat…”. Ne privi un moment. „La drept vorbind, nu e aici…”

„Dar unde e?”

„A plecat pe front. Şi, ştiţi, nu am avut destulă benzină pentru automobilul său. A trebuit să trimitem la spitalul englez să împrumutăm o anumită cantitate”.

„Dar miniştrii sunt aici?”

„Sunt în şedinţă într-una din camere – nu ştiu în care”.

„Credeţi că vor veni bolşevicii?”

„Fireşte. Nu mă îndoiesc că vor veni. Aştept din moment în moment un telefon care să le anunţe sosirea. Dar suntem pregătiţi. Avem iuncheri în palat. Acolo, după uşa aceea”.

„Putem intra acolo?”

„Nu. Bineînţeles că nu. Nu e voie…” Brusc ne strânse tuturor mina şi plecă. Ne-am îndreptat spre uşa interzisă, făcută într-un perete provizoriu, care despărţea holul în două. Uşa era încuiată pe din afară. De cealaltă parte se auzeau voci, cineva râdea. Cu această excepţie, pretutindeni în acest vechi palat uriaş domnea o linişte mormântală. Un portar bătrân veni în fugă spre noi: „Nu, barin, nu aveţi voie să intraţi acolo!”

„Dar de ce e încuiată uşa?”

„Ca să nu iasă soldaţii” – ne răspunse el. După câteva clipe mormăi că se duce să bea o ceaşcă de ceai şi plecă. Am deschis uşa. Îndărătul ei stăteau de gardă doi soldaţi, care nu ne-au spus însă nimic. La capătul coridorului era o cameră mare şi frumoasă, cu galerii aurite şi cu nişte enorme lustre de cristal, iar dincolo de această cameră alte câteva încăperi mai mici, cu pereţii căptuşiţi cu lemn de culoare închisă. De-a lungul pereţilor erau aşezate de

ambele părţi saltele şi pături murdare, pe care se vedea ici-colo câte un soldat tolănit; pretutindeni erau împrăştiate mucuri de ţigări, bucăţi de pâine, haine şi sticle goale cu impunătoare etichete franţuzeşti. Aerul era îmbâcsit de fum de ţigară şi duhnea a oameni nespălaţi. În jurul nostru se adunau tot mai mulţi soldaţi cu epoleţii roşii ai şcolilor de iuncheri. Unul dintre ei ţinea în mână o sticlă de vin alb de Burgundia, evident furată din pivniţa palatului. Ne priveau foarte miraţi cum treceam din cameră în cameră până ce am ajuns într-o anfiladă de vaste saloane ale căror ferestre mari şi murdare dădeau spre piaţă. Pe pereţi erau atârnate uriaşe tablouri în rame masive de aur, reprezentând lupte istorice: „12 octombrie 1812”, „6 noiembrie 1812”, „16/28 august 1813”. Una dintre pânze era ruptă în colţul din dreapta sus.

Toată această parte a clădirii fusese transformată într-o uriaşă cazarmă şi, judecând după aspectul parchetului şi al pereţilor, servea în acest scop de mai multe săptămâni. Pe pervazurile ferestrelor erau instalate mitraliere, iar între saltele erau aşezate în piramidă puşti.

Pe când priveam la tablouri, un individ care duhnea a alcool ni s-a adresat într-o franţuzească stâlcita: „După cum vă uitaţi la tablouri, bănuiesc că sunteţi străini”. Era un om scund, buhăit, şi când îşi scoase pălăria văzui că era chel.

„Americani? Încântat!... Sunt stabs-căpitanul Vladimir Arţâbaşev, la dispoziţia dumneavoastră...” Nu i se părea de loc straniu să vadă 4 străini, printre care şi o femeie, plimbându-se prin cantonamentul unei unităţi militare care era în aşteptarea atacului. Începu să deplângă situaţia Rusiei.

„Nu e vorba numai de bolşevici – spunea el.

— S-au dus minunatele tradiţii ale armatei ruse. Priviţi în jurul dv. Toţi sunt elevi ai şcolilor de ofiţeri... Dar poţi să le zici gentlemeni? Kerenski a permis accesul în şcolile militare tuturor soldaţilor care reuşesc la examenul de admitere. Printre aceştia sunt, bineînţeles, foarte mulţi contaminaţi de spiritul revoluţiei...”

Brusc schimbă subiectul. „Tare aş vrea să plec din Rusia. M-am hotărât să intru în armata americană… Vreţi să aveţi amabilitatea să vă adresaţi consulului dv. şi să faceţi demersurile necesare? Vă dau adresa mea”.

Şi, în ciuda protestelor noastre, ne-a notat-o pe o bucată de hârtie, după care a devenit mai bine dispus. Adresa o mai am şi astăzi: „Şcoala de ofiţeri nr. 2 din Oranienbaum. Stării Peterhof”.

„Azi, în zorii zilei, am fost trecut în revistă – continuă el, însoţindu-ne prin camere şi dându-ne tot felul de lămuriri.

— Batalionul de femei a hotărât să rămână credincios guvernului”.

„Da, sunt în camerele din fund, unde vor fi mai la adăpost dacă se va ajunge la ciocniri”. Oftă. „Ce mare răspundere!”

Am stat un timp la fereastră, privind în Piaţa Palatului, unde erau aliniate, cu arma la picior, trei companii de iuncheri în mantale lungi. Le vorbea un ofiţer înalt, cu înfăţişare energică. L-am recunoscut: era Stankevici, comisarul militar-şef al Guvernului provizoriu. După câteva minute, două companii au pus arma pe umăr, au scos trei strigăte scurte şi au traversat piaţa în pas cadenţat, disparind prin Arcul roşu K în direcţia oraşului liniştit.

„Se duc să ocupe centrala telefonică” – a spus cineva. Lângă noi stăteau 3 elevi de şcoală militară cu care am intrat în vorbă. Ne-au povestit că înainte de a fi elevi fuseseră simpli soldaţi şi ne-au dat şi numele lor – Robert Olev, Aleksei Vasilenko şi Erni Sachs, estonian. Acum nu mai voiau să fie ofiţeri, fiindcă ofiţerii erau foarte nepopulari. Se vedea că nu prea ştiu ce să facă şi că nu sunt în apele lor.

După puţin timp au început să se laude: „Numai să vină bolşevicii, o să le arătăm noi cum se luptă. Nu

îndrăznesc ei să se bată, sunt laşi… Iar dacă vom fi învinşi, ei bine, fiecare îşi va păstra un glonte pentru sine…”

În acel moment începură să răsune, nu prea departe, împuşcături. Afară, în piaţă, oamenii o luară la fugă, mulţi se aruncară cu faţa la pământ, iar birjarii care staţionau pe la marginile pieţei porniră în galop care încotro. În interiorul palatului se porni o mare forfotă; soldaţii alergau de colo-colo, îşi luau puştile şi cartuşierele şi strigau: „Vin! Vin!” După câteva minute totul se linişti însă din nou. Birjarii se înapoiară, iar cei care se aruncaseră la pământ se ridicară. Prin Arcul roşu apărură iuncherii. Nu mai mergeau într-o cadenţă perfectă. Unul dintre ei era sprijinit de doi camarazi.

Când am părăsit palatul, se făcuse târziu. Din piaţă dispăruseră toate santinelele. Marele semicerc al clădirilor guvernamentale părea pustiu. Ne-am dus la Hôtel de France să cinăm. În timp ce mâncam supa, a venit chelnerul, foarte palid la faţă, şi a insistat să trecem în sala mare din fundul hotelului, deoarece în încăperea care dădea spre stradă trebuiau stinse luminile. „Se va trage din plin în stradă!” – spunea el.

Când am ieşit din nou pe Morskaia, era complet întuneric, doar un felinar pâlpâia la colţul străzii Morskaia cu bulevardul Nevski. Sub felinar staţiona o maşină blindată mare cu motorul în funcţiune, care scotea nori de fum. Pe maşină se căţărase un băieţaş care privea în ţeava unei mitraliere. De jur-împrejur erau soldaţi şi matrozi care, evident, aşteptau să se întâmple ceva. Ne-am înapoiat la Arcul roşu, unde se adunase un grup de soldaţi; priveau spre luminile Palatului de Iarnă şi vorbeau cu glas tare.

„Nu, tovarăşi – spunea unul.

— Cum putem trage? Acolo înăuntru e batalionul de femei! O să se spună că tragem în femei ruse…”

O*

(! înd am ajuns din nou pe Nevski, o altă maşină blindată cotea (o după colţ şi un om scoase capul din turelă. K „Haideţi! – strigă el.

— Să traversăm şi să atacăm!”

Şoferul celeilalte maşini se apropie şi ţipă cât putu de tare pentril a acoperi zgomotul asurzitor al motorului: E „Comitetul a dat ordin să aşteptăm, Au artilerie în dosul stivelor de lemne…”

În punctul în care ne aflam, tramvaiele încetaseră să circule, BCCătorii erau rari şi domnea întunericul. Numai cu câteva case mai departe însă se vedeau tramvaie, mulţimea, vitrinele luminate ale magazinelor şi reclamele luminoase ale cinematografelor; viaţa îşi t’outinua cursul normal. Aveam bilete pentru baletul de la teatrul Mnriiński (toate teatrele aveau spectacol), dar ne interesa mult inul mult ce se întâmpla pe străzi…

În întuneric ne-am izbit de stivele de lemne care baricadau Dodul Poliţeiski, şi în faţa palatului Stroganov a-mi văzut câţiva soldaţi aşezând un tun de câmp de trei ţoli. Era un du-te-vino permanent, aparent fără scop precis, de soldaţi în tot soiul de uniforme îţi care discutau într-una…

Pe Nevski aveai impresia că tot oraşul a ieşit la plimbare. La flecare colţ de stradă mulţimi mari erau adunate în jurul unor grupuri care discutau cu înflăcărare. Patrule de câte 10 soldaţi cu baionetele la armă stăteau la intersecţiile străzilor; bătrâni cu feţele stacojii, îmbrăcaţi în blănuri scumpe, îi ameninţau cu pumnul, iar (Ucoane elegante le adresau tot felul de insulte; soldaţii ripostau blajin „râzând stingheriţi. În susul şi în josul străzii circulau maşini lilindate, puirtând vechi nume de cneji – Oleg, Rurik, Sveatoslav Uşi inscripţii cu litere mari roşii „R.S.D.R.P”. („Rossiiskaia soţialdemocraticeskaia raboceala parţiia”[32]). Pe bulevardul Mihailovski apăru un vânzător de ziare; imediat fu asaltat cu frenezie de oameni care îi ofereau o rublă, 5 ruble, 10 ruble, rupându-i gazetele clin litina. Era „Rabocii i soldat”, vestind victoria revoluţiei proletare, eliberarea bolşevicilor din închisori şi cerând sprijinul armatei de pe front şi din spatele frontului… patru pagini febrile, tipărite cu litere enorme şi fără niciun fel de alte ştiri.

32 Arcul marelui stat-major. - Nota Red.

La colţul străzii Sadovaia se adunaseră vreo 2000 de cetăţeni, privind fix spre acoperişul unei clădiri înalte unde o mică luminiţă roşie se aprindea şi se stingea.

„Vezi! – spunea un ţăran înalt arătând cu degetul într-acolo. – E un provocator! Acum va trage în popor…” Se pare însă că nimeni nu se gândea să se ducă să vadă despre ce este vorba.

Când am sosit la Smolnîi, faţada lui masivă era în întregime luminată. De pe toate străzile se scurgeau aici, într-un torent neîntrerupt, umbre grăbite, vag conturate în întuneric. Era o forfotă continuă de automobile şi de motociclete; o enormă maşină blindată de culoare cenuşie cu două steaguri roşii arborate pe turelă Ieşea claxonând clin curte. Era frig şi ostaşii din Gărzile roşii care păzeau poarta exterioară aprinseseră un foc mare. Şi la poarta interioară se aprinsese un loc, la lumina căruia santinelele au silabisit permisele noastre şi ne-au examinat din cap până în picioare. De pe cele patru mitraliere aşezate de ambele părţi ale intrării se scoseseră husele, iar din mecanismele lor de alimentare atârnau, ca nişte şerpi, benzile de cartuşe. Un grup de maşini blindate staţiona în curte, sub pomi, cu motoarele în funcţiune. Sălile mari goale, slab luminate, vuiau de tropotul cizmelor, se auzea larmă de glasuri… Domnea o atmosferă de voie bună. Pe scări se scurgea o mulţime nesfârşită, muncitori în bluze negre cu căciuli, mulţi dintre ei cu puşcă la umăr, soldaţi în mantale groase de culoare cafeniu-deschis cu căciuli brumării. Din când în când trecea grăbit, în mijlocul unui grup de oameni care vorbeau toţi deodată, câte unul dintre personajele cunoscute – Lunacearski, Kamenev –, cu faţa îngrijorată, purtând sub braţ o servietă plină de acte… Şedinţa extraordinară a Sovietului din Petrograd luase sfârşit. L-am oprit pe Kamenev[33], un om scund, cu gesturi

33 Kamenev, L. B. (Rosenfeld) a avut multe abateri de la bolşevism şi în cele din urmă a rupt-o cu marxism-leninismul. în timpul reactiunii stolîpiniste şi al noului avînt al mişcării revoluţionare a avut o atitudine de împăciuire faţă de menşevicii lichidatori şi faţă de troţkişti. După revoluţia din februarie a fost pentru sprijinirea

rapide, cu o faţă lată, vioaie şi cu gât scurt. Fără niciun fel de introducere mi-a citit grăbit, în franţuzeşte, rezoluţia adoptată:

„Sovietul de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd salută revoluţia victorioasă a proletariatului şi a garnizoanei din Petrograd. Sovietul subliniază în mod deosebit coeziunea, organizarea şi disciplina, unanimitatea deplină de care au dat dovadă masele în această insurecţie, excepţional de nesângeroasa şi încununată de un succes cum rar s-a pomenit.

Sovietul îşi exprimă convingerea fermă că guvernul muncitoresc şi ţărănesc, care va fi constituit de revoluţie ca guvern sovietic şi care va asigura sprijinirea proletariatului orăşenesc de către întreaga masă a ţărănimii sărace, va păşi hotărât pe calea socialismului, singurul mijloc de a salva ţara de nenorocirile şi ororile fără precedent ale războiului.

Noul guvern muncitoresc şi ţărănesc va propune imediat tuturor popoarelor beligerante o pace dreaptă şi democratică.

El va desfiinţa imediat proprietatea moşierească asupra pământului şi va trece pământul în mâinile ţăranilor. El va institui controlul muncitoresc asupra producţiei şi repartiţiei produselor şi va stabili controlul întregului popor asupra băncilor, transformându-le totodată într-o întreprindere de stat unică.

Guvernului provizoriu şi a politicii lui defensiste, ridieîndu-se împotriva liniei partidului de transformare a revoluţiei burghezo-democratice în revoluţie socialistă. în octombrie 1917 a comis, împreună cu Zinoviev, un act de trădare, publicînd în ziarul menşevic „Novaia jizn" un articol împotriva hotărîrii luate de C.C. al bolşevicilor cu privire la insurecţia armată şi divulgînd în felul acesta duşmanilor planul insurecţiei. După victoria Revoluţiei din Octombrie a fost pentru formarea unui guvern de coaliţie cu participarea menşevicilor, eserilor şi a „socialiştilor-populişti". împreună cu Zinoviev a fost în 1925 organizatorul aşa-numitei „opoziţii noi", care a făcut bloc cu Troţki. în 1927 a fost exclus din P.C. (b) al U.R.S.S. pentru activitate fracţionistă antipartinică neîncetată. După ce a obţinut să fie reprimit în partid, el şi-a continuat activitatea antipartinică şi antisovietică şi a fost din nou exclus din partid. - Nota Red.

Sovietul de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd cheamă pe toţi muncitorii şi întreaga ţărănime să sprijine cu toată energia şi cu devotament neţărmurit revoluţia muncitorească şi ţărănească. Sovietul îşi exprimă convingerea că muncitorii de la oraşe, în alianţă cu ţărănimea săracă, vor da dovadă de o disciplină tovărăşească de nezdruncinat şi vor asigura cea mai strictă ordine revoluţionară necesară pentru victoria socialismului.

Sovietul este convins că proletariatul din ţările Europei occidentale ne va ajuta să ducem cauza socialismului până la o victorie deplină şi trainică".

„Consideraţi deci că victoria e asigurată?..."

A ridicat din umeri. „Mai e mult de făcut. Teribil de mult!... Acesta nu e decât începutul..."

În capul scării l-am întâlnit pe Reazanov, vicepreşedinte al Consiliului sindicatelor. Era întunecat la faţă şi-şi muşca barba căruntă. „E o nebunie! O nebunie I – striga el.

— Clasa muncitoare din Europa nu se va mişca. Întreaga Rusie..." Şi dădu din mâini în mod dezordonat, îndepărtându-se grăbit.

Reazanov şi Kamenev fuseseră amândoi împotriva insurecţiei şi simţiseră pe propria lor piele ascuţişul teribilei polemici a lui Lenin.

Fusese o şedinţă memorabilă. În numele Comitetului militarrevoluţionar, Troţki declarase că Guvernul provizoriu a încetat să mai existe.

„Caracteristica guvernelor burgheze şi mic-burgheze – a spus el – este că ele înşală poporul.

Noi, Sovietele de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, vom realiza o experienţă unică în istorie, vom crea o putere de stat care nu va avea alt scop decât de a satisface nevoile soldaţilor. muncitorilor şi ţăranilor".

Primit cu puternice ovaţii, Lenin şi-a făcut aDariţia la tribună, prevestind revoluţia socială în întreaga lume... S-a urcat apoi Zinoviev care a exclamat: „Azi ne-am plătit datoria pe care o aveam faţă de proletariatul internaţional

şi am dat o lovitură teribilă războiului, tuturor imperialiştilor şi în special călăului Wilhelm”.

După aceea Troţki a comunicat că s-au trimis telegrame pe front, anunţând victoria insurecţiei, dar că nu sosise încă niciun răspuns. Se spunea că spre Petrograd se îndreaptă trupe; va trebui trimisă o delegaţie pentru a le explica adevărul.

Se auziră strigăte: „Anticipaţi asupra voinţei Congresului general al Sovietelor”.

Troţki ripostă rece: „Voinţa Congresului general al Sovietelor a fost anticipată de insurecţia muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd”.

Strecurându-ne prin mulţimea în fierbere care bloca uşa, am pătruns în marea sală de şedinţe. Pe bănci, sub candelabrele sclipitoare, umplând toate intervalele, cocoţaţi pe toate pervazurile ferestrelor şi chiar pe marginea estradei, reprezentanţii muncitorilor şi soldaţilor din întreaga Rusie aşteptau, trecând de la o tăcere încordată la manifestări zgomotoase, sunetul clopoţelului preşedinţia! în sală nu se făcuse foc. dar era o căldură înăbuşitoare, degajată de trupurile nespălate. Un nor gros de fum de ţigări se ridica deasupra mulţimii şi plutea în aerul greu al sălii. Din când în când cineva se urca la tribună şi-i ruga pe tovarăşi să nu fumeze. Toată lumea, inclusiv fumătorii, repetau strigătul: „Nu fumaţi, tovarăşi!”, şi apoi se continua să se fumeze. Anarhistul Petrovski, delegat al fabricii „Obnhov”, mi-a făcut loc lângă el. Nebărbierit şi neîngrijit, era buimăcit de trei nopţi de muncă la Comitetul militar-revoluţionar.

Pe estradă şedeau conducătorii vechiului C.E.C., prezidând pentru ultima oară şedinţa turbulentelor Soviete, pe care le dirijaseră din primele zile şi care se revoltaseră împotriva lor. Era sfârşitul primei etape a revoluţiei ruse, pe care aceşti oameni încercaseră să o frâneze… Cei trei membri mai de seamă nu erau prezenţi: Kerenski fugea spre iront prin oraşele de provincie, cuprinse de frământare; Ciheidze, bătrânul vultur, se retrăsese plin de dispreţ în munţii Gruziei natale şi zăcea

acolo bolnav de tuberculoză; Tereteli era şi el grav bolnav, clar avea să mai vină o dată pentru a-şi pune elocvenţa sclipitoare în slujba unei cauze pierdute. Goţ era acolo, erau şi Dan, Liber, Bogdanov, Broido, Filipovski, toţi cu feţele albe ca varul, cu ochii înfundaţi în orbite şi fierbând de indignare. La picioarele lor se frământa şi se zbuciuma cel de-al II-lea Congres general al Sovietelor, iar peste capul lor activa febril Comitetul militar-revoluţionar, concentrând în mâinile sale toate firele insurecţiei şi dând lovituri puternice… Era ora 10 şi 40 seara.

Dan, un om incolor, cu faţa blajină, îmbrăcat într-o veche uniformă de medic militar, sună din clopoţel. Se făcu deodată o tăcere mormântală, întreruptă doar de discuţiile şi certurile celor care se înghesuiau la uşi…

„Puterea e în mâinile noastre” – începu Dan trist. Se opri pentru o clipă şi apoi continuă cu glas scăzut: „Tovarăşi! Congresul Sovietelor se întruneşte într-un moment atât de neobişnuit şi în împrejurări atât de extraordinare, încât cred că veţi înţelege de ce C.E.C. consideră de prisos să deschidă şedinţa de azi cu un discurs politic. Acest lucru vă va fi şi mai evident dacă veţi avea în vedere că sunt membru al prezidiului C.E.C. şi că în acest moment tovarăşii noştri de partid se află în Palatul de Iarnă, supuşi bombardamentului şi sacrificându-se pentru a îndeplini misiunea de miniştri ce le-a fost încredinţată de C.E.C. (Zgomote confuze). „Declar deschisă prima şedinţă a celui de-al II-lea Congres al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Rusia”.

Alegerea prezidiului se făcu într-o atmosferă de mare agitaţie şi zgomot. Avanesov anunţă că în urma unei înţelegeri între bolşevici, socialiştii-revoluţionari de stânga şi menşevicii internaţionalişti, s-a hotărât ca prezidiul să fie ales pe bază de proporţionalitate. Câţiva menşevici se ridicară pentru a protesta. Un soldat bărbos le strigă: „Amintiţi-vă cum v-aţi comportat faţă de noi, bolşevicii, când noi eram minoritatea!” Rezultatul votului: 14 bolşevici, 7 socialişti-revoluţionari, 3 menşevici şi 1

internaţionalist (grupul lui Gorki). În numele socialiştilor-revoluţionari de dreapta şi de centru, Ghendelman declară că aceştia refuză să facă parte din prezidiu. Acelaşi lucru îl declară şi Hinciuk în numele menşevicilor, iar menşevicii internaţionalişti anunţară că, până la clarificarea anumitor chestiuni, nu pot face nici ei parte din prezidiu. Aplauze răzleţe şi huiduieli. O v o ce: „Renegaţilor! Şi vă mai pretindeţi socialişti!”. Un reprezentant al delegaţiilor din Ucraina ceru – şi primi – un l’ºC. Apoi vechiul C.E.C. coborî de pe estradă, iar în locul lui se suiră Troţki, Kamenev, Lunacearski, Kollontai, Noghin… Asistenţa se ridică în picioare, aplaudând frenetic. Cât de sus se înălţaseră bolşevicii, ajungând, din mica şi hăituita sectă de acum mai puţin de 4 luni, forţa conducătoare supremă a marii Ruşii în plină insurecţie!

Kamenev propuse o ordine de zi alcătuită din trei puncte: organizarea puterii de stat; problema războiului şi a păcii, problema Adunării constituante. Ridicându-se în picioare, Lozovski anunţă că, în urma unui acord al birourilor tuturor partidelor, urmează să fie ascultat şi discutat raportul Sovietului din Petrograd, apoi se va da cuvântul membrilor C.E.C. şi reprezentanţilor diferitelor partide. După aceea se va trece la ordinea de zi.

Deodată se auzi însă un sunet nou, mai puternic decât vuietul vocilor, un sunet persistent, neliniştitor: bubuitul surd al tunurilor. Oamenii priveau îngrijoraţi, cuprinşi de un fior, spre ferestrele camuflate. Cerând cuvântul, Martov strigă răguşit: „Tovarăşi, a început războiul civil! Prima preocupare a noastră trebuie să fie aplanarea paşnică a crizei. Atât din punct de vedere principial cât şi tactic, suntem obligaţi să discutăm urgent căile de evitare a războiului civil. Pe stradă se trage în fraţii noştri. În acest moment, când – încă înainte de deschiderea Congresului Sovietelor – problema puterii e rezolvată printr-un complot militar, organizat de unul dintre partidele revoluţionare…” (pentru o clipă vacarmul deveni atât de îngrozitor, încât Martov nu se mai putu face auzit) „… toate partidele revoluţionare sunt obligate să

privească situaţia în faţă! Prima problemă ce se impune congresului e problema puterii, dar această problemă este între timp rezolvată pe stradă prin forţa armelor! Trebuie să creăm o putere de stat recunoscută de întreaga democraţie. Dacă vrea să fie purtătorul de cuvânt al democraţiei revoluţionare, congresul nu are dreptul să stea cu braţele încrucişate în faţa războiului civil pe cale de a izbucni şi care poate avea drept urmare dezlănţuirea contrarevoluţiei. Posibilitatea de a ieşi pe cale paşnică din impas stă în crearea unei autorităţi democratice unice... Trebuie să alegem o delegaţie pentru a trata cu celelalte partide şi organizaţii socialiste..."

În tot timpul acesta de afară se auzea neîncetat bubuitul surd al tunurilor, iar în sală delegaţii discutau cu aprindere... Şi astfel, în bubuit de artilerie, într-o atmosferă de întuneric şi ură, de frică şi de curaj neţărmurit, se născu noua Rusie.

Socialiştii-revoluţionari de Stânga şi social-democraţii uniţi au sprijinit propunerea lui Martov, care a fost acceptată. Un soldat anunţă că Comitetul executiv al Sovietelor de ţărani din Rusia a refuzat să trimită delegaţi la congres; el propuse să fie trimisă acolo o comisie cu o invitaţie oficială. „Câţiva delegaţi sunt în sală – spuse el.

— Propun să li se acorde drept de vot". Propunerea fu acceptată.

Căpitanul Harraş ceru insistent cuvântul. „Politicienii ipocriţi care domină la acest congres – strigă el – ne-au spus că trebuie să hotărâm asupra problemei puterii, dar această problemă a fost hotărâtă fără noi, încă înainte de deschiderea congresului. Se trage cu tunul în Palatul de Iarnă şi fiecare lovitură e un cui bătut în coşciugul partidului care s-a lansat într-o asemenea aventură!". Vacarm asurzitor. Îi urmă Carra[34]: „În timp ce aici se fac propuneri pentru aplanarea paşnică a conflictului, pe străzi se dau lupte... Socialiştii-revoluţionari şi menşevicii socotesc necesar să se desolidarizeze de tot ce se petrece

34 Conform dării de seamă din „Pravda", aceste cuvinte au fost rostite de Harraş. - Nota Red.

aici şi cheamă toate forţele societăţii să se împotrivească încercărilor de acaparare a puterii...” Kucin. delegatul armatei a XII-a şi reprezentant al trudovicilor: „Am fost trimis aici exclusiv pentru informare şi mă înapoiez imediat pe front, unde toate comitetele militare sunt ferm convinse că preluarea puterii de către Soviete, cu 3 săptămâni înainte de întrunirea Adunării constituante, este un cuţit implântat în spatele armatei şi o crimă împotriva poporului!” Strigăte: „Minciună! Minţi!” Vorbitorul continuă după ce se restabili liniştea: „Să sfârşim odată cu această aventură din Petrograd! Pentru salvarea patriei şi a revoluţiei fac apel la toţi delegaţii să părăsească sala”. Când a coborât de pe estradă şi în mijlocul unei larme asurzitoare s-a strecurat printre rânduri, se văzu înconjurat şi ameninţat... După el a vorbit – elegant şi persuasiv – Hinciuk[35], un ofiţer cu barbă roşcată: „Vorbesc în numele delegaţilor de pe front. Armata e insuficient reprezentată la congres şi, în plus, armata nici nu consideră necesar un Congres al Sovietelor în momentul de faţă, adică numai cu 3 săptămâni înainte de deschiderea Constituantei...”. Strigăte şi tropăit tot mai puternic. „Armata este de părere că Congresul Sovietelor nu are autoritatea necesară...” Soldaţii din sală se ridică în picioare.

„În numele cui vorbeşti? Pe cine reprezinţi?” – strigă ei.

„Comitetul executiv central al armatei a V-a regimentul al 2-lea din F., regimentul 1 din N” regimentul al 3-lea de puşcaşi din S...”

„Când ai fost ales? Reprezinţi pe ofiţeri, nu pe soldaţi! Ce spun soldaţii?” Zeflemele şi huiduieli.

„Noi, grupul militarilor de pe front, ne declinăm răspunderea pentru ceea ce se întâmpla acum şi ce se va întâmpla în viitor şi considerăm necesară mobilizarea tuturor forţelor revoluţionare conştiente pentru salvarea

35 Cuvintele care urmează sînt atribuite de John Reed lui Hinciuk. După toate dările de seamă din gâzete, ele sînt o continuare a discursului lui Kucin. - Nota Red.

revoluţiei! Grupul militarilor de pe front părăseşte congresul… Locul de luptă e afară, în stradă!”

Sala izbucni într-un puternic strigăt de indignare: „Vorbeşti în numele statului-major, nu al armatei!”

„Fac apel la toţi soldaţii cu judecată să părăsească acest congres!”

„Kornilovistule! Contrarevoluţionarule! Provocatorule!” – răsuna în sală.

Apoi Hinciuk declară, în numele menşevicilor, că singura posibilitate de a se ajunge la o soluţie paşnică e de a începe tratative cu Guvernul provizoriu în vederea formării unui nou cabinet care să se bucure de sprijinul tuturor păturilor societăţii. Timp de câteva minute i-a fost cu neputinţă să-şi continue cuvântarea. Ridicând vocea, el dădu citire declaraţiei menşevicilor:

„Având în vedere că bolşevicii, sprijiniţi de Sovietul din Petrograd, au pus la cale o conspiraţie militară fără a se consulta cu celelalte fracţiuni şi partide, considerăm imposibil să mai participăm la congres şi, în consecinţă, ne retragem şi invităm toate celelalte grupări şi partide să ne urmeze şi să se întrunească pentru a discuta situaţia!”

„Dezertorilor!”

În zgomotul aproape neîntrerupt se auzea din când în când vocea lui Ghendelman care, în numele socialiştilor-revoluţionari, protesta împotriva bombardării Palatului de Iarnă: „Nu admitem o asemenea anarhie…”

Nu apucase bine să coboare, că un soldat tânăr, cu faţa suptă şi ochi scânteietori sări pe estradă, ridicând dramatic braţele:

„Tovarăşi! – strigă el şi se făcu tăcere.

— Numele meu e Peterson. Vorbesc în numele regimentului al 2-lea de puşcaşi letoni. Aţi auzit declaraţiile a doi reprezentanţi ai comitetelor militare; aceste declaraţii ar putea avea o oarecare valoare dacă autorii lor ar fi reprezentanţi adevăraţi ai armatei…” (Aplauze frenetice). „Dar ei nu-i reprezintă pe soldaţi…” îşi agită pumnul. „Armata a XII-a a cerut vreme îndelungată şi cu insistenţă să se aleagă un nou Soviet şi un nou Iskosol

*, dar, ca şi vechiul C.E.C. al Se

— Iskosol – Comitetul executiv al soldaţilor din unităţile letone ale armatei a XII-a.

— *Nota Reci*.

vietelor, comitetul nostru a refuzat până la sfârşitul (mijlocul) lui septembrie să convoace o adunare a reprezentanţilor maselor, astfel încât reacţionarii şi-au putut trimite propriii lor pseudodelegaţi la acest congres. Eu vă spun însă că soldaţii letoni au declarat în repetate rânduri: «Ne-am săturat de rezoluţii! Nu mai vrem vorbel Vrem fapte! Vrem să luăm puterea în mâinile noastre!». Lăsaţi p «aceşti falşi delegaţi să părăsească congresul! Armata nu e cu ei!”

Sala se cutremură de aplauze. În primele minute ale şedinţei, buimăciţi de rapiditatea evenimentelor, speriaţi de bubuitul tunurilor, delegaţii ezitaseră. De o oră, de la tribună curgea asupra lor o lovitură după alta, sudându-i, dar totodată copleşindu-i. Nu cumva vor rămâne izolaţi? Nu se va ridica Rusia împotriva lor? Era oare adevărat că armata se îndreaptă asupra Petrogradului? vorbise însă soldatul acesta tânăr cu ochii strălucitori, şi brusc şi-au dat toţi seama că el spune adevărul… *Vocea lui era vocea soldaţilor*, a milioanelor de muncitori şi ţărani în uniformă, cuprinşi de acelaşi avânt, frământaţi de aceleaşi gânduri şi sentimente ca şi ei, delegaţii…

La tribună se perindară alţi soldaţi… în numele delegaţilor de pe front, Gjelşceak anunţă că hotărârea de a se părăsi congresul fusese luată cu o mică majoritate şi că *membrii bolşevici nici nu participaseră la vot*, considerând că hotărârily trebuie luate pe partide politice, iar nu pe grupuri… Sute de delegaţi ai frontului – spunea el – au fost aleşi fără participarea soldaţilor, deoarece comitetele militare încetaseră de mult de a mai fi adevăraţii reprezentanţi ai maselor de soldaţi…”. Lukianov strigă că ofiţeri ca Harraş şi HKnciuk reprezintă la congres nu armata, ci înaltul Comandament. „Cei care stau cu adevărat în tranşee aşteaptă cu nerăbdare ca puterea să treacă în mâinile Sovietelor”. Starea de spirit a sălii se

schimbase…

În numele Bundului (Partidul social-democrat evreiesc) luă apoi cuvântul Abramovici. tremurând de înverşunare şi aruncând în toate părţile priviri furioase prin lentilele groase ale ochelarilor săi *:

„Ceea ce se petrece acum la Petrograd e o mare nenorocire! Grupul Bundului se alătură declaraţiei menşevicilor şi socialiştiiorrevoluţionari şi va părăsi congresul!” Ridică vocea şi braţul. „Datoria pe care o avem faţă de proletariatul rus nu ne îngăduie să rămânem aici şi să ne asumăm răspunderea pentru această crimă. Având în vedere că focul împotriva Palatului de Iarnă nu încetează, Duma orăşenească împreună cu menşevicii, socialiştii-revoluţionari şi Comitetul executiv al Sovietelor de ţărani au hotărât să cadă împreună cu Guvernul provizoriu. Vom merge acolo pentru a fi alături de el! Neînarmaţi, ne vom expune pieptul mitralierelor teroriştilor… Invităm pe toţi delegaţii la acest congres…” Sfârşitul cuvântării se pierdu într-o furtună de huiduieli, ameninţări şi bles

+ în cele ce urmează se vede că Reed a contopit două discursuri: cel al lui Abramovici şi cel al lui Erlih.

— *Nota Red*.

I ci no, care atinseră o intensitate infernală în momentul când 50 de delegaţi se sculară, croindu-şi drum afară din sală.

Kamenev agită clopoţelul, strigând „Rămâneţi pe loc! Trecem lit ordinea de zi!” Iar Trofici, ridicându-se în picioare cu faţa palidă şi crudă, cu vocea sa puternică, pronunţă plin de dispreţ rece: „Lăsaţi-i să plece pe toţi aceşti aşa-numiţi socialişti împăciuitorişti,) e toţi aceşti fricoşi menşevici, socialişti-revoluţionari, bundişti! Sunt lepădături care vor fi aruncate în lada de gunoi a istoriei! …”

În numele bolşevicilor, Reazanov declară că, la cererea Dumei orăşeneşti, Comitetul militar-revoluţionar a trimis o delegaţie pentru a propune celor din Palatul de Iarnă să înceapă negocieri. „Am făcut astfel tot ce a fost cu putinţă pentru a evita vărsarea de sânge…”

Părăsind sala, ne-am oprit o clipă în faţa camerei unde, în lârâitul telefoanelor de campanie, Comitetul militar-revoluţionar lucra într-un ritm trepidant, primind şi expediind curieri care dentâta alergătură abia îşi mai puteau trage sufletul, trimiţând comisari investiţi cu puteri nelimitate în toate colţurile oraşului. Când uşa se deschise, ne izbi în faţă un aer îmbâcsit de fum de ţigară şi, o clipă, am putut zări un grup de oameni cu părul vâlvoi aplecaţi asupra unei hărţi la lumina unei lămpi electrice… Tovarăşul Iosefov-Duhviński, un tânăr zâmbitor cu o coamă de păr blond, ne eliberă permisele de trecere.

Am ieşit în noaptea rece. În faţa institutului Smolnîi, o mulţime de automobile soseau şi plecau. În ciuda zgomotului pe care-l făceau, se putea auzi din depărtare un slab bubuit de tun. Un autocamion mare trepida sub duduitul motorului. Câţiva oameni aruncau pachete în camion, iar alţii, cu arma la picior, le luau de sus în primire.

„Încotro?” – i-am întrebat eu.

„Prin tot oraşul” – mi-a răspuns un muncitor mic de statură, râzând şi dând din mâini plin de exuberantă.

Le-am arătat permisele noastre. Ne-au invitat să mergem cu ei. „Dar să ştiţi că, probabil, se va trage în noi…” Ne-am urcat în camion. Maşina s-a urnit clin loc cu un scârţâit puternic, a făcut un salt înainte, iar noi am căzut pe spate, peste cei ce se căţărau în spatele nostru. Trecând pe lângă focurile aprinse lângă poarta interioară şi cea exterioară, am văzut la lumina reflexelor lor roşietice feţele muncitorilor înarmaţi care şedeau în jurul lor. Apoi cu maximum de viteză am pornit-o în jos pe bulevardul Suvorovski, zvârliţi când într-o parte, când într-alta… Unul dintre oameni desfăcu un pachet şi începu să arunce foi în aer. L-am imitat şi astfel am străbătut străzile întunecoase lăsând în urma noastră o puzderie de hârtii albe care fluturau în aer. Trecătorii întârziaţi se aplecau să le ridice; patrulele adunate în jurul focurilor aprinse la colţurile străzilor alergau cu braţele ridicate să le prindă. Din când în când apăreau în faţa noastră soldaţi înarmaţi,

strigând: „Stai!”, amenințându-ne cu puștile. Șoferul nostru le striga ceva neinteligibil și goneam mai departe, Am luat o foaie și, la lumina slabă a felinarelor, am citit:

„Către cetățenii Rusiei!

Guvernul provizoriu a fost răsturnat. Puterea de stat a trecut în mâinile Comitetului militar-revoluționar – organ al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd, care stă în fruntea proletariatului și garnizoanei din Petrograd.

Cauza pentru care a luptat poporul – propunerea imediată a unei păci democratice, desființarea proprietății moșierești asupra pământului, controlul muncitoresc asupra producției, crearea Guvernului sovietic – această cauză este asigurată.

Trăiască revoluția muncitorilor, soldaților și țăranilor!

Comitetul militar-revoluționar de pe lângă Sovietul de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd”.

Un om cu ochi oblici și față de mongol, care ședea lângă mine învelit într-o manta caucaziană din piele de capră, strigă: „Băgați de seamă! Pe aici sunt provocatori care trag întotdeauna de la ferestre!…” Am cotit spre piața Znamenskaia – învăluită în întuneric și aproape pustie –, am înconjurat statuia absurdă sculptată de Trubețkoi și am luat-o apoi de-a lungul largului bulevard Nevski. Trei oameni cu puștile în mina stăteau în picioare, privind atenți ferestrele caselor. Strada era foarte animată. Vedeam în urma noastră oameni care alergau, aplecându-se, în toate părțile. Nu mai auzeam tunurile, și cu cât ne apropiam de Palatul de Iarnă, cu atât străzile păreau mai liniștite și mai pustii. Toate ferestrele Dumei orășenești erau luminate. Ceva mai departe am putut distinge în întuneric o masă de oameni și un cordon de matrozi care ne-au somat să oprim. Camionul și-a încetinit mersul iar noi am coborât.

În fața noastră se desfășura o scenă surprinzătoare. Pe bulevardul Nevski, la intersecția cu canalul Ekaterinińśki, de-a curmezișul străzii slab luminate de un

felinar, stătea înşirat un cordon de matrozi. Aceştia baraseră drumul unei mulţimi de oameni încolonaţi câte 4. Erau vreo 300 – 400, bărbaţi în redingote, femei bine îmbrăcate, ofiţeri – oameni de diferite condiţii. Printre ei erau mulţi delegaţi la congres, conducători ai menşevicilor şi socialiştilor-revoluţionari: Avksentiev, preşedintele Sovietelor de ţărani, un om uscăţiv, cu barbă roşie, Sorokin, purtătorul de cuvânt al lui Kerenski, Hinciuk, Abramovici, iar în frunte mergeau primarul Petrogradului, Şteider, un bătrân cu barba albă, şi Prokopovici, ministrul aprovizionării în Guvernul provizoriu, arestat în cursul dimineţii şi apoi eliberat. L-am zărit şi pe Malkin, reporter la „Russian Daily

News”[36]. „Mergem la Palatul de Iarnă să murim!” – striga el cu însufleţire. Procesiunea se oprise, dar în primele ei rânduri.se purtau discuţii aprinse. Şteider şi Prokopovici strigau la o namilă de matroz care părea să fie comandantul.

„Cerem să ne lăsaţi să trecem! – strigau ei.

— Aceşti tovarăşi vin de la Congresul Sovietelor! Uitaţi-vă la legitimaţiile lor! Mergem la Palatul de Iarnă! …”

Se citea pe faţa matrozului că nu ştia ce să facă. Încruntat, se scărpină după ceafă cu mâna lui enormă. „Am ordin de la comitet să nu las pe nimeni să meargă la Palatul de Iarnă – mormăi el.

— Să trimit un tovarăş să telefoneze la Smolnîi…”

„Insistăm să fim lăsaţi să trecem! Nu avem arme! Ne vom continua drumul cu sau fără voia voastră!” – ţipa foarte excitat bătrânul Şteider.

„Am ordin…” repetă morocănos matrozul.

Din toate părţile răsunau strigăte: „Împuşcaţi-ne dacă vreţi! Vom trece! înainte! Suntem gata să murim dacă sunteţi în stare să trageţi în ruşi şi în tovarăşi! Ne descoperim pieptul în faţa mitralierelor voastre 1”.

„Nu – spuse încăpăţânat matrozul.

---

36 „Ştiri zilnice din Rusia" - ■ ziar în limba engleză care apărea în 1917 la Petrograd. - Nota Red.

— Nu vă pot lăsa să treceţi”.

„Şi ce o să faceţi dacă ne vom continua drumul? Veţi trage?”

„Nu, nu vom trage în oameni neînarmaţi. Nu putem trage în ruşi neînarmaţi…”

„Vom merge înainte! Ce puteţi face?”

„Ceva o să facem noi – ripostă matrozul vădit încurcat.

— De trecut nu vă putem lăsa să treceţi. Vom face noi ceva…”

„Dar ce veţi face? Ce veţi face?”

Se apropie un alt matroz, foarte enervat. „O să vă tragem o bătaie! – strigă el foarte energic.

— Şi, dacă o fi nevoie, o să vă şi împuşcăm. Acum plecaţi acasă şi lăsaţi-ne în pace!”

Aceste cuvinte stârniră un val de exclamaţii indignate. Prokopovici se urcă pe o ladă şi, agitându-şi umbrela, începu o cuvântare:

„Tovarăşi şi cetăţeni! – spunea el. – împotriva noastră se face uz de forţă! Nu putem admite ca sângele nostru să păteze mâinile acestor oameni ignoranţi! Este mai prejos de demnitatea noastră să ne lăsăm împuşcaţi pe stradă de nişte acari. (Ce a înţeles el prin „acari” nu am putut afla niciodată). Să ne înapoiem la Dumă şi să discutăm care sunt cele mai indicate mijloace pentru a salva ţara şi revoluţia!”

După aceste cuvinte, procesiunea făcu într-o tăcere demnă stânga-mprejur şi – tot în rânduri de câte 4 – o luă în sus pe Nevski. Profitând de învălmăşeală, ne-am strecurat printre santinele şi ne-am îndreptat spre Palatul de Iarnă.

Era întuneric şi nu se observa nicio mişcare, cu excepţia patrulelor de soldaţi şi a membrilor Gărzilor roşii care erau într-o stare de tensiune extremă. În faţa catedralei Kazan era instalat în mijlocul străzii un tun de câmp de 3 ţoli, cam plecat pe o parte în urma smuciturii după ultima lovitură trasă peste acoperişuri. La fiecare poartă stăteau soldaţi vorbind în şoaptă şi privind spre

podul Poliţeiski. O voce spunea: „Poate că am făcut o greşeală…” La intersecţii patrulele opreau pe trecători. Merită să fie reţinută compoziţia acestor patrule: soldaţii din armata regulată erau întotdeauna sub comanda unui membru al Gărzilor roşii… împuşcăturile încetaseră.

Când am ajuns pe strada Morskaia, cineva strigă: „Iuncherii ne-au trimis vorbă că aşteaptă să venim şi să-i scoatem afară!”. Se auziră nişte voci care dădeau ordine, iar prin bezna care ne învăluia am reuşit să distingem o masă neagră de oameni, înaintând tăcuţi, fără alt zgomot decât cel al paşilor şi al zăngănitului armelor. Am mers şi noi cu ei.

Ca un şuvoi negru, ocupând întreaga stradă, fără cântece sau aclamaţii, am trecut prin Arcul roşu, când în faţa mea cineva şopti: „Atenţie, tovarăşi! Nu vă încredeţi în ei. Vor trage sigur în noi…” După ce am trecut de Arc, am început să alergăm, aplecaţi şi îndesându-ne unii într-alţii; ne-am oprit de abia în spatele piedestalului coloanei lui Alexandru.

„Citi de-ai voştri au fost ucişi?” – am întrebat.

„Nu ştiu, vreo 10…”

După ce a zăbovit aici câteva minute, detaşamentul de câteva sute de oameni prinse curaj şi, fără a mai aştepta vreun ordin, a început brusc să înainteze. La lumina ferestrelor Palatului de Iarnă puteam vedea că primele 200 – 300 de oameni erau membri ai Gărzilor roşii, iar printre ei numai câţiva soldaţi răzleţi. Ne-am căţărat pe baricada de lemne de foc şi, sărind jos de cealaltă parte, am scos un strigăt de triumf când am dat de o grămadă de puşti abandonate de iuncheri. De ambele părţi ale porţii principale uşile erau larg deschise, lumina se revărsa afară, şi din dosul enormei stive nu venea niciun zgomot.

Duşi de impetuosul val de oameni, am pătruns prin intrarea din dreapta, care dădea într-o încăpere mare, goală şi boltită – subsolul aripii de est – de unde pornea un labirint de coridoare şi scări. Erau acolo o mulţime de lăzi mari, asupra cărora s-au năpustit membrii Gărzilor roşii şi soldaţii, spărgându-le cu paturile puştilor şi scoţând din ele

covoare, perdele, lingerie, servicii de porţelan, cristaluri. Unul dintre ei se plimba ţanţoş cu un mare ceas de bronz pe umăr; altul găsise o pană de struţ pe care şi-o pusese la pălărie. Cineva strigase însă de cum începuse jaful: „Tovarăşi, nu vă atingeţi de nimic! Nu luaţi nimic! E avuţia poporului!” Vreo douăzeci de voci începură deodată să ţipe: „Opriţi-vă! Puneţi totul la loc! Nu luaţi nimic! Sunt bunuri ale poporului!” Jefuitorii fură siliţi să dea totul înapoi. Ţesăturile de olandă şi covoarele fură luate; doi oameni se întorceau cu ceasul de bronz. În grabă şi fără prea multă grijă, lucrurile au fost îndesate înapoi în lăzi, lângă care s-au postat santinele voluntare. Totul s-a petrecut cât se poate de spontan. Pe coridoare şi scări răsunau în depărtare, tot mai stins, exclamaţii: „Disciplină revoluţionară! Avuţia poporului!”

Ne-am îndreptat spre intrarea din stânga care corespundea aripii de vest a clădirii. Şi acolo ordinea era restabilită. „Părăsiţi f palatul! – răcnea un membru al Gărzilor roşii.

— Tovarăşi, să le 1 arătăm că nu suntem nici hoţi, nici bandiţi. Puneţi santinele. Toată Ilumea să părăsească palatul, cu excepţia comisarilor!…”

Doi membri ai Gărzilor roşii – un ostaş şi un ofiţer – stăteau I cu revolverele scoase. În spatele lor, un alt ostaş şedea la o masă, cu hârtie şi un toc în faţă. De pretutindeni se auzea: „Toată lumea să iasă! Să iasă toţi!” Tot detaşamentul începu să iasă, îmbrâncindu-se, bombănind şi discutând. Pe măsură ce trecea, fiecare om erau luat în primire de un comitet, care se instituise cu de la sine putere, şi i se cercetau buzunarele şi mantaua. Tot ce nu era evident pro (prietatea respectivului îi era luat, înregistrat de omul care şedea la fi masă şi dus într-o cămăruţă. Au fost astfel confiscate obiecte foarte felurite: statuete, sticle cu cerneală, cuverturi de pat cu monograma imperială, sfeşnice, un mic tablou în ulei, tampoane de birou, săbii cu minere de aur, bucăţi de săpun, diverse obiecte de îmbrăcăminte, f Cearşafuri. Un membru al Gărzilor roşii ducea 3 puşti, dintre care două

fuseseră luate de el de la iuncheri; un altul avea 4 serviete mari, pline cu documente. Vinovaţii tăceau morocănoşi sau se justificau ca nişte copii. Vorbind toţi deodată, membrii comitetului explicau că a fura nu e de demnitatea unor luptători pentru cauza poporului: mulţi dintre cei găsiţi cu lucruri furate începeau să ajute la percheziţionarea celorlalţi tovarăşi 2.

Începură să apară iuncherii în grupuri de câte 3 sau 4. Comitetul îi căuta prin buzunare cu exces de zel, însoţind percheziţia cu epitetele de „Provocatori! Kornilovişti! Contrarevoluţionari! Călăi ai poporului!” Deşi nimeni nu se atingea de ei, iuncherii păreau în –, groziţi. Aveau şi ei buzunarele pline de lucruri furate. Totul se înf registra cu grijă şi se depozita într-o cămăruţă alăturată… Iuncherii au fost dezarmaţi. „Veţi mai ridica armele împotriva poporului?” – întrebau voci indignate.

„Nu!” – răspundeau iuncherii unul după altul. Apoi li se dă –, dea drumul.

Am întrebat dacă putem intra în clădire. Comitetul şovăia, dar un membru al Gărzilor roşii, de o statură impunătoare, a declarat categoric că e interzis. „De altfel cine sunteţi voi? – întrebă el.

— De unde ştiu că nu sunteţi cu toţii oameni ai lui Kerenski?” (Eram 5, dintre care două femei).

„Pojaluista, tovarişci! „Faceţi loc, tovarăşi!” Dând mulţimea la o parte, în uşă apărură un soldat şi un membru al Gărzilor roşii, urmaţi de alţi membri ai Gărzilor roşii cu baionetele la armă. După ei veneau, unul după altul, 6 oameni în haine civile membri ai Guvernului provizoriu. În frunte păşea Kişkin cu faţa trasă şi palidă, apoi venea Rutenberg privind posomorât în jos; următorul era Tereşcenko, care se uita împrejur şi fixa grupul nostru cu o privire rece… Treceau în tăcere; insurgenţii victorioşi se îmbulzeau să-i vadă, dar nu se auzeau decât puţine exclamaţii furioase. Mai târziu am aflat că pe străzi

poporul a vrut să-i linşeze şi că s-au tras şi focuri, dar matrozii i-au dus nevătămaţi la fortăreaţa Petru şi Pavel…

Între timp am intrat în palat fără să fim opriţi de nimeni. Era încă un du-te-vino continuu: se explorau pe rând încăperile vastului palat, se căutau iuncheri ascunşi, dar nu s-a găsit mai niciunul. Ne-am urcat pe scări şi am trecut din cameră în cameră. În această parte a palatului intraseră şi alte detaşamente venite dinspre Neva. Tablourile, statuile, tapetele şi covoarele din marile saloane erau nevătămate. În birouri fuseseră însă răscolite toate mesele şi dulapurile, iar hârtiile răvăşite erau aruncate pe jos. În dormitoare se smulseseră cuverturile de pe paturi şi dulapurile erau larg deschise. Prada cea mai preţuită erau obiectele de îmbrăcăminte, de care ducea atâta lipsă poporul muncitor. Într-o odaie în care se depozitase mobilier am dat peste doi soldaţi care rupeau de pe fotolii tapiţeria de marochin imprimat. Ne-au explicat că vor să-şi facă cizme…

Foştii servitori ai palatului, în livrelele lor roş-albastre cu fireturi de aur, stăteau la posturile lor, repetând dintr-o veche obişnuinţă: „Nu aveţi voie să intraţi aici, barin. E interzis…” în cele din urmă am intrat în sala de malachit decorată cu aur şi tapisată cu brocart roşu, în care miniştrii ţinuseră şedinţă toată ziua şi toată noaptea Ş unde, în urma indicaţiilor uşierilor, fuseseră găsiţi de Garda roşie. Masa lungă acoperită cu postav verde rămăsese aşa cum fusese în momentul arestării lor. În faţa fiecăruia dintre fotoliile goale era o călimară, un toc şi hârtie; hârtiile erau mâzgălite cu schiţe ale unor planuri de acţiune, cu ciorne de proclamaţii şi manifeste. Cele mai multe dintre acestea erau şterse, ca şi cum inutilitatea lor devenise evidentă autorilor, iar restul foilor erau acoperite cu desene geometrice, făcute în neştire, în timp ce ascultau demoralizaţi planurile himerice propuse de diverşi vorbitori. Am luat una dintre aceste foi mâzgălite, pe care se puteau citi, scrise de mâna lui Konovalov, următoarele cuvinte: „Guvernul provizoriu cheamă toate clasele să sprijine Guvernul provizoriu…”

Trebuie menţionat că, deşi Palatul de Iarnă fusese asediat din toate părţile, guvernul păstrase tot timpul comunicaţia cu frontul şi cu provincia. Bolşevicii cuceriseră Ministerul de Război în zorii zilei, dar nu ştiau că într-o mansardă era instalat un oficiu telegrafic militar, care avea şi legătură telefonică directă cu Palatul de Iarnă, în această mansardă a stat toată ziua un tânăr ofiţer care a telegrafiat în ţară apeluri şi proclamaţii, iar când a aflat că Palatul căzuse, şi-a pus liniştit chipiul pe cap şi a părăsit nestingherit clădirea...

Intrarea în Smolnîi. Un soldat şi un gardist roşu fac de gardă

Gardiştii roşii verifică permisele de intrare în Smolnîi

Absorbiţi de ceea ce vedeam, nu ne-am dat multă vreme seama de schimbarea ce intervenise în atitudinea soldaţilor şi a membrilor Gărzilor roşii din jurul nostru. În timp ce ne plimbam din cameră în cameră, un mic grup de oameni ne urmăreau pas cu pas, iar când am ajuns în marea galerie de tablouri, unde ne petrecusem după-amiaza în societatea iuncherilor, ne-am pomenit înconjuraţi de vreo 100 de oameni. Un soldat înalt, căruia i se putea citi suspiciunea pe faţă, ni se adresă.

„Cine sunteţi? – strigă el.

— Ce faceţi aici?” Ceilalţi strângeau încet cercul în jurul nostru, fixându-ne şi murmurând. Auzii pe cineva spunând: „Provocatori! Tâlhari!”. Am arătat permisele eliberate de Comitetul militar-revoluţionar. Soldatul le luă foarte prudent între degete, le întoarse pe o faţă şi pe alta, privindu-le fără să înţeleagă nimic. Era clar că nu ştia să citească. Ni le-a înapoiat, scuipând pe podea. „*Bumaghi*!” – exclamă el plin de dispreţ. Mulţimea ne încercuia tot mai

strâns, aşa cum o herghelie de cai sălbatici încercuieşte un cowboy descălecat. Peste capetele lor am zărit un ofiţer care părea să fie complet neputincios. L-am strigat şi s-a apropiat de noi, croindu-şi drum prin mulţime.

„Eu sunt comisarul – mi se adresă el.

— Cine sunteţi? Ce doriţi?”

Ceilalţi tăceau, aşteptând. I-am arătat din nou legitimaţiile noastre.

„Sunteţi străini? – ne întrebă el repede pe franţuzeşte.

— Sunteţi în pericol aici…” Apoi se întoarse către mulţime, fluturând documentele noastre… „Tovarăşi –, le explică el – aceşti oameni sunt tovarăşi străini, din America. Au venit încoace pentru a putea povesti concetăţenilor lor despre vitejia şi disciplina revoluţionară a armatei proletare!…”

„De unde ştii asta? – îi răspunse soldatul cel înalt.

— Eu îţi spun că sunt provocatori! Ei spun că au venit aici să observe disciplina revoluţionară a armatei proletare, dar se plimbă în voie prin palat, şi de unde ştim noi că nu au buzunarele pline de lucruri furate?”

„*Pravilno*!” – strigară ceilalţi, înaintând spre noi.

„Tovarăşi, tovarăşi I – exclamă ofiţerul, şi fruntea i se broboni de sudoare.

— Sunt comisar al Comitetului militar-revoluţionar. Aveţi încredere în mine? Ei bine, vă asigur că aceste permise sunt semnate cu aceleaşi nume ca cele de pe legitimaţia mea!”

Ne-a condus prin palat până jos, la o uşă care dădea pe cheiul Nevei şi la care se găsea un grup însărcinat cu percheziţionarea celor care ieşeau.

„Aţi scăpat ca prin minune” – îngână el ştergându-şi faţa.

„Ce s-a întâmplat cu batalionul de femei?” – l-am întrebat

noi.

„A, femeile!… – începu să râdă.

— Erau toate îngrămădite în camerele din fund. Până ne-am hotărât ce să facem cu ele. am avut multă bătaie de cap. Istericale, câte şi mai câte… În cele din urmă le-am dus la gara Finlanda şi le-am urcat într-un tren cu destinaţia Levaşovo. Acolo-i cantonamentul lor…” 3

Am ieşit în noaptea rece şi neliniştită în care se mişcau armate invizibile şi apăreau brusc patrule. De dincolo de fluviu, unde se profila silueta sumbră a iertă re tei Petru şi Pavel, se auzeau strigăte răguşite… Trotuarul era plin de bucăţi de stuc căzute de pe o cornişă a palatului lovită de două obuze ale crucişătorului „Aurora”. Era singura stricăciune pricinuită de bombardament.

Trecuse de ora trei dimineaţa. Pe Nevski erau din nou aprinse toate felinarele, tunul nu se mai vedea, şi numai prezenţa membrilor Gărzilor roşii şi a soldaţilor în jurul focurilor amintea luptele. Oraşul era liniştit, poate mai liniştit ca niciodată; în noaptea aceea nu se produsese niciun atac de bandiţi, niciun furt.

Clădirea Dumei orăşeneşti era luminată. Ne-am urcat până la sala Aleksandrovski, împodobită cu mari portrete ale împăraţilor în rame de aur, acum acoperite cu pânză roşie. Vreo 100 de oameni erau îngrămădiţi în jurul estradei de pe care vorbea Skobelev. El insista să fie lărgit Comitetul securităţii publice astfel încât să grupeze toate elementele antibolşevice într-o singură organizaţie uriaşă, denumită Comitetul pentru salvarea patriei şi a revoluţiei. Comitetul s-a constituit chiar în timp ce eram acolo. Mai târziu el a devenit cel mai puternic inamic al bolşevicilor, acţionând în cursul săptămânii următoare uneori sub propria sa denumire, iar alteori sub denumirea de Comitet al salvării publice şi afectând o strictă neutralitate politică.

Erau de faţă Dan, Goţ, Avksentiev, câţiva delegaţi disidenţi ai congresului, membri ai Comitetului executiv al Sovietelor de ţărani. bătrânul Prokopovici şi chiar unii membri ai Consiliului Republicii, printre care Vinaver şi alţi cădeţi. Liber ţipa că Congresul Sovietelor e ilegal, că vechiul C.E.C. nu şi-a depus mandatul. Fu redactat un apel către ţară.

Am oprit o trăsură. „Încotro?” Când i-am dat adresa „Smolnîi”, birjarul dădu din cap: „Net!; * acolo sunt ghiavolii aceia...” – ne spuse el. Abia după multă şi obositoare căutare am găsit un birjar dispus să ne ducă. Ne-a cerut însă 30 de ruble şi a oprit cu două blocuri înainte.

Ferestrele institutului Smolnîi mai erau luminate; motociclete soseau şi plecau, iar în jurul focurilor se strângeau santinelele, întrebând cu nerăbdare pe oricine venea despre ultimele veşti. Coridoarele erau pline de oameni grăbiţi, neîngrijiţi şi cu ochii obosiţi. În câteva dintre camerele rezervate comitetelor, dormeau pe jos oameni cu puştile lângă ei. Cu toată lipsa delegaţilor care părăsiseră congresul, sala de şedinţe era ticsită de o mare de oameni în fierbere. În clipa când intram, Kamenev dădea citire listei

* – „Nu!” – *Nota Trad.*

miniştrilor arestaţi. Numele lui Tereşcenko fu întâmpinat cu un lopot de aplauze, cu strigăte de bucurie şi râsete; al lui Rutenberg ttrni mai puţină vâlva, iar numele lui Placiński provocă o furtună de huiduieli, strigăte mânioase şi aplauze... Se anunţă că Ciudnovski fusese numit comisar al Palatului de Iarnă.

În momentul acela se produse un incident dramatic. Un t3 – um înalt, cu faţa bărboasă, contractată de furie, se urcă pe untradă şi bătu cu pumnul în masa prezidiului.

„Noi, socialiştii-revoluţionari, cerem insistent ca miniştrii socialişti arestaţi în Palatul de Iarnă să fie imediat eliberaţi! Tovarăşi! Ştiţi voi că 4 tovarăşi ai noştri care şi-au riscat viaţa şi libertatea luptând contra tiraniei ţarului au fost închişi în temniţa Petru ţ [Pavel, acest istoric mormânt al libertăţii ruse?!”

În mijlocul unui vacarm general, el continua să bată cu pumnul în masă şi să strige. Un alt delegat s-a urcat lângă el, arătând spre prezidiu:

„Vor continua oare reprezentanţii maselor revoluţionare să şadă liniştiţi în această sală, în timp ce conducătorii lor sunt torturaţi tio ohrana bolşevicilor?”

Troţki ceru prin gesturi să se facă linişte. „Există oare vreun motiv pentru a umbla cu mănuşi cu ei? Aceşti «tovarăşi» au fost prinşi complotând împreună cu aventurierul Kerenski zdrobirea Sovietelor. Ei nu s-au purtat cu prea multe menajamente faţă de noi după 3 – 5 iulie”. Cu o notă de triumf în voce adaugă: „Acum, când defensiştii şi toţi cei slabi de înger s-au dus, când întreaga sarcină de apărare şi salvare a revoluţiei apasă pe umerii noştri. v, deosebit de necesar să muncim, să muncim, să muncim! Am hotărât mai degrabă să murim decât să ne predăm!…”

După el urcă la tribună, gâfâind, un comisar sosit din Ţarskoe Selo, plin de glodul drumurilor. „Garnizoana din Ţarskoe Selo stă de strajă la porţile Petrogradului, gata să apere Sovietele şi Comitetul militar-revoluţionar!” Aplauze furtunoase. „Corpul de ciclişti, sosit de pe front, a trecut de partea noastră; el recunoaşte puterea Sovietelor şi necesitatea de a se trece imediat pământul în mâinile ţăranilor, iar controlul asupra producţiei – muncitorilor. Batalionul de ciclişti nr. 5, staţionat la Ţarskoe, e cu noi…”

Urmă la cuvânt delegatul batalionului de ciclişti nr. 3. În mijlocul unui entuziasm de nedescris, el povesti cum cu 3 zile în urmă corpul de ciclişti fusese trimis de pe frontul de sud-vest „să apere Petrogradul”. Soldaţii aveau însă bănuieli în privinţa sensului acestui ordin, iar în staţia Peredolsk fuseseră întâmpinaţi de reprezentanţi ai batalionului nr. 5 din Ţarskoe. S-a ţinut un miting comun şi s-a constatat că „nu există printre ciclişti nici un singur om dispus să verse sângele fraţilor săi sau să sprijine guvernul moşierilor şi capitaliştilor”.

7*

În numele menşevicilor internaţionalişti, Kapeliński propuse alegerea unui comitet special care să găsească o soluţie paşnică pentru evitarea războiului civil. „Nu există soluţie paşnică! – urla

9.9

mulţimea.

— Singura soluţie e victoria!” Propunerea a fost

respinsă cu o majoritate zdrobitoare, iar menşevicii internaţionalişti părăsiră congresul sub o ploaie de insulte batjocoritoare. Teama dispăruse cu desăvârşire. De la tribună Kamenev striga celor ce părăseau sala: „Menşevicii internaţionalişti au cerut «urgenţă pentru problema soluţiei paşnice. Faptul că ei au votat pentru întreruperea ordinii de zi ori de câte ori era vorba să-şi citească declaraţiile fracţiunile care voiau să părăsească congresul arată că retragerea tuturor acestor renegaţi a fost dinainte hotărâtă!...” Adunarea hotărî să nu ţină seamă de retragerea fracţiunilor şi să treacă la discutarea apelului către muncitorii, soldaţii şi ţăranii din întreaga Rusie:

„Către muncitori, soldaţi şi ţărani!

S-a deschis al II-lea Congres general al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Rusia, la care este reprezentată imensa majoritate a Sovietelor. La congres participă şi un număr de delegaţi ai Sovietelor de ţărani. Mandatul Comitetului executiv central, care ducea o politică de conciliere, a luat sfârşit... Sprijinindu-se pe voinţa imensei majorităţi a muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, sprijinindu-se pe insurecţia victorioasă a muncitorilor şi a garnizoanei din Petrograd, congresul ia puterea în mâinile lui.

Guvernul provizoriu a fost doborât. Cei mai mulţi dintre membrii Guvernului provizoriu au fost deja arestaţi.

Puterea Sovietică va propune tuturor popoarelor o pace democratică imediată şi un armistiţiu imediat pe toate fronturile. Ea va asigura trecerea fără plată a pământurilor moşiereşti, domeniale. şi mănăstireşti la dispoziţia comitetelor ţărăneşti, va apăra drepturile soldatului, înfăptuind deplina democratizare a armatei, va institui controlul muncitoresc asupra producţiei, va asigura convocarea la timp a Adunării constituante, va îngriji ca oraşele să fie aprovizionate cu pâine şi satele cu articole de primă necesitate, va asigura tuturor naţiunilor care trăiesc în Rusia dreptul efectiv la autodeterminare.

Congresul hotărăşte: întreaga putere locală trece în

mâinile Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, care trebuie să asigure o ordine cu adevărat revoluţionară.

Congresul face apel la soldaţii din tranşee să dea dovadă de vigilenţă şi tărie. Congresul Sovietelor este convins că armata revoluţionară va şti să apere revoluţia împotriva tuturor atentatelor imperialismului, până când noul guvern va obţine încheierea unei păci democratice, pe care o va propune direct tuturor popoarelor. Noul guvern va lua toate măsurile spre a asigura armatei revoluţionare toate cele necesare, printr-o politică hotărâtă de rechiziţii şi de impunere a claselor avute; de asemenea va îmbunătăţi situaţia familiilor soldaţilor.

Korniloviştii – Kerenski, Kaledin şi alţii – fac încercări de a arunca trupe împotriva Petrogradului. Câteva detaşamente, care fuseseră puse în mişcare prin înşelăciune de către Kerenski, au trecut de partea poporului răsculat.

Soldaţi, opuneţi o rezistenţă energică kornilovistului Kerenski! iiţi în gardă!

Muncitori de la căile ferate, opriţi toate eşaloanele trimise de Kerenski împotriva Petrogradidui I

Soldaţi, muncitori, funcţionari, soarta revoluţiei şi soarta păcii democratice este în mâinile voastre I

Trăiască revoluţia!

Congresul general al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Rusia.

Delegaţii Sovietelor de ţărani”[37]

Era exact ora 5 şi 17 minute dimineaţa când Krîlenko, clătităindu-se de oboseală, s-a urcat la tribună cu o telegramă în mina.

„Tovarăşi! O telegramă de pe frontul de nord! Armata a XII-a miluţă Congresul Sovietelor şi anunţă formarea unui Comitet militar-revoluţionar care a preluat comanda frontului de nord!...” A Urmat o scenă de nedescris;

37 Semnătura „Delegaţii Sovietelor de ţărani" a fost adăugată după de- «iluraţia respectivă din partea reprezentantului ţăranilor. - Nota Red.

oamenii plângeau şi se îmbrăţişau. „Generalul Ceremisov a recunoscut comitetul. Voiţiński, comisarul Guvernului provizoriu, şi-a dat demisia!”

Evenimentele se declanşaseră…

Lenin şi muncitorii din Petrograd hotărâseră insurecţia, Sovietul din Petrograd răsturnase Guvernul provizoriu, punând Congrenul Sovietelor în faţa faptului împlinit al loviturii de stat. Acum trebuia câştigata întreaga, imensa Rusie şi apoi lumea! Va răspunde oare Rusia, se va răseula şi ea? Dar lumea, ce va face ea? Vor răspunde popoarele la chemare, se va ridica oare fluxul revoluţionar, cuprinzând întreaga lume?

Ceasul arăta 6 dimineaţa, mai era încă întuneric şi frig. O lumină palidă şi slabă, aproape ireală, plutea peste străzile tăcute, stingând focurile santinelelor. Revărsatul de zori anunţa Rusiei o nouă zi teribilă.

CAPITOLUL V

CU TOATE FORŢELE ÎNAINTE!

Joi 8 noiembrie (26 octombrie). Dimineaţa găsi oraşul în plină fierbere. Întreaga populaţie se ridica în rafalele marii furtuni. În aparenţă totul era liniştit; sute de mii de oameni se culcaseră la ora obişnuită, se sculaseră devreme şi plecaseră la lucru. Tram vaiele circulau, magazinele şi restaurantele erau deschise, teatrele» aveau spectacol; se anunţase vernisajul unei expoziţii de pictură… Viaţa de toate zilele, cu complicata ei rutină care s-a menţinut chiar şi în timp de război, îşi urma cursul obişnuit. Nimic nu e atât de uimitor ca vitalitatea organismului social: trăieşte, se hrăneşte, se îmbracă, se amuză chiar în timpul celor mai groaznice calamităţi…

Oraşul vuia de zvonuri: cică Kerenski ar fi sosit de pe front şi acum se îndrepta spre capitală în fruntea unei mari armate. „Volea naroda” publică un ordin dat de el la Pskov:

„Tulburările provocate de dementa bolşevică ameninţă statul nostru cu o primejdie de moarte: ele reclamă de la toţi cetăţenii încordarea întregii voinţe, curaj şi îndeplinirea datoriei, pentru ca patria noastră să supravieţuiască vitregii încercări prin care trece.

Până se va comunica lista noului Guvern provizoriu – în caz că se va constitui unul nou – fiecare trebuie să rămână la postul său şi să-şi facă datoria faţă de patria greu lovită. Trebuie să ne dăm seama că cea mai mică derogare de la actuala organizare a armatei poate atrage după sine nenorociri ireparabile, deschizând frontul unor noi lovituri ale duşmanului. De aceea este necesar să se menţină cu orice preţ capacitatea de luptă a armatei, să se păstreze o ordine perfectă, să se ferească armata de noi zguduiri şi să nu se zdruncine încrederea reciprocă dintre comandanţi şi cei din subordinea lor. În numele salvării patriei, ordon tuturor comandanţilor şi comisarilor să rămână la posturile lor, după cum şi eu rămân la postul meu de comandant suDrem până ce Guvernul provizoriu al republicii îşi va fi exprimat voinţa…”

Drept răspuns, pe toate zidurile oraşului a fost afişată urmiitoarea proclamaţie:

„Din partea Congresului general al Sovietelor

Foştii miniştri Konovalov, Kişkin, Tereşcenko, Maleantoviei, Nikitin şi alţii au fost arestaţi de Comitetul revoluţionar. Kerenski a fugât. Se ordonă tuturor organizaţiilor militare să ia măsuri pentru imediata arestare a lui Kerenski şi pentru trimiterea lui la Petroftrad. Orice sprijin dat lui Kerenski va fi pedepsit ca o gravă crimă de stat”.

Având acum deplină libertate de acţiune, Comitetul militar-revoluţionar lucra cu încordare, lansând – ca o ploaie de scântei – ordine, apeluri, decrete… 1 S-a dispus aducerea lui Kornilov la Petrograd. Membrii comitetelor agrare ţărăneşti, arestaţi de Guvernul provizoriu, au fost repuşi în libertate. În armată a fost desfiinţată pedeapsa cu moartea. Funcţionarii de stat au primit ordin să-şi continue activitatea, orice act de nesupunere fiind pasibil de o pedeapsă aspră. Pogromurile, dezordinele şi specula au fost interzise sub ameninţarea pedepsei cu moartea. La diferitele ministere au fost numiţi comisari provizorii: la externe – Unţki şi Troţki, la interne şi justiţie – Rîkov, la muncă – Şleapnikov, la finanţe – Menjiński, la prevederi

sociale – Kollontai, la comerţ, transporturi şi comunicaţii – Reazanov, la marină – matrozul Korbir, la poştă şi telegraf – Spiro, la direcţia teatrelor – Muraviev, la direcţia tipografiilor statului – Derbîşev; comisar al oraşului Petrograd a fost numit locotenentul Nesterov, iar comisar al frontului de nord – Pozern[38].

A fost lansat un apel către armată de a constitui comitete militare-revoluţionare şi unul către feroviari cărora li se cerea să menţină ordinea şi, în special, să nu ţină în loc transporturile de alimente destinate oraşelor şi frontului. Li se promitea în acelaşi timp că vor avea reprezentanţi în Ministerul Transporturilor şi Comunicaţiilor.

„Fraţi cazaci! – se spunea într-una din proclamaţii.

— Sunteţi trimişi împotriva Petrogradului ca să luptaţi împotriva soldaţilor şi muncitorilor revoluţionari din capitală…

Nu daţi crezare celor ce vă spun duşmanii noştri comuni – moşierii şi capitaliştii.

La congresul nostru sunt reprezentaţi toţi muncitorii şi soldaţii organizaţi, precum şi ţăranii conştienţi. Congresul vrea să vadă şi cazaci muncitori în rândurile sale. Duşmanii noştri sunt generalii reacţionari, slugile moşierilor, slugile lui Nikolai cel Sângeros…

Vi se spune că Sovietele vor să ia cazacilor pământul. E o minciună. Numai cazacilor moşieri revoluţia le va lua pământul pentru a-l da poporului.

Organizaţi Soviete de deputaţi ai cazacilor! Uniţi-vă cu Sovietele de muncitori, soldaţi şi ţărani!

Arătaţi sutelor negre că nu veţi deveni trădători ai poporului, că nu vreţi să vă atrageţi blestemele întregii Ruşii revoluţionare!

---

38 Informaţiile privind numirile de comisari provizorii la ministere nu sînt toate exacte : la Ministerul Afacerilor Externe fusese numit numai Uriţki, iar conducerea Ministerului Marinei fusese preluată de Comitetul revoluţionar al marinei militare, ales la Congresul general al Sovietelor de delegaţi ai tuturor unităţilor flotei (vezi „Cronica evenimentelor", vol. V, Editura de stat, Moscova-Leningrad, 1926, pag. 200 - 201). - Nota Red.

Fraţi cazaci! Nu executaţi niciun ordin al duşmanilor poporului!…

Trimiteţi-vă delegaţii la Petrograd pentru a se înţelege cu noi…

Spre cinstea lor, cazacii din garnizoana Petrograd n-au justificat speranţele duşmanilor poporului…

Fraţi cazaci! Congresul general al Sovietelor vă întinde o mina frăţească.

Trăiască alianţa dintre cazaci şi soldaţii, muncitorii şi ţăranii din întreaga Rusie!”[39]

De cealaltă parte se revărsa un potop de proclamaţii, afişe, foi volante ostile difuzate pretutindeni, ziare, care spumegau, blestemau şi proroceau numai rele. Era vremea bătăliei tipăriturilor, toate celelalte arme fiind în mâinile Sovietelor.

Primul a apărut apelul Comitetului pentru salvarea patriei şi a revoluţiei, larg difuzat în Rusia şi în Europa:

„Către cetăţenii Republicii Ruse!

Împotriva voinţei poporului revoluţionar, bolşevicii din Petrograd au arestat în mod criminal la 25 octombrie o parte din Guvernul provizoriu, au dizolvat Consiliul provizoriu al Republicii Ruse şi au proclamat o putere de stat nelegală.

Violenţa comisă faţă de guvernul Rusiei revoluţionare în momentul când duşmanul extern reprezenta cea mai mare primejdie e o crimă nemaipomenită împotriva patriei.

Rebeliunea bolşevicilor dă o lovitură de moarte apărării naţionale şi întârzie pacea atât de mult dorită de toţi.

Războiul civil, dezlănţuit de bolşevici, ameninţă să cufunde ţara în grozăviile de nedescris ale anarhiei şi contrarevoluţiei şi să zădărnicească Adunarea constituantă, care trebuie să întărească orânduirea republicană şi să consolideze pentru totdeauna dreptul ţăranilor asupra pământului.

Pentru a menţine continuitatea puterii de stat unice,

---

39 Apelul purta semnătura : „Congresul general al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Rusia". - Nota Red.

Comitetul pentru salvarea patriei şi a revoluţiei ia iniţiativa formării unui nou Guvern provizoriu, care – sprijinit pe forţele democraţiei – va conduce ţara până la convocarea Adunării constituante, salvând patria de contrarevoluţie şi anarhie.

Cetăţeni, Comitetul pentru salvarea patriei şi a revoluţiei vă cheamă:

Să nu recunoaşteţi puterea de stat instaurată de uzurpatori I

Să nu executaţi dispoziţiile lor!

Să vă ridicaţi în apărarea patriei şi a revoluţiei!

Să sprijiniţi Comitetul pentru salvarea patriei şi a revoluţiei!

Comitetul pentru salvarea patriei şi a revoluţiei este format din reprezentanţi ai Dumei orăşeneşti din Petrograd, ai Consiliului provizoriu al Republicii Ruse, ai Comitetului Executiv Central al Sovietelor de deputaţi ai ţăranilor, ai Comitetului Executiv Central al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor, ai grupurilor de pe front, ai delegaţilor la cel de-al II-lea Congres al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor, ai partidului socialist-revoluţionar, ai partidului social-democrat (menşevic), ai socialiştilorpopulişti, ai grupului «Edinstvo» etc.”

Au apărut de asemenea afişe ale partidului socialist-revoluţionar, ale menşevicilor-defensişti, ale Sovietelor de ţărani, ale comitetelor militare, ale Ţentroflotului…

„… Foametea va răpune Petrogradul – ţipau cu toţii.

— Armatele germane vor călca în picioare libertatea noastră. Dacă noi, muncitorii, soldaţii şi cetăţenii conştienţi, nu ne vom strânge rândurile. Rusia va fi înecată în sânge de pogromurile pe care le vor organiza sutele negre…

Nu vă încredeţi în promisiunile bolşevicilor. Ei vă promit o pace imediată – minciună I Vă promit pâine – înşelăciune! Vă promit pământ – basme!…”

Toate afişele erau concepute cam în acelaşi gen.

„Tovarăşi!… Aţi fost înşelaţi în mod josnic şi criminal!

Cucerirea puterii a fost înfăptuită exclusiv de bolşevici… Faţă de celelalte partide socialiste care fac parte din Soviete, bolşevicii şi-au ascuns planurile…

Vi s-a făgăduit pământ şi libertate, dar contrarevoluţia profită de anarhia provocată de bolşevici şi vă va lipsi de pământ şi libertate…”

Tot atât de violente erau şi ziarele.

„Datoria noastră – scria „Delo naroda” – e să-i demascăm pe aceşti trădători ai clasei muncitoare. Datoria noastră e să mobilizăm toate forţele şi să ne ridicăm în apărarea revoluţiei”.

Vorbind pentru ultima oară în numele vechiului C.E.C.Izvestiia” ameninţa cu o răsplată cruntă:

„… În ce priveşte Congresul Sovietelor, afirmăm că n-a fost un congres al Sovietelor, afirmăm că n-a avut loc decât o întrunire privată a fracţiunii bolşevice. De aceea această întrunire n-a avut dreptul să anuleze mandatul C.E.C”.

Pledând pentru un nou guvern care să unească toate partidele socialiste, „Novaia jizn” critica în acelaşi timp cu asprime acţiunea socialiştilor-revoluţionari şi a menşevicilor care părăsiseră congresul şi sublinia că insurecţia bolşevică a demonstrat foarte clar inconsistenţa iluziilor cu privire la posibilitatea colaborării cu burghezia.

„Rabocii puţi”, redevenit „Pravda”, vechiul ziar al lui Lenin suprimat în iulie, declara categoric:

„Muncitori, soldaţi, ţărani! În martie aţi zdrobit autocraţia clicii aristocrate. Ieri aţi zdrobit-o pe aceea a clicii burgheze…

Acum prima sarcină e să apărăm toate căile de acces spre Petrograd.

A doua sarcină este să dezarmăm şi să facem definitiv inofensive elementele contrarevoluţionare din Petrograd.

A treia sarcină este să organizăm definitiv puterea de stat revoluţionară şi să asigurăm realizarea programului popular…”

Cele câteva ziare cadete care apăreau, precum şi în

general burghezia, adoptaseră faţă de tot ce se petrecea o atitudine de ironie rece, ca şi cum ar fi vrut să spună celorlalte partide cu un aer de superioritate: „Nu v-am spus-o noi?” Membrii influenţi ai partidului cadet puteau fi văzuţi mereu în preajma Dumei orăşeneşti şi a Comitetului pentru salvarea patriei şi a revoluţiei. În general însă burghezia se ţinea deoparte, aşteptând să-i vină ceasul, care după părerea ei, nu putea fi prea departe. Nimeni nu credea nici măcar o clipă că bolşevicii ar putea păstra puterea mai mult de trei zile, cu excepţia, poate, a lui Lenin, a lui Troţki şi a muncitorilor şi soldaţilor de rând din Petrograd…

În acea după-amiază, în înaltul amfiteatru din sala Nikolaevski am asistat la o furtunoasă şedinţă a Dumei orăşeneşti care fusese declarată şedinţă permanentă. Aici erau reprezentate toate forţele opoziţiei antibolşevice. Bătrânul primar Şteider, impunător, cu barba şi părul alb, descria vizita pe care o făcuse noaptea trecută la Smolnîi pentru a protesta în numele autoadministraţiei municipiului. „Ca singură autoritate legală existentă în oraş, aleasă prin vot egal, direct şi secret, Duma nu recunoaşte noua putere de stat!” – spusese el lui Troţki. Iar Troţki îi răspunse: „Ei şi, pentru aşa ceva există un remediu lesal. Duma poate fi dizolvată şi realeasă…” Cazul acesta, relatat de Şteider, a stârnit o explozie de furie.

„Dacă vrem să recunoaştem un guvern creat cu ajutorul baionetelor – continuă primarul adresându-se Dumei –, ei bine, avem unul; dar eu nu consider legal decât un fuvern recunoscut de popor, de majoritate, iar nu unul alcătuit de o mina de uzurpatori”. Aplauze furtunoase pe toate băncile, cu excepţia celor ale bolşevicilor. În mijlocul vociferărilor care nu conteneau, primarul anunţă că bolşevicii au şi încălcat autonomia municipală, numind comisari în multe secţii ale Dumei.

Încercând să se facă auzit, oratorul bolşevic striga că hotărârea Congresului Sovietelor e o dovadă că întreaga Rusie sprijină acţiunea bolşevicilor. „Voi – exclamă el – nu sunteţi adevăraţii reprezentanţi ai populaţiei din

Petrograd!” Strigăte: „Insultă! Insultă!” Plin de demnitate, bătrânul primar îi atrase atenţia că Duma fusese aleasă prin cel mai liber vot popular. „Da – îi răspunse bolşevicul –, dar ea a fost aleasă acum nu ştiu cât timp, ca şi C.E.C., ca şi comitetele militare...” „Nu s-a întrunit încă un nou congres al Sovietelor!” – i se răspunse.

„Fracţiunea bolşevică refuză să rămână mai departe în acest viespar al contrarevoluţiei...” Spunând aceste cuvinte, bolşevicii părăsiră sala, petrecuţi fiind de strigăte: „Agenţi germani! jos trădătorii!”

Cadetul Şingarev ceru apoi ca toţi funcţionarii municipali care acceptaseră să fie comisari ai Comitetului militar-revoluţionar să fie destituiţi din funcţie şi deferiţi justiţiei. Şteider a propus o rezoluţie de protest împotriva ameninţărilor de dizolvare a Dumei proferate de bolşevici şi a declarat că, întrucât Duma reprezintă în mod legal populaţia, va refuza să-şi părăsească postul.

Sala Aleksandrovski era şi ea ticsită de oameni care asistau la şedinţa Comitetului pentru salvarea patriei şi a revoluţiei. Din nou vorbea Skobelev. „Niciodată încă – spunea el – situaţia revoluţiei n-a fost atât de gravă, niciodată încă problema existenţei statului rus nu a stârnit atâta îngrijorare. Niciodată încă istoria n-a pus în faţa Rusiei atât de brutal şi de categoric problema a fi sau a nu fi. A sosit măreţul ceas al salvării revoluţiei şi, conştienţi de aceasta, apărăm strânsa unire a forţelor vii ale democraţiei revoluţionare, prin a căror voinţă organizată a fost creat acest centru de salvare a patriei şi a revoluţiei. Vom muri, dar nu vom părăsi postul nostru de cinste...” Şi aşa mai departe, pe acelaşi ton.

În aplauze furtunoase se anunţă că sindicatul feroviarilor se alăturase Comitetului salvării. Puţin după aceea au sosit funcţionarii de la poştă şi telegraf, apoi au intrat în sală câţiva menşevici internaţionalişti, întâmpinaţi cu aplauze. Feroviarii declarară că nu recunosc pe bolşevici şi că au preluat întregul aparat al căilor ferate, refuzând să-l încredinţeze puterii de stat a uzurpatorilor. Delegaţii funcţionarilor de la telegraf declarară că

tovarăşii lor refuză categoric să lucreze cât timp comisarul bolşevic va rămâne în clădirea oficiului telegrafic central. Poştaşii nu vor distribui şi nu vor accepta corespondenţa cu adresa Smolnîi... Toate telefoanele institutului Smolnîi fuseseră întrerupte. S-a povestit cu multă satisfacţie cum se prezentase Unţki la Ministerul Afacerilor Externe pentru a cere tratatele secrete şi cum a fost dat afară de Neratov[40]. În instituţii funcţionarii de stat părăseau lucrul...

Era război – un război conştient plănuit, un război de tip rusesc: de greve şi sabotaje. Preşedintele dădu citire unei liste de nume şi de însărcinări; cutare urma să treacă pe la toate ministerele, altul să viziteze băncile, vreo 10 sau 12 erau trimişi la cazărmi pentru a-i convinge pe soldaţi să rămână neutri: „Soldaţi ruşi, nu vărsaţi sângele fraţilor voştri!" O comisie urma să plece la Kerenski pentru a discuta cu el, alţii erau trimişi în oraşele de provincie pentru a organiza acolo filiale ale Comitetului salvării şi a grupa toate elementele antibolşevice.

Starea de spirit era excelentă: „Bolşevicii vor să-şi impună voinţa intelectualilor?... O să le arătăm noi!..." Contrastul dintre această adunare şi Congresul Sovietelor era izbitor. Acolo, o masă de soldaţi în zdrenţe, de muncitori şi ţărani în haine mânjite – oameni nevoiaşi, loviţi şi istoviţi de lupta brutală pentru existenţă; aici, conducătorii menşevicilor şi ai socialiştilor-revoluţionari, oameni de seama lui Avksentiev, Dan, Liber, foştii miniştri socialişti Skobelev şi Cernov şi, alături de ei, cădeţi ca mierosul Şatki şi politicosul Vinaver, apoi ziarişti, studenţi, intelectuali de toate nuanţele politice. Toată această adunătură din Dumă era bine hrănită şi sătulă; nu am văzut printre ei mai mult de 3 proletari...

Sosiră veşti proaspete. Tekinţii, credincioşi lui Kornilov, masacraseră la Bâhov garda închisorii, astfel încât Kornilov evadase. Kaledin se îndrepta spre nord... Sovietul din Moscova formase un Comitet militar-

40 Neratov - ministru-adjunct al afacerilor externe în Guvernul provizoriu ; fost diplomat ţarist. - Nota Red.

revoluţionar şi trata cu comandantul oraşului, cerându-i să predea arsenalul pentru ca muncitorii să poată fi înarmaţi.

Aceste fapte erau amestecate cu tot felul de zvonuri, denaturări şi minciuni sfruntate. Astfel, de pildă, un tânăr intelectual cadet, fost secretar particular al lui Miliukov şi apoi al lui Tereşcenko, ne luă deoparte pentru a ne povesti amănunte despre cucerirea Palatului de Iarnă.

„Bolşevicii au fost conduşi de ofiţeri germani şi austrieci” – afirma el.

„Adevărat? – l-am întrebat noi politicos.

— De unde ştiţi?”

„Un prieten de-al meu a fost acolo şi i-a văzut”.

„Şi cum de şi-a dat seama că erau ofiţeri germani?”

„Păi purtau uniforme germane!…”

Astfel de palavre absurde circulau cu sutele, şi nu numai că erau publicate cu toată seriozitatea de presa antibolşevică, dar erau şi crezute de oameni de la care te aşteptai la mai multă luciditate – socialişti-revoluţionari şi menşevici –, care dădeau dovadă de obicei de o atitudine foarte prudentă faţă de zvonuri.

Mult mai grave erau însă poveştile despre actele de violenţă şi terorism comise, chipurile, de bolşevici. Astfel s-a spus şi s-a publicat, de pildă, că Gărzile roşii au jefuit Palatul de Iarnă, au masacrat pe iuncheri după ce-i dezarmaseră şi că au ucis cu sânge rece câţiva miniştri, iar în privinţa femeilor din batalionul de femei se povestea că multe au fost violate, iar altele s-ar fi sinucis din pricina torturilor îndurate… Adunătura din Dumă dădea crezare tuturor acestor basme fără niciun discernământ. Şi mai grav era însă faptul că părinţii studenţilor şi ai femeilor citeau aceste poveşti înfricoşătoare, adesea însoţite de liste de nume, astfel încât spre seară Duma începu să fie asediată de cetăţeni îngroziţi…

Un caz tipic e cel referitor la prinţul Tumanov. Multe ziare anunţau că pe canalul Moika fusese pescuit cadavrul prinţului, însăşi familia prinţului a dezminţit ştirea câteva ore mai târziu, declarând că acesta era arestat. În faţa acestei situaţii, presa a identificat cadavrul drept cel al

generalului Denisov. Constatându-se că şi generalul trăieşte, am avut curiozitatea să facem o investigaţie şi am descoperit că nici urmă de cadavru nu fusese găsit pe Moika…

Pe când părăseam Duma, am zărit doi cercetaşi distribuind foi volante 2 unei mulţimi imense care bloca întregul bulevard Nevski, îmbulzindu-se în faţa uşii. Mulţimea era compusă aproape exclusiv din oameni de afaceri, negustori, funcţionari. Iată textul:

„Din partea Dumei orăşeneşti

Având în vedere evenimentele prin care trecem, Duma orăşenească a hotărât în şedinţa sa din 26 octombrie să proclame inviolabilitatea locuinţelor particulare şi cheamă populaţia oraşului Petrograd, prin intermediul comitetelor de casă, să respingă energic orice încercare de pătrundere în locuinţele particulare, fără a se da în lături de la folosirea armelor în interesul autoapărării cetăţenilor”.

La un colţ al bulevardului Liteinîi, 5 sau 6 membri ai Gărzilor roşii şi 2 matrozi înconjuraseră un vânzător de ziare, cerându-i să le predea exemplarele ziarului menşevic „Raboceala gazeta”. Când unul dintre matrozi îi smulse ziarele din mină, vânzătorul începu să ţipe la ei, ameninţându-i cu pumnul. O mulţime ostilă se adunase împrejur, înjurând patrula. Un muncitor mic de statură explica cu multă perseverenţă şi răbdare mulţimii şi vânzătorului de ziare: „În ziar e publicată proclamaţia lui Kerenski. Spune că ucidem concetăţeni ruşi. Asta va duce la vărsare de sânge…”

La Smolnîi atmosfera era şi mai încordată ca înainte, dacă aşa ceva era cu putinţă. Aceiaşi oameni alergau pe coridoarele întunecoase, aceleaşi detaşamente de muncitori înarmaţi cu puşti se vedeau peste tot, aceiaşi conducători cu serviete pline discutau, explicau şi dădeau ordine din mers, grăbiţi şi preocupaţi. îi însoţeau prietenii şi ajutoarele lor. Aceşti oameni duceau acum o viaţă cu totul anormală, atingând adevărate recorduri de muncă şi de ore nedormite în şir. Neraşi, neîngrijiţi, cu ochii înroşiţi,

erau totuşi plini de entuziasm şi se simţeau minaţi cu viteză maximă spre ţelul ce şi-l propuseseră. Aveau atât de multe de făcut, atât de multe! Trebuiau să creeze un guvern, să organizeze oraşul, să menţină garnizoana de partea lor, să lupte împotriva Dumei şi a Comitetului salvării, să reziste nemţilor, să se pregătească pentru bătălia cu Kerenski, să informeze provincia despre cele întâmplate, să facă propagandă de la Arhanghelsk la Vladivostok... Funcţionarii de stat şi municipali refuzau să asculte de comisari, poşta şi telegraful întrerupseră legătura dintre Smolnîi şi lumea exterioară, căile ferate refuzau cu încăpăţânare să le pună trenuri la dispoziţie, Kerenski se apropia, nu se putea avea încredere totală în garnizoană, cazacii se pregăteau de acţiune... în tabăra adversă nu era numai burghezia organizată, ci toate celelalte partide socialiste, cu excepţia socialiştilor-revoluţionari de stânga, a câtorva menşeviciinternaţionalişti şi a grupului „Novaia jizn”, şi chiar aceştia nu erau încă hotărâţi dacă trebuie sau nu să rămână de partea bolşevicilor, Cu ei erau, ce-i drept, muncitorii şi masa soldaţilor, dar nu se ştia încă ce poziţie vor adopta ţăranii. Şi apoi bolşevicii erau un partid care nu dispunea de mulţi oameni culţi şi pregătiţi...

Reazanov urca scara principală, explicând, cu un fel de groază comică, că el, comisarul poporului pentru comerţ şi industrie, habar tiu are de afaceri. Într-un colţ al cantinei, la etaj, şedea de unul singur un om cu o barbă de trei zile, îmbrăcat într-o manta de piele şi în aceleaşi haine în care... era cât pe-aci să spun că dormise, dar, bineînţeles, nu dormise toată noaptea. Foarte preocupat scria ceva pe un mic murdar, stătea, se mai gândea şi îşi rodea creionul. Era Menjinsid, comisarul poporului pentru finanţe, a cărui singură calificare consta în faptul că fusese cândva funcţionar la Banca franceză... Iar aceşti 4 oameni care vin grăbiţi pe sală din camera Comitetului militar-revoluţionar şi în acelaşi timp îşi înseamnă ceva de zor pe nişte fiţuici sunt comisari trimişi în cele patru colţuri ale Rusiei pentru a duce veşti, a convinge sau a lupta – cu

argumente sau cu armele pe care le vor găsi…

Şedinţa congresului avea să înceapă la ora 1; cu mult înainte marea sală era ticsită, dar se făcuse ora 7 şi prezidiul nu apăruse încă… Bolşevicii şi socialiştii-revoluţionari de stânga ţineau şedinţă, pe fracţiuni, în camerele lor. Toată după-amiaza Lenin şi Troţki luptaseră împotriva compromisurilor. O bună parte a bolşevicilor erau pentru concesii, înclinând spre formarea unui guvern de coaliţie alcătuit din toate partidele socialiste. „Nu ne vom putea menţine – ţipau ei.

— Prea multe forţe sunt împotriva noastră. Nu avem oameni. Vom fi izolaţi şi totul se va nărui…” Aşa vorbeau Kamenev, Reazanov şi alţii.

Lenin, susţinut de Troţki, stătea neclintit ca o stâncă: „Să accepte conciliatorii programul nostru şi vor putea intra în guvern. Nu vom ceda niciun pas. Dacă sunt aici tovarăşi care nu au curajul şi voinţa să cuteze ceea ce cutezăm noi, să plece cu ceilalţi laşi şi conciliatori. Muncitorii şi soldaţii sunt cu noi şi noi avem datoria să mergem înainte”.

La 7 şi 5, socialiştii-revoluţionari de stânga au trimis vorbă că rămân în Comitetul militar-revoluţionar.

„Vedeţi! – spuse Lenin.

— Ne urmează!”

Ceva mai târziu, pe când şedeam la masa presei în sala mare, un anarhist care colabora la ziare burgheze mi-a propus să mergem să vedem ce se întâmplase cu prezidiul. În birourile C.E.C., ca şi în camera Sovietului din Petrograd, nu era nimeni. Am făcut ocolul clădirii. Nimeni nu părea să aibă nici cea mai vagă idee unde se găsea organul de conducere al congresului. În timp ce mergeam, însoţitorul meu îmi descria trecutul său revoluţionar, lungul şi plăcutul său exil în Franţa… Pe bolşevici îi considera oameni din topor, grosolani şi ignoranţi, lipsiţi de orice simţ estetic… în cele din urmă am ajuns în faţa camerei 17, sediul Comitetului militarrevoluţionar, unde ne-am oprit în mijlocul unui neîncetat du-te-vino. Uşa se deschise şi în prag apăru un om îndesat, cu faţa lată,

îmbrăcat într-o uniformă fără epoleţi. Părea să zâmbească, dar, uitându-te mai bine, puteai să-ţi dai seama că nu era un zâmbet, ci o grimasă de extremă oboseală. Era Krîlenko.

Prietenul meu, un tânăr elegant şi cu înfăţişare civilizată, scoase un strigăt de bucurie şi făcu un pas înainte.

„Nikolai Vasilievici! – exclamă el, întinzând mâna.

— Nu-ţi aduci aminte de mine? Am fost împreună în închisoare”.

Krîlenko făcu un efort pentru a-şi concentra memoria şi privirea. „Da, bineînţeles – răspunse el în cele din urmă, privindu-l pe celălalt cu multă prietenie.

— Dumneata eşti S... Zdravstruite!” S-au sărutat... Ce faci pe aici?” – îl întrebă Krîlenko arătând cu braţul împrejur.

„A, nu sunt decât un observator... Se pare că vă bucuraţi de mult succes”.

„Da – răspunse Krîlenko cu un fel de încăpăţânare în glas.

— Revoluţia proletară e un mare succes!” începu să râdă. „S-ar putea totuşi... să ne mai întâlnim în închisoare! ...”

Când am ieşit din nou pe coridor, prietenul meu îşi continuă explicaţiile. „Vezi, eu sunt un adept al lui Kropotkin. Din punctul nostru de vedere, revoluţia a suferit un mare eşec: ea nu a trezit patriotismul maselor! Acest lucru e, bineînţeles, numai o dovadă că poporul nu e încă matur pentru revoluţie...”

Era exact 8 şi 40 când un ropot de aplauze anunţă intrarea membrilor prezidiului, printre care şi Lenin – marele Lenin. Un om scund, viguros, cu un cap mare, bine înfipt pe umeri, chel şi cu fruntea bombată. Ochi mici, nas cârn, o gură mare şi nobilă, o bărbie puternică; pentru moment ras, dar binecunoscuta lui barbă reîncepuse să-i crească. Era îmbrăcat în haine uzate, cu nişte pantaloni mult prea lungi. Un om simplu, care nu dădea impresia de a fi un idol al mulţimii, deşi era iubit şi venerat cum au

fost, poate, puţini conducători în istorie. Un conducător neobişnuit al poporului, conducător exclusiv datorită minţii sale; fără aere de superioritate, fără toane, intransigent şi inflexibil, neavând predilecţie pentru fraze de efect, dar cu o mare capacitate de a explica în cuvinte simple idei profunde, de a analiza o situaţie concretă. Un mare curaj intelectual îmbinat cu multă agerime a minţii.

Kamenev prezentă un raport despre activitatea Comitetului militar-revoluţionar: desfiinţarea pedepsei cu moartea în armată, restabilirea libertăţii de agitaţie, eliberarea ofiţerilor şi a soldaţilor arestaţi pentru crime politice, ordinul de a-l aresta pe Kerenski şi ordinul de a se confisca stocurile de alimente existente în depozitele particulare… Aplauze furtunoase.

Reprezentantul Bundului luă din nou cuvântul. Atitudinea intransigentă a bolşevicilor, spunea el, duce la înfrângerea revoluţiei; de aceea delegaţii Bundului se văd puşi în imposibilitate de a mai participa la congres.

Strigăte din bănci: „Credeam că aţi plecat de aseară! De câte ori o să mai plecaţi?”

Apoi vorbi reprezentantul menşevicilor-internaţionalişti. Strigăte: „Cum vine asta? Tot aici mai sunteţi?” Oratorul arată că numai o parte a menşevicilor-internaţionalişti părăsise congresul, ceilalţi rămăseseră.

„Considerăm că trecerea puterii în mâinile Sovietelor e o primejdie, poate chiar de moarte pentru revoluţie… (Rumoare).

— Socotim însă de datoria noastră să rămânem la congres, pentru a vota împotriva acestei acţiuni”.

Au mai urmat şi alţi delegaţi, după cât se părea, fără să fi fost înscrişi la cuvânt în prealabil. Un delegat al minerilor din bazinul Doneţului ceru congresului să ia măsuri împotriva lui Kaledin, care ar putea să împiedice aprovizionarea capitalei cu alimente şi cărbuni. Câţiva soldaţi, care tocmai sosiseră de pe front, au adus salu tul entuziast al regimentelor lor.

Dar iată că apăru la tribună Lenin. Se sprijinea de marginile pupitrului, aşteptând ca puternica ovaţie, căreia

nu-i dădea nicio atenţie şi care a durat câteva minute, să se oprească, iar în acest timp cuprindea cu ochii săi mijiţi mulţimea. Când se făcu, în sfârşit, linişte, a rostit simplu:

„A sosit momentul să păşim la făurirea orânduirii socialiste!”

Din nou marea de oameni îl aclamă frenetic.

„Primul lucru pe care trebuie să-l facem este luarea de măsuri practice pentru realizarea păcii... Trebuie să propunem pace popoarelor tuturor ţărilor beligerante pe baza condiţiilor sovietice: fără anexiuni, fără contribuţii, pe baza autodeterminării libere a naţionalităţilor. Conform promisiunii noastre, suntem totodată obligaţi să publicăm tratatele secrete şi să refuzăm respectarea lor… Problema războiului şi a păcii e atât de clară, încât cred că pot da citire fără niciun fel de introducere unui proiect de apel către popoarele tuturor ţărilor beligerante…”

În timp ce vorbea, deschidea larg gura, încât părea că-i flutură un zâmbet pe fată; vocea îi era puţin răguşită, fără a fi neplăcută; se înăsprise după multele discursuri rostite în decursul anilor. Cuvintele curgeau uniform, dând impresia că oratorul ar fi putut vorbi la infinit… Când voia să-şi sublinieze ideile, se apleca puţin înainte. Nu făcea niciun fel de gesturi. Iar în faţa lui, mii de chipuri simple îl priveau cu o profundă adoraţie.

„Apel către popoarele şi guvernele tuturor ţărilor beligerante

Guvernul muncitoresc şi ţărănesc, creat de revoluţia din 24 – 25 octombrie şi care se sprijină pe Sovietele de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, propune tuturor popoarelor beligerante

I guvernelor lor începerea imediată a tratativelor în vederea încheierii unei păci democratice drepte.

Guvernul consideră că pacea dreaptă sau democratică, dorită în toate ţările beligerante de majoritatea covârşitoare a muncitorimi şi a claselor de oameni ai muncii, istovite, chinuite şi sleite de puteri din pricina războiului – pacea pe care muncitorii şi ţăranii ruşi au cerut-o în modul cel mai hotărât şi mai insistent după

doborârea monarhiei ţariste –, este o pace imediată, fără anexiuni (adică fără cotropirea unor teritorii străine, fără alipirea cu forţa a altor naţionalităţi) şi fără contribuţii.

Aceasta este pacea a cărei încheiere imediată o propune guvernul Rusiei tuturor popoarelor beligerante, declarându-se gata să întreprindă imediat, fără cea mai mică întârziere, toate demersurile necesare până în clipa în care toate condiţiile acestei păci vor fi fost definitiv ratificate de către adunările împuternicite ale reprezentanţilor poporului clin toate ţările şi aparţinând tuturor naţiunilor.

Prin anexarea sau cotropirea unor teritorii străine, guvernul înţelege, potrivit concepţiilor despre drept ale democraţiei în general şi ale claselor de oameni ai muncii în special, orice alipire a uneii naţionalităţi mici sau slabe la un stat mare sau puternic fără consimţământul şi dorinţa – exprimate precis, clar şi liber – aleacestei naţionalităţi, indiferent când a fost săvârşită această alipire forţată şi indiferent de gradul de dezvoltare sau de înapoiere a naţiunii alipite cu forţa sau reţinută cu forţa în graniţele statului în chestiune. Şi, în sfârşit, indiferent dacă această naţiune trăieşte în Europa sau în depărtate ţări transoceanice.

Dacă o naţiune oarecare este reţinută cu forţa în graniţele unui luni it stat, dacă în ciuda dorinţei exprimate de ea – indiferent iaca această dorinţă este exprimată prin presă, prin adunări populare, prin hotărâri ale partidelor sau prin revolte şi insurecţii împotriva asupririi naţionale – nu i se acordă dreptul de a rezolva fără cea mai mică constrângere problema formei existenţei ei ca stat, prin vot liber şi după completa retragere a trupelor naţiunii anej} Xante sau în general ale naţiunii mai puternice, atunci alipirea ei j; constituie o anexiune, adică o cotropire şi o silnicie.

113

Guvernul consideră drept cea mai mare crimă împotriva ornezinirii continuarea acestui război, purtat pentru împărţirea între naţiunile puternice şi bogate a

naţiunilor slabe cotropite de ele, şi declară solemn că este hotărât să semneze imediat clauzele unei păci care să pună capăt acestui război pe baza condiţiilor mai sus arătate, deopotrivă de drepte pentru toate naţiunile, fără excepţie. Totodată guvernul declară că el nu consideră de loc ca ulti-l mative condiţiile de pace mai sus arătate, cu alte cuvinte el este de acord să examineze şi orice alte condiţii de pace, insistând i doar ca ele să fie cât mai grabnic propuse de oricare din ţările beligerante şi ca propunerile privitoare la condiţiile de pace să fie-l făcute cât mai clar şi absolut fără niciun echivoc sau secret.

8 – Zece zile care au zguduit lumea

Guvernul desfiinţează diplomaţia secretă, exprimând, în ceea ce-l priveşte, intenţia fermă de a duce toate tratativele în mod. absolut deschis, în faţa întregului popor, procedând fără întârziere la publicarea textului complet al tratatelor secrete ratificate sau încheiate din februarie până la 25 octombrie 1917 de guvernul mo i sieruor şi capitaliştilor. În măsura în care prin aceste tratate secrete se urmăreşte – cum a fost cazul de cele mai multe ori să se asigure avantaje şi privilegii moşierilor şi capitaliştilor ruşi, să se menţină sau să fie sporite anexiunile velicoruşilor, guvernul declară conţinutul lor nul şi neavenit, imediat şi fără rezerve.

Propunând guvernelor şi popoarelor tuturor ţărilor să înceapă imediat şi în mod deschis tratative pentru încheierea păcii, guvernul se declară, în ceea ce-l priveşte, gata să ducă aceste tratative, prin corespondenţă, prin telegraf, cât şi pe calea unor discuţii directe cu reprezentanţii diferitelor ţări sau într-o conferinţă a acestor reprezentanţi. Pentru înlesnirea acestor tratative, guvernul numeşte un reprezentant plenipotenţiar în ţările neutre.

Guvernul propune tuturor guvernelor şi popoarelor din to: de ţările beligerante încheierea imediată a unui armistiţiu, socotind de dorit, în ceea ce-l priveşte, ca acest armistiţiu să fie încheiat pe cel puţin 3 luni, adică pe o perioadă în decursul căreia să fie în totul cu putinţă atât

terminarea tratativelor de pace duse cu participarea, fără excepţie, a reprezentanţilor tuturor popoarelor sau naţiunilor atrase în război sau silite să ia parte la el, cât şi convocarea unor adunări împuternicite aferepreze ntanţilor poporului din toate ţările în vederea ratificării definitive a condiţiilor de pace.

Adresând aceste propuneri de pace guvernelor şi popoarelor tuturor ţărilor beligerante, Guvernul provizoriu muncitoresc şi ţărănesc al Rusiei se adresează de asemenea şi în special muncitorilor conştienţi ai celor mai înaintate trei naţiuni ale omenirii, din cele mai însemnate state care participă la actualul război: Anglia, Franţa şi Germania. Muncitorii acestor ţări au adus cele mai mari servicii cauzei progresului şi socialismului: exemplele măreţe ale mişcării cartiste din Anglia, revoluţiile de însemnătate istorică mondială săvârşite de proletariatul francez, în sfârşit lupta eroică împotriva legii excepţionale din Germania, ca şi activitatea îndelun gată, dârza, disciplinată, care poate să servească drept model muncitorilor din lumea întreagă, în vederea creării organizaţiilor proletare de masă în Germania. Toate aceste exemple de eroism proletar şi de creaţie istorică sunt pentru noi o chezăşie că muncitorii acestor ţări vor înţelege că sarcina care le revine în momentul de faţă este de a izbăvi omenirea de grozăviile războiului şi de consecinţele lui, că aceşti muncitori, prin activitatea lor multilaterală, hotărâtă, plină de o neprecupeţită energie, ne vor ajuta să ducem la bun sfârşit cauza păcii şi totodată cauza eliberării maselor muncitoare şi exploatate ale populaţiei de orice robie şi de orice exploatare”.

După ce tunetul aplauzelor se potoli, Lenin continuă:

„Propunem congresului să adopte şi să aprobe acest apel. Ne adresăm nu numai popoarelor, dar şi guvernelor, deoarece un apel numai către *popoarele* ţărilor beligerante ar putea tărăgăna încheierea păcii. Condiţiile de pace vor fi elaborate în timpul armistiţiului şi vor fi ratificate de Adunarea constituantă. Prin stabilirea duratei armistiţiului la trei luni vrem să dăm popoarelor un cât mai îndelungat

timp de odihnă după sângerosul măcel şi suficient răgaz pentru a-şi alege reprezentanţii. Unele guverne imperialiste se vor împotrivi propunerilor noastre de pace; 1111 ne facem nicio iluzie în această privinţă. Noi sperăm însă că în scurt timp va izbucni revoluţia în toate ţările beligerante şi tocmai de aceea ne adresăm cu deosebită insistenţă muncitorilor francezi, englezi şi germani…

Revoluţia din 24 – 25 octombrie – termină el – deschide era revoluţiei socialiste… În numele păcii şi al socialismului, mişcarea muncitorească va obţine victoria şi-şi va îndeplini misiunea…”

Din tot ce spunea el se degaja o impresie de linişte şi vigoare care pătrundea adânc în sufletul auditoriului. Era de înţeles de ce oamenii îl credeau întotdeauna pe Lenin când vorbea…

Prin ridicare de mâini se hotărî imediat ca numai reprezentanţii partidelor politice să ia cuvântul la moţiune, iar timpul acordat vorbitorilor să fie limitat la 15 minute.

Primul a luat cuvântul Karelin, din partea socialiştilor-revoluţionari de stânga. „Partidului nostru nu i s-a dat posibilitatea de a propune amendamente la textul apelului, care a fost întocmit exclusiv de bolşevici; vom vota totuşi pentru el, deoarece suntem de acord cu spiritul lui…”

Din partea social-democraţilor internaţionalişti a vorbit Kramarov, un om înalt, adus de umeri şi miop, care avea să capete o oarecare notorietate ca măscărici al opoziţiei. Numai un guvern compus din toate partidele socialiste, spunea el, poate avea autoritatea necesară pentru a întreprinde o acţiune atât de importantă. Dacă se va forma o asemenea coaliţie socialistă, fracţiunea pe care o reprezintă el va sprijini programul în totalitatea lui; dacă nu, îl va sprijini numai parţial. În ce priveşte apelul, internaţionaliştii sunt întru totul de acord cu principalele lui puncte…

Într-o atmosferă de însufleţire crescândă luară apoi cuvântul o serie de vorbitori. S-au pronunţat pentru apel: social-democraţii ucraineni, social-democraţii lituanieni,

socialiştii-populişti, social-democraţii polonezi şi social-democraţii letoni. Partidul socialist polonez s-a pronunţat şi el în favoarea apelului, dar a declarat că ar prefera o coaliţie socialistă… Ceva se aprinsese în toţi aceşti oameni. Unul vorbea de „viitoarea revoluţie mondială a cărei avangardă suntem”; altul despre „noua eră a frăţiei care va uni toate popoarele într-o singură mare familie…” Un delegat ceru cuvântul în numele său propriu. „Există aici o contradicţie – spuse el –, la început propuneţi o pace fără anexiuni şi contribuţii, iar apoi declaraţi că veţi examina toate propunerile de pace. A examina înseamnă a accepta…”

Lenin se sculă: „Dorim o pace dreaptă, dar nu ne temem de un război revoluţionar… După toate probabilităţile, guvernele imperialiste nu vor răspunde chemării noastre, dar noi nu trebuie să le dăm un ultimatum, la care le-ar fi prea lesne să răspundă printr-un refuz… Dacă proletariatul german va vedea că suntem gata să examinăm orice propunere de pace, aceasta va putea fi, poate, picătura care va umple paharul şi în Germania va izbucni revoluţia…

Suntem de acord să examinăm orice condiţii de pace, dar aceasta în niciun caz nu înseamnă că suntem de acord să le şi acceptăm. Pentru unele dintre condiţiile noastre ne vom lupta până la capăt, pentru altele este posibil să considerăm că nu are rost să continuăm războiul… Principalul este însă că vrem să punem capăt războiului…”

Era 10 şi 35 când Kamenev ceru ca toţi cei care votează pentru apel să ridice mandatele. Un delegat îndrăzni să ridice mâna împotriva apelului, dar explozia de indignare care izbucni în jurul lui îl făcu s-o lase imediat în jos… Apelul fu adoptat în unanimitate.

Îndemnaţi de un elan general, ne-am pomenit deodată cu toţii în picioare, cântând în cor înălţătoarea melodie a „Internaţionalei”. Un soldat bătrân, cu părul alb, plângea ca un copil. Aleksandra Kollontai îşi şterse pe furiş o lacrimă. Puternica melodie umplu sala, răzbătu prin ferestre şi uşi, înălţându-se spre cerul liniştit. „S-a

terminat războiul! S-a terminat războiul!” – spunea lângă mine un tânăr muncitor cu faţa strălucitoare de bucurie. După ce cântecul se sfârşise şi rămăsesem cu toţii în picioare într-un fel de tăcere stânjenită, cineva din fund strigă: „Tovarăşi! Să ne amintim de cei care au murit pentru libertate!” Şi începurăm să intonăm marşul funebru, acel cântec tărăgănat, melancolic şi totuşi maiestuos, atât de rusesc şi de mişcător. Internaţionala este totuşi o melodie străină. Marşul funebru părea o expresie a sufletului acestor mase obidite ai căror delegaţi se întruniseră în sală, făurind clin viziunile lor confuze o Rusie nouă. şi poate chiar mai mult…

În lupta fatală voi jertf-aţi căzut Iubirii nestinse de popor. Aţi dat ce-aţi avut, ce-aţi putut pentru el, Viaţa, cinstea, libertatea.

Veni-vă o vreme, poporul, trezit, Măreţ şi puternic şi liber va fi. În pace dormiţi voi ce cu cinste aţi trecut Un drum de glorie şi de nobleţe 1

Pentru libertatea şi fericirea poporului zac martirii revoluţiei din martie în recea lor groapă comună de pe câmpul lui Marte; pentru aceste ţeluri au murit mii şi zeci de mii de luptători în temniţe, în deportare, în minele Siberiei. Nu s-a petrecut totul aşa cum se aşteptau ei să se petreacă, nici aşa cum a dorit-o intelectualitatea. Dar prefacerea a venit – brutală, puternică, fără să ţină seamă de formule, dispreţuind orice sentimentalism; într-adevăr…

Lenin citi decretul asupra pământului:

„1) Proprietatea moşierească asupra pământului se desfiinţează imediat, fără nicio despăgubire.

2) Pământurile moşiereşti, precum şi toate pământurile domeniale, mănăstireşti şi bisericeşti, cu tot inventarul lor viu şi mort, cu toate acareturile şi accesoriile lor, trec, până la întrunirea Adunării constituante, la dispoziţia comitetelor agrare de plasă şi a Sovietelor judeţene de deputaţi ai ţăranilor.

3) Orice stricăciune adusă averii confiscate, care aparţine de acum înainte întregului popor, este declarată crimă şi se pedepseşte de justiţia revoluţionară. Sovietele

judeţene de deputaţi ai ţăranilor vor lua toate măsurile necesare pentru a se păstra cea mai severă ordine cu prilejul confiscării pământurilor moşiereşti, pentru a se stabili care anume terenuri şi până la ce întindere sunt supuse confiscării, pentru a se inventaria exact întreaga avere confiscată şi pentru a se asigura cea mai strictă pază revoluţionară a întregii gospodării agricole, care trece în mâinile poporului împreună cu toate clădirile, uneltele, vitele, rezervele de produse etc.

4) Ca îndreptar pentru înfăptuirea marilor prefaceri agrare trebuie să servească pretutindeni – până când Adunarea constituantă va lua în această privinţă o hotărâre definitivă – următorul mandat al ţăranilor3, întocmit de redacţia ziarului «Izvestiia Sovietului de deputaţi ai ţăranilor din întreaga Rusie» pe baza a 242 de mandate locale ale ţăranilor şi publicat în numărul 88 al acestui ziar (Petrograd, nr. 88 din 19 august 1917).

5) Pământurile ţăranilor de rând şi ale cazacilor de rând nu se confiscă".

„Acest proiect – adăugă Lenin – nu este proiectul fostului ministru Cernov, care spunea că «trebuie construit un eşafodaj», încercând să realizeze reforma de sus. Problema împărţirii pământului va fi hotărâtă de jos, pe teren. Lotul ţărănesc va varia în funcţie de localităţi…

Sub Guvernul provizoriu, moşierii au refuzat categoric să dea ascultare dispoziţiilor date de comitetele agrare care au fost născocite de Lvov, traduse în viaţă de Şingarev şi administrate de Kerenski!"

Înainte de începerea dezbaterilor, se urcă la tribună un om care îşi croise drum cu forţa prin mulţimea ce umplea intervalele dintre bănci. Era Pianân, membru al Comitetului executiv al Sovietelor de ţărani. Spumega de furie.

„Comitetul executiv al Sovietelor de deputaţi ai ţăranilor din Rusia protestează împotriva arestării tovarăşilor noştri, miniştrii Sălazkin şi Maslov – se adresă el cu vehemenţă delegaţilor.

— Cerem imediata lor eliberare! în momentul de faţă

ei se află în fortăreaţa

Petru şi Pavel. Trebuie să acţionăm imediat! Nu e nicio clipă de pierdut!”

Îi urmă un soldat cu o barbă zbârlită şi ochii scânteietori. „Staţi aici şi vorbiţi despre trecerea pământului în mâinile ţăranilor, dar în acelaşi timp vă purtaţi ca nişte tirani şi uzurpatori faţă de reprezentanţii aleşi ai ţărănimii! Vă previn – şi ameninţă cu pumnul – că, dacă vă veţi atinge de un singur fir de păr din capul lor, o să aveţi răscoală”. Rumoare confuză în sală.

Apoi se ridică, întâmpinat cu aclamaţii, Troţki, calm şi veninos, conştient de puterea sa. „Comitetul militar-revoluţionar – declară el – a hotărât ieri. În principiu, eliberarea miniştrilor socialişti-revoluţionari şi menşevici Maslov, Salazkin, Gvozdev şi Maleantovici. Ei se mai află încă în fortăreaţa Petru şi Pavel exclusiv datorită faptului că am fost foarte ocupaţi… Vor continua însă să fie deţinuţi sub acest la domiciliul lor până ne vom lămuri definitiv dacă au luat sau nu parte la actele de trădare comise de Kerenski în timpul rebeliunii lui Kornilov!”

„Niciodată – ţipă Pianân – nu s-au mai văzut într-o revoluţie lucruri ca cele ce se petrec aici!”

„Te înşeli – îi răspunse Troţki –, astfel de lucruri s-au văzut chiar în această revoluţie. Bute de tovarăşi de-ai noştri au fost arestaţi în iulie… Când, în urma dispoziţiei medicului, tovarăşa Kollontai a fost eliberată din închisoare, Avksentiev a postat în faţa uşii ei doi foşti agenţi ai ohranei ţariste!” Ţăranii s-au retras bombănind în exclamaţiile ironice ale asistenţei.

Reprezentantul socialiştilor-revoluţionari de stânga a vorbit despre decretul asupra pământului. Deşi, în principiu, fracţiunea s-a arătat de acord cu acest decret, ea declară că nu va putea vota înainte de a-l discuta. Trebuie cerută părerea Sovietelor de ţărani…

Menşevicii-internaţionalişti au insistat şi ei ca problema să fie discutată mai întâi la consfătuirea lor de partid.

Apoi vorbi liderul maximaliştilor, aripa anarhistă a

ţărănimii r „Trebuie să recunoaştem meritele partidului politic care din prima zi şi fără flecăreală ia o asemenea măsură!…”

La tribună se urcă un ţăran tipic – pletos, cu cizme şi cojoc din piele de oaie. După ce făcu câteva plecăciuni spre toate colţurile sălii, el spuse: „Vă doresc sănătate, tovarăşi şi cetăţeni. Am văzut o mulţime de cădeţi umblând pe afară. Pe ţăranii noştri socialişti îi arestaţi, dar pe ăştia de ce-i lăsaţi în libertate?”

Cuvintele acestea au fost semnalul unor aprinse discuţii între ţărani. Ele mi-au amintit de discuţiile purtate de soldaţi în noaptea precedentă. În sală erau adevăraţii proletari ai satelor…

„Membri ai Comitetului nostru executiv, Avksentiev şi ceilalţi, pe care îi credeam apărători ai ţărănimii, nu sunt nici ei decât nişte cădeţi. Arestaţi-i! Arestaţi-i!”

Altul: „Cine sunt aceşti oameni de seama lui Pianân şi a lui Avksentiev? Nu sunt ţărani! Nu fac decât să flecărească!”

Cei ce vorbeau astfel au cucerit mulţimea de delegaţi ai ţărănimii, care au recunoscut în ei fraţi de-ai lor.

Socialiştii-revoluţionari de stânga au propus o întrerupere de o jumătate de oră. În timp ce delegaţii ieşeau din sală, Lenin se sculă în picioare:

„Nu trebuie să ne pierdem timpul, tovarăşi! Mâine dimineaţă întreaga Rusie trebuie să citească în ziare veşti de o importanţă covârşitoare. Nicio tărăgănare!”

Dominând discuţiile, certurile aprinse şi tropotul de picioare, se auzi vocea unui reprezentant al Comitetului militar-revoluţionar:

„Avem nevoie de 15 agitatori în camera 17 pentru a fi trimişi pe front!…”

A durat aproape două ore şi jumătate până ce delegaţii s-au înapoiat, unul câte unul sau în mici grupuri. Prezidiul s-a suit pe estradă şi şedinţa a reînceput. S-a dat citire telegramelor primite de la diferite regimente care aprobau acţiunile Comitetului militar-revoluţionar.

Încetul cu încetul adunarea se puse pe lucru. Un

delegat al trupelor ruse de pe frontul macedonean vorbi, plin de amărăciune, despre situaţia lor. „Suferim mai mult de pe urma prieteniei «aliaţilor» noştri decât din pricina inamicului” – spunea el. Reprezentanţi ai armatelor a X-a şi a XII-a, sosiţi în mare grabă de pe front, declarară: „Vă susţinem din toate puterile!” Un soldat din rândurile ţăranilor protestă împotriva eliberării „socialiştilor trădători Maslov şi Salazkin”. În ceea ce priveşte Comitetul executiv al Sovietelor de ţărani, acesta ar trebui arestat în întregime! Da, erau cuvinte cu adevărat revoluţionare… Un delegat al trupelor ruse din Persia declară că are instrucţiuni de a cere trecerea întregii puteri în mâinile Sovietelor… Un ofiţer ucrainean striga în limba sa maternă: „În acest moment de criză nu poate exista niciun fel de separatism naţional… Trăiască dictatura proletariatului în toate ţările!” Atât de impetuos era torentul acesta de gânduri nobile şi înflăcărate, încât era clar că Rusia nu va mai redeveni niciodată mută!

Kamenev declară că forţele antibolşevice încearcă pretutindeni să provoace dezordini şi dădu citire unui apel al Congresului adresat tuturor Sovietelor din Rusia:

„Congresul general al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Rusia cheamă toate Sovietele locale să ia fără întârziere cele mai energice măsuri pentru a împiedica acţiunile contrarevoluţionare şi *pogromurile* antievreieşti sau de orice altă natură. Onoarea revoluţiei muncitoreşti, ţărăneşti şi soldăţeşti cere să nu fie tolerate niciun fel de *pogromuri*.

Garda roşie şi garnizoana din Petrograd, împreună cu matrozii, au asigurat o ordine desăvârşită în capitală.

Pretutindeni muncitorii, soldaţii şi ţăranii trebuie să urmeze exemplul muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd.

Tovarăşi soldaţi şi cazaci, vouă vă revine în primul rând obligaţia de a asigura o adevărată ordine revoluţionară. Ochii întregii Ruşii revoluţionare şi ai întregii lumi sunt aţintiţi asupra voastră!”

La ora 2, decretul asupra pământului a fost pus la vot şi adoptat cu un singur vot contra. Delegaţii ţărani erau ca

nebuni de bucurie…

Bolşevicii înaintau nestăvilit, înlăturând orice şovăială sau opo: ziţie. Ei erau singurii oameni din Rusia care aveau un program de acţiune precis, câtă vreme toţi ceilalţi nu făcuseră decât să flecărească 8 luni de-a rândul.

La tribună se urcă un soldat slab, zdrenţuit dar elocvent, pentru a protesta împotriva clauzei din mandat prin care dezertorii erau lipsiţi de dreptul de a căpăta pământ. Primit la început cu ihuiduieli şi fluierături, cuvântarea sa simplă şi mişcătoare a impus totuşi până în cele din urmă tăcere: „Târât fără voia lui în masacrul din tranşee, pe care voi înşivă l-aţi declarat absurd şi înspăimântător în decretul asupra păcii – spunea el –, nefericitul soldat a întâmpinat revoluţia ca pe o veste de pace şi libertate. Pace? Guvernul Kerenski l-a forţat din nou să pornească la atac, să plece în Galiţia pentru a ucide şi a fi ucis. Soldatul se ruga să fie pace, dar Tereşcenko nu făcea decât să râdă… Libertate? Sub Kerenski am văzut comitetele noastre dizolvate, ziarele noastre interzise, iar oratorii partidului nostru aruncaţi în temniţă… Acasă, în sat, mo şterii sfidau comitetele agrare şi îi întemniţau pe tovarăşii mei, în alianţă cu germanii, burghezia sabota la Petrograd aproviziona rea armatei cu alimente, îmbrăcăminte şi muniţii… Cine l-a silit pe soldat să dezerteze? Guvernul lui Kerenski, pe care voi l-aţi răsturnat!” Când a terminat, au răsunat chiar aplauze.

Un alt soldat l-a atacat însă cu violenţă: „Guvernul Kerenski nu e un paravan în dosul căruia că se poate ascunde o faptă atât de josnică ca dezertarea! Dezertorii sunt mişei care fug acasă lăsându-şi tovarăşii să moară singuri în tranşee! Orice dezertor e un trădător şi trebuie pedepsit…” Tumult şi strigăte: „Ajunge! Tăcere!” Kamenev se grăbi să propună ca această chestiune să fie rezolvată de guvern 4.

La orele 2 şi 30 noaptea se aşternu o tăcere încordată. Kamenev dădu citire decretului cu privire la formarea guvernului:

„Congresul general al Sovietelor de dei Dutaţi ai

muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor din Rusia hotărăşte:

Să se formeze pentru conducerea ţării, până la întrunirea Adunării constituante un guvern provizoriu muncitoresc şi ţărănesc, care va purta denumirea de Consiliu al Comisarilor Poporului 5.

Conducerea diferitelor domenii ale vieţii de stat se încredinţează unor comisii ai căror membri, în strânsă unire cu organizaţiile de masă ale muncitorilor, muncitoarelor, matrozilor, soldaţilor, ţăranilor şi funcţionarilor, trebuie să asigure înfăptuirea programului proclamat de congres. Puterea guvernamentală aparţine cole preşedinţilor acestor comisii, adică Consiliului Comisarilor l'op

Controlul asupra activităţii comisarilor poporului şi drept»-i destitui aparţin Congresului general al Sovietelor de députa (T oi muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor din Rusia şi Comitetului Kxocutiv Central al acestuia…"

În sală, tăcere; apoi – la citirea listei comisarilor – ropote de aplauze după fiecare nume, mai ales după cel al lui Lenin şi al lui Troţki.

„… Preşedinte al Consiliului – *Vladimir Ulianov* (*Lenin*);

Comisar al poporului pentru afacerile interne – *A. 1. Rîkov*;

La agricultură – V.*P. Miliutin*;

La muncă – A.G. *Şleapnikov*;

Pentru treburile militare şi maritime – un comitet format din: V.A. *Ovseenko* (*Antonov*), *N.V. Krîlenko* şi *P.E. Dâbenko*;

La comerţ şi industrie – V.*P. Noghin*;

La învăţământul public – A.*V. Lunacearski*;

La finanţe – I.I. Skvorţov (Stepanov);

La afacerile externe – L.D. Bronştein (Troţki);

La justiţie – G. 1. Oppokov (Lotnov);

La aprovizionare – I.A. Teodorovici;

La poştă şi telegraf – N.P. Avilov (Glebov);

Preşedinte pentru problemele naţionalităţilor – /. V. *Dingaşvili* (*Stalin*);

Postul de comisar al poporului pentru căile ferate rămâne deocamdată neocupat”.

De-a lungul pereţilor erau înşirate baionete; baionete se vedeau şi la delegaţi. Comitetul militar-revoluţionar împărţea tuturor arme: bolşevismul se înarma pentru bătălia decisivă cu Kerenski; se şi auzeau sunetele trompetelor lui, aduse de vântul de sud-vest... Între timp nimeni nu pleca acasă; dimpotrivă, sute de noi veniţi pătrundeau în marea sală ticsită de soldaţi şi muncitori cu feţe aspre, care ceasuri de-a rândul stătuseră acolo, neclintiţi şi neobosiţi, cu atenţia încordată. Aerul era îmbâcsit de fum de tutun şi de respiraţia oamenilor; mirosea a transpiraţie şi a haine murdare.

Avilov, de la redacţia ziarului „Novaia jizn”, vorbea în numele social-democraţilor internaţionalişti şi al menşevicilor-internaţionalişti care nu părăsiseră congresul. Cu figura sa tânără şi inteligentă, îmbrăcat cu o redingotă elegantă, el contrasta în chip ciudat cu mediul înconjurător.

„Trebuie să ne dăm bine seama ce se întâmpla şi încotro ne îndreptăm... Uşurinţa cu care s-a reuşit să se răstoarne guvernul de coaliţie nu se explică prin faptul că aripa stângă a democraţiei ar fi fost foarte puternică, ci exclusiv prin incapacitatea guvernului de a da poporului pâine şi pace, Iar acum aripa stângă a democraţiei nu se va putea menţine decât dacă va izbuti să rezolve aceste două probleme.

Poate ea da pâine poporului? În ţară există foarte puţine grâne. Majoritatea ţăranilor nu vă va urma, fiindcă nu le puteţi da maşinile de care au atâta nevoie. Combustibilul şi alte obiecte de primă necesitate sunt aproape imposibil de procurat...

La fel de grea, ba chiar mai grea, e problema păcii. Guvernele puterilor aliate refuză să stea de vorbă până şi

cu Skobelev şi în niciun caz nu vor accepta propunerea de a se convoca conferinţa de pace dacă această propunere porneşte de la voi. Nu vă vor recunoaşte nici Londra, nici Parisul, nici Berlinul…

Deocamdată nu se poate conta pe sprijinul activ al proletariatului din ţările aliate, deoarece, în majoritatea sa, e încă foarte departe de lupta revoluţionară. Nu uitaţi că democraţia aliată nu a izbutit nici măcar să convoace conferinţa de la Stockholm. În ce priveşte social-democraţia germană, am vorbit chiar acum eu tovarăşul Goldenberg, delegatul nostru la conferinţa de la Stockholm. Reprezentanţii extremei stingi i-au declarat că în timp de război revoluţia nu e posibilă în Germania…" întreruperile deveneau tot mai dese şi mai violente, dar Avilov continuă:

„Fie că armata rusă va fi zdrobită de nemţi, astfel încât coaliţia austro-germană şi cea anglo-franceză se vor împăca pe spinarea noastră, fie că vom încheia o pace separată cu Germania, în orice caz rezultatul va fi acelaşi: izolarea completă a Rusiei.

Am aflat chiar acum că ambasadorii aliaţi se pregătesc de plecare şi că în toate oraşele Rusiei se organizează comitete pentru salvarea patriei şi a revoluţiei…

Niciun partid nu poate face singur faţă acestor greutăţi inimaginabile. Numai o adevărată majoritate a poporului, care să susţină guvernul unei coaliţii socialiste, poate duce la victoria cauzei revoluţiei…"

Apoi dădu citire rezoluţiei celor două fracţiuni pe care le reprezenta:

„Recunoscând că pentru salvgardarea cuceririlor revoluţiei este necesară formarea neîntârziată a unui guvern care să se sprijine pe democraţia revoluţionară, organizată în Soviete de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor; recunoscând de asemenea că sarcinile acestui guvern sunt: încheierea cât mai urgentă a unei păci democratice, trecerea pământului la dispoziţia comitetelor agrare, controlul asupra producţiei şi convocarea Adunării

constituante la termenul stabilit, congresul hotărăşte alegerea unui comitet executiv provizoriu pentru formarea guvernului pe baza unui acord cu grupările democraţiei revoluţionare reprezentate la Congres”.

Cu tot entuziasmul revoluţionar al delegaţilor, raţionamentele reci şi calme ale lui Avilov produseră oarecare impresie. Către sfârşi/

tul discursului său, strigătele şi fluierăturile încetaseră, iar după termină se auziră chiar aplauze răzleţe.

Îi urmă Karelin – şi el tânăr, curajos şi de o sinceritate pe care nimeni n-o punea la îndoială. El reprezenta pe socialiştii-revoluţionari de stânga, partidul Mariei Spiridonova, aproape singurul partid care-i urmase pe bolşevici şi care era exponentul ţăranilor revoluţionari[41].

„Partidul nostru a refuzat să facă parte din Consiliul Comisarilor Poporului, deoarece nu vrem să rupem definitiv cu acea parte a armatei revoluţionare care a părăsit congresul. O asemenea ruptură ne-ar lipsi de posibilitatea de a media între bolşevici şi celelalte grupări democratice. Şi tocmai o astfel de mijlocire e, în momentul de faţă, principala noastră obligaţie. Noi nu putem susţine alt guvern decât un guvern de coaliţie socialistă…

Protestăm de asemenea împotriva comportării despotice a bolşevicilor. Comisarii noştri sunt izgoniţi din posturile lor. Ieri a fost interzis singurul nostru ziar, «Znamea truda»[42].

Luptând împotriva voastră, Duma orăşenească organizează un puternic Comitet pentru salvarea patriei şi a revoluţiei. Sunteţi de pe acum izolaţi. Nicio grupare democratică nu sprijină guvernul vostru…”

După el urcă la tribună Troţki, sigur de sine şi cu un aer de superioritate. Pe buze îi flutura un zâmbet sarcastic care aducea a batjocură. Avea o voce răsunătoare şi uriaşa

41 Numai o parte a ţăranilor revoluţionari i-au urmat pe socialiştii-revo- luţionari de stînga. - Nota Red.

42 - „Steagul muncii". - Nota Trad.

mulţime îl asculta cu atenţie.

„Toate aceste raţionamente cu privire la pericolul unei izolări a partidului nostru nu sunt noi. Şi în ajunul insurecţiei ni s-a prezis o înfrângere inevitabilă. Absolut toţi au fost împotriva noastră, doar fracţiunea socialiştilor-revoluţionari de stânga a sprijinit Comitetul militar-revoluţionar. Cum am reuşit totuşi să răsturnăm Guvernul provizoriu aproape fără vărsare de sânge?... Acest fapt e cea mai bună dovadă că nu am fost izolaţi. Izolat a fost în realitate Guvernul provizoriu; izolate au fost acele partide democratice care au fost împotriva noastră. Ele sunt şi acum izolate şi s-au rupt pentru totdeauna de proletariat!

Ni se vorbeşte despre necesitatea unei coaliţii. Nu este posibilă decât o singură coaliţie: coaliţia cu muncitorii, soldaţii şi ţăranii săraci. Iar cinstea de a o fi înfăptuit revine partidului nostru... La ce fel de coaliţie se gândeşte Avilov? La o coaliţie cu cei care au sprijinit guvernul trădării poporului? O coaliţie nu sporeşte întotdeauna forţele. Am fi putut oare organiza insurecţia clacă i-am fi avut printre noi pe Dan şi pe Avksentiev?" Râsete.

„Avksentiev a dat puţină pâine poporului. Ar putea oare da mai multă pâine o coaliţie cu defensiştii? Dacă avem de ales între ţărani şi Avksentiev, care aresta comitetele agrare, noi îi alegem pe ţărani! Revoluţia noastră va rămâne clasică în istorie...

Suntem învinuiţi că refuzăm un acord cu celelalte partide democratice. E însă vina noastră? Sau poate, aşa cum crede Karelin, e o «neînţelegerea la mijloc? Nu, tovarăşi! Când în toiul revoluţiei un partid, învăluit încă în fumul prafului de puşcă, vine şi spune: «Poftim puterea, luaţi-o!», iar cei cărora le e oferită trec de partea duşmanilor, apoi acest lucru nu mai e o neînţelegere... e o declaraţie de război pe viaţă şi pe moarte. Şi nu noi am declarat acest război...

Avilov ne ameninţă că, dacă vom rămâne «izolaţi», eforturile noastre de a obţine pacea vor rămâne zadarnice. Repet, nu văd întrucât o coaliţie cu Skobelev sau chiar cu

Tereşcenko ne-ar ajuta să obţinem pacea. Avilov încearcă să ne sperie cu pericolul unei păci încheiate pe spinarea Rusiei. La aceasta răspund că, clacă Europa va continua să fie condusă de burghezia imperialistă, Rusia revoluţionară va fi în orice caz pierdută…

Una din două: ori revoluţia rusă va trezi o mişcare revoluţionară în Europa, ori puterile europene vor înăbuşi revoluţia rusă!”

Delegaţii aplaudau frenetic, cuprinşi de avânt şi de gândul că luptă pentru întreaga omenire. De atunci toate acţiunile maselor răsculate au fost pătrunse de un fel de hotărâre conştientă şi fermă.

Dar şi cealaltă parte pornise la luptă. Kamenev dădu cuvântul unui delegat al sindicatului feroviarilor, un om bondoc, cu înfăţişare cruntă şi cu o atitudine de duşmănie intransigentă. Cuvântarea lui fu o adevărată bombă.

„Cer cuvântul în numele celei mai puternice organizaţii din Rusia şi vă declar: Vikjel m-a însărcinat să vă aduc la cunoştinţă hotărârea sindicatului nostru în chestiunea organizării puterii de stat. Comitetul central refuză categoric să-i sprijine pe bolşevici dacă vor persista în duşmănia lor faţă de întreaga democraţie rusă”, în sală se stârni o zarvă nemaipomenită.

„În 1905 şi în timpul rebeliunii lui Kornilov, muncitorii feroviari au fost cei mai înflăcăraţi apărători ai revoluţiei. Dar voi nu ne-aţi invitat la congresul vostru”. Strigăte: „Nu v-a invitat vechiul C.E.C!” Vorbitorul nu ţinu seama de întrerupere. „Nu recunoaştem congresul ca legal: după plecarea menşevicilor şi a socialiştilor-revoluţionari n-a mai rămas numărul cuvenit de delegaţi… Sindicatul nostru sprijină vechiul C.E.C. şi declară că congresul nu are dreptul să aleagă un nou C.E.C…

Puterea de stat trebuie să fie socialistă şi revoluţionară şi să răspundă faţă de organele autorizate ale întregii democraţii revoluţionare. Până la crearea unei asemenea puteri, sindicatul muncitorilor de la căile ferate va refuza să transporte detaşamentele contrarevoluţionare trimise împotriva Petrogradului şi interzice totodată

membrilor săi să execute ordine neconfirmate de Vik: Vikjel preia întreaga administraţie a căilor ferate ruse”.

Sfârşitul cuvântării aproape nu se mai putea auzi din priciiio. furtunii de imprecaţii ce se abătu asupra vorbitorului. Lovitura era însă grea, se putea citi pe feţele îngrijorate ale prezidiului. Kamenev se mărgini să răspundă că legalitatea congresului nu poate fi pusă la îndoială şi că, în ciuda plecării menşevicilor şi a socialiştilor-revoluţionari, numărul de delegaţi rămas e superior minimului stabilit de vechiul C.E.C.

După aceea s-a pus la vot componenţa noului guvern, Consiliul Comisarilor Poporului fiind ales cu o majoritate covârşitoare.

Alegerea noului C.E.C. – noul parlament al republicii ruse – n-a durat mai mult de 15 minute. Troţki anunţă compoziţia lui: 100 de membri, dintre care 70 de bolşevici… Ţăranilor şi fracţiunilor care părăsiseră congresul li s-au rezervat locuri vacante. „Vom primi bucuroşi în guvern orice partide şi grupări care vor accepta programul nostru” – îşi încheia Troţki cuvântarea.

Cu aceasta cel de-al II-lea Congres general al Sovietelor din Rusia fu declarat închis, pentru ca delegaţii să se poată înapoia de îndată în toate colţurile Rusiei spre a vesti marile evenimente…

Era aproape 7 dimineaţa când i-am trezit pe taxatorii şi conducătorii tramvaielor care staţionau în faţa institutului Smolnîi. Sindicatul muncitorilor de la tramvaie îi trimisese pentru a-i duce pe delegaţi acasă. Aveam impresia că în vagonul ticsit era mai puţină voie bună şi bucurie decât în noaptea precedentă. Mulţi păreau îngrijoraţi; poate că în sinea lor îşi spuneau: „Iată-ne ajunşi şi stăpâni… Vom reuşi oare să ne îndeplinim voinţa?…”

În faţa casei în care locuiam, am fost opriţi pe întuneric de o patrulă de cetăţeni înarmaţi care ne-a cercetat foarte atent. Proclamaţia Dumei începea să-şi facă efectul…

Auzindu-ne, gazda a ieşit din odaie îmbrăcată într-un capot de mătase roz.

„Comitetul de casă a cerut să faceţi de gardă deopotrivă cu ceilalţi bărbaţi” – ne spuse ea.

„Şi care e rostul acestei gărzi?”

„Să apere casă, femeile şi copiii”.

„De cine?”

„De tâlhari şi asasini”.

„Dar dacă va veni un comisar al Comitetului militar-revoluţionar să caute arme?”

„Eh, toţi îşi spun aşa... Şi, în definitiv, care-i deosebirea?”

Am afirmat solemn că tuturor cetăţenilor americani consulul le-a interzis să poarte arme în cartierele în care locuiesc intelectuali ruşi...

CAPITOLUL VI

COMITETUL SALVĂRII

Vineri 9 noiembrie (27 octombrie).

„Novocerkassk. 8 noiembrie (26 octombrie).

Faţă de acţiunea bolşevicilor, care încearcă să răstoarne Guvernul provizoriu şi să pună mâna pe putere la Petrograd şi în alte localităţi, Guvernul oştii considerând cucerirea puterii de către bolşevici drept criminală şi cu totul inadmisibilă, va acorda, în strânsă alianţă cu guvernele celorlalte oşti de cazaci, întregul său sprijin actualului Guvern provizoriu de coaliţie. Având în vedere situaţia excepţională şi întreruperea legăturilor cu puterea centrală de stat, Guvernul oştii a preluat, cu începere de la 25 octombrie şi până la restabilirea puterii Guvernului provizoriu şi a ordinii în Rusia, întreaga putere executivă în ţinutul Donului.

Preşedintele Guvernului oştii Atamanul oştii, *Kaledin*”.

Ordinul prim-ministrului Kerenski dat la Gatcina:

„Eu, prim-ministrul Guvernului provizoriu şi comandantul suprem al tuturor forţelor armate ale Republicii Ruse, anunţ că am sosit azi în fruntea trupelor de pe front, devotate patriei.

Ordon tuturor unităţilor districtului militar Petrograd, care, din lipsă de discernământ sau din

rătăcire, s-au alăturat bandei de trădători ai patriei şi ai revoluţiei, să revină neîntârziat la datorie.

Acest ordin va fi citit în toate companiile, detaşamentele şi escadroanele.

Prim-ministrul Guvernului provizoriu şi comandant suprem, A. *Keren. schi*".

Telegrama adresată de Kerenski comandantului frontului de nord:

„Oraşul Gatcina a fost ocupat fără vărsare de sânge de către trupele credincioase guvernului.

Companiile din Kronstadt, din regimentele «S'emenovski» şi «Ismailovski», precum şi matrozii, au depus armele fără rezistenţă şi s-au alăturat trupelor guvernului.

Ordon tuturor eşaloanelor de luptă să înainteze cu toată rapiditatea.

Comitetul militar-revoluţionar a ordonat trupelor sale să se retragă..."

Gatcina, situată la circa 30 de kilometri sud-est de Petrograd, fusese ocupată în timpul nopţii. Detaşamente din cele două regimente menţionate (nu însă matrozii) au iusi înii-adevăr încercuite de cazaci pe când rătăceau fără comandanţi prin împrejurimi şi au depus armele; nu era însă adevărat că se alăturaseră trupelor guvernamentale. Mulţi dintre soldaţi, dezprientaţi şi ruşinaţi, s-au prezentat între timp la Smolnîi, încercând să dea explicaţii. Nu ştiuseră că unităţile de cazaci sunt atât de aproape... încercaseră să-i convingă pe cazaci...

Era evident că pe tot frontul revoluţionar domnea cel mai mare haos. Garnizoanele din orăşelele de la sud de Petrograd se scindaseră definitiv şi cu înverşunare în două sau, mai bine zis, în trei părţi: din lipsa unei alte puteri, ofiţerii superiori erau de partea lui Kerenski, majoritatea soldaţilor erau pentru Soviete, iar ceilalţi erau frământaţi de şovăieli şi îndoieli.

Comitetul militar-revoluţionar numi în grabă în funcţia de comandant al apărării Petrogradului pe Muraviev, vechi ofiţer, foarte ambiţios; era acelaşi

Muraviev care în vară organizase „batalioanele morţii” şi despre care se spunea că ar fi declarat guvernului că „prea e moale cu bolşevicii; că aceştia trebuie raşi de pe faţa pământului”. Era un om cu mentalitate de militar care admira – poate sincer – puterea şi curajul.

Ieşind pe stradă, am văzut afişate pe zidurile de lângă casă două noi ordonanţe ale Comitetului militar-revoluţionar, care cerea ca toate magazinele să fie deschise ca de obicei şi ca toate camerele şi apartamentele libere să fie puse la dispoziţia comitetului…

De 36 de ore bolşevicii erau rupţi de provincie şi de lumea exterioară. Feroviarii şi telegrafiştii refuzau să transmită mesajele lor, iar poştaşii să le primească corespondenţa. Numai postul de radio guvernamental de la Ţarskoe Selo transmitea, din jumătate în jumătate de oră, buletine şi manifeste în toate direcţiile. Comisari ai Comitetului militar-revoluţionar goneau prin toată ţara în trenuri rapide, căutând s-o ia înaintea comisarilor Dumei. Două avioane încărcate eu material de propagandă îşi luaseră zborul spre front.

Valul insurecţiei cuprindea însă Rusia cu o repeziciune ce depăşea orice mijloc de comunicaţie. Sovietul din Helsingfors adopta rezoluţii de sprijinire a insurecţiei; bolşevicii din Kiev ocupaseră arsenalul şi centrala telegrafică, de unde fuseseră însă izgoniţi de delegaţii la un congres al cazacilor ce se ţinea acolo; la Kazan, Comitetul militar-revoluţionar din localitate arestase statul-major al garnizoanei locale şi pe comisarul Guvernului provizoriu; din Siberia, din îndepărtatul Krasnoiarsk, soseau ştiri că Sovietele au pus stăpânire pe instituţiile municipale; la Moscova, unde situaţia era agravată, pe de o parte, de o mare grevă a muncitorilor din industria pielăriei şi, pe de altă parte, de ameninţarea unui lock-out general, Sovietul votase cu o majoritate zdrobitoare sprijinirea acţiunii bolşevicilor din Petrograd… începuse să funcţioneze şi aici un Comitet militar-revoluţionar.

Peste tot se repeta acelaşi lucru. Marea majoritate a

soldaţilor de rând şi a muncitorilor industriali sprijinea Sovietele; ofiţerii, iuncherii şi mica burghezie erau în general de partea Guvernului provizoriu, ca şi cadeţii şi partidele socialiste „moderate”. În toate oraşele se formau comitete pentru salvarea patriei şi a revoluţiei, care se pregăteau de război civil…

Uriaşa Rusie era un stat în descompunere. Procesul începuse încă din 1905; revoluţia din martie nu făcuse decât să-l grăbească şi, după ce la început lăsase să se întrevadă, ca o speranţă vagă, cum va arăta noua orânduire, sfârşise printr-o perpetuare a formelor perimate ale vechiului regim. Într-o singură noapte bolşevicii au măturat aceste forme învechite, care s-au risipit ca fumul. Vechea Rusie nu mai exista. Societatea informă se topise în văpaia primelor zile, iar din oceanul de flăcări ieşise – puternică şi neîndurătoare – lupta de clasă şi se forma sâmburul fragil, în lentă răcire, al unei noi lumi…

La Petrograd, 16 ministere, în frunte cu cel al muncii şi cel al aprovizionării – singurele create de guvernul socialist din august –, erau în grevă.

În acea dimineaţă mohorâtă şi rece, „mănunchiul de bolşevici” părea singur cum rar mai fuseseră vreodată alţi oameni pe lume. În jurul lor bântuia o vijelie duşmănoasă încolţit de adversari, Comitetul militar-revoluţionar ducea o luptă pe viaţă şi pe moarte. „De l’audace, encore de l’audace, et toujours de l’audace!…[43] La ora 5 dimineaţa, Gărzile roşii au intrat în tipografia administraţiei municipale, confiscând mii de exemplare ale apelului-protest lansat de Dumă şi interzicând organul oficial al Dumei, „Vestnik gorodskogo samoupravleniia”[44]. Toate ziarele burgheze au fost scoase din maşină, inclusiv „Golos

43 ..Îndrăzneală, încă o dată îndrăzneală, mereu îndrăzneală !" (în franceză). Cunoscuta exclamaţie a lui Danton din discursul ţinut la 2 septembrie 1792 în Adunarea legislativă franceză în legătură cu pericolul de război şi apărarea revoluţiei de invazia coaliţiei contrarevoluţionare austriaco-prusace. - Nota Red.

44 - „Buletinul administraţiei municipale". - - Nota Trad.

soldata”[45], ziarul fostului C.A.C., care apăru totuşi, sub numele de „Soldatski golos”[46], într-un tiraj de 100.000 de exemplare, plin de provocări şi venin.

„Cei care au dat perfida lor lovitură în timpul nopţii, cei care au suprimat ziarele, nu vor putea ţine mult timp ţara în beznă! Ţara va afla adevărul! Ţara vă va aprecia după merit, domnilor bolşevici! Vom asista cu toţii la aceasta!”

Gardiştii roşii muncitori ai uzinelor. Putilov „Locotenentul Şmidt” – rutllov
Pt1 carul blindat
Octombrie 1917

45 - „Vocea soldatului". - ■ Nota Trad.
46 - „Vocea ostăşească". - Nota Trad.

Carda roşie a uzinei „Novîi Lessner”, Petrograd, cartierul Vîborg

Când am ajuns pe Nevski, puţin după ora prânzului, în faţa clădirii Dumei întreaga stradă Ora ticsită de oameni. Ici-colo se vedeau membri ai Gărzilor roşii şi matrozi, cu baionetele la armă, fiecare dintre ei înconjurat de cel puţin o sută de bărbaţi şi femei – funcţionari comerciali, studenţi, negustori, funcţionari de stat –, toţi ameninţându-i cu pumnii şi adresându-le insulte şi ameninţări. Pe treptele clădirii stăteau cercetaşi şi ofiţeri care distribuiau „Soldatski golos”. Jos, pe primele trepte, în mijlocul unei mulţimi ostile, fremătând de mânie şi revoltă, un muncitor cu brasardă roşie şi cu un revolver în mina cerea să i se predea ziarele… Cred că niciodată istoria nu a văzut ceva asemănător. De o parte câţiva muncitori şi soldaţi înarmaţi, dar complet neputincioşi, care reprezentau insurecţia victorioasă, iar de cealaltă parte o mulţime dezlănţuită, compusă din oameni pe care i-ai fi putut vedea plimbându-se la orele prânzului pe Fifth

Avenue şi care, toţi, batjocoreau, aruncau ocări şi urlau: „Trădători! Provocatori! Zbiri!”

Uşile erau păzite de studenţi şi ofiţeri purtând brasarde albe, pe care era scris cu litere roşii: „Miliţia Comitetului securităţii publice”. Vreo 6 cercetaşi umblau de colo-colo. Întreaga clădire era plină de oameni. Căpitanul Gomberg cobora tocmai scările. „Vor să dizolve Duma! – spunea el.

— Comisarul bolşevic e acum la primar…” Când am ajuns în capul scărilor, Reazanov ieşea grăbit. Venise să ceară ca Duma să recunoască Consiliul Comisarilor Poporului, dar primarul refuzase categoric.

Prin birouri discutau, alergau, strigau şi gesticulau o mulţime de oameni: funcţionari, intelectuali, ziarişti, corespondenţi străini, ofiţeri francezi şi englezi… Inginerul-şef al oraşului arăta triumfător spre aceştia din urmă. „Toate ambasadele recunosc Duma ca singura autoritate” – declară el.

— În ceea ce-i priveşte pe asasinii şi tâlharii bolşevici, sfârşitul lor e o chestiune de ore. Toată Rusia e cu noi…”

În sala Aleksandrovski se ţinea o mare întrunire a Comitetului salvării. Prezida Filipovski, iar la tribună se afla din nou Skobelev, anunţând, în mijlocul unor aplauze furtunoase, că noi organizaţii au aderat la comitet: Comitetul executiv al Sovietelor de ţărani, vechiul C.E.C., Comitetul central al armatei, Ţentroflotul, grupurile de delegaţi menşevici, socialişti-revoluţionari şi ai frontului veniţi la Congresul Sovietelor, Comitetele centrale ale partidelor menşevic, socialist-revoluţionar şi socialist-populist, grupul „Edinstvo”, Uniunea ţăranilor, cooperativele, zemstvele, municipalităţile, Sindicatul funcţionarilor de la poştă şi telegraf, Vikjelul, Consiliul Republicii Ruse, Uniunea Uniunilor * *, Asociaţia comercianţilor şi industriaşilor…

„… Puterea Sovietelor – spunea el – nu e o putere democratică, ci o dictatură, şi nu dictatura proletariatului, ci una îndreptată *împotriva* proletariatului. Toţi cei care au

fost sau sunt pătrunşi de entuziasm revoluţionar trebuie să se ridice împreună cu noi în apărarea revoluţiei…

Sarcina zilei nu e numai să-i facem inofensivi pe demagogii iresponsabili, dar şi să luptăm împotriva contrarevoluţiei… Dacă sunt adevărate zvonurile că în provincie există generali care vor să profite de evenimente pentru a porni împotriva Petrogradului în scopuri contrarevoluţionare, acest lucru nu este decât o dovadă în plus că avem obligaţia de a crea un puternic guvern democratic. Altfel dezordinile de stânga vor fi urmate de dezordini de dreapta…

Garnizoana din Petrograd nu poate rămâne indiferentă când pe străzi sunt arestaţi cetăţenii care cumpără «Golos soldata» sau băieţii care vând «Raboceala gazeta»…

Vremea rezoluţiilor a trecut… Cei care nu mai cred în revoluţie să se dea în lături… Pentru ca o putere de stat democratică unică să poată fi restabilită, e necesar să se ridice din nou prestigiul revoluţiei…

Să jurăm, tovarăşi, că vom salva revoluţia sau că vom muri odată cu ea!…”

Toată asistenţa, în picioare, cu ochii strălucitori, aplauda. Dar nicăieri nu se vedea urmă de proletar…

Apoi luă cuvântul Vainştein:

„Trebuie să ne păstrăm calmul şi să ne abţinem de la orice acţiune până ce opinia publică nu se va fi declarat categoric de partea Comitetului salvării. Abia atunci vom putea trece de la defensivă la ofensivă…”

Reprezentantul Vikjelului anunţă că organizaţia sa a luat iniţiativa creării unui nou guvern şi că delegaţii ei discută această chestiune cu Smolnîi… Urmă o foarte aprinsă controversă: să fie sau să nu fie admişi bolşevicii în noul guvern? Martov pleda pentru; în definitiv, spunea el, bolşevicii reprezintă un important partid politic. Părerile erau împărţite, aripa dreaptă a menşevicilor şi a socialiştilor-revoluţionari, precum şi socialiştii-populişti, cooperativele şi elementele burgheze erau categoric contra…

„Au trădat Rusia! – spunea un orator.

— Au început războiul civil şi au deschis germanilor frontul. Bolşevicii trebuie zdrobiţi fără cruţare…”

S” kobelev se pronunţă pentru excludere atât a bolşevicilor cât şi a cadeţilor.

Am intrat în vorbă cu un tânăr socialist-revoluţionar care părăsise Consfătuirea democratică odată cu bolşevicii în noaptea când Ţercteli şi ceilalţi conciliatori impuseseră democraţiei ruseşti politica de coaliţie.

„Dumneata aici?” – l-am întrebat.

Ochii i se aprinseră. „Da – strigă el – am părăsit congresul miercuri seară împreună cu tovarăşii mei de partid. Mi-am riscat viaţa timp de 20 de ani nu pentru a mă supune acum tiraniei acestor mitocani. Metodele lor sunt inadmisibile. Dar au uitat de ţărani… Când ţărănimea se va ridica, sfârşitul lor nu va mai fi decât o chestiune de clipe!”

„Credeţi că ţăranii se vor pune în mişcare? Nu au fost satisfăcuţi prin decretul asupra pământului? Ce mai vor?”

„Uf, decretul acesta asupra pământului!” – ţipă el iritat. – „Ştii dumneata ce e decretul asupra pământului? E decretul *nostru*, nu e decât programul socialiştilor-revoluţionari. Partidul meu a elaborat bazele acestei politici, după o foarte minuţioasă examinare a revendicărilor ţărăneşti! E nemaipomenit…”

„Dar dacă e propria voastră politică, de ce vă ridicaţi împotriva ei? Dacă decretul corespunde dorinţelor ţărănimii, de ce s-ar împotrivi ea?”

„Cum de nu înţelegeţi! Nu vă daţi seama că ţăranii vor pricepe foarte curând că totul nu e decât o manevră, că aceşti uzurpatori au furat programul socialiştilor-revoluţionari?”

L-am întrebat dacă e adevărat că generalul Kaledin se îndreaptă spre nord.

Dădu din cap afirmativ şi-şi frecă mâinile cu un fel de satisfacţie amară. „Da!… Acum vedeţi ce-au făcut bolşevicii ăştia. Au ridicat contrarevoluţia împotriva noastră. Revoluţia e pierdută. Pierdută”.

„Şi nu o veţi apăra?”

„Desigur că o vom apăra până la ultima picătură de sânge! Dar cu bolşevicii nu vom colabora sub niciun motiv…”

„Şi dacă ajunge Kaledin la porţile Petrogradului, iar bolşevicii vor apăra oraşul, nu vă veţi uni cu ei?”

„Desigur că nu! Vom apăra şi noi oraşul, dar pe bolşevici nu-i vom sprijini. Kaledin e duşmanul revoluţiei, dar în egală măsură şi bolşevicii sunt duşmanii revoluţiei”.

„Pe cine preferaţi: pe Kaledin sau pe bolşevici?”

„Problema nu se poate pune astfel! – izbucni el enervat.

— Repet, revoluţia e pierdută. Şi de vină sunt bolşevicii. Dar, în definitiv, ce rost are să vorbim despre aceasta? Kerenski se apropie… Poimâine vom trece la ofensivă… Smolnîi ne-a şi trimis emisari cu propunerea de a forma un nou guvern. Dar acum îi avem la mina; sunt complet neputincioşi… Nu vom colabora cu ei…”

De afară se auzi o împuşcătură. Am alergat la ferestre. Un membru al Gărzii roşii, exasperat în cele din urmă de provocările mulţimii, trăsese, rănind la braţ o fată. Am văzut cum a fost ridicată şi urcată într-o trăsură, înconjurată de mulţimea furioasă; strigătele ajungeau până la noi. Deodată, din colţul bulevardului Mihailovski, apăru un car blindat, ale cărui mitraliere se roteau în toate direcţiile. Cum se întâmpla de obicei în asemenea cazuri la Petrograd, mulţimea începu imediat să se împrăştie în fugă. Oamenii se aruncau la pământ, rămânând nemişcaţi cu faţa în jos, sau se ascundeau în şanţuri şi pe după stâlpii de telefon. Carul blindat se apropie de porţile Dumei, iar din turelă apăru capul unui om care ceru să i se predea toate exemplarele ziarului „Soldatski golos”.

Cercetaşii i-au râs în nas şi au zbughit-o în clădire. După ce făcu nehotărât câteva cercuri în – jurul Dumei, carul porni pe Nevski, în timp ce câteva sute de bărbaţi şi femei, scuturându-se de praf, se ridicau în picioare…

În interiorul clădirii era un du-te-vino de oameni cu pachete de… Soldatski golos” în braţe, căutând un loc potrivit pentru a le ascunde…

Un ziarist intră în fugă în cameră, fluturând o hârtie.

„O proclamaţie a lui Krasnov!” – strigă el. Toată lumea se îmbulzi în jurul lui: „Daţi-o repede la tipar şi apoi în cazărmi cu ea!”

„Din ordinul comandantului suprem am fost numit comandant al trupelor concentrate în regiunea Petrogradului.

Cetăţeni şi soldaţi, cazaci viteji de pe Don, din Cuban, Transbaikalia, de pe Ussuri, Amur şi Enisei, mă adresez vouă, tuturor care aţi rămas credincioşi jurământului vostru de soldaţi, care aţi jurat să respectaţi ferm şi neclintit legământul cătăcesc, chemându-vă să salvaţi Petrogradul de anarhie, violenţă şi foamete, iar Rusia de ruşinea pe care i-o pricinuieşte o clică obscură de oameni ignoranţi, conduşi de voinţa şi de banii împăratului Wilhelm. Guvernul provizoriu, căruia i-aţi jurat credinţă în măreţele zile ale lui martie, nu e răsturnat; el a fost însă îndepărtat cu forţa de la sediul său şi se reorganizează sub scutul marii armate de pe front, rămasă credincioasă datoriei sale.

Consiliul uniunii oştilor cătăceşti a unit în jurul său întreaga cătăcime, iar aceasta, însufleţită de spiritul cătăcesc şi sprijinindu-se pe voinţa întregului popor rus, a jurat să slujească patria, aşa cum au slujit-o şi strămoşii noştri în vremurile de restrişte din 1612, când cazacii de pe Don au salvat Moscova sfâşiată de certuri interne şi ameninţată de suedezi, polonezi, lituanieni. [Guvernul vostru mai există…[47]].

Frontul îi priveşte cu nespusă oroare şi dispreţ pe duşmanii şi trădătorii de ţară. Jafurile, asasinatele şi actele lor de violenţă, excesele cu adevărat nemţeşti pe care le-au comis împotriva unor oameni învinşi, dar care refuzau să se predea, au făcut ca întreaga Rusie să se îndepărteze de ei.

Cetăţeni, soldaţi şi viteji cazaci ai garnizoanei din Petrograd, trimiteţi imediat delegaţi la mine, ca să-mi pot

47 Cuvintele puse între paranteze drepte nu sînt reproduse în ziare. - Nota Red.

da seama cine e trădător al libertăţii şi al patriei şi cine nu e, şi ca să nu se verse din greşeală sânge nevinovat…”

Aproape în acelaşi timp se răspândi zvonul că clădirea ar fi încercuită de Garda roşie. Un ofiţer cu brasardă roşie intră şi ceru să vorbească cu primarul. După câteva minute plecă, iar bătrânul Şteider ieşi din cabinetul său alb ca varul.

„O şedinţă extraordinară a Dumei! – strigă el congestionându-se.

— Imediat!”

Întrunirea din sala mare a fost suspendată. „Toţi membrii Dumei sunt invitaţi la o şedinţă extraordinară!”

„Ce s-a întâmplat?”

„Nu ştiu… Vor să ne aresteze!… Vor să dizolve Duma… membrii Dumei sunt arestaţi la intrare…” se auzeau comentarii agitate.

Sala Nikolaevski era atât de plină încât aproape nu mai era loc nici în picioare. Primarul anunţă că la toate uşile fuseseră postate trupe, care nu lasă pe nimeni să iasă sau să intre şi că un comisar ameninţase cu arestarea şi dizolvarea Dumei orăşeneşti. Răspunsul fu un potop de discursuri înflăcărate rostite de membrii Dumei şi chiar de cei ce asistau în tribune. Administraţia oraşului, aleasă prin vot liber, nu putea fi dizolvată de *nicio* putere; persoana primarului, ca şi a tuturor membrilor Dumei, e inviolabilă; tiranii, provocatorii, agenţii germani nu vor fi niciodată recunoscuţi; iar în ce priveşte ameninţările cu dizolvarea, să încerce; numai trecând peste cadavrele noastre vor putea ocupa această încăpere, unde, la fel ca senatorii romani din antichitate, vom aştepta, plini de demnitate, venirea goţilor…

S-au votat o sumedenie de rezoluţii: una – de a informa telegrafic asupra evenimentelor toate Dumele şi zemstvele din Rusia; alta – prin care se declara că primarul sau preşedintele Dumei nu pot avea niciun fel de raporturi cu reprezentanţii Comitetului militar-revoluţionar sau cu aşa-numitul Consiliu al Comisarilor Poporului; o a treia – de a se adresa un nou apel către populaţia Petrogradului,

cerându-i să se ridice în apărarea administraţiei municipale alese de ea; în sfârşit o rezoluţie care declara că Duma rămâne în şedinţă permanentă…

Între timp sosi un membru al Dumei cu ştirea că telefonase la Smolnîi şi că Comitetul militar-revoluţionar declarase că nu s-a dat niciun ordin de a se încercui Duma. Trupele vor fi retrase…

În momentul când coboram scările, intră foarte agitat pe uşa principală Reazanov.

„O să dizolvaţi Duma?” – l-am întrebat eu.

„Da’ de unde! – îmi răspunse el.

— E o neînţelegere la mijloc. I-am spus azi dimineaţă primarului că vom lăsa Duma în pace…”

Afară, pe Nevski, în amurgul ce se lăsa, se zărea venind un dublu şir de ciclişti cu puştile în bandulieră. Se opriră şi mulţimea se apropie, copleşindu-i cu întrebări.

„Cine sunteţi? De unde veniţi?” – îi întrebă un bătrân gras, cu o ţigară de foi în gură.

„Armata a XII-a. De pe front. Am venit să dăm o mina de ajutor Sovietelor împotriva afurisitei de burghezii”.

Se auziră strigăte furioase:

„A! Jandarmi bolşevici! Cazaci bolşevici!”

Un ofiţer mic de statură, în manta de piele, coborî în grabă scările.

„Garnizoana şovăie 1 – îmi şopti el la ureche. – începe sfârşitul bolşevicilor, Vrei să vezi cum se schimbă starea de spirit? Vino cu mine!” Aproape alergând, o luă spre bulevardul Mihailovski, iar noi după el.

„Despre ce regiment e vorba?”

„Trupele blindate”… Era într-adevăr o complicaţie serioasă. Trupele blindate deţineau cheia situaţiei; cine dispunea de ele dispunea de oraş. „Comisarii Comitetului salvării şi ai Dumei au stat de vorbă cu soldaţii şi acum ţin un miting pentru a hotărî…”

„Pentru a hotărî ce? De partea cui să lupte?”

„O, nu! Nu aşa se petrec lucrurile. Ei nu vor lupta niciodată împotriva bolşevicilor. Vor vota doar să rămână neutri, iar apoi iuncherii şi cazacii…”

Uşa marelui manej „Mihailovski” era larg deschisă. Două santinele încercară să ne oprească, dar am trecut repede pe lângă ele fără a ţine seamă de exclamaţiile lor indignate. Înăuntru, un singur bec atârnat de plafonul uriaşei săli împrăştia o lumină slabă. Enormii pilaştri şi ferestrele de sus se conturau vag în întuneric. De jur-împrejur se distingeau imprecis siluetele monstruoase ale carelor blindate. Unul stătea izolat de celelalte în mijlocul manejului, chiar sub bec, şi în jurul lui se adunaseră vreo 2000 de soldaţi în uniforme gri-cafeniu, pierduţi aproape în imensitatea maiestuoasei clădiri. Vreo 10 oameni – ofiţeri, preşedinţi ai comitetelor de soldaţi şi oratori – erau cocoţaţi pe acoperişul carului, iar de pe turela principală vorbea un soldat. Era Hanjonov, preşedintele congresului general al trupelor blindate din Rusia, care se ţinuse în vară. Suplu, bine făcut în mantaua sa de piele cu epoleţi de locotenent, pleda cu elocvenţă pentru neutralitate.

„E groaznic – spunea el – ca ruşii să tragă în fraţii lor ruşi. Între soldaţi care au luptat umăr la umăr împotriva ţarului şi tot umăr la umăr i-au bătut pe duşmanii din afară în bătălii care vor rămâne în istorie nu trebuie să existe război civil. Ce ne interesează pe noi, soldaţii, toate certurile acestea dintre partidele politice? N-o să vă spun că Guvernul provizoriu a fost un guvern democratic; noi nu vrem o coaliţie cu burghezia; nu, nu vrem. Dar ne trebuie un guvern al democraţiei unite, căci altfel Rusia e pierdută! Cu un asemenea guvern nu va fi nevoie de război civil şi de lupte fratricide”.

Părea rezonabil – marea sală răsună de aplauze şi de exclamaţii aprobative.

Apoi se urcă pe turelă un soldat cu faţa palidă şi încordată. „Tovarăşi! – strigă el.

— Am venit de pe frontul român pentru a vă spune răspicat: trebuie să se facă pace! Pace, imediat! Vom urma pe oricine ne va aduce pacea, pe bolşevici sau un nou guvern. Pace! Noi, pe front, nu mai putem lupta. Nu ne putem lupta nici cu nemţii, nici cu ruşii…” Cu aceste cuvinte sări jos, iar din mulţimea agitată se înălţă o

rumoare confuză, care păru să se transforme într-un murmur de mânie când următorul vorbitor, un menşevic defensist, încercă să susţină că războiul trebuie continuat până la victoria aliaţilor.

„Vorbeşti de parc-ai fi Kerenski!” – strigă o voce stridentă.

Îi urmă un delegat al Dumei care pledă pentru neutralitate. Soldaţii îl ascultau comentând pe şoptite în fel şi chip; simţeau că nu e de-ai lor. Niciodată nu am văzut oameni care să încerce cu atâta intensitate să înţeleagă, să ia o hotărâre. Nu făceau nicio mişcare, se uitau ţintă la vorbitor, încordaţi până la crispare; sprâncenele le erau încruntate de efortul gândirii, iar de pe frunte le picurau broboane de sudoare: namile de om cu ochi limpezi şi nevinovaţi de copii şi cu feţe de luptători de epopee…

Acum vorbea un bolşevic, unul din unitatea lor, violent şi plin de ură. Nici acesta nu le fu mai pe plac decât ceilalţi. Ceea ce spunea nu se potrivea cu starea lor de spirit. Pentru moment părăsiseră făgaşul obişnuit al gândurilor. Îi preocupa Rusia, socialismul, lumea, de parcă de ei depindea ca revoluţia să trăiască sau să piară.

Se succeda orator după orator, vorbind într-o linişte încordată, întretăiată de explozii de aprobare sau mânie. Trebuia hotărât: să pornească la acţiune sau nu? Din nou vorbi Hanjonov, persuasiv şi simpatic. Dar parcă nu era şi el ofiţer, şi încă defensist, oricât ar vorbi despre pace? îi urmă un muncitor de pe Vasilievski Ostrov, întâmpinat cu exclamaţia: „Ce, muncitorule, *tu* ai să ne aduci pacea?” Câţiva oameni de lângă noi, în majoritate ofiţeri, formau un fel de galerie care aplauda pe partizanii neutralităţii. Strigau într-una: „Hanjonov! Hanjonov!” şi fluierau când bolşevicii încercau să vorbească.

Dintr-odată membrii comitetului şi ofiţerii care stăteau pe carul blindat începură să gesticuleze şi să discute foarte aprins. Mulţimea striga şi se agita, voind să afle despre ce e vorba. Un soldat, împiedicat de unul dintre ofiţeri, izbuti să se smulgă şi, ridicând mâna, strigă:

„Tovarăşi! Tovarăşul Krîlenko e aici şi vrea să ne

vorbească!” În mijlocul aplauzelor, fluierăturilor şi strigătelor: „Să vorbească! Să vorbească!” „Jos cu el!”, comisarul poporului pentru problemele militare, ajutat din faţă, sprijinit din spate, împins de jos, tras de sus, se caţără pe carul blindat. Se opri o clipă, apoi înaintă până la radiator, îşi înfipse mâinile în şolduri şi privi în jur zâmbind, îndesat, cu picioarele scurte, cu capul descoperit, fără nicio insignă pe uniformă.

Galeria de lângă mine striga de te asurzea: „Hanjonov! Vrem pe Hanjonov! Jos cu ăsta! Gura! Jos cu trădătorul!” întreaga mulţime era în fierbere şi striga. Deodată, ca o avalanşă ce se rostogolea spre noi, văzurăm un grup de vlăjgani cu sprâncene negre, croindu-şi drum prin mulţime.

„Cine ne zădărniceşte întrunirea? – strigau ei.

— Cine fluieră aici?” Galeria se împrăştie brusc şi nu se mai adună.

„Tovarăşi soldaţi! – începu Krîlenko cu o voce răguşită de oboseală.

— Nu vă pot vorbi cum ar trebui; vă rog să mă iertaţi, dar de patru nopţi nu am închis ochii…

E de prisos să vă spun că sunt soldat. E de prisos să vă spun că vreau pace. Dar ceea ce trebuie să vă spun e că partidul bolşevic, ajutat de voi şi de toţi ceilalţi bravi tovarăşi care au răsturnat pentru totdeauna puterea burgheziei însetate de sânge, ci că şti gât victoria în revoluţia muncitorilor şi soldaţilor şi a promis că va pro Dune pace tuturor popoarelor. Astăzi această promisiune a fost îndeplinită!” Aplauze furtunoase…

„Vi se cere să rămâneţi neutri, să rămâneţi neutri într-un moment când iuncherii şi soldaţii din batalioanele morţii, care nu sunt*niciodată* neutri, trag în noi pe străzi şi vor să readucă la Petrograd pe Kerenski sau, poate, pe altul din aceeaşi bandă. Dinspre Don înaintează Kaledin. De pe front se apropie Kerenski. Kornilov îşi mobilizează tekinţii şi vrea să repete aventura din august. Menşevicii şi socialiştii-revoluţionari vă conjură să evitaţi războiul civil. Dar ce le-a permis să se menţină la putere dacă nu

războiul civil, acel război civil început încă din iulie şi în care ei au fost mereu de partea burgheziei, aşa cum sunt de altfel şi azi?

Cum v-aş putea eu convinge dacă hotărârea voastră e luată? Problema e foarte clară. De o parte – Kerenski, Kaledin, Kornilov, menşevicii, socialiştii-revoluţionari, cadeţii, Dumele orăşeneşti, ofiţerimea… Ei vă spun că ţelurile lor sunt juste. De cealaltă parte – muncitorii, soldaţii, matrozii şi ţăranii săraci. Guvernul e în mâna voastră. Voi sunteţi stăpâni pe situaţie. Marea Rusie vă aparţine. Vreţi s-o daţi înapoi?”

Nu se ţinea pe picioare decât printr-un vizibil efort de voinţă şi, pe măsură ce vorbea, se desprindea tot mai mult din vocea sa istovită profunda sinceritate de care erau pătrunse vorbele sale. La sfârşit se clătină şi fu cât pe-aci să cadă. Sute de braţe se ridicară pentru a-l ajuta să coboare, iar imensul manej întunecos răsuna de aplauze şi aclamaţii.

Hanjonov încercă să ia din nou cuvântul, dar de pretutindeni se auzea: „rla vot! La vot!” În cele din urmă cedă şi citi rezoluţia: unitatea de care blindate îşi retrage delegaţii din Comitetul militar-revoluţionar şi se declară neutră în actualul război civil.

Toţi cei ce erau pentru au fost invitaţi să treacă la dreapta, cei ce erau contra – la stânga. La început a fost un moment de ezitare, de aşteptare tăcută, dar apoi mulţimea începu să se deplaseze tot mai repede spre stânga. La lumina slabă a singurului bec sute de soldaţi spătoşi se mişcau prin marea sală… Lângă noi rămăseseră izolaţi vreo 50 de soldaţi care se încăpăţânau să voteze pentru rezoluţie, dar când sala se cutremură de puternicele urale de victorie, ei părăsiră în grabă clădirea. Unii dintre ei părăseau în acel moment şi revoluţia…

Imaginaţi-vă această bătălie, repetată în toate cazărmile oraşului şi ale districtului, pe front şi în întreaga Rusie. Imaginaţi-vă pe toţi tovarăşii lui Krîlenko, nedormiţi, veghind asupţ-i fiecărui regiment, alergând dintr-un loc într-altul, discutând, ameninţând, convingând.

Şi apoi imaginaţi-vă acelaşi lucru petrecându-se în toate clădirile sindicatelor, în întreprinderi şi la sate, pe vasele de război ale flotei ruseşti, care navigau pe mări depărtate; gândiţi-vă la sutele de mii de ruşi de pe întregul întins al uriaşei ţări

cu privirile aţintite asupra oratorilor, la muncitorii, ţăranii, soldaţii, matrozii care se trudeau să înţeleagă şi să aleagă, care cugetau cu atâta intensitate şi, în cele din urmă, hotărau în unanimitate. Aşa arăta revoluţia rusă!…

Sus, la Smolnîi, noul Consiliu al Comisarilor Poporului nu-şi pierdea vremea. Primul decret era sub tipar pentru a fi încă în aceeaşi noapte difuzat în mii de exemplare pe străzile oraşului şi trimis cu trenurile în toate regiunile de sud şi răsărit:

„În numele guvernului republicii ales de Congresul general al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Rusia cu participarea a numeroşi deputaţi ai ţăranilor, Consiliul Comisarilor Poporului hotărăşte:

1. Alegerile pentru Adunarea constituantă vor avea loc la 12 noiembrie, data stabilită.

2. Toate comisiile electorale, organele locale de autoadministrare, Sovietele de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, precum şi organizaţiile soldaţilor de pe front, trebuie să depună toate eforturile pentru a asigura ţinerea liberă şi în condiţii normale a alegerilor pentru Adunarea constituantă la termenul stabilit.

În numele guvernului Republicii Ruse.

Preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului *Vladimir Ulianov-Lenin*”.

În clădirea Dumei orăşeneşti era mare fierbere. Când am intrat, vorbea tocmai un membru al Consiliului Republicii. Consiliul, spunea el, nu se consideră dizolvat, ci numai în imposibilitate de a-şi continua lucrările până la găsirea unui nou sediu. Comitetul decanilor din Consiliul Republicii hotărâse să adere in corpore la Comitetul salvării… în paranteză fie spus, aceasta a fost ultima oară când istoria a pomenit de Consiliul Republicii Ruse.

A urmat apoi obişnuita perindare a delegaţilor la tribună: din partea ministerelor, a Vikjelului, a Sindicatului funcţionarilor de la poştă şi telegraf, repetând, pentru a suta oară, hotărârea lor de a nu lucra pentru uzurpatorii bolşevici. Un iuncher care participase la apărarea Palatului de Iarnă debită o poveste grozav de înfrumuseţată despre eroismul său şi al tovarăşilor săi şi despre ruşinoasa comportare a Gărzilor roşii. Asistenţa credea tot ce i se povestea. Cineva dădu citire unui reportaj publicat de „Năro d”[48], ziarul socialiştilor – evoluţionari, care afirma că Palatul de Iarnă suferise pagube de 500.000.000 de ruble, descriind cu mare lux de amănunte jafurile şi stricăciunile.

Din când în când soseau curieri, aducând ştiri primite prin telefon. Cei 4 miniştri socialişti fuseseră puşi în libertate. Krîlenko se dusese la fortăreaţa Petru şi Pavel pentru a-i comunica amiralului Verderevski că ministrul marinei dezertase şi pentru a-i transmite rugămintea Consiliului Comisarilor Pe porului de a prelua conducerea ministerului; bătrânul marinar acceptă… Kerenski înainta la nord de Gatcina. Garnizoanele bolşevice se retrăgeau în faţa lui. Smolnîi emisese un nou decret prin care se lărgeau atribuţiile Dumelor orăşeneşti în domeniul aprovizionării.

Acest din urmă decret fu considerat o adevărată insolenţă şi stârni o explozie de indignare. El, Lenin, uzurpatorul, tiranul, ai cărui comisari ocupaseră garajul municipal, pătrunseseră în depozitele municipale şi se amestecau în treburile comitetelor de aprovizionare şi în distribuirea alimentelor, avea impertinenţa să stabilească limitele atribuţiilor administraţiei orăşeneşti, libere, independente şi autonome! Ridicând ameninţător pumnul, un membru propuse să se sisteze aprovizionarea oraşului cu alimente în cazul când bolşevicii ar îndrăzni să se amestece în treburile comitetelor de aprovizionare… Un altul, reprezentant al comitetului special pentru aprovizionare, raportă că situaţia alimentară e foarte gravă şi cerea ca Duma să trimită comisari care să

48 - „Poporul". - Nota Trad.

urgenteze transportul alimentelor.

Dedonenko anunţă dramatic că garnizoana şovăie. Regimentul „Semenovski” luase hotărârea să se supună ordinelor partidului socialist-revoluţionar; echipajele torpiloarelor de pe Neva stăteau în cumpănă. Fură numiţi imediat 7 membri ai Dumei pentru a continua propaganda…

Apoi se urcă la tribună bătrânul primar: „Tovarăşi şi cetăţeni! Am aflat chiar acum că toţi deţinuţii din fortăreaţa Petru şi Pavel sunt în mare pericol. Garda bolşevică a dezbrăcat până la piele şi a torturat 14 iuncheri de la şcoala militară din Pavlovskoe. Unul din ei a înnebunit. Garda ameninţă să-i linşeze pe miniştri”, izbucni o furtună de mânie şi indignare care spori şi mai mult când o femeie scundă şi îndesată, îmbrăcată într-o rochie cenuşie, ceru cuvântul şi începu să vorbească cu o voce aspră şi metalică. Era Vera Slutkaia, o veche revoluţionară bolşevică, membră a Dumei.

„E o minciună şi o provocare! – spuse ea fără să se sinchisească de torentul de insulte.

— Guvernul muncitoresc-ţărănesc, care a abrogat pedeapsa cu moartea, nu ar tolera astfel de acţiuni. Cerem ca această informaţie să fie imediat controlată, şi, dacă conţine un cât de mic grăunte de adevăr, guvernul va lua cele mai drastice măsuri!”

O comisie alcătuită din membri ai tuturor partidelor a fost imediat instituită şi trimisă, în frunte cu primarul, să cerceteze cazul la fortăreaţa Petru şi Pavel. Am plecat şi noi pe urmele ei.

În acest timp Duma numi o altă comisie care trebuia să iasă în întâmpinarea lui Kerenski pentru a încerca să se evite vărsarea de sânge la intrarea acestuia în capitală…

Se făcuse miezul nopţii când am izbutit să pătrundem în curtea fortăreţei Petru şi Pavel, trecând pe lângă santinelele de la poartă. La lumina slabă a rarelor becuri electrice mergeam de-a lungul zidului catedralei, în care se aflau mormintele ţarilor, sub săgeata

Комиссаръ
Главнаго Управленія до-
мовъ заключенія
...Ноябр... 1917 г.
№ ...
Петрограда Смольный
Институтъ, комн. № 56.-

ПРОПУСКЪ

Представителю Американскихъ Соціалистическихъ
газетъ ДЖОНУ РИДУ, во всѣ мѣста заклю-
ченія гг. Петрограда и Кронштата, для общаго озна-
комленія положенія заключенныхъ и широкаго обще-
ственнаго освѣдомленія объ цѣляхъ прекращенія газети
за травли противъ демократіи.-

Комиссаръ
Секретарь

Permis pentru vizitarea tuturor locurilor de detenţiune eliberat lui John Reed

Traducere:

Comisar
al Direcţiei generale
a caselor de detenţiune
6 noiembrie 1917
nr. 213
Petrograd, Institutul Smolnîi,
camera nr. 56

PERMIS

Se acordă lui John Reed, reprezentant al ziarelor socialiste americane, dreptul de a vizita toate locurile de detenţiune pentru a se informa asupra situaţiei deţinuţilor şi a înştiinţa pe larg opinia publică în scopul curmării campaniei de presă furibunde îndreptate împotriva democraţiei.

Comisar
Secretar

nul provizoriu, la nadul său, îi întemniţase pe miniştrii ţarului şi unde, acum, bolşevicii ţineau închişi pe miniştrii Guvernului provizoriu.

Un matroz binevoitor ne-a condus la biroul comandamentului, care se afla într-o mică clădire, lângă monetărie. Vreo 5 – 6 membri ai Gărzilor roşii, matrozi şi soldaţi, şedeau într-o încăpere încălzită şi plină de fum, în care cânta vesel un samovar. Ne-au primit foarte prietenos, oferindu-ne ceai. Comandantul lipsea; însoţea comisia de sabotori trimişi de Duma orăşenească, care pretindeau că toţi iuncherii ar fi fost ucişi. Acest lucru părea să-i amuze grozav de mult pe soldaţi şi matrozi. Într-un colţ şedea un omuleţ chel, cu aspect destul de neserios, îmbrăcat în redingotă şi cu o blană scumpă. Îşi muşca mustaţa privind împrejur ca un şobolan încolţit. Fusese arestat şi adus la fortăreaţă în cursul serii. Cineva spunea, privindu-l cu dispreţ, că era ministru sau ceva în genul

ăsta… Omuleţul părea că nu auzise cele spuse; era, evident, tare speriat, deşi nimeni nu-i arăta niciun fel de animozitate.

M-am apropiat de el şi i-am vorbit în franţuzeşte. „Contele Tolstoi – se recomandă el înclinându-se ceremonios.

— Nu ştiu de ce am fost arestat. Treceam tocmai podul Troiţki în drum spre casă, când două din aceste – hm – persoane m-au oprit. Am fost comisar al Guvernului provizoriu pe lângă marele stat-major, dar nicidecum ministru…”

„Dă-i drumul – spuse un matroz.

— E inofensiv…”

„Nu – răspunse soldatul care-l adusese.

— Trebuie să-l întrebăm pe comandant!”

„Aha, comandantul! – îl zeflemisi matrozul.

— Pentru ce-ai făcut revoluţia? Ca să asculţi de ofiţeri?”

Un praporşcik din regimentul „Pavlovski” ne-a povestit cum începuse insurecţia. „În noaptea de 6 noiembrie (24 octombrie), regimentul era de serviciu la statul-major. Câţiva tovarăşi, printre care mă aflam şi eu, eram de gardă; Ivan Pavlovici şi încă cineva – nu-mi amintesc cine – s-au ascuns după perdea în camera în care ţinea şedinţă statul-major. Au auzit foarte multe lucruri importante. Astfel, de pildă, au auzit ordinul de a se aduce iuncherii din Gatcina la Petrograd şi un alt ordin către cazaci de a fi gata să pornească dimineaţa… Principalele puncte ale oraşului trebuiau ocupate înainte de zorii zilei. Apoi aveau să ridice podurile. Când au început să vorbească despre încercuirea institutului Smolnîi, Ivan Pavlovici n-a mai avut răbdare să stea. În timpul şedinţei intrau şi ieşeau mereu oameni. El s-a furişat afară din odaie şi a coborât în camera de gardă, lăsându-l pe tovarăşul său să mai afle ce o putea.

Bănuisem eu că se pune la cale ceva. Soseau într-una automobile pline de ofiţeri şi toţi miniştrii erau prezenţi. Ivan Pavlovici mi-a povestit ce auzise. Era ora două şi

jumătate noaptea… Secretarul comitetului de regiment era acolo, aşa încât i-am spus totul şi l-am întrebat ce să facem.

«Arestaţi-i pe toţi care intră şi ies!» – ne spuse el.

— Zis şi făcut. Peste un ceas aveam câţiva ofiţeri şi doi miniştri pe care i-am trimis direct la Smolnîi. Dar Comitetul militar-revoluţionar nu era încă gata; nu ştia ce să facă. După scurt timp veni ordinul să-i lăsăm să plece pe toţi şi să nu mai arestăm pe nimeni. Am alergat într-un suflet până la Smolnîi şi cred că un ceas întreg am vorbit până când şi-au dat în sfârşit seama că războiul începuse. Se făcuse cinci când ne-am întors la statul-major, dar între timp plecase aproape toată lumea. Am prins pe câţiva şi toată garnizoana s-a pus în mişcare…”

Un membru al Gărzii roşii de pe Vasilievski Ostrov povesti ce se întâmplase la ei în cartier în măreaţa zi a insurecţiei… N-aveam nicio mitralieră – relata el râzând – şi nici de la Smolnîi n-am putut primi vreuna. Tovarăşul Zalkind, care era membru în comitetul Dumei raionale, şi-a adus deodată aminte că în sala de întruniri a comitetului era o mitralieră capturată de la nemţi. Aşa. Încât m-am dus cu el şi cu încă un tovarăş acolo. Menşevicii şi socialiştii-revoluţionari tocmai ţineau şedinţă. Am deschis uşa, am intrat şi ne-am îndreptat direct spre ei; noi eram 3, iar ei 10 sau 15. Când ne-au văzut, s-au oprit din vorbă şi s-au uitat la noi. Am trecut prin odaie şi am demontat mitraliera. Tovarăşul Zalkind a ridicat o parte, eu cealaltă, le-am luat în spate şi am ieşit… fără ca vreunul din ei să fi rostit un singur cuvânt”.

„Dar ştiţi cum a fost ocupat Palatul de Iarnă? – întrebă un al treilea, un matroz.

— Pe la unsprezece dimineaţa ne-am dat seama că în partea care dădea spre Neva nu mai erau iuncheri. Atunci am spart uşile şi ne-am furişat pe scări, unul câte unul sau în grupuri mici. Când am ajuns sus, iuncherii ne-au oprit şi ne-au luat puştile. Dar pe scări continuau să vină tovarăşi de-ai noştri până am fost mai mulţi decât ei. Atunci am tăbărât asupra iuncherilor şi le-am luat noi puştile…”

În momentul acela intră comandantul: un subofiţer tânăr plin de voie bună. Avea braţul bandajat, iar sub ochi cearcăne negre de nesomn. Se uită la arestat care începu imediat să-i dea explicaţii.

„A, da – îl întrerupse celălalt.

— Dumneata făceai parte din comitetul care a refuzat miercuri după masă să predea statul-major. De altfel n-avem nevoie de dumneata, cetăţene. Scuză-ne… Deschise uşa şi-i făcu semn contelui Tolstoi să iasă. Câţiva ostaşi, în special membri ai Gărzilor roşii, murmurară nemulţumiţi, iar matrozul observă triumfător: „Vedeţi?! Ce v-am spus eu?”

Doi soldaţi se adresară comandantului. Fuseseră trimişi în delegaţie de garnizoana fortăreţei pentru a protesta. „Deşi nu sunt destule alimente pentru soldaţi – spuneau ei –, deţinuţii capătă, aceeaşi raţie ca şi garda. De ce atâta grijă pentru contrarevoluţionari?”

„Suntem revoluţionari, tovarăşi, şi nu bandiţi”, răspunse comandantul. Apoi se întoarse spre noi. I-am explicat că circulă zvonuri că iimeherii arestaţi ar fi torturaţi şi că viaţa miniştrilor ar fi în pericol. Am întrebat dacă nu i-am putea, poate, vedea pe deţinuţi pentru a informa lumea…

„Nu! – ne tăie enervat vorba tânărul militar.

— Nu-i mai deranjez încă o dată. Chiar acum am fost nevoit să-i trezesc şi şi-au închipuit că venisem să-i masacrăm… De altfel majoritatea iuncherilor au fost eliberaţi, iar restul pleacă mâine”. Ne întoarse brusc spatele.

„N-am putea vorbi în acest caz cu comisia Dumei?”

Comandantul, care-şi turna un pahar de ceai, dădu din cap. „Mai sunt încă în sală” – ne răspunse nepăsător.

Într-adevăr, stăteau în faţa uşii la lumina slabă a unei lămpi de petrol, strânşi în jurul primarului şi vorbind foarte agitat.

„Domnule primar – m-am adresat eu –, suntem corespondenţi americani. Aţi vrea să aveţi amabilitatea să ne comunicaţi oficial rezultatul anchetei dv?…”

Îşi întoarse spre noi faţa cu o expresie de venerabilă demnitate.

„Informaţiile primite de noi nu conţin nici urmă de adevăr – ne spuse el încet. – Cu excepţia incidentelor petrecute în timpul arestării miniştrilor, au fost trataţi cu toată consideraţia. Iar în ce-i priveşte pe iuncheri, niciunul n-a fost atins”.

Pe Nevski, în liniştea şi în bezna de după miezul nopţii treceau în tăcere coloane nesfârşite de soldaţi: mergeau să lupte împotriva lui Kerenski. Pe uliţe dosnice şi întunecate goneau maşini cu farurile stinse; pe strada Fontanka, nr. 6 – cartierul general al Sovietelor de ţărani –, într-un apartament dintr-un bloc de pe Nevski şi în palatul Injenernîi se ducea o activitate intensă şi tainică; Duma era iluminată…

Iar la Smolnîi lucra febril Comitetul militar-revoluţionar, dinam supraîncărcat care scăpăra scântei…

CAPITOLUL VII

FRONTUL REVOLUŢIONAR

Sâmbăta 10 noiembrie (28 octombriel…

„Cetăţeni!

Comitetul militar-revoluţionar declară că nu va tolera nicio încălcare a ordinii revoluţionare…

Furtul, jafurile, atacurile banditeşti şi tentativele de pogrom vor fi aspru pedepsite…

Urmând exemplul Comunei din Paris, Comitetul va nimici fără cruţare pe toţi tâlharii şi instigatorii la dezordine…”

În oraş domnea linişte; niciun fel de dezordini, niciun caz de jaf, nici măcar o încăierare de beţivi. Patrule înarmate circulau în timpul nopţii pe străzile pustii, iar la colţuri de stradă şedeau în jurul focurilor soldaţi şi membri ai Gărzilor roşii, râzând şi cantând. Ziua se adunau pe trotuare o mulţime de oameni, care urmăreau interminabilele şi aprigile dispute dintre studenţi şi soldaţi, negustori şi muncitori.

Cetăţenii se acostau pe străzi.

„Vin cazacii?”

„Nu…”

„Ce se mai aude?”

„Nu ştiu nimic… Unde-i Kerenski?”

„Se zice că la numai 8 verste de Petrograd… E adevărat că bolşevicii s-au refugiat pe «Aurora»?”

„Se zice…”

Toate zidurile erau acoperite de afişe, dar nu apăreau decât puţine ziare. Demascări, apeluri, decrete…

Pe un panou enorm putea fi citit istericul manifest al Comitetului executiv al Sovietelor de ţărani din Rusia:

„… Ei (bolşevicii) îndrăznesc să afirme că se sprijină pe Sovietele de deputaţi ai ţăranilor; fără a avea vreun mandat, vorbesc în numele Sovietelor de deputaţi ai ţăranilor. Să ştie toată Rusia muncitoare că aceasta e o minciună şi că întreaga ţărănime muncitoare – Comitetul executiv al Sovietului de deputaţi ai ţăranilor din Rusia – respinge cu indignare orice participare a ţărănimii organizate la această violare criminală a voinţei tuturor oamenilor muncii”.

Din partea secţiei militare a partidului socialist-revoluţionar:

„… Tentativa dementă a bolşevicilor e în pragul prăbuşirii. Garnizoana e dezbinată şi demoralizată. Ministerele nu lucrează. Plinea e pe zbrşite. Toate fracţiunile, cu excepţia unui mare grup de maximalişti, au părăsit Congresul. Partidul bolşevic e izolat…

Propunem… ca toată lumea să se strângă în jurul Comitetului pentru salvarea patriei şi a revoluţiei şi să fie gata ca la momentul oportun să depună – la chemarea Comitetului central – o rezistenţă activă…”

Într-o foaie volantă, Consiliul Republicii îşi enumeră toate păsurile:

„… Cedând în faţa baionetelor. Consiliul provizoriu al Republicii a fost nevoit la 25 octombrie să se împrăştie şi să-şi suspende pentru un timp activitatea.

Invocând «libertatea şi socialismul», uzurpatorii care au pus mâna pe putere au instaurat violenţa şi arbitrarul. Ei au arestat şi au întemniţat în cazematele ţariste un

număr de membri ai Guvernului provizoriu, inclusiv pe miniştrii socialişti. Au interzis Tiare, au ocupat tipografiile…

O asemenea putere de stat trebuie considerată vrăjmaşă poporului şi revoluţiei, împotriva ei trebuie să luptăm, ea trebuie răsturnată…

Până la reluarea activităţii sale, Consiliul provizoriu al Republicii cheamă pe cetăţenii Republicii Ruse să se strângă în jurul comitetelor locale pentru salvarea patriei şi a revoluţiei, care organizează răsturnarea puterii bolşevicilor şi formarea unui nou guvern, capabil să conducă ţara până la convocarea Adunării constituante”.

„Delo Naroda” scria:

„… O revoluţie e o insurecţie *a întregului popor*.

Cine a recunoscut «cea de-a doua revoluţie» a d-lor Lenin, Troţki & Co? *Nimeni*, în afara unor grupuri răzleţe de muncitori, soldaţi şi matrozi înşelaţi de ei…”

Iar „Narodnoe Slovo” (organ al socialiştilor-populişti) perora:

„Guvern muncitoresc-ţărănesc?

— Fantezie! Nimeni, nici în Rusia, nici în ţările aliate şi nici chiar în ţările inamice, nu recunoaşte acest «guvern»!…”

Presa burgheză dispăruse pentru un timp…

„Pravda” publică o dare de seamă asupra primei şedinţe a noului C.E.C., parlamentul Republicii Sovietice Ruse. Miliutin, comisar al poporului pentru agricultură, arăta că Comitetul executiv al ţăranilor convocase pentru 13 decembrie un congres general al ţăranilor din Rusia.

„Nu putem însă aştepta – spuse el.

— Avem nevoie de sprijinul ţărănimii. Propun ca noi să convocăm congresul ţărănesc şi să o facem imediat…” Socialiştii-revoluţionari de stânga s-au declarat de acord. S-a redactat în grabă un apel către ţăranii din Rusia şi s-a ales un comitet alcătuit din 5 persoane pentru a aduce proiectul la îndeplinire.

Problema programului amănunţit de împărţire a pământului şi cea a instituirii controlului muncitoresc

asupra producţiei au fost amânate până la prezentarea raportului de către comisia de experţi.

Au fost citite şi aprobate trei decrete: primul, propus de Lenin, „Legea generală a presei”, prevedea suprimarea tuturor ziarelor care chemau la rezistenţă sau la nesupunere faţă de noul guvern, incitau la acte criminale sau denaturau intenţionat ştirile; apoi era decretul cu privire la amânarea plăţii chiriilor şi, în sfârşit, decretul privind crearea miliţiei muncitoreşti. S-au emis şi o serie de ordonanţe: una care dădea Dumei orăşeneşti dreptul să rechiziţioneze apartamente şi case nelocuite şi alta dispunând descărcarea tuturor vagoanelor de marfă care se aflau în staţiile de destinaţie pentru a se grăbi astfel aducerea produselor de primă necesitate prin eliberarea materialului rulant atât de necesar.

Două ore mai târziu, Comitetul executiv al deputaţilor ţăranilor difuza în întreaga Rusie următoarea telegramă:

„Organizaţia samavolnică a bolşevicilor, care se intitulează «Birou organizatoric pentru convocarea Congresului general al ţăranilor din Rusia», transmite tuturor Sovietelor de ţărani telegrame, îndemnându-le să trimită la Petrograd delegaţi pentru congres.

Comitetul executiv al Sovietului de deputaţi ai ţăranilor din Rusia continuă să considere că în momentul de faţă dispersarea forţelor locale e dăunătoare şi periculoasă ţinând seamă de alegerile pentru Adunarea constituantă, care este azi singura salvare a ţărănimii şi a ţării. Confirmăm convocarea congresului pentru 30 noiembrie”.

Duma era în plină fierbere; soseau şi plecau ofiţeri, iar primarul discuta în şedinţă cu conducătorii Comitetului salvării. Un consilier municipal intră agitat cu un exemplar al proclamaţiei lui „Kerenski, lansată cu sutele dintr-un avion care zburase la mică înălţime deasupra bulevardului Nevski. Proclamaţia ameninţa pe toţi nesupuşii cu o cumplită răzbunare şi ordona soldaţilor să depună armele şi să se adune imediat pe câmpul lui Marte.

Se afirma că primul-ministru ocupase Ţarskoe Selo şi se află la cinci mile de Petrograd. El va intra în oraş mâine, adică peste câteva ore. Trupele sovietice care iau contact cu cazacii trec de partea Guvernului provizoriu. Între cele două tabere se agită Cernov, încercând să organizeze trupele „neutre”, pentru a face din ele o forţă care să pună capăt războiului civil.

În Dumă se spunea că în oraş regimentele garnizoanei îi părăseau pe bolşevici. Cică Smolnîi ar fi fost deja părăsit… Tot aparatul de stat încetase să funcţioneze. Funcţionarii Băncii de stat refuzau să lucreze sub ordinele comisarilor trimişi de Smolnîi şi să le elibereze bani. Băncile particulare erau toate închise. Ministerele erau în grevă. Un comitet numit de Dumă mergea chiar în

10 – Zece zile care au zguduit lumea acel moment din magazin în magazin, strângând un fond de ajutorare a greviştilor2.

Troţki se prezentase cică la Ministerul Afacerilor Externe, cerând funcţionarilor să traducă decretul asupra pământului în limbi străine; 600 de salariaţi i-ar fi zvârlit în faţă demisia…

Şleapnikov, comisarul poporului pentru muncă, ordonase tuturor funcţionarilor din minister să reia lucrul în termen de 24 de ore, sub ameninţarea de a-şi pierde postul şi dreptul la pensie; nu se prezentaseră decât uşierii… Câteva servicii ale Comitetului special pentru aprovizionare ar fi preferat, chipurile, să suspende lucrul decât să se supună bolşevicilor… Cu toate promisiunile generoase de salarii mari şi de condiţii de muncă mai bune, operatorii de la centrala telefonică nu voiau să deservească instituţiile sovietice…

Partidul socialist-revoluţionar hotărâse excluderea tuturor membrilor care rămăseseră la Congresul Sovietelor, precum şi a celor care participaseră la insurecţie…

Ştiri din provincie. Moghilev se declarase împotriva bolşevicilor. La Kiev, cazacii dizolvaseră Sovietele, arestând pe conducătorii insurgenţilor. La Luga, Sovietul şi

garnizoana, care număra 30.000 de oameni, îşi afirmaseră loialitatea faţă de Guvernul provizoriu, chemând întreaga Rusie să li se alăture. Kaledin dizolvase toate Sovietele şi sindicatele din bazinul Doneţului, iar forţele lui înaintau spre nord…

Un reprezentant al feroviarilor declară: „Ieri am difuzat în întreaga Rusie o telegramă, cerând imediata încetare a războiului dintre partide şi formarea unui guvern de coaliţie socialist. În caz contrar vom intra de mâine seară în grevă… Dimineaţa va avea loc o întrunire a tuturor fracţiunilor pentru a discuta această chestiune. Se pare că bolşevicii caută căi de înţelegere…”

„Numai dacă se vor menţine până atunci!” – izbucni în râs inginerul-şef al municipiului, un om voinic, roşu la faţă…

Sosind la Smolnîi, care nu era de loc părăsit, ci mai activ ca oricând, am văzut o mulţime de muncitori şi soldaţi care veneau şi plecau. Pretutindeni erau postate câte două santinele. Ne-am întâlnit aici cu reporterii ziarelor burgheze şi ai celor socialiste „moderate”.

„Ne-au dat afară! – ţipa un corespondent de la „Volea Naroda”. – Bonci-Bruevici a intrat în camera presei şi ne-a cerut să părăsim clădirea. Spunea, că am fi spioni!” Din toate părţile se auziră exclamaţii: „Ne-a jignit! Ne-a insultat! încalcă libertatea presei!…”

În hol erau mese mari, încărcate cu teancuri de apeluri, proclamaţii şi ordonanţe ale Comitetului militar-revoluţionar. Muncitori şi soldaţi le cărau la autocamioanele care aşteptau afară. Una dintre proclamaţii începea astfel:

„La stâlpul infamiei!

În aceste momente tragice prin care trece poporul muncitor din Rusia, menşevicii-conciliatori şi socialiştii-revoluţionari de dreapta au trădat clasa muncitoare. Ei s-au dovedit a fi de partea korniloviştilor, de partea lui Kerenski şi a lui Savinkov…

Ei publică ordinele trădătorului Kerenski şi creează panică în oraş, răspândind cele mai absurde zvonuri

despre pretinsele victorii ale acestui trădător…

Cetăţeni! Nu daţi crezare acestor zvonuri absurde! Nu există forţă în stare să învingă poporul răsculat. Pe Kerenski şi pe acoliţii lui îi aşteaptă o pedeapsă rapidă şi bine meritată…

Noi îi ţintuim la stâlpul infamiei. îi expunem dispreţului tuturor muncitorilor, soldaţilor, matrozilor şi ţăranilor, pe care se pregătesc să-i încătuşeze în vechile lanţuri. Niciodată nu se vor putea spăla de stigmatul dispreţului şi al indignării populare…

Ruşine trădătorilor poporului!”

Comitetul militar-revoluţionar se mutase într-o încăpere mai mare, camera nr. 17 de la etajul superior. În faţa uşii stăteau de pază membri ai Gărzilor roşii. Înăuntru, într-un mic spaţiu despărţit printr-o bară de restul camerei, se înghesuiau oameni bine îmbrăcaţi, aparent foarte respectuoşi, dar clocotind în sinea lor de furie: burghezi care cereau autorizaţii pentru automobilele lor sau permise de a părăsi oraşul. Între ei se aflau mulţi străini… Dintre membrii Comitetului erau de serviciu Bill Şatov şi Peters. Şi-au întrerupt activitatea pentru a ne citi ultimele buletine:

Regimentul de rezervă nr. 179 promite sprijinul său unanim. Cinci mii de hamali de la şantierele navale „Putilov” salută noul guvern. Comitetul central al sindicatelor salută cu entuziasm Comitetul militar-revoluţionar. Garnizoana şi escadra din Reval au ales un Comitet militar-revoluţionar şi trimit trupe. Pskov şi Minsk sunt administrate de comitetele militare-revoluţionare. Saluturi clin partea Sovietelor din Tariţîn, Rostov pe Don, Peatigorsk, Sevastopol… Divizia finlandeză şi comitetele nou alese ale armatelor a V-a şi a XII-a se pun la dispoziţia noii puteri de stat…

Ştirile din Moscova sunt confuze. Trupele Comitetului militarrevoluţionar ocupă punctele strategice principale ale oraşului; două companii care păzeau Kremlinul au trecut de partea Sovietelor, dar arsenalul e în mâna colonelului Reabţev şi a iuncherilor săi. Comitetul

militar-revoluţionar ceruse arme pentru muncitori şi Reabţev parlamentase cu ei până azi dimineaţă, când a trimis deodată Comitetului un ultimatum, cerând ca trupele sovietice să se predea, iar Comitetul să se dizolve. Au început lupte…

La Petrograd, statul-major s-a supus imediat comisarilor numiţi de Smolnîi. Ţentroflot, care refuzase, a fost luat cu asalt de Dâbenko şi de o companie de matrozi din Kronstadt. S-a instituit un nou Comitet central al flotei, sprijinit de navele de război din Marea Baltică şi din Marea Neagră…

Îndărătul acestei situaţii, care părea sigură, exista o presimţire sumbră, un sentiment de nelinişte. Cazacii lui Kerenski înaintau cu rapiditate şi dispuneau de artilerie. Skrâpnik, secretarul comitetelor de întreprindere, palid şi tras la faţă după nopţi de nesomn, mă asigură că este vorba de un întreg corp de armată, dar adăugă cu hotărâre: „Vii nu ne dăm bătuţi!…” Petrovski surâdea obosit: „Poate că mâine vom putea dormi… un somn mai îndelungat…” Lozovski, un om slab, cu barba roşcată, spunea: „Ce şanse avem?… Suntem singuri… O mulţime neorganizată împotriva unor soldaţi instruiţi milităreşte!”

În sud şi sud-vest Sovietele fugiseră la apropierea trupelor lui Kerenski, iar garnizoanele din Gatcina, Pavlovskoe şi Ţarskoe Selo erau împărţite – jumătate hotărâseră să rămână neutre –, iar restul, fără ofiţeri, se retrăgeau într-o totală dezordine spre capitală.

Pe coridoare se afişau buletine:

„Din Krasnoe Selo. 28 octombrie[49], orele 6 dimineaţa.

Se va transmite şefului marelui stat-major, comandantului-şef al armatelor de pe frontul de nord, comandanţilor de armate de pe frontul de nord, pretutindeni şi tuturor, tuturor, tuturor.

Fostul ministru Kerenski a trimis pretutindeni şi tuturor o telegramă, vădit falsă, afirmând că trupele Petrogradului revoluţionar ar fi depus de bunăvoie armele şi s-ar fi alăturat trupelor fostului guvern, guvern al

49 După stilul nou - 10 noiembrie. - Nota Red.

trădării, iar Comitetul militar-revoluţionar ar fi dat ordin soldaţilor să se retragă. Trupele poporului liber nu se retrag şi nu se predau. Trupele noastre au părăsit Gatcina pentru a evita vărsări de sânge între soldaţi şi fraţii lor cazaci induşi în eroare şi pentru a ocupa în afara oraşului poziţii mai favorabile. În momentul de faţă aceste poziţii sunt atât de solide, încât nu există motiv de îngrijorare chiar dacă Kerenski şi acoliţii săi cei mai apropiaţi şi-ar înzeci forţele. Starea de spirit a trupelor noastre e excelentă. La Petrograd e linişte desăvârşită.

Şeful apărării oraşului Petrograd şi a districtului Petrograd, Locotenent-colonel *Muraviev*".

Tocmai când ieşeam de la Comitetul militar-revoluţionar, intră, alb ca varul, Antonov cu o hârtie în mina.

„Transmiteţi acest ordin!" – spuse el.

„Către toate Sovietele raionale de deputaţi ai muncitorilor şi către comitetele de întreprinderi

Ordin

Bandele korniloviste ale lui Kerenski ameninţă căile de acces spre capitală. Au fost date ordinele necesare pentru a se zdrobi! fără cruţare atentatul contrarevoluţionar împotriva poporului şi a; cuceririlor sale.

Armata şi Garda i-oşie a revoluţiei au nevoie de sprijinul imediat al muncitorilor.

Ordonăm Sovietelor raionale şi comitetelor de întreprindere:

1) Să trimită un număr cât mai mare de muncitori pentru săpatul tranşeelor, ridicarea de baricade şi întărirea barajelor de sârmă.

2) Să înceteze imediat lucrul în fabrici şi uzine oriunde i această măsură ar fi necesară pentru executarea prezentului ordin

3) Să strângă toate stocurile de sârmă ghimpată şi simplă, precum şi toate uneltele necesare pentru săpatul tranşeelor şi ridicarea baricadelor.

4) Să aibă la îndemâna toate armele disponibile.

5) Să păstreze cea mai strictă disciplină şi să fie gata să sprijine prin toate mijloacele armata revoluţiei.

Preşedintele Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd, comisar al poporului, *Lev Troţki*

Preşedintele Comitetului militar-revoluţionar, comandantul-şef al districtului, *Nikolai Podvoiski*".

Când am ieşit din Smolnîi, pe străzile întunecoase şi mohorâte se auzea de pretutindeni sunetul strident şi alarmant al sirenelor fabricilor. Zeci de mii de muncitori – bărbaţi şi femei – ieşeau din fabrici. Din mahalalele zgomotoase se revărsau mulţimi de oameni zdrenţuiţi şi îndârjiţi. Petrogradul roşu era în pericol! Cazacii!... Pe străzile murdare se scurgeau spre sud şi sud-vest – în direcţia barierei Moscovei – bărbaţi, femei şi copii cu puşti, răngi de fier, cazmale, rulouri de sârmă, purtând peste hainele de lucru benzi de muniţii... Niciodată nu se văzuse încă un puhoi de oameni atât de uriaş. Torentul de muncitori se mişca de-a valma cu companii de soldaţi, tunuri, autocamioane, căruţe. Proletariatul revoluţionar ieşise să apere cu pieptul capitala Republicii muncitoreştităräneşti!

În faţa uşii institutului Smolnîi staţiona un automobil. Proptit de una din aripi, stătea – cu mâinile vârâte în buzunarele unui pardesiu uzat – un om plăpând cu ochelari ai căror lentile groase făceau să pară şi mai mari ochii săi înroşiţi. Orice cuvânt îl costa un efort penibil. Un matroz înalt, cu ochii senini şi tineri, se plimba agitat în faţa lui, jucându-se distrat cu un enorm revolver de oţel albastru pe care nu-l lăsa din mină. Erau Antonov şi Dâbenko.

Câţiva soldaţi încercau să lege două biciclete militare de scara unui automobil. Şoferul protesta energic; spunea că se va zgâria lacul. Era şi el bolşevic şi automobilul fusese rechiziţionat de la un burghez, iar bicicletele erau destinate unor ordonanţe. Dar mândria profesională a şoferului se revolta... Şi bicicletele au trebuit să fie abandonate...

Comisarii poporului pentru treburile militare şi maritime se duceau să inspecteze frontul revoluţionar,

oriunde era. „Am putea merge cu ei?” – „Exclus. Automobilul nu are decât cinci locuri: doi comisari, două ordonanţe şi şoferul”. Cu toate acestea, un rus pe care-l cunoşteam şi pe care-l voi numi Fricosul s-a aşezat calm în maşină şi niciun argument nu-l mai putu urni din loc…

Nu am niciun motiv să mă îndoiesc de cele ce mi-a povestit Fricosul despre călătoria lor. În timp ce mergeau pe bulevardul Suvorov, cineva îşi aduse aminte de mâncare. S-ar fi putut să stea 3 sau 4 zile într-o regiune” nu tocmai bine aprovizionată. Au oprit maşina. Comisarul pentru treburile militare se scotoci prin buzunare: n-avea nicio copeică. Comisarul pentru treburile maritime nu avea nici el nicio lăscaie. La fel şi şoferul. Fricosul cumpără merinde…

În momentul când coteau spre Nevski au avut o pană de cauciuc.

„Ce ne facem?” – întreabă Antonov.

„Rechiziţionează o altă maşină!” – sugeră Dâbenko jonglând cu revolverul.

Antonov se postă în mijlocul străzii şi făcu semn unei maşini conduse de un soldat.

„Am nevoie de această maşină”.

„N-o s-o capeţi!” – îi răspunse soldatul.

„Ştii cine sunt?” – Antonov scoase o hârtie pe care scria că fusese numit comandant suprem al tuturor armatelor Republicii Ruse şi că toţi sunt obligaţi să-i dea ascultare fără nicio discuţie.

„Nu-mi pasă chiar dacă ai fi tartorul dracilor! – îi răspunse agresiv soldatul.

— Maşina asta e a regimentului de mitraiiori nr. 1; ducem muniţii cu ea şi-au poţi s-o capeţi…”

Dificultatea s-a rezolvat prin apariţia unui taxi hodorogit care arbora un steag italian. (Pentru a se pune la adăpost de rechiziţie, automobilele particulare fuseseră înregistrate în timpul dezordinilor la consulatele străine.) Un cetăţean gras, îmbrăcat într-o blană scumpă, a fost dat jos, după care comandanţii şi-au continuat drumul.

Ajunşi la bariera Narvskaia, după un drum de vreo 10

mile, Antonov întrebă de comandantul Gărzii roşii. A fost dus ia marginea oraşului, unde câteva sute de muncitori săpaseră tranşee şi-i aşteptau pe cazaci.

„E totul în regulă, tovarăşe?” – întrebă Antonov.

„În perfectă regulă, tovarăşe – îi răspunse comandantul.

— Starea de spirit a trupelor e excelentă… Un singur lucru: nu avem muniţii…”

„La Smolnîi avem două miliarde de cartuşe – exclamă Antonov.

— O să-ţi dau un ordin de eliberare…” Se scotoci prin buzunare. „Are cineva o bucată de hârtie?”

Dâbenko nu avea. Nici ordonanţele… Fricosul i-a oferit carnetul său.

„Drace! Nu am creion! – exclamă Antonov.

— Cine are un creion?…” Inutil să mai spun că numai Fricosul avea unul…

Noi, care rămăsesem în oraş, am pornit spre gara Ţarskoe Selo. Pe bulevardul Nevski mărşăluiau ostaşi ai Gărzilor roşii, toţi înarmaţi, unii cu baionete, alţii fără. Se lăsa fără veste amurgul de iarnă. Cu capul sus, păşeau prin noroiul rece, în rânduri neregulate de câte 4, fără muzică, fără tobe. Un steag roşu pe care era scris cu litere grosolane aurite „Pace! Pământ!” flutura deasupra capetelor lor. Erau foarte tineri. Chipurile lor aveau expresia unor oameni care ştiau că merg la moarte… Mulţimea de pe trotuare îi privea trecând într-o tăcere ostilă… Parte cu teamă, parte cu dispreţ.

La gară nimeni nu ştia nici unde era Kerenski, nici unde era frontul. Trenurile nu mergeau însă mai departe de Ţarskoe…

Vagonul nostru era ticsit de oameni de la ţară care se întorceau acasă încărcaţi cu tot felul de cumpărături şi ziare de seară. Nu se vorbea decât de insurecţia bolşevică. Abstracţie făcând de aceasta, nimeni nu şi-ar fi putut da seama că un război civil scinda puternica Rusie în două tabere şi că trenul se îndrepta spre zona de luptă. Prin ferestre puteam distinge în întunericul care ne învăluia tot

mai repede o mulţime de soldaţi îndreptându-se spre oraş, pe şoseaua plină de noroi, discutând şi agitându-şi armele. Un tren de marfă ticsit de soldaţi şi iluminat de nişte, focuri pe care aceştia le aprinseseră staţiona pe o linie de manevră. Asta era tot. Departe în urma noastră, la orizont, reflexele luminilor oraşului răzbăteau prin întuneric. Se vedea un tramvai mergând încet printr-o suburbie îndepărtată.

Gara Ţarskoe Selo era liniştită, doar ici-colo grupuri de soldaţi vorbind în şoaptă şi privind cu îngrijorare de-a lungul şinelor în direcţia Gatcina. Am întrebat pe câţiva dintre ei de partea cui sunt. „De! – îmi răspunse unul, nu ştim exact cum stau lucrurile… Kerenski e fără îndoială un provocator, dar nu credem că-i bine ca ruşii să tragă în ruşi”.

În camera şefului de gardă am găsit un soldat prietenos, înalt şi bărbos, purtând brasarda roşie a unui comitet de regiment. Legitimaţiile noastre eliberate de Smolnîi i-au impus imediat respect. Era vădit pentru Soviete, dar dezorientat.

„Garda roşie a fost pe-aici acum două ore, dar a plecat. Azi dimineaţă a sosit un comisar, dar când au venit cazacii s-a întors la Petrograd”.

„Cazacii sunt deci aici?”

Dădu posomorât din cap. „A fost o luptă. Cazacii au venit dis-de-dimineaţă. Au prins vreo 200 – 300 de-ai noştri şi au ucis vreo 25”.

„Şi acum unde sunt?”

„Păi nu cred să fie departe. Exact nu ştiu. Pe-acolo undeva…” Făcu un gest vag ca mâna înspre apus.

Am mâncat la restaurantul gării: o masă excelentă, mai bună şi mai ieftină decât puteai obţine la Petrograd. Lângă noi şedea un ofiţer francez care cu puţin înainte venise pe jos de la Gatcina. Spunea că acolo e linişte. Oraşul era în mâinile lui Kerenski. „Ah, ruşii ăştia! – exclamă el.

— Foarte originali! Ce fel de război civil e ăsta! Fac tot ce vrei, numai de bătut nu se bat…”

Ne-am dus în oraş. În faţa gării stăteau doi soldaţi cu puşti şi baionete. În jurul lor vreo 100 de negustori, funcţionari şi studenţi care se răsteau la ei şi-i împroşcau cu vorbe de ocară. Soldaţii nu se simţeau la largul lor şi păreau nişte copii certaţi pe nedrept.

Un tânăr înalt în uniformă de student, cu un aer de superioritate, conducea asaltul.

„Trebuie să vă fie limpede – spunea el cu aroganţă – că, ridicând armele împotriva fraţilor voştri, vă faceţi uneltele unor asasini şi trădători".

„Ba nu înţelegi mata, frate – îi răspunse serios soldatul.

— Există două clase, nu-i aşa, proletariatul şi burghezia. Noi..."

„Cunosc eu trăncăneala asta tâmpită – îl întrerupse cu grosolănie studentul.

— Nişte ţărani ignoranţi ca voi aud fluturându-se nişte lozinci şi, fără să aibă habar ce înseamnă, le repetă ca nişte papagali!..." Mulţimea râdea... „Eu sunt marxist şi vă spun drept că voi nu luptaţi pentru socialism. Aceasta e anarhie curată, care le convine numai nemţilor".

„Păi, înţeleg eu – îi răspunse soldatul şi de pe frunte i se prelingeau broboane de sudoare.

— Dumneata eşti un om cu oarte, se vede cât de colo, şi eu sunt un om simplu. Dar mi se pare..."

„Vei fi crezând – îl întrerupse studentul dispreţuitor – că Lenin e un adevărat prieten al proletariatului?"

„Da, cred" – răspunse soldatul şi se putea vedea cum suferă.

„Dar bine, frate, nu ştii că Lenin a fost trimis prin Germania într-un vagon plumbuit? Nu ştii că Lenin a luat bani de la nemţi?"

„De, nu ştiu eu toate astea – răspunse încăpăţânat soldatul –, dar mi se pare că ce spune el e tocmai ce vreau să aud eu şi toţi oamenii simpli ca mine. Vezi, există două clase, burghezia şi proletariatul..."

„Eşti un prost! Ascultă, frate, eu am stat doi ani la Schlüsselburg pentru activitate revoluţionară într-o vreme

când tu trăgeai în revoluţionari şi cântai «Doamne, ocroteşte-l pe ţar»! Numele meu e Vasili Gheorghievici Panin. N-ai auzit de mine?”

„Îmi pare rău, dar n-am auzit – răspunse soldatul cu umilinţă.

— Eu sunt un om fără multă ştiinţă de carte. Vei fi fiind mata un mare erou…”

„Da, sunt – spuse studentul eu convingere.

— Şi eu lupt împotriva bolşevicilor, care distrug Rusia noastră şi revoluţia noastră liberă. La asta ce poţi să mai zici?”

Soldatul se scărpină după ceafă. „Păi, ce să zic, nu zic nimic – spuse el şi faţa i se contractă de atâta efort intelectual.

— Mie mi se pare foarte simplu, dar nu sunt decât un om fără multă carte. Mi se pare că ar fi cam aşa: există două clase, proletariatul şi burghezia…”

„Iar începi cu formulele astea idioate!” – ţipă studentul.

…numai două clase – continua cu încăpăţânare soldatul.

— Şi cine nu e pentru una, se cheamă că e pentru cealaltă…”

Am pornit pe străzi. Luminile erau rare şi slabe şi întâlneam puţină lume. O tăcere apăsătoare plutea deasupra acestui oraş, care era ca un purgatoriu între cer şi pământ, o ţară politiceşte a nimănui. Numai frizeriile erau luminate şi pline, iar în faţa băii publice era coadă, căci era sâmbătă seara, când întreaga Rusie se îmbăiază şi se dichiseşte. Nu mă îndoiam o clipă că ostaşii sovietici şi cazacii se întâlneau acum paşnic în aceste localuri.

Cu cât ne apropiam mai mult de parcul palatului, cu atât mai pustii erau străzile. Un popă speriat ne arătă sediul Sovietului şi-şi continuă grăbit drumul. Sovietul se afla într-o aripă a unuia din palatele marilor duci, în faţa parcului. Ferestrele clădirii erau întunecate, uşa ferecată. Un soldat care hoinărea prin apropiere ne examina din cap până-n picioare, ursuz şi bănuitor, fără a-şi scoate mâinile

din buzunare... „Sovietul a plecat acum două zile” – ne-a spus el. „Încotro?” Dădu din umeri. „Ne znaiu...”[50]

Ceva mai departe era o clădire mare, scăldată în lumină. Dinăuntru se auzea un ciocănit. În timp ce stăteam nehotărâţi, neştiind ce să facem, se apropiară de noi, braţ la braţ, un soldat şi un matroz. Le-am arătat permisul eliberat de Smolnîi. „Sunteţi pentru Soviete?” – îi întrebai eu. S-au privit speriaţi, fără să-mi răspundă. „Ce s-o fi petrecând pe acolo?” – întrebă matrozul, arătând spre clădire. „Nu ştiu...”

Soldatul întinse cu teamă mina şi crăpă puţin uşa. Înăuntru era o sală mare, împodobită cu pânză roşie şi crengi de brad. Erau aranjate scaune şi se ridica o scenă.

O femeie voinică, cu un ciocan în mina şi cu gura plină de cuie, veni spre noi. „Ce doriţi?” – ne întrebă ea.

„Se dă azi aici vreo reprezentaţie?” – întrebă nervos soldatul.

„Duminică seară o să joace o trupă de amatori – răspunse ea neprietenos.

— Vedeţi-vă de drum!”

Am încercat să intrăm în vorbă cu soldatul şi matrozul, dar păreau speriaţi şi necăjiţi. După puţin timp au dispărut în întuneric.

Ne-am îndreptat spre palatul imperial, de-a lungul întinselor grădini întunecoase. Pavilioanele fantastice şi podurile ornamentate se profilau, confuz în întuneric. Se auzea susurul apelor din fântâni. În timp ce ne uitam la o caraghioasă lebădă de fier care ieşea dintr-o grotă artificială, ne-am dat seama deodată că eram observaţi. Ridicând ochii, am dat de privirile sumbre şi bănuitoare a şase namile de soldaţi înarmaţi care ne priveau de pe o pajişte din apropiere. Am făcut câţiva paşi spre ei. „Cine sunteţi voi?” – i-am întrebat.

„Garda” – răspunse unul. Toţi aveau aerul de a fi foarte obosiţi, cum şi erau, desigur, după săptămâni de nesfârşite mitinguri şi discuţii.

„Sunteţi pentru Kerenski sau pentru Soviete?”

---

50 - Nu ştiu. - Nota Trad.

O clipă de tăcere, în care timp se uitau stingheriţi unul la altul. „Suntem neutri” – îmi răspunse în sfârşit unul.

Prin arcul uriaşului palat Ekaterinińskі am intrat în curtea palatului, unde am întrebat de comandant. O santinelă ce stătea în faţa uşii unei aripi a palatului ne spuse că e înăuntru.

Într-o sală elegantă, albă, mobilată în stil georgian, împărţită în două părţi inegale printr-un cămin, un grup de ofiţeri stăteau de vorbă îngrijoraţi. Erau palizi, agitaţi şi se vedea bine că nu dormiseră noaptea aceasta. Am prezentat permisele noastre bolşevice unui om mai în vârstă, cu barbă albă şi uniforma plină de decoraţii, despre care ni se spusese că ar fi colonelul.

Păru surprins. „Cum aţi ajuns aici fără să vă omoare? – ne întrebă el politicos.

— E cam primejdios acum să te plimbi pe străzi. Pasiunile politice sunt aprinse la Ţarskoe Selo. Azi dimineaţă s-a dat o luptă şi mâine dimineaţă va fi alta. Kerenski va intra în oraş pe la orele opt”.

„Unde sunt cazacii?”

„Cam la o milă în direcţia aceea” – ne arătă el cu mâna.

„Şi veţi apăra oraşul împotriva lor?”

„O nu! – surâse el.

— Noi ţinem oraşul pentru Kerenski”. Inima ni se făcu cât un purice, căci permisele noastre confirmau că suntem revoluţionari demni de încredere. Colonelul tuşi. „În ce priveşte permisele dumneavoastră – continuă el –, dacă veţi fi prinşi, viaţa vă va fi periclitată. De aceea, dacă doriţi să vedeţi bătălia, voi da dispoziţie să vi se dea o cameră la hotelul ofiţerilor. Veniţi aici la şapte dimineaţa ca să vă dau alte permise”.

„Sunteţi deci pentru Kerenski?” – l-am întrebat noi.

„Nu chiar *pentru* Kerenski. (Colonelul avu o clipă de ezitare.) Vedeţi dv., majoritatea soldaţilor din garnizoană sunt bolşevici, iar după lupta de azi au plecat cu toţii spre Petrograd, luând şi artileria cu ei. Se poate spune că niciun

soldat nu e *pentru* Kerenski; dar mulţi dintre ei nu vor în general să lupte. Cât despre *ofiţeri*, ei au trecut aproape toţi de partea lui Kerenski sau pur şi simplu au plecat. După cum vedeţi, noi ăştia suntem… hm… într-o situaţie foarte dificilă…"

Nu l-am crezut că aici se va da o luptă… Plin de amabilitate, colonelul trimise ordonanţa să ne însoţească până la gară. Ordonanţa era din sud, dintr-o familie de francezi imigraţi în Basarabia.

„Nu mi-e de primejdii sau de greutăţi – repetă soldatul –, dar de atâta amar de vreme, trei ani, nu mi-am văzut mama…"

Privind pe fereastră, în timp ce trenul se îndrepta spre Petrograd prin întuneric şi frig, vedeam grupuri de soldaţi gesticulând la lumina focurilor şi care blindate staţionând la răspântii de drumuri. Cu capetele scoase din turele, şoferii tăifăsuiau.

În tot cursul acestei nopţi agitate, pe câmpiile îngheţate rătăceau detaşamente de soldaţi şi membri ai Gărzilor roşii, fără comandanţi, ciocnindu-se între ele într-o confuzie generală, iar comisarii Comitetului militar-revoluţionar alergau de la un grup la altul, încercând să organizeze apărarea…

Pe Nevski tălăzuia o mulţime agitată. Se pregătea ceva. Dinspre gara Varşovia se putea auzi de departe bubuit de tunuri. La şcolile de iuncheri domnea o activitate febrilă. Membri ai Dumei mergeau din cazarmă în cazarmă, discutând cu soldaţii, căutând să-i înduplece, implorându-i, scornind poveşti înspăimântătoare despre bestialităţile bolşevicilor: bolşevicii au masacrat iuncheri în Palatul de Iarnă, au violat femei-soldaţi, au împuşcat o fată în faţa Dumei, au asasinat pe prinţul Tumanov… în clădirea Dumei, în sala Aleksandrovski, Comitetul salvării ţinea o şedinţă extraordinară. Întruna soseau şi plecau comisari… Toţi ziariştii alungaţi din Smolnîi erau acolo, plini de însufleţire. Nu credeau un cuvânt din ce le povesteam noi despre situaţia de la Ţarskoe Selo. Pentru ei era clar că Ţarskoe e în mâinile lui Kerenski şi că în

momentul acela cazacii sunt la Pulkovo. A fost aleasă o comisie specială care să-l întâmpine a doua zi de dimineaţă pe Kerenski la gară.

Unul dintre ziarişti mi-a destăinuit în cel mai strict secret că la miezul nopţii va începe contrarevoluţia. Mi-a arătat două proclamaţii, dintre care una, semnată de Goţ şi Polkovnikov, conţinea un ordin dat şcolilor de iuncheri, soldaţilor convalescenţi din spitale şi cavalerilor Crucii Sf. Gheorghe ca să fie gata ele luptă şi să aştepte dispoziţiile Comitetului salvării. Cealaltă emana chiar de la Comitetul salvării şi suna astfel:

„Către populaţia din Petrograd!

Tovarăşi muncitori, soldaţi şi cetăţeni ai Petrogradului revoluţionar!

În timp ce pe front bolşevicii cer pace, în spatele frontului ei cheamă la un război fratricid.

Nu daţi ascultare chemărilor provocatoare!

Nu săpaţi tranşee!

Ios armele!

Zădărniciţi ambuscadele perfide!

Soldaţi. Întoarceţi-vă în cazărmi!

Măcelul început la Petrograd e moartea revoluţiei!

În numele libertăţii, al pământului şi al păcii strângeţi-vă în jurul Comitetului pentru salvarea patriei şi a revoluţiei!”

Când am părăsit clădirea Dumei, pe strada întunecată şi pustie trecea tocmai un detaşament de ostaşi ai Gărzilor roşii, cu feţele aspre şi hotărâte. Escortau vreo zece prizonieri, membri ai secţiei Sovietului oştilor căzăcegti, prinşi la sediul lor în timp ce urzeau un complot contrarevoluţionar.

Un soldat, însoţit de un băieţaş cu o găleată de clei, lipea nişte afişe mari şi bătătoare la ochi:

„Prin prezenta se proclamă starea de asediu la Petrograd şi în împrejurimi. Până la noi ordine sunt interzise întrunirile şi mitingurile pe stradă şi, în general, sub cerul liber…

Preşedintele Comitetului militar-revoluţionar

N. Podvoiski”.

Ne întorceam acasă. Aerul era plin de zgomote confuze – claxoane, strigăte, împuşcături îndepărtate… Oraşul era neliniştit şi treaz…

În primele ore ale dimineţii, cu puţin înainte de ora când se schimba garda, o companie de iuncheri, îmbrăcaţi în uniforme ale regimentului Semenovski, s-a prezentat la centrala telefonică. Cunoşteau parola bolşevică şi, fără a trezi vreo suspiciune, au preluat paza. Câteva minute mai târziu apăru Antonov, venit în inspecţie. L-au prins şi l-au închis într-o cămăruţă. Când sosi adevărata gardă pentru schimb, a fost primită cu focuri de armă; câţiva soldaţi au fost ucişi.

Începuse contrarevoluţia…

CAPITOLUL VIII
CONTRAREVOLUŢIA

A doua zi dimineaţă – duminică, 11 noiembrie (29 octombrie) –, în dangătul clopotelor, cazacii au intrat în Ţarskoe Selo. Kerenski călărea un cal alb. De pe o colină din preajma capitalei se puteau vedea vârfurile aurite ale turnurilor şi cupolele multicolore, imensitatea cenuşie a oraşului întins pe câmpia tristă şi, în fund, apele golfului Finie cu sclipiri de oţel.

Nu s-au dat lupte. Kerenski a făcut însă o greşeală care i-a fost fatală. La şapte dimineaţa trimise vorbă regimentului 2 de puşcaşi din Ţarskoe Selo să depună armele. Soldaţii au răspuns că vor rămâne neutri, dar că nu vor preda armele. Kerenski le dădu zece minute pentru a se supune. Aceasta îi înfurie pe soldaţi; opt luni s-au condus singuri prin comitetul lor, iar ceea ce li se cerea acum amintea de vechiul regim… După câteva minute artileria cazacă deschise focul asupra cazărmii, ucigând opt oameni. Din clipa aceea n-au mai fost la Ţarskoe Selo soldaţi „neutri”…

Petrogradul se trezi în zgomotul salvelor şi al trupelor în marş. Sub cerul posomorât, un vânt rece prevestea zăpadă. În zorii zilei puternice detaşamente de iuncheri au ocupat hotelul militar şi oficiul telegrafic, dar

apoi, după o luptă sângeroasă, au fost siliţi să le părăsească. Centrala telefonică era asediată de matrozi postaţi în spatele unor baricade din butoaie, lăzi şi foi de tablă ridicate pe strada Morskaia, sau adăpostiţi la intersecţia străzii Gorohovaia cu piaţa Isaakievskaia. Ori de câte ori vedeau o mişcare suspectă matrozii deschideau focul. Din când în când trecea un automobil arborând steagul Crucii Roşii. Matrozii îl lăsau să-şi vadă de drum…

Albert Rhys Williams se afla în clădirea centralei telefonice. Plecă de acolo cu automobilul Crucii Roşii, care părea plin de răniţi. După ce circulă prin oraş, automobilul o luă pe căi ocolite spre şcoala de iuncheri Mihailovskaia, unde se afla cartierul general al contrarevoluţiei. În curtea şcolii era un ofiţer francez care părea să aibă comanda… în felul acesta se transportau la centrala telefonică muniţii şi alimente. Zeci de asemenea pretinse ambulanţe serveau iuncherilor drept mijloace de legătură şi de aprovizionare…

Aceştia dispuneau de cinci sau şase care blindate, aparţinând fostei divizii blindate britanice. În timp ce Louise Brvant trecea prin piaţa Isaakievskaia, una din aceste autoblindate venea dinspre Amiralitate, îndreptându-se spre centrala telefonică. Ea se opri la colţul străzii Gogol, chiar în faţa Louisei Bryant. Câţiva matrozi, ascunşi după nişte stive de lemne, începură să tragă. Mitraliera din turelă se roti în toate direcţiile, împroşcând cu o ploaie de gloanţe stivele de lemne şi mulţimea! Sub arcada porţii unde se refugiase miss Brvant au fost ucişi şapte oameni, printre care de» i băieţi. Deodată, cu un strigăt puternic, matrozii ieşiră din adăpostul lor şi se aruncară asupra monstrului blindat, încercuindu-l şi lovind cu baionetele în toate găurile şi deschizăturile… Şoferul se prefăcu rănit şi matrozii l-au lăsat să plece, pentru ca el să alerge la Dumă şi să mai adauge ceva la basmul despre atrocităţile bolşevicilor… Printre morţi era şi un ofiţer englez…

Mai târziu ziarele au relatat cazul unui ofiţer francez capturat într-un car blindat al iuncherilor şi trimis la

fortăreaţa Petru şi Pavel. Ambasada franceză a dezminţit imediat ştirea, dar un consilier municipal mi-a povestit că chiar el obţinuse eliberarea ofiţerului din închisoare… Oricare ar fi fost atitudinea oficială a ambasadelor aliate, o serie de ofiţeri francezi şi englezi au fost în acele zile foarte activi, mergând chiar până la a participa în calitate de experţi la şedinţele Comitetului salvării…

În toate cartierele oraşului s-au produs toată ziua ciocniri între iuncheri şi Gărzile roşii şi lupte de autoblindate… Se auzeau – când mai aproape, când în depărtare – salve, împuşcături izolate şi ţăcănitul strident al mitralierelor. Obloanele magazinelor erau trasedar înăuntru activitatea comercială nu înceta. Chiar şi în cinematografe – deşi afară luminile erau stinse – rulau filme şi sălile erau pline. Tramvaiele circulau. Telefoanele funcţionau; când chemai centrala, se puteau auzi foarte clar împuşcăturile… Legătura cu Smolnîi era întreruptă, pe când Duma şi Comitetul salvării erau în permanentă comunicaţie cu toate şcolile de iuncheri şi cu Kerenski, care se afla la Ţarskoe Selo.

La şapte dimineaţa, la şcoala de iuncheri Vladimirskoe s-a prezentat un detaşament de soldaţi, matrozi şi membri ai Gărzilor roşii care au dat iuncherilor douăzeci de minute pentru a depune armele. Ultimatumul a fost respins. O oră mai târziu iuncherii au încercat să atace pe asediatori, dar au fost respinşi de un puternic foc de arme dinspre intersecţia străzii Grebetkaia şi bulevardul Bolşoi. Trupele sovietice au încercuit clădirea şi au început să tragă, iar două autoblindate manevrau în jurul clădirii trăgând din mitraliere. Iuncherii au cerut prin telefon ajutor, dar cazacii au răspuns că nu pot să se angajeze în luptă, deoarece un puternic detaşament de matrozi, dispunând de două tunuri, staţionează în faţa cazărmii. Şcoala Pavlovskoe era încercuită. Majoritatea iuncherilor de la şcoala Mihailovskoe luptau pe străzi…

La unsprezece şi jumătate sosiră trei tunuri de câmp. La o nouă somaţie de a se preda, iuncherii au răspuns împuşcând doi parlamentari sovietici care purtau steaguri

albe. Atunci începu adevăratul bombardament. Zidurile şcolii au fost ciuruite de obuze. Iuncherii se apărau cu desperare; coloanele de ostaşi ai Gărzilor roşii, care atacau în urale, se topeau sub focul nimicitor… Din Ţarskoe Selo. Kerenski dăduse prin telefon ordinul de a nu se începe niciun fel de tratative cu Comitetul militar-revoluţionar.

Exasperate de eşec şi de numărul mare de morţi, trupele sovietice începură să distrugă clădirea printr-o grindină de foc şi oţel. Nici comandanţii nu mai puteau stăvili acest îngrozitor bombardament. Un comisar trimis de Smolnîi, Kirilov, încercă să-i oprească dar fu ameninţat cu linşarea. Îndârjirea Gărzilor roşii nu putea fi potolită.

La două şi jumătate iuncherii au arborat steagul alb; erau gata să se predea dacă li se garanta viaţa. Li se făcu această promisiune. Mii de soldaţi şi gardişti roşii năvăliră urlând prin ferestre, uşi şi spărturile din ziduri. Înainte de a se fi putut lua măsuri, 5 iuncheri au fost înjunghiaţi cu baionetele. Restul de vreo 200 au fost duşi sub escortă la fortăreaţa Petru şi Pavel, în grupuri mici pentru a nu atrage atenţia. Totuşi, pe drum, mulţimea se năpusti asupra unui grup, omorând alţi S iuncheri… în luptă căzuseră peste 100 de gardişti roşii şi soldaţi…

Două ore mai târziu Duma fu înştiinţată prin telefon că învingătorii se îndreaptă spre palatul Injinernîi – şcoala politehnică. Vreo 10 membri ai Dumei au pornit imediat să distribuie trupelor ultima proclamaţie a Comitetului salvării. Câţiva dintre ei nu s-au mai înapoiat… Toate celelalte şcoli s-au predat fără a opune rezistenţă, iar iuncherii au fost trimişi nevătămaţi la fortăreaţa Petru şi Pavel şi la Kronstadt…

Centrala telefonică rezistă până spre seară, când îşi făcu apariţia un car blindat sovietic. Matrozii luară clădirea eu asalt. Îngrozite, telefonistele alergau tipind prin încăperi; iuncherii îşi smulgeau insignele de pe uniforme, iar unul din ei îi oferi lui Williams *orice* ca să-i împrumute paltonul… O să ne măcelărească! O să ne măcelărească!” – urlau ei, căci mulţi îşi dăduseră cuvântul la Palatul de Iarnă că nu vor mai lua armele împotriva

poporului. Williams se oferi să medieze dacă i se va da drumul lui Antonov, ceea ce se făcu imediat; Antonov şi Williams le vorbiră matrozilor victorioşi, întărâtaţi de marele număr de morţi, încât iuncherii au scăpat şi de data aceasta… Numai câţiva care, cuprinşi de panică, căutaseră să fugă peste acoperişuri sau să se ascundă în pod, au fost prinşi şi aruncaţi în stradă.

Obosiţi, însângeraţi, dar triumfători, matrozii şi muncitorii năvăliră în sala operatoarelor, dar, dând aici de atâtea fete drăguţe, s-au retras stingheriţi. Nicio fată n-a avut de suferit, niciuna n-a fost insultată. Speriate, se îngrămădiseră în colţurile sălii, dar când s-au simţit în siguranţă, ura lor se dezlănţui în vociferări: „Mujici murdari şi inculţi! Imbecili!…” Matrozii şi ostaşii Gărzilor roşii rămaseră dezorientaţi. „Brute! Porci!” – ţipau fetele îmbrăcându-şi indignate paltoanele şi pălăriile. Li se păruse foarte romantic să care cartuşe şi să bandajeze rănile tinerilor şi vitejilor lor apărători, iuncherii, mulţi de familie nobilă, care luptau pentru readucerea iubitului lor ţar. Dar ăştia nu erau decât muncitori şi ţărani „bădărani”…

Micul Vişneak, comisarul Comitetului militar-revoluţionar, încercă să convingă fetele să rămână. Era extrem de politicos. „Aţi fost rău tratate – le spunea el.

— Reţeaua telefonică depindea de Duma orăşenească. Primeaţi câte 60 de ruble pe lună şi trebuia să lucraţi zece ore pe zi şi chiar mai mult… Acum toate acestea se vor schimba. Guvernul are intenţia să treacă telefoanele în sistemul Ministerului Poştelor şi al Telegrafului. Salariile voastre vor fi imediat ridicate la 150 de ruble, iar orele de muncă vor fi reduse. Ca membre ale clasei muncitoare ar trebui să fiţi fericite…”

„*Membre ale clasei muncitoare… P* Nu zău! Nu cumva îşi închipuie că ar exista ceva comun între aceste… aceste animale şi noi? Să rămânem? Chiar dacă ne-aţi oferi 1.000 de ruble!…” Arogante şi pline de ură, fetele părăsiră clădirea.

Nu rămaseră decât îngrijitorii, montorii şi lucrătorii.

Dar tablourile trebuiau deservite, telefonul era o chestiune de viaţă şi de moarte... Nu rămăseseră decât vreo şase telefoniste. Se făcu apel la voluntari; s-au prezentat cam o sută – matrozi, soldaţi şi muncitori. Cele şase fete alergau de la unul la altul, arătând cum trebuie să manipuleze aparatele, ajutând, certându-şi ucenicii. Şi astfel telefoanele au început să funcţioneze din nou, prost, cu întreruperi... totuşi începură să funcţioneze. În primul rând se stabili legătura între institutul Smolnîi şi cazărmi şi fabrici... Seara târziu, vestea ocupării centralei telefonice se răspândi în oraş şi sute de burghezi urlau în telefoanele lor: „Idioţii dracului! Credeţi că o să vă meargă aşa multă vreme? O să vedeţi voi când or veni cazacii!”

Se lăsase noaptea. Sufla un vânt rece. Pe Nevski aproape că nu se vedeau trecători, clar în faţa catedralei Kazan se adunase o mulţime de oameni care continuau o discuţie interminabilă: câţiva muncitori, câţiva soldaţi, restul negustori, funcţionari şi alţii de teapa lor.

„Lenin nu-i va putea sili pe nemţi să încheie pace!” – strigă unul.

Un soldat tânăr îi răspunse cu foc: „Şi cine-i de vină? Afurisitul vostru de Kerenski, burjui scârbos! La dracu’ cu Kerenski! Nu-l vrem! Pe Lenin îl vrem...”

Înjurând în gura mare, un ofiţer cu brasardă albă rupea în faţa Dumei afişele de pe ziduri. Unul din aceste afişe suna astfel:

Apelul „Către cetățenii Rusiei", scris de V. I. Lenin
la 25 octombrie (7 noiembrie) 1917
Manuscris

Отъ Военно-Революціоннаго Комитета при Петроградскомъ Совѣтѣ Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ.

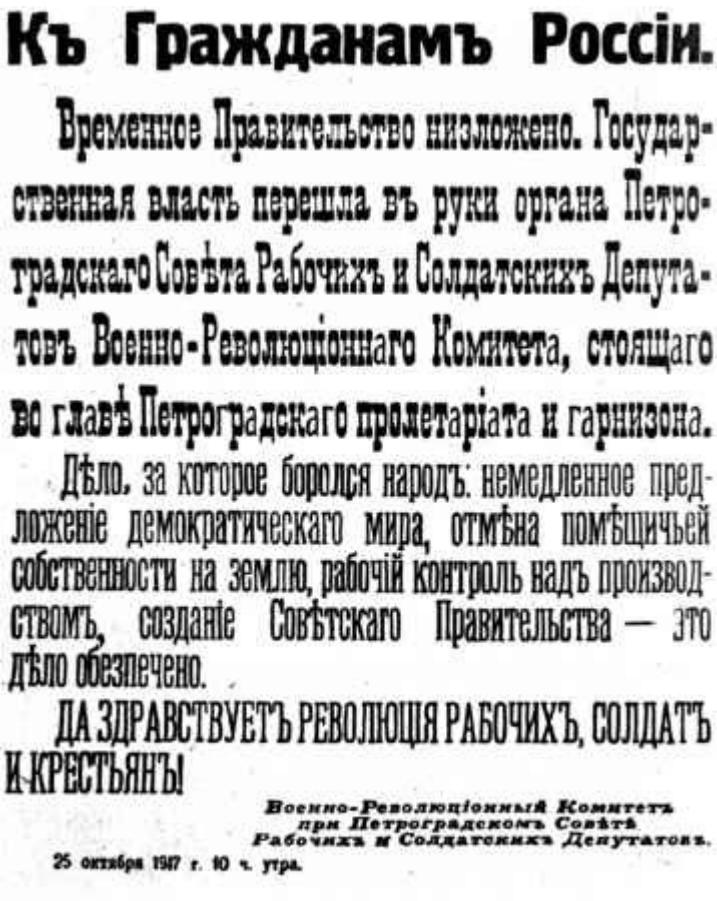

Къ Гражданамъ Россіи.

Временное Правительство низложено. Государственная власть перешла въ руки органа Петроградскаго Совѣта Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ Военно-Революціоннаго Комитета, стоящаго во главѣ Петроградскаго пролетаріата и гарнизона.

Дѣло, за которое боролся народъ: немедленное предложеніе демократическаго мира, отмѣна помѣщичьей собственности на землю, рабочій контроль надъ производствомъ, созданіе Совѣтскаго Правительства — это дѣло обезпечено.

ДА ЗДРАВСТВУЕТЪ РЕВОЛЮЦІЯ РАБОЧИХЪ, СОЛДАТЪ И КРЕСТЬЯНЪ!

Военно-Революціонный Комитетъ при Петроградскомъ Совѣтѣ Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ.

25 октября 1917 г. 10 ч. утра.

Apelul lansat de Comitetul militar-revoluţionar de pe lîngă Sovietul din Petrograd la 25 octombrie (7 noiembrie) 1917

„Consilierii municipali bolşevici către populaţia Petro gradului în aceste zile încordate, când Duma orăşenească ar fi trebuit să depună toate eforturile pentru a linişti populaţia, pentru a o aproviziona eu pâine şi cu cele necesare, socialiştii-revoluţionari de dreapta şi cadeţii, uitând de datorie, au transformat Duma într-un miting contrarevoluţionar şi caută să aţâţe o parte a populaţiei împotriva celeilalte, pentru a înlesni astfel victoria lui Kornilov-Kerenski. În loc să-şi îndeplinească obligaţiile directe, socialiştii-revoluţionari de dreapta şi cadeţii au transformat Duma orăşenească într-o arenă de luptă politică împotriva Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor,

soldaţilor şi ţăranilor, împotriva guvernului revoluţionar al păcii, pâinii şi libertăţii.

Cetăţeni ai Petrogradului! Noi, consilierii municipali bolşevici, aleşi de voi, vă aducem la cunoştinţă că socialiştii-revoluţionari de dreapta şi cadeţii au pornit o luptă contrarevoluţionară, au uitat de îndatoririle lor directe şi expun populaţia la foame, război civil şi la vărsări de sânge. Noi, aleşii a 183.000 de cetăţeni, socotim de datoria noastră să aducem la cunoştinţa alegătorilor tot ce se petrece în Duma orăşenească şi declarăm că ne declinăm orice răspundere pentru tristele consecinţe".

Din depărtare se mai auzeau împuşcături răzleţe, dar oraşul era liniştit, rece, parcă istovit de violentele zguduiri prin care trecuse.

În sala Nikolaevski, şedinţa Dumei se apropia de sfârşit. Se părea că şi înverşunarea celor din Dumă se mai potolise. Unul după altul, comisarii relatau despre ocuparea centralei telefonice, despre luptele de stradă, despre cucerirea şcolii Vladimirskoe... „în lupta democraţiei împotriva violenţei şi samavolniciei – spunea Trupp – Duma e de partea democraţiei; în orice caz însă, indiferent cine va învinge, Duma va fi întotdeauna împotriva linşărilor şi a torturilor..."

Cadetul Konovski, un bătrân înalt cu o expresie de cruzime întipărită pe faţă, declară: „Când trupele guvernului legal vor intra în Petrograd, ele vor împuşca pe aceşti insurgenţi şi aceasta nu va însemna linşaj". Proteste în toată sala, chiar şi pe băncile cadeţilor.

În sală domnea o atmosferă de depresiune şi nesiguranţă. Contrarevoluţia era în declin. Comitetul central al partidului socialistrevoluţionar dăduse conducătorilor săi un vot de blam, aripa de stânga domina situaţia. Avksentiev demisionase. Un curier raportă că delegaţia Dumei trimisă să-l întâmpine pe Kerenski la gară fusese arestată. Pe străzi se putea auzi din depărtare – din sud şi sud-vest – bubuitul surd al tunurilor. Kerenski tot nu sosea...

Nu apăruseră decât trei ziare: „Pravda", „Delo

Naroda” şi „Novaia Jizn”. Toate trei consacrau mult spaţiu problemei unui guvern „de coaliţie”. Ziarul socialiştilor-revoluţionari cerea un guvern fără cădeţi şi fără bolşevici. Gorki era optimist; Smolnîi părea să facă

11 – Zece zile care au zguduit lumea concesii. Se contura un guvern pur socialist, format din toate elementele, cu excepţia burgheziei. Dar „Pravda” zeflemisea:

…N-avem nevoie de coaliţie cu «partide» formate în bună parte din grupuri mici de ziarişti care nu au la activul lor decât o reputaţie compromisă şi simpatiile burgheziei şi pe care nu-i mai urmează nici muncitorii, nici ţăranii. Coaliţia noastră, aceea pe care am încheiat-o noi, este coaliţia partidului revoluţionar al proletariatului cu armata revoluţionară şi cu ţărănimea săracă…”

Pe ziduri se putea citi o declaraţie lăudăroasă a Vikjelului care ameninţa cu greva în caz că cele două părţi nu se vor înţelege:

„Din toate aceste rebeliuni şi dezordini, care sfâşie patria, nu vor ieşi învingători nici bolşevicii, nici Comitetul salvării şi nici trupele lui Kerenski; învingători vom fi noi, sindicatul feroviarilor”.

Gărzile roşii nu vor putea să administreze un organism atât de complicat cum sunt căile ferate, iar Guvernul provizoriu s-a dovedit incapabil să păstreze puterea…

„Refuzăm să colaborăm cu orice partid care nu e autorizat… de un guvern susţinut de încrederea întregii democraţii…”

Smolnîi clocotea de activitatea intensă a inepuizabilelor forţe umane.

La sediul sindicatelor, Lozovski m-a prezentat unui delegat al muncitorilor de la calea ferată Nikolaevskaia, care mi-a spus că la ei au avut loc mitinguri uriaşe, la care muncitorii au condamnat acţiunea conducătorilor lor.

„Toată puterea în mâinile Sovietelor! – striga el, bătând cu pumnul în masă.

— Defensiştii din Comitetul central fac jocul lui

Kornilov. Au încercat să trimită o delegaţie la marele cartier general, dar am arestat-o la Minsk… Unitatea noastră a cerut convocarea unui congres general pe întreaga Rusie, dar ei refuză…”

Era deci aceeaşi situaţie ca în Soviete şi în comitetele militare. Una după alta, diferitele organizaţii democratice din Rusia se scindau şi treceau prin transformări profunde. Cooperativele erau sfâşiate de lupte interne; şedinţele Comitetului executiv al deputaţilor de ţărani se sfârşeau cu certuri furtunoase; chiar şi printre cazaci era agitaţie…

La ultimul etaj al fostului institut Smolnîi, Comitetul militarrevoluţionar acţiona energic, fără să-şi slăbească loviturile. Oamenii intrau proaspeţi şi plini de vigoare, erau prinşi de teribilul angrenaj al aparatului revoluţionar şi, după zile şi nopţi, ieşeau extenuaţi, palizi, răguşiţi şi murdari, pentru a se arunca pe jos şi a adormi… Comitetul salvării fusese declarat în afara legii. Teancuri de noi proclamaţii 1 acopereau podeaua.

„… Neavând niciun sprijin nici în garnizoană, nici în rândurile populaţiei muncitoare, complotiştii şi-au pus toată speranţa exclusiv într-o lovitură dată prin surprindere. Planul lor a fost însă descoperit la timp de comisarul fortăreţei Petru şi Pavel, praporşcikul Blagonravov, mulţumită vigilenţei revoluţionare a unui ostaş al Gărzii roşii, al cărui nume urmează să fie stabilit. În centrul complotului a stat aşa-numitul «Comitet pentru salvarea patriei şi a revoluţiei». Comanda trupelor fusese încredinţată colonelului Polkovnikov, ale cărui ordine erau contrasemnate de fostul membru al C.E.C. Goţ, eliberat din închisoare pe cuvânt de onoare…

Aducând cele de mai sus la cunoştinţa populaţiei Petrogradului, Comitetul militar-revoluţionar hotărăşte:

Toate persoanele implicate în complot vor fi arestate şi deferite tribunalelor militare revoluţionare”.

Din Moscova sosiră ştiri că iuncherii şi cazacii încercuiseră Kremlinul, cerând trupelor sovietice să depună armele. Forţele sovietice s-au conformat, dar pe când părăseau Kremlinul au fost atacate şi măcelărite.

Micile detaşamente ale bolşevicilor fuseseră izgonite din centrala telefonică şi cea telegrafică. Centrul oraşului se găsea acum în mâinile iuncherilor… Dar pretutindeni în împrejurimi se adunau noi forţe sovietice. Luptele de stradă creşteau în amploare. Toate încercările de a se ajunge la o înţelegere eşuaseră… De partea Sovietelor erau cei 10.000 de soldaţi ai garnizoanei şi un număr de membri ai Gărzilor roşii; de partea guvernului – 6.000 de iuncheri, 2.500 de cazaci şi 2000 de albgardişti.

Sovietul din Petrograd ţinea şedinţă, iar în camera de alături noul C.E.C. examina decretele şi hotărârile care curgeau într-un şuvoi neîntrerupt de la Consiliul Comisarilor Poporului 2, situat cu un etaj mai sus; au fost astfel examinate: regulile de adoptare şi promulgare a legilor, legea zilei de muncă de opt ore pentru muncitori şi „Bazele sistemului de învăţământ public”, propuse de Lunacearski. La cele două şedinţe nu participau decât vreo câteva sute de oameni, în majoritate înarmaţi. Smolnîi era aproape pustiu, cu excepţia gărzilor care montau mitraliere la ferestre pentru a se putea ţine sub foc flancurile clădirii.

La şedinţa C.E.C. vorbea un delegat al Vikjelului: „Refuzăm să transportăm trupe atât pentru o parte cât şi pentru cealaltă. Am trimis o delegaţie la Kerenski pentru a-i declara că vom tăia liniile de comunicaţii dacă-şi va continua marşul asupra Petrogradului…”

Apoi repetă obişnuita lor propunere de a se convoca o conferinţă a tuturor partidelor socialiste pentru formarea unui nou guvern…

Kamenev răspunse foarte precaut. Bolşevicii vor participa bucuros la o asemenea conferinţă. Esenţialul nu e însă formarea unui asemenea guvern, ci acceptarea programului aprobat de Congresul Sovietelor… C.E.C. a luat în discuţie declaraţia socialiştilor-revoluţionari de stânga şi a social-democraţilor internaţionalişti şi a acceptat propunerea unei reprezentări proporţionale la conferinţă, inclusiv a delegaţilor comitetelor militare şi ai Sovietelor de ţărani… în Sala mare, Troţki relata

evenimentele zilei. „Le-am propus iuncherilor de la şcoala Vladimirskoe să se predea – spunea el.

— Am vrut să evităm vărsarea de sânge. Acum însă, după ce sângele a curs, nu mai există decât o singură cale – lupta fără de cruţare. A crede că am putea învinge prin alte mijloace e o copilărie… A sosit momentul hotărâtor. Toată lumea trebuie să dea ajutor Comitetului militar-revoluţionar şi să comunice unde există stocuri de sârmă ghimpată, de benzină şi arme… Am cucerit puterea, acum trebuie s-o păstrăm”.

Menşevicul Ioffe voi să citească declaraţia partidului său, dar Troţki refuză să admită „o discuţie de principii”.

„Discuţiile noastre se rezolvă pe străzi – exclamă el.

— Pasul hotărâtor a fost făcut. Noi toţi, şi eu în special, ne luăm întreaga răspundere pentru ceea ce se întâmpla…”

Luară apoi cuvântul soldaţi de pe front, de la Gatcina. Un delegat al batalionului de şoc al regimentului 481 artilerie declară: „Când tranşeele vor afla despre cele petrecute vor spune: ăsta e guvernul nostru!” Un iuncher de la şcoala militară din Peterhof povesti că el şi alţi doi refuzaseră să lupte împotriva Sovietelor, iar când tovarăşii săi s-au înapoiat de la apărarea Palatului de Iarnă, l-au numit comisar cu misiunea de a merge la Smolnîi şi a oferi serviciile lor adevăratei revoluţii…

Mereu la tribună, dând ordine, răspunzând la întrebări, Troţki, care se aprindea întotdeauna lesne, luă din nou cuvântul.

„Pentru a zdrobi pe muncitori, soldaţi şi ţărani, mica burghezie e gata să se înţeleagă chiar şi cu dracul în persoană” – spunea el. În ultimele două zile s-au înregistrat multe cazuri de beţie. „Nu beţi, tovarăşi! După ora opt seara nimeni să nu iasă pe străzi, în afară de cei ce sunt de gardă. Toate încăperile în care ar putea fi depozitate băuturi spirtoase trebuie percheziţionate, iar toate spirtoasele distruse3. Nicio cruţare pentru cei care vând vin4…”

Un trimis al Comitetului militar-revoluţionar intră în

sală, chemând pe delegaţii cartierului Vîborg, apoi pe cei de la uzinele „Putilov”. Ambele delegaţii părăsiră în grabă şedinţa.

„Pentru fiecare revoluţionar ucis – spunea Troţki – vom ucide cinci contrarevoluţionari”.

Din nou în oraş. Pe uşile Dumei, luminate ca ziua, intrau o mulţime de oameni. De la parter se auzeau plânsete şi bocete; mulţimea se îmbulzea în faţa afişierului cu lista iuncherilor ucişi în luptele din ziua aceea, sau presupuşi a fi fost ucişi, căci majoritatea morţilor şi-au făcut ulterior apariţia teferi şi sănătoşi… Sus, în sala Aleksandrovski, Comitetul salvării îşi continua şedinţa. Epoleţii roşii cu fireturi de aur ai ofiţerilor îţi luau ochii. împrejur se vedeau feţele bine cunoscute ale intelectualilor menşevici şi socialiştirevoluţionari, ochii duri şi costumele luxoase dar lipsite de gust ale bancherilor şi diplomaţilor, demnitari ai vechiului regim, femei elegant îmbrăcate…

Telefonistele făceau depoziţii. Una după alta se urcau la tribună fete ţipător îmbrăcate, maimuţărind manierele mondene, cu feţele supte şi pantofii scâlciaţi… Erau îmbujorate de bucuria de a fi aplaudate de oamenii „bine” din Petrograd, ofiţeri, bogătaşi, politicieni cunoscuţi. Povesteau tot ce suferiseră cât timp au fost în fjuterea proletariatului şi-şi proclamau loialitatea faţă de tot ce era i vechi, înrădăcinat şi puternic…

În sala Nikolaevski, Duma ţinea din nou şedinţă. Primarul povestea pe un ton optimist că regimentele din Petrograd regretă I acum faptele lor: propaganda şi-a făcut efectul… Veneau şi plecau emisari, aducând ştiri despre faptele îngrozitoare ale bolşevicilor, intervenind pentru salvarea *iuncherilor*, cerând foarte aferaţi deşi chiderea unor anchete… „Bolşevicii – spunea Trupp – vor fi învinşi prin forţa morală, nu prin baionete…”

Pe frontul revoluţionar lucrurile nu stăteau prea bine. Inamicul adusese trenuri blindate, înzestrate cu tunuri. Forţele sovietice, în majoritate muncitori neinstruiţi din Gărzile roşii, erau lipsite de ofiţeri şi n-aveau un plan de acţiune bine stabilit. Numai 5.000 de soldaţi din armata

regulată erau cu ei; restul soldaţilor din garnizoană erau fie ocupaţi cu înăbuşirea rebeliunii iuncherilor şi cu paza oraşului, fie nehotărâţi încă ce să facă. La zece seara, Lenin luă cuvântul la un miting de delegaţi ai regimentelor din oraş, la care se adoptă cu o majoritate zdrobitoare hotărârea de a lupta. A fost ales un comitet alcătuit din 5 soldaţi, care se constitui într-un fel de stat-major, iar în primele ore după miezul nopţii regimentele părăsiră cazărmile în formaţie de luptă... Îndreptându-mă spre casă, i-am văzut trecând pe străzile pustii ale oraşului cucerit, păşind cu pasul cadenţat al unor vechi soldaţi, în perfectă aliniere...

În timpul acesta, la sediul Vikjelului de pe strada Sadovaia se ţinea o conferinţă a tuturor partidelor socialiste pentru formarea unui nou guvern. În numele menşevicilor centrişti, Abramovici spunea că nu trebuie să existe nici învingători, nici învinşi, iar trecutul trebuie uitat... Toate grupările şi partidele de stânga s-au arătat de acord cu el. Vorbind în numele menşevicilor de dreapta, Dan propuse bolşevicilor următoarele condiţii de armistiţiu: Garda roşie va fi dezarmată, iar garnizoana din Petrograd va asculta de ordinele Dumei; trupele lui Kerenski nu vor trage niciun foc şi nu vor aresta pe nimeni; se va forma un guvern alcătuit din reprezentanţi ai tuturor partidelor socialiste, *cu excepţia bolşevicilor*. În numele celor de la Smolnîi, Reazanov şi Kamenev au declarat că un guvern de coaliţie format din toate partidele ar fi acceptabil, dar au protestat împotriva propunerilor lui Dan. În rândurile socialiştilor-revoluţionari părerile erau împărţite, dar Comitetul executiv al Sovietelor de ţărani şi socialiştii-populişti refuzară categoric să colaboreze cu bolşevicii... După certuri înverşunate s-a ales o comisie care să elaboreze un plan acceptabil pentru toată lumea...

Comisia se ciorovăi toată noaptea, toată ziua următoare şi încă o noapte. Se mai făcuse – la 9 noiembrie (27 octombrie) – o asemenea încercare de conciliere, iniţiată de Martov şi Gorki, care eşuase însă. Kerenski se apropia, iar Comitetul salvării desfăşura o activitate

febrilă; atunci aripa dreaptă a menşevicilor, socialiştiirevoluţionari şi socialiştii-populişti au întrerupt brusc tratativele. Acum erau intimidaţi de zdrobirea rebeliunii iuncherilor…

Luni, 12 noiembrie (30 octombrie), a fost o zi de nesiguranţă. Privirile întregii Buşii erau aţintite asupra câmpiei cenuşii din faţa Petrogradului, toate forţele vechii ordini stăteau faţă în faţă cu forţele neorganizate ale ordinii noi, necunoscute. La Moscova se încheiase un armistiţiu; părţile tratau aşteptând desfăşurarea evenimentelor de la Petrograd. Participanţii la Congresul Sovietelor, care plecaseră în grabă până în cele mai îndepărtate colţuri ale Asiei, ajunseseră pe la casele lor, ducând cu dânşii făclia revoluţiei, în întreaga ţară se răspândeau ştiri în legătură cu nemaipomenitele evenimente, răscolind şi scindând oraşe, târguri şi sate îndepărtate. Sovietele şi Comitetele militare-revoluţionare se opuneau Dumelor, zemstvelor şi comisarilor guvernului, Gărzile roşii – celor albe. Se încingeau lupte de stradă, se auzeau discursuri înflăcărate… Rezultatul depindea de ce va spune Petrogradul…

Smolnîi era aproape pustiu, dar Duma era ticsită şi zgomotoasă. Plin de demnitate, bătrânul primar protesta împotriva apelului consilierilor bolşevici.

„Duma nu e un centru al contrarevoluţiei – spunea el cu căldură.

— Duma nu participă la lupta partidelor. Dar într-un moment când în ţară nu există nicio putere legală, administraţia orăşenească e singurul centru de ordine. Acest lucru e recunoscut de populaţia paşnică a oraşului; ambasadele străine nu ţin seamă decât de documentele semnate de primar. Prin însuşi felul său de a gândi, europeanul nu poate admite alt punct de vedere decât acela că administraţia orăşenească e singurul organ în stare să apere interesele cetăţenilor. Oraşul e obligat să acorde ospitalitate tuturor organizaţiilor care vor să profite de această ospitalitate, şi de aceea Duma nu poate să împiedice ca în clădirea ei să fie difuzate ziare, oricare

ar fi ele. Sfera activităţii noastre se extinde, trebuie să căpătăm totală libertate de acţiune, iar drepturile noastre trebuie să fie recunoscute de ambele părţi…

Suntem complet neutri. Când centrala telefonică a fost ocupată de iuncheri, Polkovnikov a dispus tăierea tuturor telefoanelor institutului Smolnîi, dar eu am protestat şi telefoanele au continuat să funcţioneze…”

Râsete ironice de pe băncile bolşevicilor şi reproşuri de De cele ale dreptei.

„Şi totuşi – continuă Şteider – bolşevicii ne consideră contrarevoluţionari şi ne denunţă ca atare populaţiei. Ei ne lipsesc de mijloacele noastre de transport, luându-ne ultimele autocamioane. Nu va fi vina noastră dacă din această cauză vom avea foamete în oraş. Protestele nu ajută la nimic…”

Koibozev, membru bolşevic al consiliului municipal, îşi exprimă îndoiala că Comitetul militar-revoluţionar ar fi rechiziţionat autocamioanele municipale. Şi chiar de ar fi aşa, a fost probabil acţiunea unui individ neautorizat, comisă sub imperiul unei necesităţi de extremă urgenţă.

„Primarul – continuă el – ne spune că nu avem dreptul să transformăm Duma într-o adunare politică. Dar tot ce vorbesc aici menşevicii şi socialiştii-revoluţionari nu e decât propagandă de partid, iar în faţa uşilor Dumei ei difuzează gazetele lor ilegale: «Iskra», «Soldatski Golos» şi «Raboceala Gazeta», care toate atâta la insurecţie. Ce aţi spune dacă şi noi, bolşevicii, am începe să ne difuzăm aici ziarele? Dar noi nu vom face acest lucru, căci noi respectăm Duma. Noi nu atentăm şi nici nu intenţionăm să atentăm la autoadministrarea oraşului. Dar din moment ce dv. vă adresaţi populaţiei cu apeluri, avem şi noi dreptul să facem acelaşi lucru…”

După el se urcă la tribună cadetul Şingarev, care declară că nu se poate găsi un limbaj comun cu oameni care ar trebui trimişi în faţa procurorului şi judecaţi pentru trădare… El propuse din nou ca toţi consilierii bolşevici să fie excluşi din Dumă. Această propunere a fost însă respinsă, deoarece acestor consilieri nu li se putea aduce

personal nicio învinuire şi se ştia că ei lucraseră activ în instituţiile municipale.

Doi menşevici-internaţionalişti declarară apoi că apelul consilierilor bolşevici e o aţâţare directă la pogrom. „Dacă toţi cei ce sunt împotriva bolşevicilor sunt contrarevoluţionari – spunea Pinkevici –, nu mai ştiu care e deosebirea dintre revoluţie şi anarhie… Bolşevicii se sprijină pe pasiunile maselor dezlănţuite; noi nu dispunem decât de forţa morală. Vom protesta împotriva masacrelor şi a actelor de violenţă comise de ambele părţi, deoarece scopul nostru este de a găsi o soluţie paşnică…”

„Proclamaţia afişată pe străzi sub titlul «La stâlpul infamiei», care cheamă poporul să-i nimicească pe menşevici şi pe socialiştiirevoluţionari – spunea Nazariev –, e o crimă de care voi, bolşevicii, nu vă veţi putea spăla niciodată. Ororile de ieri nu sunt decât prologul a ceea ce se pregăteşte prin astfel de proclamaţii… Am încercat tot timpul să vă împac cu celelalte partide, dar acum nu mai am pentru voi decât dispreţ!”

Consilierii bolşevici au sărit în picioare, protestând cu indignare. împotriva lor urlau voci răguşite, clocotind de ură. Adversarii îi ameninţau cu gesturi furibunde…

Ieşind din sală am dat de inginerul-şef al oraşului, menşevicul Gomberg, şi de trei-patru reporteri. Toţi erau foarte bine dispuşi.

„Nu vedeţi? – spuneau ei.

— Laşii ăştia se tem de noi. N-au curajul să aresteze Duma! Comitetul lor militar-revoluţionar nu va îndrăzni să trimită aici un comisar. Am văzut azi la un colţ al străzii Sadovaia un muncitor din Garda roşie încercând să împiedice un vânzător de ziare să vândă «Soldatski Golos»… Băiatul îi râdea în nas, iar mulţimea voia să-l linşeze pe bandit. Acum totul nu mai e decât o chestie de ore. Chiar dacă n-ar veni Kerenski, oricum ăştia n-au oameni în stare să guverneze. Mi s-a povestit că la Smolnîi se bat între ei!”

Un prieten al meu – socialist-revoluţionar – mă luă de o parte. „Ştiu unde se ascunde Comitetul salvării. Vrei să

mergi şi să vorbeşti cu ei?…”

Era pe înserate. Oraşul îşi reluase viaţa normală: obloanele erau ridicate, pe străzi era lumină şi o mulţime compactă de oameni se plimbau alene, discutând.

Pe bulevardul Nevski nr. 86 am intrat, printr-un gang, într-o curte înconjurată de clădiri înalte. La uşa apartamentului 229 prietenul meu bătu într-un fel anumit. Zgomot de paşi, o uşă trântită pe undeva şi apoi uşa apartamentului se crăpă şi apăru un chip de femeie. După ce ne cercetă fugitiv, ne lăsă să intrăm; era o femeie între două vârste, cu faţa blândă… Kiril – strigă ea –, e în regulă!” Pe masa din sufragerie era un samovar aburind şi farfurii cu pâine şi scrumbie. De după o perdea se ivi un om în uniformă de ofiţer, iar dintr-un dulap apăru altul în haine de muncitor. Erau încântaţi să stea de vorbă cu un reporter american. Amândoi spuneau, nu fără o oarecare satisfacţie, că ar fi desigur împuşcaţi dacă i-ar găsi bolşevicii. Nu voiau să-mi comunice numele lor, dar amândoi erau socialişti-revoluţionari…

„De ce publicaţi în ziarele voastre minciuni gogonate?” – i-am întrebat eu.

Fără nicio supărare, ofiţerul îmi răspunse: „Ce putem face? (Ridică din umeri.) Trebuie să admiteţi că e necesar să creăm o anumită stare de spirit în sânul poporului…”

Celălalt îl întrerupse. „Tot ceea ce fac bolşevicii nu e decât o aventură! N-au intelectuali. Ministerele nu vor lucra… Rusia nu e un oraş, ci o ţară întreagă… Ne-am dat seama că bolşevicii nu se pot menţine decât câteva zile, şi de aceea ne-am hotărât să sprijinim cea mai puternică dintre forţele ce li se împotrivesc – pe Kerenski – şi să ajutăm la restabilirea ordinii”.

„Toate-s bune şi frumoase – le-am spus eu –, dar de ce vă aliaţi cu cadeţii?”

Pseudomuncitorul începu să râdă cu francheţă. „Adevărul e că în momentul de faţă masa poporului îi urmează pe bolşevici. Noi n-avem partizani – cel puţin deocamdată. Nu putem mobiliza nici măcar o mina de soldaţi. Arme nu avem… Dintr-un punct de vedere,

bolşevicii au dreptate: astăzi nu există în Rusia decât două partide cât de cât puternice: bolşevicii şi reacţionarii care se ascund toţi sub aripa proteguitoare a cadeţilor. Aceştia din urmă cred că ei ne folosesc pe noi, în realitate însă noi îi folosim pe ei. După ce-i vom zdrobi pe bolşevici, ne vom întoarce împotriva cadeţilor…”

„Vor fi admişi bolşevicii să participe la noul guvern?”

Se scărpină după ceafă. „E o problemă complicată. Desigur, dacă nu vor fi admişi vor reîncepe probabil toată acţiunea. Au în orice caz o şansă de a juca rolul de arbitri în Adunarea constituantă, dacă în general se va mai întruni o Constituantă”.

„Şi apoi – continuă ofiţerul – se va pune în acest caz, şi din aceleaşi motive, problema participării cadeţilor la noul guvern. Dv. ştiţi că de fapt cadeţii nu doresc Adunarea constituantă, deoarece vor să-i distrugă pe bolşevici acum”. Dădu din cap. „Pentru noi, ruşii, politica nu e un lucru uşor. Voi, americanii, sunteţi politicieni din naştere, toată viaţa aţi făcut politică. La noi, ştiţi prea bine că se face politică de mai puţin de un an!…”

„Ce părere aveţi despre Kerenski?” – i-am întrebat eu.

„Kerenski e vinovat de toate păcatele Guvernului provizoriu – răspunse celălalt. – El ne-a obligat să acceptăm coaliţia cu burghezia. Dacă ar fi demisionat, aşa cum ameninţase, am fi avut o nouă criză de guvern numai cu patru luni înainte de întrunirea Adunării constituante, şi acest lucru am vrut să-l evităm”.

„Dar nu s-a ajuns tot acolo?”

„Da, dar de unde era să ştim? Ne-au tras pe sfoară toţi aceşti Kerenski şi Avksentievi. Goţ e ceva mai radical. Personal, îl susţin pe Cernov, care e un adevărat revoluţionar… De altfel, Lenin a trimis chiar azi vorbă că n-ar avea obiecţiuni ca Cernov să intre în guvern.

Şi noi voiam să scăpăm de guvernul Kerenski, dar socoteam că e mai bine să aşteptăm Adunarea constituantă… La începutul acţiunii eu eram pentru bolşevici, dar Comitetul central al partidului meu a votat în

unanimitate împotriva lor. Ce puteam să fac? E o chestiune de disciplină de partid…

Într-o săptămână guvernul bolşevic se va destrăma. Dacă socialiştii-revoluţionari ar putea sta de o parte şi aştepta, guvernul le-ar pica în mâini fără niciun efort. Dar dacă o să aşteptăm o săptămână, ţara va fi atât de dezorganizată, încât imperialiştii germani vor obţine victoria. De aceea am început insurecţia numai cu două regimente de soldaţi care au promis să ne susţină. În cele din urmă şi acestea s-au întors împotriva noastră… Ne-au rămas doar iuncherii…”

„Ce vor face cazacii?”

Ofiţerul oftă. „Nu s-au mişcat. La început spuneau că vor porni dacă vor fi sprijiniţi de infanterie. Mai spuneau că în trupele lui Kerenski sunt oricum cazaci şi că ei au făcut ce au avut de făcut… Pe urmă au început să spună că ei au fost întotdeauna acuzaţi de a fi duşmanii tradiţionali ai democraţiei… Până la sfârşit au declarat: «bolşevicii promit să nu ne ia pământul. Nu-i niciun pericol pentru noi. Rămânem neutri»”.

În tot timpul conversaţiei intrau şi ieşeau într-una oameni, în majoritate ofiţeri cu epoleţii scoşi. îi puteam vedea în hol şi-i auzeam vorbind cu aprindere, dar în şoaptă. Din când în când zăream îndărătul unei portiere o uşă întredeschisă care dădea în baie, unde un ofiţer masiv, în uniformă de colonel, şedea pe toaletă şi scria ceva pe un bloc pe care-l ţinea pe genunchi. Era colonelul Polkovnikov, fostul comandant al Petrogradului, pentru a cărui arestata Comitetul militar-revoluţionar ar fi dat o avere.

„Programul nostru? – spunea ofiţerul.

— Iată-l! Pământul va trebui dat comitetelor agrare. Muncitorii vor participa din plin la controlul asupra producţiei. Un program hotărât de pace, dar nu un ultimatum adresat întregii lumi. cum au făcut bolşevicii. Bolşevicii nu-şi vor putea ţine promisiunile nici chiar în interiorul ţării. Nu-i vom lăsa noi… Ne-au furat programul agrar pentru a-şi asigura sprijinul ţăranilor. Nu e cinstit.

Dacă ar fi aşteptat până la Adunarea constituantă…”

„Lasă acum Adunarea constituantă! – îl întrerupse celălalt.

— Dacă bolşevicii vor să instaureze la noi un stat socialist, nu vom putea în niciun caz colabora cu ei! Kerenski a făcut o mare greşeală. El a dezvăluit bolşevicilor intenţiile sale anunţând în Consiliul Republicii că dăduse ordinul să-i aresteze…”

„Şi acum ce aveţi de gând să faceţi?” – îi întrebai eu.

Cei doi se uitau unul la altul. „Veţi afla peste câteva zile… Dacă vom avea suficiente trupe de pe front de partea noastră, nu vom încheia niciun acord cu bolşevicii. De nu, vom fi poate nevoiţi să facem acest lucru…”

Ieşind din nou pe Nevski, am sărit pe scara unui tramvai arhiplin, a cărui platformă se lăsase în jos sub greutatea oamenilor, încât atingea pavajul. Tramvaiul se târa cu încetineală pe lungul drum până la Smolnîi.

Meşkovski, un omuleţ curăţel îmbrăcat, trecea îngrijorat pe coridoare. Ne-a spus că greva din ministere începe să se facă resimţită. Astfel, de pildă, Consiliul Comisarilor Poporului promisese să publice tratatele secrete, dar Neratov, care conducea cancelaria ministerului, dispăruse luând şi tratatele cu el. Se spune că ar fi ascunse la ambasada engleză. Cel mai grav lucru era însă greva băncilor. „Fără bani – spunea Menjiński – nu putem face nimic. Salariile lucrătorilor de la calea ferată şi ale funcţionarilor de la poştă şi telefon trebuie plătite… Băncile nu lucrează; iar Banca de stat, care deţine cheia situaţiei, e şi ea închisă. Toţi funcţionarii de bancă din Rusia au fost mituiţi să înceteze lucrul…

Lenin a dat însă ordin să se dinamiteze tezaurul Băncii de stat şi chiar acum s-a emis un decret prin care băncile particulare sunt obligate să reia mâine activitatea. În caz contrar, le vom deschide noi!”

Sovietul din Petrograd era în plină activitate. Am găsit sala plină de oameni înarmaţi. Troţki prezenta un raport.

„Cazacii se retrag de la Krasnoe Selo (Aclamaţii

puternice şi entuziaste). Dar bătălia abia începe. La Pulkovo se dau lupte grele. Toate forţele disponibile trebuie urgent trimise acolo…

Din Moscova avem veşti proaste. Kremlinul e în mina iuncherilor şi muncitorii nu dispun decât de puţine arme. Rezultatul depinde de Petrograd.

Pe front, decretul asupra pământului şi cel asupra păcii stârnesc mare entuziasm. Kerenski răspândeşte în tranşee tot felul de gogoriţe. Se povesteşte că Petrogradul e în flăcări şi în sânge, că bolşevicii masacrează femei şi copii. Dar nimeni nu-l crede…

Crucişătoarele «Oleg», «Aurora» şi «Respublika» sunt ancorate pe Neva şi au tunurile îndreptate spre căile care duc spre oraş…”

„De ce nu eşti acolo unde se bat ostaşii din Gârzilé roşii?” – strigă o voce aspră.

„Plec într-acolo imediat” – răspunse Troţki şi coborî de pe estradă. Faţa îi era mai palidă decât de obicei. Însoţit de prieteni devotaţi, părăsi sala printr-unul din gangurile laterale şi se urcă grăbit în automobilul care-l aştepta afară.

Vorbea acum Kamenev, expunând cum s-a desfăşurat conferinţa de conciliere. Condiţiile de armistiţiu propuse de menşevici fuseseră respinse cu dispreţ. Până şi unele secţii ale sindicatului feroviarilor votaseră contra…

„Acum, când am cucerit puterea şi întreaga Rusie ne urmează

— Declară el –, ei ridică pretenţii foarte modeste: 1) să cedăm puterea, 2) să-i facem pe soldaţi să continue războiul şi 3) să-i facem pe ţărani să uite de pământ…”

Lenin apăru pentru un scurt timp la tribună răspunzând acuzaţiilor aduse de socialiştii-revoluţionari:

„Ei ne acuză că le-am fi furat programul agrar. Dacă-i aşa, trebuie să le fim recunoscători. E un program destul de bun pentru noi…”

Adunarea îşi continuă lucrările. Un conducător după altul se urca la tribună explicând, îndemnând la acţiune, demonstrând. Soldat după soldat, muncitor după muncitor

se ridicau pentru a-şi spune gândurile şi păsurile… Asistenţa era în necontenită fluctuaţie: se schimba şi se reînnoia întruna. La răstimpuri, în sală intrau oameni strigând că membrii cutărui detaşament trebuie să plece pe front. Le luau locul alţii, care-şi terminaseră schimbul, răniţi sau veniţi la Smolnîi după arme şi echipament…

Era aproape trei dimineaţa când am părăsit sala. În momentul acela coborî în fugă Goltman de la Comitetul militar-revoluţionar. Era transfigurat.

„Totul e în perfectă regulă! – strigă el, strângându-mi mâinile.

— O telegramă de pe front. Kerenski a fost zdrobit. Citeşte!…”

Îmi întinse o foaie de hârtie scrisă în grabă cu creionul şi, văzând că nu o pot descifra, mi-o citi cu glas tare:

„Pulkovo. Statul-major. Orele 2 şi 10 noaptea.

Noaptea de 30 spre 31 octombrie va intra în istorie. Încercarea lui Kerenski de a aduce trupe contrarevoluţionare în capitală a primit o ripostă hotărâtoare. Kerenski se retrage, noi înaintăm. Soldaţii, matrozii şi muncitorii din Petrograd au arătat că pot şi vor să impună cu arma în mână voinţa şi puterea democraţiei. Burghezia s-a străduit să izoleze armata revoluţiei, Kerenski a încercat să o frângă cu forţa cazacilor. Ambele tentative au suferit un jalnic eşec.

Măreaţa idee a dominaţiei democraţiei muncitoreşti şi ţărăneşti a cimentat rândurile armatei şi i-a călit voinţa. Întreaga ţară va fi de-acum înainte convinsă că Puterea sovietică nu e un fenomen trecător, ci o realitate indestructibilă – dominaţia muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor. Riposta dată lui Kerenski e o ripostă data moşierilor, burgheziei, kornilovi ştilor. Riposta dată lui Kerenski e afirmarea dreptului poporului la o viaţă paşnică şi liberă, la pământ, pâine şi putere. Prin eroica sa lovitură, detaşamentul din Pulkovo a consolidat revoluţia muncitorească şi ţărănească. Trecutul nu se mai întoarce. Vor mai fi lupte, obstacole şi jertfel Dar calea e liberă şi

victoria asigurată.

Rusia revoluţionară şi Puterea sovietică au tot dreptul să fie mândre de detaşamentul din Pulkovo de sub comanda colonelului Valden. Vom păstra veşnic amintirea celor căzuţi! Slavă luptătorilor revoluţiei, soldaţilor şi ofiţerilor credincioşi poporului!

Trăiască Rusia revoluţionară, populară, socialistă!

În numele Consiliului Comisarilor Poporului, L. Troţki".

Mergând spre casă prin piaţa Znamenskaia am văzut în faţa gării Nikolaevski o mulţime neobişnuită. Erau acolo câteva mii de matrozi înarmaţi cu puşti.

De pe scările clădirii, un membru al Vikjelului polemiza cu ei:

„Tovarăşi, nu vă putem transporta la Moscova. Noi suntem neutri. Nu transportăm trupe pentru niciuna din părţi. Nu vă putem duce la Moscova, unde e acum un groaznic război civil".

Întreaga piaţă clocotea de indignare; matrozii începură să înainteze. Deodată în clădirea gării se deschise larg o altă uşă şi apărură doi-trei frânari, un fochist şi încă cineva.

„Pe aici, tovarăşi! – strigă unul din ei.

— O să vă ducem la Moscova – şi chiar la Vladivostok, dacă vreţi! Trăiască revoluţia!"

CAPITOLUL IX

VICTORIA

ORDIN NR. 1

Către unităţile detaşamentului din Pulkovo.

31 octombrie 1917[51], orele 9 şi 38 „de minute

„După o luptă cruntă, unităţile detaşamentului din Pulkovo au repurtat o victorie deplină asupra forţelor contrarevoluţiei, care şi-au părăsit în dezordine poziţiile şi se retrag, la adăpostul oraşului Ţarskoe Selo, în direcţia Pavlovskoe II şi Gatcina.

În înaintarea lor, unităţile noastre au ocupat extremitatea de nord-est a oraşului Ţarskoe Selo şi staţia

51 - stil vechi. - Nota Trad.

Aleksandrovskaia. Pe flancul nostru drept se afla detaşamentul din Kolpino, iar pe cel stâng – detaşamentul din Krasnoe Selo.

Ordon detaşamentului din Pulkovo să ocupe Ţarskoe Selo şi să întărească toate căile care duc la acest oraş, în special cele dinspre Gatcina.

Să continue apoi înaintarea, să ocupe Pavlovskoe, să-l întărească dinspre sud şi să ocupe calea ferată până la staţia Dno.

Detaşamentul va lua toate măsurile pentru întărirea poziţiilor cucerite, săpând tranşee şi efectuând alte lucrări de apărare.

Detaşamentul va ţine legătură strânsă cu detaşamentele din Kolpino şi Krasnoe Selo, precum şi cu statul-major al comandantului apărării Petrogradului.

Comandantul trupelor care luptă împotriva detaşamentelor contrarevoluţionare ale lui Kerenski, locotenent-colonel *Muraviev*".

Marţi dimineaţa. Ce se întâmplase? Numai cu două zile înainte, în jurul Petrogradului rătăceau detaşamente lipsite de conducere, fără hrană, fără artilerie, fără un plan de acţiune. Ce sudase această masă neorganizată şi nedisciplinată de gardişti roşii şi de soldaţi fără ofiţeri într-o armată ce asculta de ordinele comandamentului ales de ea, capabilă să înfrunte şi să frângă asaltul tunurilor şi al cavaleriei cazace? 1

Un popor răsculat are un fel al său de a revizui orice tipic militar. N-au fost încă uitate armatele zdrenţuite ale revoluţiei franceze care au învins la Valmv şi la Weissembourg[52]. împotriva forţelor sovietice s-au unit iuncherii, cazacii, moşierii, nobilimea, sutele negre, în spatele cărora se profilau ţarul, ohrana şi minele din

52 Autorul se referă la bătălia istorică de la Valmy din 20 septembrie 1792. cînd detaşamentele de voluntari ale armatei revoluţionare franceze au zdrobit trupele prusiene care înaintau spre Paris şi le-au silit să se retragă. în bătălia de la Weissembourg din 1794 trupele revoluţionare franceze, comandate de fapt de Saint-Just, au bătut armata austriacă, respingînd-o dincolo de graniţele Franţei. - Nota Red.

Siberia; şi mai era şi teribila ameninţare a nemţilor… Victoria însemna – pentru a folosi cuvintele lui Carlyle – „o Apoteoză şi o Epocă de aur fără sfârşit”.

Duminică noaptea, după ce comisarii Comitetului militar-revoluţionar s-au întors desperaţi de pe front, garnizoana Petrogradului a ales un comitet din cinci persoane – statul său major de luptă –, trei soldaţi şi doi ofiţeri, oameni siguri, străini de orice înrâurire contrarevoluţionară. Comanda i-a fost încredinţată colonelului Muraviev, fost partizan al „războiului până la victoria finală”, om capabil, dar care trebuia supravegheat foarte îndeaproape. La Kolpino, Obuhovo, Pulkovo şi Krasnoe Selo s-au format detaşamente provizorii. Ele creşteau pe măsură ce soseau grupele care rătăciseră prin împrejurimi: soldaţi, matrozi şi gardişti roşii, părţi de regimente, infanterie, cavalerie, artilerie şi câteva care blindate.

Când se lumină de zi apărură patrulele cazacilor lui Kerenski. S-au tras focuri de puşcă, au răsunat somaţii de predare. Deasupra câmpiei, aerul rece se umplu de vuietul bătăliei, ajungând până la urechile grupurilor răzleţe, care, în aşteptarea luptei, se încălzeau în jurul focurilor… începuse deci! Toţi alergară spre locul bătăliei, iar detaşamentele de muncitori care ieşeau din oraş pe principalele şosele îşi grăbiră pasul… Şi astfel din toate părţile mase de oameni cuprinşi de mânie se îndreptau spre punctele atacate de inamic, unde comisarii îi întâmpinau, le indicau poziţiile pe care trebuiau să le ocupe şi le spuneau ce aveau de făcut. Era bătălia *lor*, pentru lumea *lor*; ofiţerii care îi comandau erau aleşi de *ei*. În acel moment toate voinţele multiple şi eterogene se contopiră într-o singură voinţă…

Cei care au participat la această bătălie mi-au descris cum matrozii luptau până la ultimul cartuş, iar apoi porneau atacul la baionetă; cum muncitorii, oameni fără nicio instrucţie militară, se năpusteau asupra cazacilor, smulgându-i de pe cai, cum mase de luptători, care în întuneric se strânseseră nu se ştie de unde pe câmpul de

luptă, curgeau în valuri uriaşe copleşindu-l pe inamic… Luni, către miezul nopţii, cazacii au cedat şi au luat-o la fugă, părăsindu-şi artileria. Armata proletară porni înainte pe un front larg, neregulat, pătrunzând în Ţarskoe Selo înainte ca inamicul să fi putut distruge marea staţiune de radioemisiune, de unde comisarii trimişi de Smolnîi transmiteau acum în toată lumea imnuri de triumf…

„Către toate Sovietele de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor

La 30 octombrie, în lupta înverşunată de la Ţarskoe Selo, armata revoluţionară a zdrobit trupele contrarevoluţionare ale lui Kerenski şi Kornilov.

În numele guvernului revoluţionar cer tuturor regimentelor din subordinea mea să respingă pe duşmanii democraţiei revoluţionare şi să ia toate măsurile necesare pentru a-l prinde pe Kerenski şi pentru a împiedica în viitor asemenea aventuri care pun în periccl cuceririle revoluţiei şi triumful proletariatului.

Trăiască armata revoluţionară!

Muraviev”.

Veşti din provincie…

La Sevastopol, Sovietul loca! a preluat puterea; un miting uriaş al matrozilor de pe navele de război ancorate în port i-a forţat pe ofiţeri să jure solemn credinţă noului guvern. La Nijni Novgorod, administraţia e în mâinile Sovietelor. De la Kazan a sosit vestea că se dau lupte de stradă. Iuncheri şi o brigadă de artilerie luptă împotriva garnizoanei bolşevice…

La Moscova au reînceput lupte înverşunate. Iuncherii şi albgardiştii ţin în mâinile lor Kremlinul şi centrul oraşului, dar sunt atacaţi din toate părţile de trupele Comitetului militar-revoluţionar… Artileria sovietică bombardează din piaţa Skobelev clădirea Dumei orăşeneşti, comandamentul oraşului şi hotelul „Metropol”. Pe străzile Tverskaia şi Nikitskaia pietrele de pavaj au fost scoase pentru a servi la construirea tranşeelor şi a baricadelor. Cartierul băncilor şi al marilor case de comerţ e ţinut sub focul mitralierelor. Lumina electrică e

întreruptă, telefoanele nu funcţionează; populaţia bure gheză se ascunde prin pivniţe... Ultimul buletin anunţă că Comitetul militar-revoluţionar a dat un ultimatum Comitetului securităţii publice[53], cerând imediata capitulare a Kremlinului şi avertizând că, în caz contrar, acesta va fi bombardat.

„Să bombardeze Kremlinul? – se indigna omul de pe stradă.

— Nu vor îndrăzni!”

Văpaia războiului civil izbucnise peste tot, de la Vologda până la Cita, în îndepărtata Siberie, de la Pskov până la Sevastopol pe Marea Neagră, în marile oraşe şi în cele mai mici sate. Din mii de fabrici şi uzine, de la obştii ţărăneşti, de la regimente şi armate, de pe vapoarele ce navigau pe oceane soseau la Petrograd saluturi adresate guvernului poporului.

Guvernul căzăcesc din Novocerkassk telegrafie lui Kerenski: „Guvernul oştii de pe Don invită Guvernul provizoriu şi pe membrii Consiliului Republicii Ruse să vină, clacă e cu putinţă, la Nococerkassk, unde poate fi organizată lupta împotriva bolşevicilor...”

Şi în Finlanda situaţia e încordată. Sovietul din Helsingfors şi Comitetul central al flotei baltice au proclamat starea de asediu, declarând că orice încercare de a împiedica acţiunea forţelor bolşevice şi orice rezistenţă armată împotriva dispoziţiilor acestora vor fi reprimate cu asprime. În acelaşi timp, sindicatul feroviarilor finlandezi cheamă la grevă generală, cerând să se pună în aplicare legile votate în iunie 1917 de seimul socialist, dizolvat de Kerenski...

Dis-de-dimineaţă m-am dus la Smolnîi. Mergând pe trotuarul de lemn de la poarta exterioară spre clădire, am văzut căzând din cerul plumburiu fulgi de zăpadă firavi şi şovăitori. „Zăpadă! – strigă vesel santinela de la uşa de intrare. – Bravo!” în interior lungile coridoare întunecoase şi camerele neîncălzite păreau pustii. Nicăieri nici cea mai

53 Comitetul securităţii publice a fost în octombrie 1917 principalul centru al contrarevoluţiei din Moscova. - Nota Red.

mică mişcare. Deodată auzii un zgomot ciudat şi confuz. Privind în fur, am văzut dormind pe jos, de-a lungul pereţilor, oameni. Muncitori şi soldaţi nespălaţi, nepieptănaţi, neraşi, plini de noroi, stăteau întinşi câte unul sau în grupuri. La prima vedere păreau morţi. Câţiva aveau bandaje rudimentare şi însângerate. Lângă ei – arme şi cartuşiere… Erau ostaşi ai armatei victorioase a proletariatului!

În camera unde se afla bufetul, la etaj, dormea atâta lume, că abia puteam trece prin încăpere. Aerul era insuportabil. Pe tejghea, un samovar turtit, stins, şi o mulţime de pahare cu resturi de ceai. Tot acolo era aruncat un exemplar al ultimului buletin al Comitetului militar-revoluţionar. Contrapagina era acoperită de un scris neîndemânatic: înainte de a se culca un soldat scrisese un fel de panegiric în memoria tovarăşilor săi căzuţi în lupta împotriva lui Kerenski. Literele erau pătate de ceva ce părea a fi lacrimi…

Aleksei Vinogradov D. Moskvin S. Stolbikov A. Voskresenski D. Leoński D. Preobrajenski V. Laidański M. Bercikov

Toţi aceşti oameni au fost înrolaţi la 15 noiembrie 1916; n-au rămas în viaţă decât trei:

Mihail Bercikov Aleksei Voskresenski Dmitri Leoński

*

*[54]

Slavă eternă şi pace Celor ce-n lupt-au căzut 1 Vulturi cu inimi tenace, Mândri prin viaţ-aţi trecut!…

Singur Comitetul militar-revoluţionar mai lucra fără o clipă de răgaz. Ieşind dintr-o odaie din fund, Skrâpnik îmi povesti că Goţ a fost arestat, dar încă neagă categoric că ar fi semnat proclamaţia Comitetului salvării, aşa cum a

54l uţionare. Rezoluţia sublinia că „nu se poate renunţa la un guvern pur bolşevic fără a trăda lozinca : întreaga putere Sovietelor", din moment ce Congresul general al Sovietelor din Rusia a încredinţat acestui guvern puterea. Declaraţia lui Kamenev, reprodusă mai sus, nu exprimă deci starea de spirit a bolşevicilor, ci a acelui mic grup oportunist din C.C. care considera imposibilă o revoluţie socialistă în Rusia. - Nota Red.

făcut Avksentiev. Comitetul salvării se dezicea de propriul său apel către garnizoană. Skrâpnik adăugă că mai există nemulţumiri în sânul anumitor regimente; astfel, regimentul Volînski refuzase să lupte împotriva lui Kerenski.

La Gatcina existau câteva detaşamente de trupe „neutre" comandate de Cernov, care încerca să-l convingă pe Kerenski să înceteze ofensiva împotriva Petrogradului.

Skrâpnik râse. „Acum nu mai poate fi vorba de niciun fel de «neutri». Am învins!" Chipul său aspru şi bărbos ardea de o exaltare aproape religioasă. „Mai bine de şaizeci de delegaţi au sosit de pe front pentru a ne asigura de sprijinul tuturor armatelor. Nu* mai de la trupele de pe frontul român nu avem nicio veste. Comitetele militare împiedică difuzarea ziarelor din Petrograd, dar am organizat acum un serviciu regulat de curieri..."

Jos, în hol, l-am întâlnit pe Kamenev, care venea de la şedinţa conferinţei pentru formarea unui nou guvern, şedinţă care ţinuse toată noaptea. Era extenuat, dar mulţumit. „Socialiştii-revoluţionari înclină acum să ne admită în noul guvern – îmi spuse el.

— Grupările de dreapta sunt speriate de tribunalele revoluţionare. Au cam intrat în panică şi cer, ca o condiţie preliminară, dizolvarea tribunalelor... Am acceptat propunerea Vikjelului de a forma un guvern socialist omogen şi acum se elaborează proiectul. Îţi dai seama, desigur, că toate astea sunt consecinţa victoriei noastre. Când eram într-o situaţie critică nu voiau să ne primească în guvern; acum: toţi sunt pentru o înţelegere cu Sovietele... Ceea ce ne trebuie e de victorie cu adevărat decisivă. Kerenski cere armistiţiu, dar îl vom sili să capituleze..." 2

Aceasta era starea de spirit a conducătorilor bolşevici. Unui ziarist străin care-l întrebase pe Troţki ce declaraţie are de făcut opiniei publice mondiale, acesta îi răspunse: „În momentul de faţă, singura declaraţie posibilă e cea pe care o facem prin gura tunurilor noastre".

Îndărătul acestui entuziasm stârnit de victorie se

simţea însă o nelinişte vădită. În loc să redeschidă băncile, aşa cum ordonase Comitetul militar-revoluţionar, sindicatul funcţionarilor de bancă ţinuse o întrunire la care greva fusese oficial declarată. Smolnîi ceruse Băncii de stat circa 35.000.000 de ruble, dar casierul închisese tezaurul şi nu făcea plăţi decât reprezentanţilor Guvernului provizoriu. Contrarevoluţionarii foloseau Banca de stat ca o armă politică. Când Vikjel, de pildă, ceru bani pentru a plăti salariile muncitorilor şi funcţionarilor de la căile ferate de stat, i s-a răspuns: „Să se adreseze la Smolnîi…”

M-am dus la Banca de stat să-l văd pe noul comisar Petrovici, un bolşevic ucrainean cu părul roşu, încerca să pună ordine în haosul lăsat de funcţionarii grevişti. În toate încăperile uriaşei clădiri lucrau funcţionari voluntari: muncitori, soldaţi şi matrozi. Asudau de intensitatea efortului ce li se cerea şi studiau cu ui) aer perplex impunătoarele registre…

Clădirea Dumei era plină de oameni. Se mai observau cazuri izolate de atacuri provocatoare la adresa noului guvern, dar acestea erau rare. Comitetul agrar central se adresase ţăranilor, invitându-i: să nu recunoască decretul asupra pământului votat de Congresul general al Sovietelor, deoarece va stârni tulburări şi război civil. Primarul Şteider anunţă că în urma insurecţiei bolşevice, alegerile pentru Adunarea constituantă vor trebui amânate fără termen.

Două probleme păreau să precumpănească în conştiinţa oamenilor îngroziţi de atrocitatea războiului civil: prima – încetarea vărsării de sânge 3, a doua – formarea unui nou guvern. Nu se mai vorbea despre „distrugerea bolşevicilor” şi foarte puţini cereau acum excluderea lor din guvern. Numai socialiştii-populişti şi Sovietele de ţărani se mai menţineau pe această poziţie. Până şi Comitetul central al armatei, care funcţiona la marele cartier general şi care era cel mai înveterat duşman al celor de la Smolnîi, telefonă din Moghilev: „Dacă pentru constituirea noului guvern e necesar să se

ajungă la un acord cu bolşevicii, suntem de acord să fie admişi în guvern, *ca minoritate*”.

Comentând cu ironie apelurile lui Kerenski la „sentimentele umanitare”, „Pravda” publică telegrama trimisă de acesta Comitetului salvării:

„Conform propunerii făcute de Comitetul salvării şi de toate organizaţiile democratice care s-au grupat în jurul lui, am sistat operaţiile împotriva trupelor rebele şi am delegat pe Stankevici, comisar ataşat pe lângă comandamentul suprem, să înceapă tratative. Luaţi măsuri pentru preîntâmpinarea inutilei vărsări de sânge…” Vikjel lansase în toată Rusia următoarea telegramă: „Conferinţa ţinută de sindicatul feroviarilor din Rusia cu reprezentanţii celor două părţi adverse şi ai organizaţiilor care s-au i pronunţat pentru acord respinge folosirea terorii politice în războiul civil în SDecial între diversele grupări ale democraţiei revoluţionare şi declară că în momentul de faţă folosirea unei asemenea terori de către una din părţi împotriva celeilalte contravine – oricare ar fi forma pe care ar îmbrăca-o – ideii şi ţelului tratativelor…”

Conferinţa a trimis delegaţi pe front, la Gatcina. Se părea că lucrările conferinţei duc la o înţelegere definitivă. Se hotărâse chiar alegerea unui Consiliu provizoriu al poporului, compus din circa 400 de membri, din care 75 de la Smolnîi şi 75 de la vechiul C.E.C., restul locurilor urmând să fie împărţite între Dumele orăşeneşti, sindicate, comitetele agrare şi partidele politice. Se vântura zvonul [că lui Cernov îi va reveni rolul de prim-ministru, iar că Lenin şi Troţki ar fi excluşi din guvern…

Pe la prânz eram din nou în faţa institutului Smolnîi, stând de vorbă cu şoferul unei ambulanţe care trebuia să plece spre frontul revoluţionar. L-am întrebat dacă n-aş putea merge cu el. Sigur că da! Era un voluntar, student la universitate. Pe drum îmi strigă peste umăr, într-o germană stâlcită: „Also, gut! Wir nach die Xasornen zu essen gehen!” Am înţeles că vom lua Drânzul undeva într-o cazarmă.

Pe strada Kirocinaia am intrat într-o imensă curte

înconjurată de clădiri militare. Am urcat o scară întunecoasă şi am ajuns într-o încăpere scundă, luminată de o singură fereastră. La o masă lungă şedeau vreo douăzeci de soldaţi mâncând ciorbă cu linguri de lemn dintr-un cazan mare. Tot timpul vorbeau şi râdeau în gura mare.

„Salut comitetul batalionului de geniu 6 rezervişti!” – strigă însoţitorul meu, prezentându-mă apoi ca socialist american. Toţi s-au sculat să-mi strângă mâna, iar un soldat bătrân mă îmbrăţişă şi mă sărută din toată inima. Mi s-a dat şi mie o lingură de lemn şi m-am aşezat la masă. S-a adus un alt cazan plin de caşă, o pâine enormă, rotundă şi, bineînţeles, nelipsitul ceainic. Toţi au început să-mi pună întrebări despre America: E adevărat că în ţara voastră liberă oamenii îşi vând votul pe *bani*? Şi dacă-i adevărat, cum impune poporul satisfacerea revendicărilor sale? Şi ce-i cu „Tammany”? E adevărat că într-o ţară liberă o mina de oameni pot pune stăpânire pe un oraş întreg, exploatându-l în folosul lor personal? De ce tolerează poporul o asemenea situaţie? Nici sub ţar nu se puteau întâmpla astfel de lucruri în Rusia; e drept, de când o lumea a înflorit aici şperţul, dar să vinzi şi să cumperi oraşe întregi pline de oameni!… Şi încă într-o ţară liberă! Poporul n-are niciun fel de sentimente revoluţionare? M-am străduit să le explic că în ţara mea oamenii încearcă să schimbe situaţia pe căi legale.

„Bine înţeles – dădu din cap un tânăr sergent, pe nume Baklanov, care vorbea franţuzeşte.

— Voi aveţi însă o clasă capitalistă foarte dezvoltată, nu-i aşa? Este deci inevitabil ca această clasă să deţină controlul asupra legislaţiei şi justiţiei. Cum poate atunci poporul să schimbe situaţia? N-am păreri preconcepute, căci nu cunosc ţara dv., dar mi se pare de necrezut…”

Le-am spus că mă duc la Ţarskoe Selo. „Şi eu” – spuse deodată Baklanov… Şi eu… şi eu…” Toţi cei care erau în cameră se hotărâseră dintr-odată să plece la Ţarskoe Selo.

În clipa aceea bătu cineva la uşă şi apăru un colonel.

Nimeni nu se sculă, dar toţi îi dădură bună ziua. „Pot intra?” – întrebă colonelul. „Prosim! Prosim!” – îi răspunseră cordial soldaţii.

El intră surâzând, un om înalt, distins, cu o căciulă din blană Ide miel cu galoane de aur. „Mi se pare că v-am auzit spunând că vă duceţi la Ţarskoe Selo, tovarăşi – spuse el. – Pot veni şi eu cu voi?”

Baklanov stătu puţin pe gânduri. „Nu cred să fie astăzi vreo treabă specială aici – răspunse el.

— Veniţi, tovarăşe, o să ne pară bine să vă avem printre noi”. Colonelul îi mulţumi şi se aşeză, umplându-şi un pahar cu ceai.

În şoaptă, pentru a nu răni orgoliul colonelului, Baklanov îmi c-xpââcă: „Ştii, eu sunt preşedintele comitetului. Noi conducem batalionul din toate punctele de vedere. Numai în timpul luptelor colonelul e investit cu drepturi de comandant. În timpul operaţiilor ordinele lui trebuie executate, dar şi el răspunde faţă de noi pentru toate acţiunile lui. În cazarmă nu poate da nicio dispoziţie fără autorizaţia noastră… Ar putea fi considerat un fel de funcţionar executiv al nostru…”

Ni s-au distribuit revolvere şi puşti – „ştii, s-ar putea să dăm de cazaci…” –, apoi ne-am îngrămădit cu toţii în ambulanţă, luând cu noi şi trei mari pachete de ziare pentru cei de pe front. Am luat-o pe bulevardul Liteinîi, apoi pe Zagorodnîi. Lângă mine şedea un tânăr cu epoleţi de locotenent, care părea să vorbească cu uşurinţă toate limbile europene. Era membru al comitetului de batalion.

H

„Nu sunt bolşevic – îmi spuse el foarte apăsat.

— Sunt dintr-o familie veche de nobili. Aş putea spune că sunt cadet…”

„Dar bine…” – m-am mirat eu.

„Da, sunt membru al comitetului. Nu-mi ascund părerile politice, dar pe ceilalţi nu-i deranjează, fiindcă ştiu că nu mă opun voinţei majorităţii… Am refuzat totuşi să particip la războiul civil, căci. e împotriva convingerilor

mele să iau armele împotriva fraţilor mei ruşi…”

„Provocatorule! Kornilovistule!” – strigau în glumă ceilalţi, bătându-l pe spate.

După ce am trecut bariera Moscova pe sub uriaşul arc de piatră cenuşie, acoperit de inscripţii aurite, de acvile imperiale şi de numele ţarilor, am ieşit pe şoseaua principală, largă şi umedă sub primii fulgi de zăpadă. Era înţesată de gardiştii roşii care, strigând şi cântând, se îndreptau spre frontul revoluţionar; alţii veneau dinspre front – palizi şi murdari. Majoritatea păreau să fie foarte tineri, aproape băieţandri. Se vedeau femei cu lopeţi, unele cu puşti şi cartuşiere, altele cu brasarda Crucii Roşii, femei clin cartierele muncitoreşti, încovoiate şi istovite de muncă. Treceau grupuri de soldaţi mergând în pas de voie, glumind prieteneşte pe seama gardiştilor roşii, matrozi cu feţe aspre şi copii cu pachete de mâncare pentru părinţii lor. Bătătoreau cu toţii noroiul cenuşiu din pricina. zăpezii care acoperea şoseaua. Treceam pe lângă tunuri şi chesoane care se îndreptau spre sud, pe lângă autocamioane care circulau pe şosea în ambele direcţii, pe lângă ambulanţe care veneau de pe câmpul de luptă. Am întâlnit o căruţă ţărănească care înainta încet şi scârţâind. În ea stătea chircit şi alb ca varul un băiat care gemea în continuu, ţinându-se de pântecele grav rănit. Bărbaţi şi femei săpau de ambele părţi ale şoselei tranşee şi construiau baraje din sârmă ghimpată.

Spre nord, în urma noastră, soarele palid se furişa printre nori. Pe câmpia mlăştinoasă strălucea Petrogradul: la dreapta se ridicau cupole şi turnuri albe, aurite sau multicolore, la stânga – coşuri înalte din care se înălţa un fum negru, iar în fundul tabloului un cer jos se întindea deasupra Finlandei. De o parte şi de alta a şoselei dădeam de biserici şi mănăstiri. Din când în când puteam vedea câte un călugăr privind tăcut armata proletară care umnlea şoseaua.

La Pulkovo, şoseaua se bifurca. Ne-am împotmolit în mijlocul unei mulţimi uriaşe: din trei direcţii se revărsau şuvoaie de oameni. Asistam la întâlniri între prieteni, care

veseli şi emoţionaţi îşi povesteau întâmplările bătăliei. Casele de la răscruce erau ciuruite de gloanţe, iar în jurul nostru, pe o rază de jumătate de milă, pământul se transformase sub picioarele oamenilor în noroi. Aici lupta fusese foarte înverşunată… Prin apropiere, cai căzăceşti flămânzi, care-şi pierduseră călăreţii, căutau zadarnic ceva de mâncare: iarba dispăruse de mult de pe câmp. În faţa noastră, un gardist roşu foarte neîndemânatic încerca să călărească, dar cădea mereu de pe cal, spre hazul miilor de oameni simpli din jur, care râdeau ca nişte copii.

Drumul din stânga, cel pe care se retrăseseră cazacii, ducea spre lin sat aşezat pe o colină de unde se deschidea priveliştea minunată a imensei câmpii cenuşii, asemănătoare unei mări liniştite, cu nori grei ce atârnau deasupra ei. Pe toate drumurile se vedeau mii de oameni care se revărsau dinspre capitală. Departe, spre stânga, era colina Krasnoe Selo, cu taberele de vară ale regimentelor de gardă şi cu ferma imperială. Mai aproape de noi, monotonia şesului nu era întreruptă decât de câteva mănăstiri împrejmuite de ziduri înalte, de fabrici răzleţe şi de câteva azile şi orfelinate, clădiri mari înconjurate de grădini părăginite…

„Aici – ne arătă şoferul pe când urcam pe un deal golaş – a murit astăzi Vera Slutkaia. Da, da, membra bolşevică a Dumei. Mergea dis-de-dimineaţă într-un automobil împreună cu Zalkind şi cu încă cineva. Se încheiase un armistiţiu şi se duceau spre tranşeele din prima linie. Vorbeau şi râdeau, când, deodată, dintr-un tren blindat în care se afla însuşi Kerenski, cineva văzu automobilul şi trase cu tunul în el. Obuzul a nimerit-o tocmai pe Vera Slutkaia şi a ucis-o…”

Şi astfel am ajuns la Ţarskoe Selo, unde se plimbau mândri eroii detaşamentelor proletare. Palatul în care ţinea şedinţe Sovietul era acum foarte animat. Curtea era plină de matrozi şi gardişti roşii, la uşi stăteau santinele şi un şuvoi neîntrerupt de curieri şi comisari intrau şi ieşeau. În sala Sovietului fusese instalat un samovar, şi în jurul lui stăteau vreo cincizeci sau mai mulţi muncitori, soldaţi,

matrozi şi ofiţeri, bând ceai şi discutând cu aprindere. Într-un colţ doi muncitori încercau, fără mult succes, să pună în funcţiune un multiplicator. La o masă, în mijlocul odăii, aplecat asupra unei hărţi, uriaşul Dâbenko însemna cu roşu şi albastru poziţiile trupelor, în mâna stângă ţinea – ca întotdeauna – un revolver mare din oţel albastru. Se aşeza din când în când la maşina de scris şi începea să dactilografieze cu un singur deget; la fiecare câteva clipe se oprea, lua revolverul şi învârtea cu dragoste butoiaşul.

Pe un divan, lângă perete, stătea culcat un tânăr muncitor. Doi pardişti roşii erau aplecaţi asupra lui, dar ceilalţi oameni clin cameră nu-i dădeau nicio atenţie. Avea o rană adâncă în piept; la fiecare bătaie a inimii ţâşnea prin haine sânge proaspăt. Ţinea ochii închişi şi faţa lui lividă părea verzuie. Respira greu şi încet, oftând de fiecare dată. „*Mir budet*!… *Mir budet*!…”[55]

Când am intrat în odaie, Dâbenko ridică privirea. Văzându-l pe Baklanov, îi spuse: „A, mata eşti, tovarăşe? Du-te, te rog, în biroul comandantului şi ia-ţi funcţia în primire. Aşteaptă, o să-ţi dau ordinul”.

Se aşează din nou la maşina de scris, căutând cu efort literă cu literă.

Am plecat cu noul comandant al oraşului Ţarskoe Selo spre palatul Ekateriniński. Baklanov era foarte emoţionat şi pătruns de importanţa misiunii sale. În aceeaşi sală albă şi elegantă în care fusesem cu câteva zile înainte, se plimbau acum câţiva gardişti roşii, uitându-se plini de curiozitate în jurul lor, în timp ce vechiul meu prieten, colonelul, stătea lângă fereastră muşcându-şi mustaţa. M-a salutat ca pe un frate de mult dispărut. La o masă, lângă uşă, şedea francezul din Basarabia. Bolşevicii îi ordonaseră să rămână şi să-şi continue lucrul.

„Ce să fac? – îmi şopti el.

— Într-un război ca ăsta, oameni ca mine nu pot lupta nici de o parte, nici de cealaltă, oricât aş urî instinctiv dictatura gloatei… Regret numai că sunt atât de departe de Basarabia, unde locuieşte mama mea!”

55 - Va fi pace ! Va fi pace ! - Nota Trad.

Baklanov preluă în mod oficial serviciul de la fostul comandant… Poftim cheile mesei de scris” – spuse nervos colonelul.

Un gardist roşu îi întrerupse, întrebând tăios: „Unde-s banii?” Colonelul părea surprins. „Bani? Care bani? A, vrei să spui casa de bani… Iat-o acolo exact cum am găsit-o acum câteva zile când am preluat comanda. Chei? – dădu din umeri.

— N-am nicio cheie”.

Gardistul roşu surâse şiret. „Bine le mai potriveşti!”

„Să deschidem casa de bani – spuse Baklanov.

— Aduceţi un topor. E aici un tovarăş american. Să spargă el casa şi să noteze tot ce vom găsi înăuntru”.

Am lovit cu toporul. Casa era goală.

„Să-l arestăm – spuse plin de ură gardistul roşu.

— Ăsta ţine cu Kerenski. A furat banii şi i-a dat lui Kerenski”.

Baklanov se opuse. „Nu – răspunse el.

— Au fost aici kornilovişti înaintea lui. El n-are nicio vină”.

„La dracu’! – ţipă gardistul roşu.

— Îţi spun că e omul lui Kerenski. Dacă nu vrei dumneata să-l arestezi, o să-l arestăm noi şi o să-l ducem la Petrograd, la fortăreaţa Petru şi Pavel. Acolo-i locul lui!” Ceilalţi gardişti roşii îl susţinură. Pe când îl scoteau din odaie, colonelul ne aruncă o privire dezolată…

În faţa palatului în care se instalase Sovietul, un autocamion se pregătea să plece pe front. Vreo cinci-şase gardişti roşii, câţiva matrozi şi unul sau doi soldaţi, sub comanda unui muncitor voinic, se suiră în el, strigându-mi să vin şi eu. Din clădirea Sovietului ieşeau gardişti roşii, cărând nişte mici bombe din tablă ondulată încărcate cu *grubit*, care, după cum se spune, e de zece ori mai eficace şi de cinci ori mai sensibil decât dinamita; bombele fură încărcate într-un camion. Au mai încărcat şi un tun de trei ţoli, pe care l-au legat de camion cu sfoară şi sârmă.

Am pornit în strigătele celor din jur, bineînţeles cu viteza ma* ximă. La fiecare hurducătură a camionului

tunul sălta, iar bombele cu grubit se rostogoleau peste picioarele noastre, lovindu-se de pereţii camionului.

Un gardist roşu, Vladimir Nikolaevici, mă asalta cu întrebări despre America. „De ce a intrat America în război? Sunt muncitorii americani hotărâţi să-i doboare pe capitalişti? Ce-i cu procesul lui Mkjoney? Va fi oare trimis Berkman * * la San Francisco?” etc. Era cam greu de răspuns la toate aceste întrebări, mai mult ţipate decât rostite pentru a acoperi zgomotul camionului, în timp «le ne ţineam de mină şi jucam tontoroiul printre bombele ce se rostogoleau.

Din când în când încercau să ne oprească patrule. Soldaţii ieşeau pe drum, strigau „*Stoi*!” şi ridicau armele.

Noi însă nici nu-i luam în seamă. „La o parte! – strigau gardiştii roşii.

— Ce să ne oprim de florile cucului! Suntem din Garda roşie!...” Şi mândri ne vedeam înainte de drum, în timp ce Vladimir Nikolaevici îmi striga la ureche, comentând problema internaţionalizării canalului de Panamá şi alte probleme asemănătoare...

După vreo cinci mile am dat de un grup de matrozi care mergeau spre Ţarskoe Selo. Am încetinit mersul.

„Unde-i frontul, fraţilor?”

Matrozul care mergea în frunte se opri şi se scarpină după ceafă. T, Azi dimineaţă era, uite, colo, la vreo jumătate de kilometru în jos pe şosea. Acum cine ştie unde o fi? L-am căutat şi noi, dar nu l-am găsit”.

S-au urcat şi ei în camion şi ne-am continuat drumul. Străbătusem cam o milă, când Vladimir Nikolaevici ciuli urechile şi-i strigă şoferului să oprească.

„Se aud împuşcături” – spuse el. O clipă de linişte desăvârşită, apoi, în faţă şi dinspre stânga, izbucniră trei focuri de armă unul după altul. De ambele părţi ale drumului se întindea o pădure deasă. Într-o stare de extremă încordare am pornit din nou, cu foarte multă precauţie şi vorbind în şoaptă până ce camionul a ajuns aproape de locul de unde auzisem – împuşcăturile. Am coborât din maşină, ne-am despărţit şi, înarmaţi cu câte o

puşcă, ne-am înfundat în pădure căutând să nu facem niciun zgomot.

Între timp, doi tovarăşi au dezlegat tunul şi l-au aşezat în aşa fel încât să ţintească drept în spatele nostru.

În pădure era tăcere. Copacii desfrunziţi, suri, erau luminaţi de un soare palid de toamnă. Nicio mişcare. Nu se auzea decât pârâitul gheţii când călcam prin micile bălţoace din pădure. Să fie o ambuscadă în faţă?...

Am continuat să înaintăm nestingheriţi, până ce arborii au început să se rărească. Apoi ne-am oprit. În faţa noastră, într-un mic luminiş, şedeau liniştiţi trei soldaţi în jurul unui mic foc.

Vladimir Nikolaevici făcu un pas înainte. „Zdravstruite, tovarişci 1" * – îi salută el. În spatele lui un tun, douăzeci de puşti şi un camion plin de bombe cu grubit aşteptau să fie puse în funcţiune. La auzul vocii, soldaţii săriră în picioare.

„Ce fel de împuşcături au fost pe-aici?"

fuiojuniftă Hui mmr mwMjic Korfl COBHA

PA & ottab. CMA ryyfxûeny Trobb Soen HbiM OTA6II>

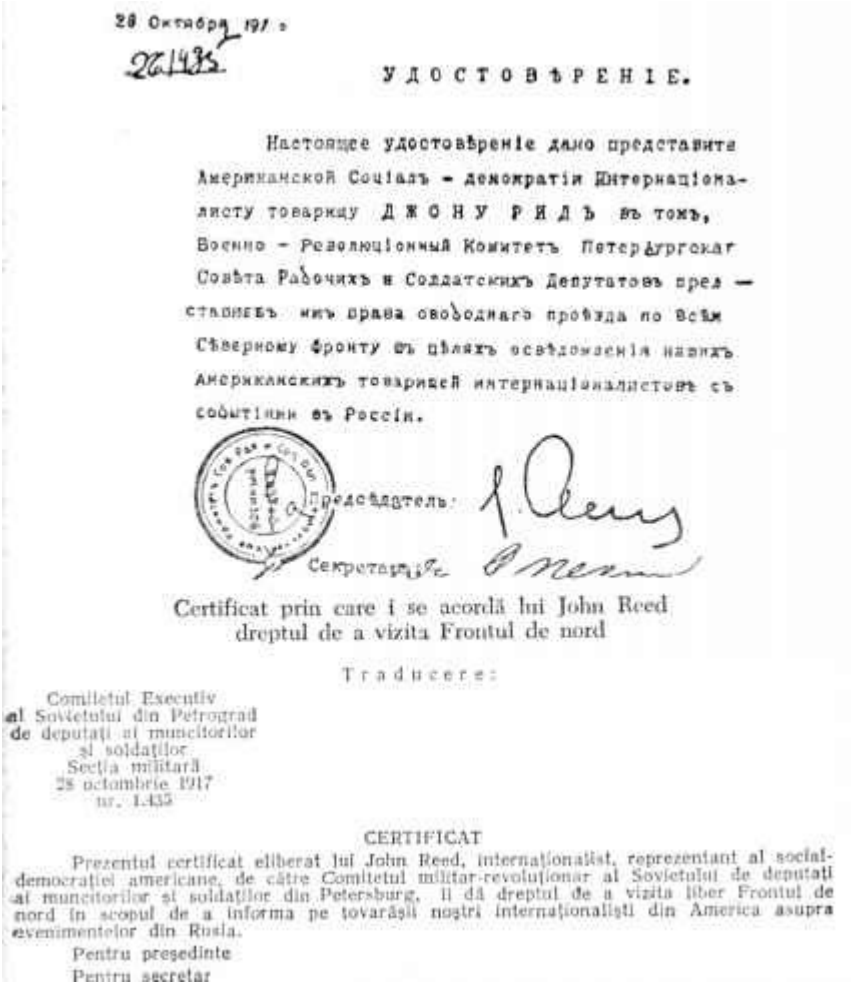

28 Октября 191 г.
№ 1435

УДОСТОВѢРЕНІЕ.

Настоящее удостовѣреніе дано представите Американской Соціалъ - демократіи Интернаціоналисту товарищу ДЖОНУ РИДЪ въ томъ, Военно - Революціонный Комитетъ Петербургскаго Совѣта Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ предоставляетъ имъ права свободнаго проѣзда по всѣмъ Сѣверному фронту въ цѣляхъ освѣдомленія нашихъ Американскихъ товарищей интернаціоналистовъ съ событіями въ Россіи.

Председатель:

Секретарь:

Certificat prin care i se acordă lui John Reed dreptul de a vizita Frontul de nord

Traducere:

Comitetul Executiv
al Sovietului din Petrograd
de deputaţi ai muncitorilor
şi soldaţilor
Secţia militară
28 octombrie 1917
nr. 1.435

CERTIFICAT

Prezentul certificat eliberat lui John Reed, internaţionalist, reprezentant al social-democraţiei americane, de către Comitetul militar-revoluţionar al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petersburg, îi dă dreptul de a vizita liber Frontul de nord în scopul de a informa pe tovarăşii noştri internaţionalişti din America asupra evenimentelor din Rusia.

Pentru preşedinte

Pentru secretar

Dună ziua, tovarăşi.

— *Nota Trad.*

Ne răspunse unul din soldaţi, respirând uşurat: „Noi eram, am împuşcat vreo doi iepuri, tovarăşe...”

Camionul îşi continuă hodorogind drumul spre Romanov. Aerul rece> ne izbea în faţă. La prima răscruce de drumuri doi soldaţi ne-au făcut semn cu armele. Am încetinit mersul şi am oprit.

„Permisele, tovarăşi!”

Tovarăşii mei de drum începură să ţipe. „Noi suntem din Garda roşie. N-avem nevoie de niciun fel de permis... Dă-i drumul, nu mai pierde timpul cu ăştia!...”

Un matroz ridică însă obiecţii. „N-aveţi dreptate, tovarăşi. Trebuie să respectăm disciplina revoluţionară. Închipuiţi-vă că ar veni nişte contrarevoluţionari într-un camion şi ar spune: «N-avem nevoie de permise!». Aceşti tovarăşi nu ne cunosc…”

Se încinse o discuţie. Până la urmă părerea matrozului a învins. Bombănind, gardiştii roşii prezentară fiecare câte o hârtie unsuroasă. Toate erau la fel, cu excepţia permisului meu, care fusese eliberat la Smolnîi de către statul-major revoluţionar. Santinelele declarară că trebuie să merg cu ei. Gardiştii roşii s-au opus energic, dar matrozul a insistat. „Noi ştim. că acest tovarăş e un om de încredere – spunea el –, dar există ordinele Comitetului şi aceste ordine trebuie executate. Aceasta e disciplina revoluţionară…”

Pentru a nu mai da loc la discuţii, am coborât din camion, care îşi continuă în grabă drumul, în timp ce toţi îmi făceau semne cu mâna. Soldaţii se consultară în şoaptă câteva minute, apoi mă duseră la un zid, aşezându-mă cu spatele spre el. Brusc mi-am dat seama: vor să mă împuşte!

Nicăieri nici ţipenie de om. Singurul indiciu de viaţă era fumul care ieşea din coşul unei case de lemn la circa o milă depărtare. Cei doi soldaţi se îndepărtară în direcţia şoselei. Desperat, am alergat după ei.

„Tovarăşi, uitaţi-vă! Aici e ştampila Comitetului militar-revoluţionar!”

S-au uitat cu un aer stupid la permisul meu, apoi s-au uitat unul la altul.

„Nu-i ca celelalte – spuse posac unul dintre ei.

— Nu ştim să citim, măi frate!”

Îl apucai de braţ. „Haideţi! Să mergem până la casa aceea. Cineva o să ştie desigur să citească”. Şovăiră. „Nu” – spuse unul. Celălalt se mai uită o dată la mine. „Şi de ce nu? – murmură el. – La urma urmei, e o crimă să omori un om nevinovat…”

Ne-am dus până la căsuţă şi am bătut în uşă. O femeie scundă şi grasă deschise uşa şi se dădu îngrozită

înapoi, ţipând: „Nu ştiu nimic despre ei! Zău că nu ştiu!”

Unul din soldaţi îi întinse permisul. Femeia scoase din nou un ţipăt. „Fii bună şi citeşte ce scrie aici, tovarăşă!” – ceru soldatul. Ea luă şovăind hârtia şi citi repede şi tare:

„Prezentul certificat a fost eliberat tovarăşului John Reed, internaţionalist, reprezentant al social-democraţiei americane…”

Pe şosea, cei doi soldaţi se sfătuiră din nou. „Trebuie să te ducem la comitetul regimentului”. Se lăsase seara. Mergeam pe întuneric, prin glod, pe şosea. Din când în când întâlneam grupuri de soldaţi care ne opreau, se uitau la mine bănuitor, îşi treceau permisul meu din mână în mână şi discutau foarte aprins dacă e cazul să mă împuşte sau nu…

Era întuneric când am ajuns la cazarma regimentului 2 puşcaşi din Ţarskoe Selo, o clădire joasă care se întindea de-a lungul şoselei. Câţiva soldaţi care stăteau fără treabă în faţa porţii ne priviră. „Ce-i cu ăsta? Spion? Provocator?” Am urcat o scară în spirală şi am intrat într-o sală mare, fără mobilă, cu o uriaşă sobă la mijloc şi cu paturi comune de scânduri înşirate de-a lungul zidurilor. Soldaţii jucau cărţi, vorbeau, cântau sau dormeau. În tavan era o gaură făcută de tunurile lui Kerenski…

Când am apărut în prag se făcu tăcere. Toţi se uitau ţintă la mine. Apoi se auzi un murmur, mai întâi încet, pe urmă din ce în ce mai tare. Se întorceau spre mine feţe pline de ură. „Tovarăşi! Tovarăşi! – strigă unul din însoţitorii mei. – Comitetul! Să vină comitetul!” Mulţimea se opri şi mă înconjură cu duşmănie. Un tânăr uscăţiv cu brasardă roşie îşi croi drum cu coatele prin mulţime.

„Cine-i ăsta?” – întrebă el tăios. Însoţitorii mei îi dădură explicaţii. „Să văd hârtia!” O citi foarte atent, privindu-mă cu ochi scrutători. Apoi surâse şi-mi înapoie permisul.

„Tovarăşi, e un tovarăş american. Sunt preşedintele comitetului, bine aţi venit în regimentul nostru…” Murmurele făcură loc unor salutări prietenoase. Toţi se

îmbulzeau să-mi strângă mâna.

„N-ai mâncat? La noi s-a terminat masa. Du-te la clubul ofiţerilor, sunt acolo unii care cunosc limba dumitale…”

Preşedintele comitetului m-a condus prin curte până la o altă clădire. Odată cu noi intră pe uşă un tânăr cu înfăţişare aristocrată, purtând epoleţi de locotenent. Preşedintele mă prezentă, apoi îmi strânse miana şi se înapoie.

„Stepan Gheorghievici Morovski. Vă stau cu plăcere la dispoziţie” – mi se adresă locotenentul într-o franţuzească impecabilă.

Dintr-un vestibul luxos o scară luminată de policandre scânteietoare ducea la etaj. Aici era o sală de biliard, una de joc şi, o bibliotecă. Am intrat în sala de mese, unde mâncau vreo douăzeci de ofiţeri în uniformă. Aveau săbii cu mânere lucrate în aur şi argint, iar pe piept purtau cruci şi panglici ale decoraţiilor ţariste. Toţi se ridicară politicoşi în picioare, făcându-mi loc lângă colonel, un om înalt, impunător, cu o barbă căruntă. Ordonanţele serveau în tăcere. Era aceeaşi atmosferă ca a oricărei popote de ofiţeri din Europa. Unde era revoluţia?…

„Dv. nu sunteţi bolşevic?” – îl întrebai pe Morovski.

În jurul mesei ofiţerii surâdeau, dar am văzut câteva priviri aruncate pe furiş spre ordonanţe.

„Nu – îmi răspunse noul meu prieten.

— Nu-i decât un singur ofiţer bolşevic în tot regimentul. Astă seară e la Petrograd. Colonelul e menşevic. Căpitanul Herlov e cadet, iar eu sunt socialist-revoluţionar de dreapta… Trebuie să vă spun că majoritatea ofiţerilor din armata noastră nu sunt bolşevici, însă, ca şi mine, cred în democraţie şi socotesc că trebuie să urmeze masa soldaţilor…”

După cină s-a adus o hartă, pe care colonelul a întins-o pe masă. Ceilalţi s-au strâns în jurul lui.

„Azi dimineaţă poziţiile noastre erau aici – arătă colonelul nişte semne făcute cu creionul.

— Unde se găseşte acum compania dumitale,

Vladimir Kirillovici?”

Căpitanul Herlov îi indică locul. „Conform ordinului am ocupat poziţii de-a lungul acestei şosele. La cinci am fost înlocuit de Karsavin…”

Uşa se deschise şi intră preşedintele comitetului de regiment însoţit de un soldat. Ei s-au alăturat grupului care stătea în spatele colonelului şi privea harta.

„Bine – spuse colonelul. – în sectorul nostru cazacii s-au retras cu zece kilometri. Nu cred că e necesar să ocupăm poziţii înaintate. Domnilor, astă noapte veţi ţine această linie, întărind poziţiile…”

„Scuzaţi-mă, vă rog – îl întrerupse preşedintele comitetului.

— Avem ordin să înaintăm cu cea mai mare rapiditate şi să ne pregătim să-i atacăm pe cazaci mâine dimineaţă la nord de Gatcina. Trebuie să-i zdrobim definitiv. Vă rog să daţi dispoziţii în consecinţă…”

O scurtă tăcere. Apoi colonelul se aplecă din nou asupra hărţii. „Foarte bine – spuse el cu vocea schimbată.

— Stepan Gheorghievici, dumneata…” Trăgând repede pe hartă câteva linii cu creionul albastru, dădu ordinele corespunzătoare, în timp ce un subofiţer lua note stenografice. Subofiţerul s-a retras şi după zece minute s-a înapoiat cu ordinul bătut la maşină într-un original şi o copie. Preşedintele comitetului luă copia ordinului şi o confruntă cu harta.

„În regulă!” – împături copia şi o băgă în buzunar. Semnă apoi originalul, aplică o ştampilă rotundă pe care o scoase din buzunar şi înmâna ordinul semnat colonelului…

Revoluţia era prezentă!

M-am înapoiat la palatul Sovietului din Ţarskoe Selo cu automobilul statului-major al regimentului. Tot mai intrau şi ieşeau o mulţime de muncitori, soldaţi şi matrozi; în faţa uşii se îngrămădeau camioane, care blindate şi tunuri, iar strigătele de bucurie provocate de victorie nu încetaseră încă. Şase gardişti roşii îşi croiau drum prin mulţime ducând între ei un preot. Mi se spuse că e părintele Ivan, care îi binecuvântase pe cazaci la intrarea

lor în oraş. Mai târziu am aflat că a fost împuşcat 4.

Tocmai atunci ieşi din clădire Dâbenko, împărţind ordine scurte în dreapta şi în stânga. În mână ţinea uriaşul său revolver. La marginea trotuarului aştepta un automobil cu motorul în funcţiune. Se urcă singur în maşină, se aşează pe bancheta din spate şi plecă spre Gatcina, să termine cu Kerenski.

Spre seară ajunse la periferia oraşului, de unde îşi continuă drumul pe jos. Ce le-a spus cazacilor nu se ştie, fapt e însă că generalul Krasnov – împreună cu statul său major şi cu câteva mii de cazaci – s-a predat, sfătuindu-l şi pe Kerenski să facă. la fe15.

În ceea ce-l priveşte pe Kerenski redau mai jos depoziţia făcută de generalul Krasnov în dimineaţa zilei de 14 (1) noiembrie.

„Gatcina, 1 noiembrie 1917[56]

Azi, pe la orele cincisprezece, m-a chemat comandantul suprem. Era foarte agitat şi nervos.

«Generale – mi-a spus el –, m-ai trădat. Cazacii dumitale mi-au declarat categoric că mă vor aresta şi mă vor da pe mina matrozilor».

«Da – i-am răspuns eu –, am auzit vorbindu-se despre aşa ceva şi ştiu că nimeni nu vă simpatizează».

«Dar şi ofiţerii spun acelaşi lucru».

«Da, cei mai nemulţumiţi sunt ofiţerii».

«Ce-mi rămâne de făcut? Trebuie să mă sinucid!»

«Dacă sunteţi un om cinstit, veţi pleca chiar acum la Petrograd cu un steag alb şi vă veţi prezenta la comitetul revoluţionar, cu care veţi trata ca şef al guvernului».

«Da, generale, aşa o să fac».

«Vă voi da o gardă şi am să cer să meargă cu dv. şi un matroz».

«Nu, un matroz în niciun caz. Ştiţi că Dâbenko e aici?»

«Nu ştiu cine e Dâbenko».

«Duşmanul meu».

«Ce să-i faci? Cine se angajează într-un joc mare

56 - stil vechi. - Nota Trad.

trebuie să aibă curajul răspunderii».

«Da! Voi pleca, însă la noapte».

«De ce? Aceasta ar fi o fugă. Plecaţi liniştit şi deschis, ca toată lumea să vadă că nu fugiţi».

«Da, bine! Dar să-mi daţi o escortă sigură».

«Bine!»

Am ieşit şi l-am chemat pe cazacul Rusakov din regimentul 10 de cazaci de pe Don. I-am ordonat să aleagă opt cazaci pentru a-l escorta pe comandantul suprem. După o jumătate de ceas cazacii au venit să-mi spună că nu-l găsesc pe Kerenski şi că ar fi fugit. Am dat alarma şi am dispus să fie căutat, presupunând că n-a putut fugi din Gatcina şi că se ascunde undeva pe-aci”.

Kerenski fugise deghizat în uniformă de matroz, pierzând prin această fugă şi ultimul rest de popularitate care-l mai avusese printre masele ruse.

M-am înapoiat la Petrograd în cabina unui autocamion care transporta gardişti roşii. La volan stătea un muncitor. Din lipsă de petrol mergeam cu farurile stinse. Şoseaua era înţesată de ostaşi din armata proletară care se înapoiau acasă şi de rezerve proaspete mergând să le ia locul. Camioane mari – la fel ca al nostru → coloane de artilerie, căruţe apăreau şi dispăreau în întuneric, tot fără lumini, ca şi noi. Mergeam totuşi cu viteză mare, cotind ba la dreapta, ba la stânga pentru a evita ciocnirile ce păreau inevitabile, agăţând roţile altor vehicule şi înjuraţi de pietoni.

La orizont scânteiau luminile capitalei, şi mai impresionantă noaptea decât ziua – o mare de nestemate presărate pe câmpia pustie.

Bătrânul muncitor care conducea ridică mâna şi cuprinse cu un gest larg capitala, care strălucea în faţa noastră.

„Al meu e! – exclamă el cu faţa radioasă.

— Acum Petrogradul e cu adevărat al meu!”

CAPITOLUL X

MOSCOVA

Comitetul militar-revoluţionar îşi consolida energic

victoria.

„14 (1) noiembrie:

Către toate comitetele de armată, de corp de armată, de divizie şi de regiment, către toate Sovietele de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor.

Către toţi.

În baza acordului intervenit între cazaci, iuncheri, soldaţi, matrozi şi muncitori, s-a hotărât ca Aleksandr Fedorovici Kerenski să fie deferit judecăţii publice a poporului. Rugăm a-l reţine pe Kerenski şi a-l deferi judecăţii publice a poporului. Rugăm a-l reţine pe Kerenski şi a-i cere în numele organizaţiilor sus-menţionate să se prezinte imediat la Petrograd pentru a se preda justiţiei.

Semnat: cazacii diviziei de cavalerie 1 Ussuri a cazacilor.de pe Don, comitetul iuncherilor din detaşamentul de partizani ai districtului militar Petrograd, reprezentantul armatei a V-a.

Comisar al poporului, *Dâbenko*”.

Comitetul salvării, Duma şi Comitetul central al partidului socialist-revoluţionar, care se mândrea că-l numără pe Kerenski printre membrii săi, au protestat vehement, susţinând că singurul for în faţa căruia trebuie să răspundă Kerenski este Adunarea constituantă.

În seara de 16 (3) noiembrie am văzut defilând pe bulevardul Zagorodnîi 2000 de gardişti roşii. În fruntea lor o fanfară militară intona „Marseilleza”. Cât de bine se potriveau sunetele ei cu starea de spirit a acestor oameni! Steaguri roşii ca sângele fâlfâiau deasupra rândurilor compacte de muncitori, veniţi să-i salute pe fraţii lor care apăraseră Petrogradul roşu. Burghezii priveau în tăcere, cu dispreţ amestecat cu teamă, pe bărbaţii şi femeile care treceau în amurgul rece purtând lungile lor baionete pe străzile noroioase, slab luminate.

Toţi erau împotriva lor: oamenii de afaceri, speculanţii, rentierii, moşierii, ofiţerii, oamenii politici, profesorii, studenţii, liber-profesionişti, comercianţii, funcţionarii. Toate celelalte partide socialiste îi urau pe bolşevici cu o ură implacabilă. De partea Sovietelor erau

muncitorii, matrozii, toţi soldaţii nedemoralizaţi, ţăranii fără pământ şi un număr mic de intelectuali.

Cele mai îndepărtate unghere ale imensei Ruşii – pretutindeni încleştată în lupte înverşunate – răspundeau la ştirea înfrângerii lui Kerenski prin zgomotoasele manifestări ale proletariatului victorios! Kazan, Saratov, Novgorod, Vinniţa, unde sângele a curs pe străzi. Moscova, unde bolşevicii îşi îndreptaseră artileria împotriva ultimei citadele a burgheziei – Kremlinul.

„Se bombardează Kremlinul!” Pe străzile Petrogradului ştirea trecea din om în om, stârnind aproape un sentiment de groază. Călători care veneau din „mămuca Moscova, cea zidită din piatră albă”, povesteau lucruri înfiorătoare. Mii de morţi. Tverskaia şi Kuzneţki – în flăcări; biserica Vasilii Blajennîi – o ruină fumegândă; catedrala Uspenski prăbuşită; poarta Spasskaia se năruie, clădirea Dumei arsă până în temelii. 1

Nimic din tot ce făcuseră bolşevicii nu se putea asemui cu acest înspăimântător sacrilegiu comis în chiar inima sfintei Ruşii. În urechile credincioşilor răsunau loviturile de tun care fărâmau lăcaşurile sfintei biserici ortodoxe şi transformau în scrum sanctuarul naţiunii ruse.

La 15 (2) noiembrie, la o şedinţă a Consiliului Comisarilor Poporului, Lunacearski, Comisarul poporului pentru învăţământul public, izbucni în hohote de plâns şi ieşi din odaie strigând:

„Nu mai pot! Nu pot suporta această distrugere a tradiţiei şi a tot ce e frumos…”

În aceeaşi după-amiază ziarele au publicat scrisoarea prin care el îşi prezenta demisia.

„Am aflat chiar acum de la martori oculari ce s-a petrecut la Moscova.

Biserica Vasilii Blajennîi şi catedrala Uspenski sunt distruse. Kremlinul, unde în momentul de faţă se găsesc cele mai de seamă comori artistice ale Petrogradului şi Moscovei, e bombardat.

Sunt mii de victime.

Luptele ajung la o înverşunare bestială.

Ce va mai rămâne în picioare? încotro ne îndreptăm?

Nu mai pot suporta toate acestea. Ceea ce se întâmplă mă depăşeşte. N-am nicio putere să pun capăt acestor orori.

Nu pot lucra sub povara acestor gânduri, care mă fac să-mi pierd minţile.

Iată de ce îmi dau demisia din Consiliul Comisarilor Poporului.

Sunt conştient de gravitatea acestei hotărâri, dar nu mai pot…” 2

În aceeaşi zi albgardiştii şi iuncherii din Kremlin au capitulat şi au fost lăsaţi să plece liberi. Tratatul de pace avea următorul conţinut:

„1. Comitetul securităţii publice îşi încetează existenţa.

2. Garda albă predă armele şi se dizolvă. Ofiţerii păstrează armele albe corespunzătoare gradului lor. Şcolile de ofiţeri vor păstra

№ 208.
Пятница.
27 октября 1917 г.

ИЗВѢСТІЯ

ЦѢНА:
въ Петроградѣ 5 коп.
на ст. мѣст. д. 10 коп.

Центральнаго Исполнительнаго Комитета
и Петроградскаго совѣта
РАБОЧИХЪ и СОЛДАТСКИХЪ ДЕПУТАТОВЪ.

Адресъ конторы: Литейный, 61. Телефонъ № 31-21.
Адресъ редакціи: Смольный Институтъ, 3-й этажъ, комната № 144. Телефонъ № 30-21.

Декретъ о мирѣ,

принятый единогласно на засѣданіи Всероссійскаго Съѣзда Совѣтовъ Рабочихъ, Солдатскихъ и Крестьянскихъ Депутатовъ 26 октября 1917 г.

Jzvestiia” din 27 octombrie (9 noiembrie) 1917 cu textul decretului asupra păcii

№ 209
Суббота.
28 октября 1917 г.

ИЗВѢСТІЯ

ЦѢНА:
въ Петроградѣ 15 коп.
На ст. жел. д. 18 коп.

Центральнаго Исполнительнаго Комитета
и ПЕТРОГРАДСКАГО СОВѢТА
РАБОЧИХЪ и СОЛДАТСКИХЪ ДЕПУТАТОВЪ.

Адресъ конторы: Литейный, Сѣзжинъ пер., д. 25 Б. Телефонъ № 224-47.
Адресъ редакціи: Смольный Институтъ, 3-й этажъ, корридоръ № 167. Телефонъ № 32-65.

Въ виду созыва въ теченіи ближайшихъ дней Второго Всероссійскаго Съѣзда Совѣтовъ Крестьянскихъ Депутатовъ, **крестьянъ-делегатовъ** пріѣзжающихъ на Второй Всероссійскій Съѣздъ Совѣтовъ Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ **просятъ остаться** для участія въ работахъ этого съѣзда.

ДЕКРЕТЪ О ЗЕМЛѢ

Izvestiia” din 28 octombrie (10 noiembrie) 1917 cu textul decretului asupra pământului numai armele necesare instrucţiei. Toate celelalte arme vor fi predate de iuncheri. Comitetul militar-revoluţionar garantează tuturor libertatea şi inviolabilitatea persoanei.

3. Pentru rezolvarea problemelor legate de dezarmare prevăzute» la punctul 2 se instituie o comisie alcătuită din delegaţi ai Comitetului militar-revoluţionar, ai comandamentului militar şi ai organizaţiilor care au participat la mediaţie.

4. Imediat după semnarea tratatului de pace, ambele părţi vor da ordin de încetare a focului şi a tuturor operaţiilor militare, luând cele mai severe măsuri pentru executarea întocmai a acestui ordin.

5. Prizonierii ambelor părţi vor fi puşi în libertate imediat după semnarea acordului…”

Oraşul era în mâinile bolşevicilor de douăzile. Cetăţenii speriaţi începură să iasă din pivniţe pentru a-şi căuta morţii, baricadele fură desfiinţate. Dar în loc să înceteze, zvonurile mincinoase despre distrugerile din Moscova luau o amploare tot mai mare… Aceste zvonuri ne-au determinat să plecăm la Moscova.

Deşi de două veacuri Petrogradul era sediul guvernului, el rămăsese în fond un oraş artificial. Adevărata Rusie – aşa cum a fost în trecut şi cum va fi în viitor – este Moscova. Acolo nădăjduiam să ne dăm seama de adevăratele sentimente ale poporului rus faţă de revoluţie. Acolo viaţa e mult mai intensă.

Cu o săptămână înainte, Comitetul militar-revoluţionar din Petrograd, ajutat de muncitorii feroviari de rând, pusese stăpânire pe gara Nikolaevskaia şi trimitea în mare grabă spre sud-vest trenuri după trenuri încărcate cu matrozi şi gardişti roşii… Ne-am procurat de la Smolnîi permise fără de care nimeni nu putea părăsi capitala… Când trenul intră în staţie, o mulţime de soldaţi zdrenţăroşi, purtând saci cu alimente, au luat cu asalt uşile, au spart ferestrele şi au năvălit în toate compartimentele, umplând coridoarele şi căţărându-se pe acoperişurile vagoanelor. Trei dintre noi au reuşit să ocupe un compartiment, dar aproape în aceeaşi clipă au dat buzna şi vreo douăzeci de soldaţi… Loc era numai pentru patru persoane; am discutat, am protestat, conductorul ne sprijinea, dar soldaţii râdeau. Ce le păsa lor de confortul unor burjui? Le-am arătat atunci permisele eliberate de Smolnîi şi soldaţii şi-au schimbat pe loc atitudinea.

„Haideţi tovarăşi – strigă unul –, sunt tovarăşi americani. Au călătorit cale de 30.000 de verste ca să vadă revoluţia noastră şi sunt de bună seamă obosiţi…”

Scuzându-se foarte cuviincios şi prietenos, soldaţii s-au retras. Scurt timp după aceea i-am auzit spărgând uşa unui compartiment alăturat ocupat de doi ruşi graşi şi bine îmbrăcaţi, care-l mituiseră pe conductor să le încuie uşa.

La şapte seara imensa garnitură trasă de o mică locomotivă încălzită cu lemne se urni din loc şi o porni încet la drum, oprindu-se foarte adesea. Soldaţii de pe acoperişuri tropăiau şi cântau cântece ţărăneşti tărăgănate. Pe coridorul ticsit s-au purtat toată noaptea aprige discuţii politice, La răstimpuri apărea conductorul, cerând

13 – Zece zile care au zguduit lumea din obişnuinţă biletele. În afară de noi, foarte puţini i le puteau prezenta şi după o jumătate de ceas de certuri zadarnice dădea desperat din umeri şi se retrăgea. Aerul era înăbuşitor, îmbâcsit de fum de mahorcă şi de mirosuri respingătoare; dacă n-ar fi fost geamurile sparte, cred că ne-am fi sufocat în noaptea aceea.

Trenul avea o mare întârziere. Dimineaţa am văzut în jurul nostru o lume înzăpezită. Era groaznic de frig. Pe la amiază şi-a făcut apariţia o ţărancă cu un coş plin cu felii de pâine şi cu o cană mare de surogat de cafea călduţ. Ne-am continuat până seara călătoria monotonă în trenul arhiplin, care hodorogea şi ne hurduca la tot pasul. Din când în când ne opream în câte o gară unde mulţimea lihnită de foame tăbăra asupra restaurantului prost aprovizionat şi mânca tot ce găsea… într-una din gări am văzut pe Noghin şi pe Rîkov, comisarii scizionişti, care se înapoiau la Moscova pentru a-şi expune nemulţumirile în faţa propriului lor Soviet în preajma lor era şi Buharin, scund, cu barba roşcată şi cu priviri de fanatic, despre care se spunea că e „mai de stânga decât Lenin”.

La al treilea semnal ne repezeam spre vagon, strecurându-ne prin coridoarele ticsite şi gălăgioase… Mulţimea era foarte blajină, suportând toate lipsurile cu voie bună şi răbdare, discutând la nesfârşit despre cele mai diverse probleme, de la situaţia din Petrograd până la organizarea trade-unionurilor engleze, şi intrând în

controverse zgomotoase cu puţinii „burjui” ce se găseau în tren, în drum aproape fiecare vagon îşi alesese un comitet pentru procurarea şi distribuirea alimentelor, iar aceste comitete s-au scindat şi ele în fracţiuni politice care se certau asupra unor probleme principiale…

La Moscova gara era pustie. Ne-am dus la biroul comisarului pentru a ne asigura bilete de înapoiere. Era un tânăr ursuz cu epoleţi de locotenent; când i-am arătat documentele eliberate de Smolnîi şi-a ieşit din fire, declarând că nu e bolşevic şi că reprezintă Comitetul securităţii publice… Era caracteristic că în învălmăşeala generală care se produsese la cucerirea oraşului, învingătorii uitaseră de cea mai importantă gară…

Afară, nicio trăsură. Abia după o bună bucată de drum făcută pe jos am trezit un birjar caraghios înfofolit, care dormea şezând pe capra micii sale sănii. „Cât ne iei până în centru?”

Se scărpină după ceafă.

„N-o să găsiţi nicăieri odaie coane – spuse el –, dar vă duc pentru o sută de ruble…” înainte de revoluţie o cursă era două ruble! Am protestat, dar el ridică din umeri. „Cine o să vă ducă prin oraş pe timpul ăsta? Trebuie să ai curaj pentru aşa ceva”. A fost cu neputinţă să coborâm preţul sub cincizeci… în timp ce mergeam pe străzile mute şi slab luminate, ne-a povestit câte a păţit în cele şase zile de lupte. „Mergi de-a lungul străzilor sau aştepţi la un colţ să-ţi vină un client şi deodată – pac! explodează un obuz aici – pac! altul colo, prinde să ţăcănească o mitralieră… O iau la galop, dar diavolii împuşcă de pretutindeni. Ajung pe o stradă liniştită, opresc, aţipesc un pic – pac! alt obuz, altă mitralieră… Diavoli, curat diavoli!…”

În centrul oraşului, străzile tăcute acoperite de zăpadă păreau cuprinse de liniştea convalescenţei. Nu erau aprinse decât puţine felinare, iar pietonii răzleţi mergeau grăbiţi pe trotuare. Bătea un vânt rece care te pătrundea până la oase. Primul hotel în care am intrat era luminat de două luminări.

„Avem camere foarte bune, dar geamurile sunt

sparte. Dacă nu vă supără aerul curat…”

Pe Tverskaia vitrinele magazinelor erau toate sparte; pe stradă se vedeau gropi săpate de obuze şi pietre scoase din caldarâm. Hotelurile sau erau toate pline, sau proprietarii lor speriaţi răspundeau într-un glas: „N-avem camere! N-avem nimic liber!…” Pe străzile principale, unde-şi aveau sediul marile bănci şi casele de comerţ, artileria bolşevică lovise din plin. Un activist sovietic mi-a spus: „Când nu ştiam sigur unde sunt iuncherii şi albgardiştii, trăgeam în carnetele lor de cecuri”.

La marele hotel „Naţional” am găsit în sfârşit camere (eram străini şi Comitetul militar-revoluţionar promisese să respecte dreptul străinilor la refugiu). La etajul de sus, directorul ne arătă câteva ferestre sparte de un şrapnel. „Bestii! – ţipă el, ameninţând cu pumnul nişte bolşevici imaginari.

— Staţi că vă vine şi vouă rândul; peste câteva zile se duce dracului acest guvern caraghios şi atunci o să vă arătăm noi!…”

Am luat masa de seară la un restaurant vegetarian cu o firmă îmbietoare: „Eu nu mănânc pe nimeni” şi cu un mare portret al lui Tolstoi atârnat pe perete la loc de cinste. După masă am ieşit să facem o plimbare pe stradă.

Sediul Sovietului din Moscova se afla în palatul fostului guvernator general, o clădire impunătoare albă în piaţa Skobelev. Intrarea era păzită de gardişti roşii. După ce am urcat marea scară principală, ai cărei pereţi erau acoperiţi de avize care anunţau şedinţe ale diverselor comitete şi de apelurile partidelor politice, am trecut printr-o serie de anticamere fastuoase, cu tablouri în rame de aur, acum acoperite cu pânză roşie, ajungând în cele din urmă într-o splendidă sală de recepţie, cu minunate lustre de cristal şi cornişe aurite. În sală se auzea zumzet de voci, dublat de zgomotul a douăzeci de maşini de cusut. Fâşii lungi de pânză roşie şi neagră acopereau parchetul şi mesele la care şedeau cincizeci de femei croind şi cosind steaguri şi benzi de doliu pentru funeraliile celor care căzuseră apărând revoluţia. Chipurile acestor femei purtau

pecetea greutăţilor vieţii cu care aveau de luptat; lucrau sumbre şi mâhnite şi multe dintre ele aveau ochii înroşiţi de lacrimi… Pierderile Ar –, Matei Boşii fuseseră grele…

Într-un colţ şedea la o masă Rogov, un om cu figură inteligentă, purtând ochelari şi îmbrăcat într-o bluză neagră de muncitor. Ne invită să luăm parte a doua zi, împreună cu grupul de membri ai Comitetului executiv central, la procesiunea de doliu.

„E cu neputinţă să-i educi pe socialiştii-revoluţionari şi pe menşevici! – exclamă el.

— Compromisurile au devenit la ei o chestiune de obişnuinţă… închipuiţi-vă că ne-au propus să facem funeralii comune cu iuncherii!…”

Străbătând sala se îndreptă spre noi, într-o uniformă jerpelită şi cu un chipiu pe cap, un om a cărui figură îmi părea cunoscută; era Melniceański, pe care-l cunoscusem sub numele de George Melcher la Bayonne [statul New Jersey) în timpul marii greve de la „Standard Oil”. Pe vremea aceea era ceasornicar. Îmi povesti că acum e secretarul sindicatului metalurgiştilor din Moscova, iar în timpul luptelor fusese comisar al Comitetului militar-revoluţionar…

„Vezi cum arăt? – îmi arătă el hainele sale zdrenţuite.

— Eram eu băieţii în Kremlin când au venit prima oară iuncherii. M-au închis în beci, mi-au luat paltonul, banii, ceasul, până şi inelul de pe deget. Asta-i tot ce mi-a rămas ca îmbrăcăminte”.

De la el am aflat o serie de detalii despre sângeroasa bătălie care timp de şase zile scindase Moscova în două tabere. Spre deosebire de Duma din Petrograd, Duma orăşenească din Moscova preluase conducerea directă a iuncherilor şi a albgardiştilor. Rudnev, primarul, şi Minor, preşedintele Dumei, dirijau acţiunile trupelor şi ale Comitetului securităţii publice. Reabţev, comandantul oraşului, om cu vederi democratice, ezitase să înceapă lupta cu Comitetul militarrevoluţionar, dar Duma îl forţase să facă acest pas. Primarul era cel care insistase să fie ocupat Kremlinul. „Cât timp veţi fi în Kremlin, bolşevicii nu

vor îndrăzni să tragă în voi” – spunea el.

Cele două părţi în luptă încercaseră fiecare să atragă de partea lor un regiment din garnizoană, demoralizat de lunga sa inactivitate. Regimentul ţinu un miting pentru a hotărî ce atitudine să adopte, în cele din urmă soldaţii au hotărât să rămână neutri şi să-şi continue activitatea, care consta în a face egmerţ cu pietre de brichetă şi cu seminţe de floarea-soarelui.

„Dar cel mai grav – spunea Melniceański – era că a trebuit să ne organizăm forţele în timp ce luptam. Ceilalţi ştiau bine ce vor, pe când la noi soldaţii aveau un Soviet, iar muncitorii altul... S-a iscat o ceartă teribilă pentru postul de comandant al acţiunilor. Unele regimente ţineau mitinguri care durau zile întregi înainte de a hotărî ce să facă, iar când, pe neaşteptate, ofiţerii ne-au părăsit, n-am mai avut un stat-major de luptă care să dea ordine...”

Mi-a povestit multe episoade interesante. Într-o zi rece şi posomorâtă stătea pe Nikitskaia, la un colţ de stradă care se afla sub tirul unei mitraliere. Tot acolo se adunase şi o droaie de băieţi, nişte draci de copii care vindeau de obicei ziare. Foarte îndrăzneţi, au inventat un nou fel de joc: aşteptau ca tirul să slăbească şi apoi încercau să traverseze strada în fugă... Mulţi au fost ucişi, dar ceilalţi continuau să alerge dintr-o parte într-alta, râzând şi aţâţându-se unii pe alţii.

Seara târziu m-am dus la Dvoreanskoe sobranie, fostul club al nobilimii, unde urmau să se întrunească bolşevicii pentru a discuta rapoartele lui Noghin, Rîkov şi ale celorlalţi membri de partid care părăsiseră Consiliul Comisarilor Poporului.

Adunarea avu loc în sala de spectacol unde sub vechiul regim, în faţa unui public format din ofiţeri şi din femei luxos îmbrăcate, amatorii dădeau reprezentaţii cu cele m.ai noi comedii franceze.

La început asistenţa era compusă din intelectuali care locuiau mai aproape dei centrul oraşului. Vorbea Noghin, şi majoritatea ascultătorilor erau Vădit de partea lui. Muncitorii veniră mai târziu; cartierele muncitoreşti

erau la periferie şi tramvaiele nu circulau. Abia pe la miezul nopţii au început să urce scările grupuri de câte zece sau douăzeci, oameni viguroşi, simpli, în haine de proastă calitate. Mulţi se întorceau de pe locul bătăliei, unde timp de o săptămână se luptaseră ca nişte diavoli, văzându-şi tovarăşii cazând alături, răpuşi de gloanţe.

Imediat după deschiderea oficială a mitingului, Noghin fu întâmpinat cu exclamaţii ironice şi indignate. Degeaba încerca el să se justifice, să dea explicaţii; nu voiau să-l asculte. Părăsise Consiliul Comisarilor Poporului, dezertase în timpul luptei... În ce priveşte presa burgheză, ea nu mai exista la Moscova; chiar şi Duma era dizolvată. Buharin se sculă în picioare, vehement, veninos, cu o voce care lovea în adversar. Pe el muncitorii îl ascultară cu ochi strălucitori. O rezoluţie de sprijinire a activităţii Consiliului Comisarilor Poporului a fost votată cu o majoritate zdrobitoare. Moscova îşi spusese cuvântul... 3>4

Noaptea târziu am trecut pe străzile pustii, prin Iverskie vorota, am ajuns în marea Piaţă Roşie din faţa Kremlinului. Contururile fantastice ale bisericii Vasilii Blajennîi, cu cupolele sale colorate, răsucite şi crestate, se profilau vag în întunericul nopţii. Nu se vedea niciun semn de stricăciune... Pe o parte a pieţei se înălţau întunecatele turnuri şi ziduri ale Kremlinului. Deasupra zidurilor înalte se zăreau reflexele roşietice ale unor flăcări ascunse; dinspre Kremlin venea zvon de voci, de sape şi lopeţi. Am traversat piaţa.

Lângă zid se ridicau mormane de pământ şi piatră. Urcându-ne pe ele am putut vedea două gropi enorme, adânci de câte zece sau cincisprezece picioare şi lungi de cincizeci de yarzi[57], în care sute de soldaţi şi muncitori săpau la lumina unor focuri uriaşe.

Un tânăr student mi se adresă în germană... E groapa comună – ne lămuri el.

— Mâine vom înmormânta aici 500 de proletari morţi pentru revoluţie".

Îl urmăm jos în groapă. Sapele şi lopeţile lucrau într-

57 - un picior = 30,5 cm, un yard = 91,5 cm. - Nota Trad.

o grabă febrilă; mormanul de pământ creştea. Nimeni nu scotea un cuvânt. Noaptea era înstelată, iar crenelurile vechilor ziduri ale Kremlinului ţarist se pierdeau în întuneric.

— 5 În acest loc sfânt – continua studentul –, cel mai sfânt din întreaga Rusie, vom înmormânta ce avem noi mai sfânt. Aici, aproape de mormintele ţarilor, va dormi tarul nostru – poporul…” Studentul îşi privi braţul bandajat. Fusese rănit de un glonte în timpul bătăliei. „Voi, străinii, ne dispreţuiţi fiindcă am tolerat atâta vreme o monarhie feudală. Dar ne-am dat seama că ţarul nu era singurul tiran din lume; capitalismul e şi mai rău, şi în toate ţările lumii el domneşte ca un adevărat împărat… Tactica revoluţionară rusă e cea mai bună…”

Pe când plecam, muncitorii, istoviţi şi asudaţi în ciuda serului, începură să iasă încet din groapă. Prin Piaţa Roşie venea de zor o altă echipă de săpători. Au sărit în gropi, au luat uneltele şi au început să sape în tăcere…

Toată noaptea voluntarii poporului s-au schimbat unii pe alţii, fără ca o clipă măcar să înceteze munca lor grăbită, iar când zorile reci luminară marea piaţă, albă sub covorul de zăpadă, gropile cafenii, larg deschise, erau gata să primească trupurile celor căzuţi.

Ne-am trezit înainte de răsăritul soarelui, grăbindu-ne să ajungem – trecând pe străzile pustii – în piaţa Skobelev. În imensul oraş nu se zărea niciun om, dar din toate părţile venea un zgomot surd, ca un început de furtună. În faţa clădirii Sovietului se adunase în lumina palidă a zorilor un mic grup de bărbaţi şi femei cu un snop de steaguri roşii purtând inscripţii cu litere de aur: era Comitetul executiv al Sovietului din Moscova. Se lumina de zi… În depărtare, zgomotul vag creştea treptat în intensitate, transformându-se într-un vuiet neîntrerupt şi puternic. Oraşul se trezi. Am pornit pe Tverskaia cu steagurile fâlfâind deasupra capetelor noastre. Micile bisericuţe pe lângă care treceam erau închise şi întunecate. Închisă era şi bisericuţa Iverskaia, unde se ducea fiecare ţar înainte de a fi încoronat la Kremlin. De

obicei bisericuţa era deschisă şi plină de oameni zi şi noapte, strălucind de focul aurului, argintului şi pietrelor preţioase de pe icoanele ce reflectau razele lumânărilor aprinse de mâini cucernice. Se spunea că pentru prima oară de la cotropirea Moscovei de către armata lui Napoleon, luminările erau stinse.

Sfânta biserică ortodoxă refuzase să binecuvânteze Moscova, acest „cuib de vipere necredincioase" care bombardaseră Kremlinul. Bisericile erau sumbre, tăcute şi reci; preoţii dispăruseră. Niciun popă nu avea să oficieze la funeraliile roşii; morţii nu vor avea parte de parastase şi nu se vor spune rugăciuni la mormântul celor care au comis un sacrilegiu. Nu va trece mult şi mitropolitul Tihon al Moscovei va excomunica Sovietele…

Magazinele erau şi ele închise, iar burghezia nu ieşea din case – dar din alte motive. Era o zi a poporului, care se anunţa înfricoşătoare ca o mare răscolită de furtună…

Prin Iverskie vorota se revărsau torente de oameni care umpleau cu miile uriaşa Piaţă Roşie. Am observat că nimeni nu lua în seamă bisericuţa Iverskaia, prin faţa căreia înainte vreme nu trecea un om fără să-şi facă cruce…

Ne-am croit drum prin mulţimea adunată lângă zidul Kremlinului şi ne-am urcat pe un morman de pământ, unde se mai aflau câţiva oameni, printre care Muralov, noul comandant al Moscovei, un om înalt, bărbos, simplu, cu faţa blândă.

Tot mai mulţi oameni se scurgeau spre Piaţa Roşie. Veneau cu miile cei istoviţi de muncă şi sărăcie. O fanfară militară intona „Internaţionala" şi, spontan, melodia gravă şi solemnă fu reluată de întreaga asistenţă. Zidurile Kremlinului erau acoperite de uriaşe steaguri roşii cu inscripţii aurite şi albe: „Martirilor căzuţi în avangarda revoluţiei socialiste mondiale!" şi „Trăiască frăţia muncitorilor din întreaga lume!"

Un vânt înţepător străbătea piaţa, fluturând steagurile. Din cartierele îndepărtate începură să sosească muncitorii diferitelor fabrici şi uzine aducându-şi morţii. îi

vedeam trecând pe poarta Kremlinului cu steagurile desfăşurate, cu coşciugele roşii ca sângele pe umeri. Coşciuge simple, făcute din scânduri negeluite, căptuşite cu pânză roşie, purtate de oameni simpli care mergeau cu feţele scăldate în lacrimi, urmaţi de femei care plângeau şi boceau, sau păşeau tăcute, rigide, cu faţa albă ca varul, încremenite în durerea lor. Unele coşciuge erau deschise, altele acoperite cu brocart ţesut cu aur sau argint. Pe unele se aşezase câte un chipiu de soldat. Erau multe coroane de flori artificiale…

Mulţimea se dădea în lături, lăsând să treacă procesiunea care înainta încet spre noi. Pe poartă se scurgea nesfârşitul şuvoi de steaguri în toate nuanţele de roşu, cu inscripţii în litere de aur şi argint şi cu fâşii de crep negru prinse de ele. Erau şi câteva steaguri anarhiste, negre cu inscripţii albe. Orchestra cânta marşul funebru revoluţionar şi, cu capul descoperit, uriaşa mulţime intona şi ea tristul cântec. Sunetele marşului se împleteau cu hohote de plâns…

Printre muncitori veneau şi detaşamente de soldaţi, care de asemenea purtau coşciuge. îi escortau escadroane de cavalerie şi baterii de artilerie, cu tunurile acoperite cu roşu şi negru şi aveai impresia că aşa vor rămâne pentru totdeauna. Pe steagurile unităţilor militare se putea citi: „Trăiască Internaţionala a III-a!” sau „Vrem o pace generală, dreaptă şi democratică!” Procesiunea se apropia încet de morminte, iar cei care purtau coşciugele le coborau în groapă. Erau multe femei, femei proletare, puternice şi vânjoase. În urma lor veneau altele, tinere şi zdrobite de suferinţă, sau bătrâne, cu feţele zbârcite, gemând ca de o durere fizică. Unele se aruncau în groapa care avea să le înghită fiii şi soţii şi ţipau când erau reţinute de mâini frăţeşti. Aşa se iubesc oamenii săraci!…

Procesiunea funebră a continuat toată ziua, intrând prin Iverskie vorota şi părăsind piaţa prin strada Nikolskaia – un şuvoi de steaguri roşii purtând cuvinte de speranţă şi frăţie şi de prorociri uimitoare. Iar aceste cuvinte citite de cincizeci de mii de oameni au rămas

întipărite în mintea muncitorilor din lumea întreagă şi a descendenţilor lor…

Unul câte unul, cele cinci sute de coşciuge au fost coborâte în groapă. Se lăsase întunericul şi tot mai fluturau şi fremătau steagurile, tot mai cânta fanfara şi împreună cu ea uriaşa mulţime. Pe crăcile desfrunzite ale pomilor de lângă groapă erau aninate coroanele ca nişte flori bizare, multicolore. Două sute de oameni aruncau pământ în groapă. Zgomotul bulgărilor care loveau în coşciuge răzbea prin glasurile oamenilor care cântau.

S-au aprins felinarele. Ultimele steaguri au trecut. Ultimele femei plecau gemând, privind înapoi cu o durere nemângâiată. Valul proletar se retrăgea încet de pe imensa piaţă…

Mi-am dat deodată seama că evlaviosul popor rus nu mai avea nevoie de preoţi pentru a cere împărăţia cerurilor. El îşi făurea pe pământ o împărăţie mai luminoasă decât îi putea oferi cerul, o împărăţie pentru care e o fericire să mori…

În mijlocul acestui haos, al acestor transformări uluitoare, Consiliul Comisarilor Poporului continua, ferm, să făurească ordinea socialistă. Apăru decretul cu privire la controlul muncitoresc, regulamentul comitetelor agrare de plasă, fură desfiinţate rangurile şi titlurile de nobleţe, precum şi vechiul sistem judiciar, fură create tribunalele populare… 3

Armată după armată, flotă după flotă trimiteau delegaţi pentru „a saluta cu bucurie noul guvern al poporului”.

În faţa institutului Smolnîi am, văzut într-o zi un regiment în zdrenţe venit de-a dreptul din tranşee. Soldaţii, slabi, cu leţele pământii, se aliniaseră în faţa porţii principale şi se uitau la clădire de parcă ar fi fost lăcaşul lui dumnezeu. Unii arătau râzând spre acvilele imperiale de deasupra porţii. Un detaşament de gardişti roşii veni să schimbe garda. Toţi soldaţii s-au întors, curioşi să-i vadă; auziseră de Garda roşie, dar nu o văzuseră niciodată. Râdeau prieteneşte şi ieşeau din rând

pentru a-i bate pe umeri pe gardiştii roşii, jumătate în glumă, jumătate admirativ…

Guvernul provizoriu nu mai exista. În bisericile capitalei, preoţii încetară la 15 (2) noiembrie să-l mai pomenească în rugăciunile lor. Dar, după cum declarase Lenin în faţa C.E.C.cucerirea puterii abia începuse". Lipsite de arme, forţele opoziţioniste – care tot mai deţineau în mâinile lor viaţa economică a ţării – porniră o acţiune sistematică de dezorganizare şi se străduiau, animaţi de spiritul de activitate colectivă caracteristic ruşilor, să saboteze, să paralizeze şi să discrediteze Sovietele.

Greva funcţionarilor de stat era bine organizată şi finanţată de bănci şi de marile întreprinderi. Fiecare încercare a bolşevicilor de a prelua aparatul de stat întâmpina rezistenţă.

Troţki s-a prezentat la Ministerul Afacerilor Externe; funcţionarii au refuzat să-i recunoască autoritatea, s-au încuiat în birouri, iar când uşile au fost forţate şi-au prezentat demisiile. Troţki ceru cheile arhivelor; i-au fost predate abia după ce a adus muncitori pentru a sparge lacătele. S-a constatat apoi că Neratov, fostul adjunct al ministrului de externe, dispăruse cu tratatele secrete…

Şleapnikov a încercat să preia Ministerul Muncii. Era un ger năprasnic, dar nu s-a găsit nimeni să facă foc. Din cele câteva sute de funcţionari ai ministerului, niciunul nu voia să-i arate unde era cabinetul ministrului…

Aleksandra Kollontai, numită la 13 noiembrie (31 octombrie) comisar pentru prevederile sociale, a fost primită cu o grevă care a cuprins pe toţi funcţionarii ministerului, cu excepţia a patruzeci de oameni. Această grevă a avut urmări foarte grave pentru toată sărăcimea marilor oraşe, pentru pensionarii azilurilor şi ai instituţiilor de binefacere. Clădirea ministerului era asediată de copii şi adulţi flămânzi şi de delegaţi ai invalizilor şi ai orfanilor cu feţele supte şi învineţite de frig. Impresionată până la lacrimi. Kollontai dispuse arestarea greviştilor până ce vor preda cheile birourilor şi ale seifurilor. Când le-a căpătat,

s-a constatat că fosta titulară a portofoliului ministerial, contesa Panina, plecase cu toate fondurile, refuzând să le elibereze fără ordinul Adunării constituante 4.

O situaţie similară era la Ministerul Agriculturii, la Ministerul Aprovizionării şi la Ministerul de Finanţe. Somaţi – sub ameninţarea pierderii postului şi a pensiei – să reia lucrul, funcţionarii refuzau să vină sau veneau pentru a sabota. Cum aproape toţi intelectualii erau antibolşevici, guvernul sovietic n-avea de unde recruta alţi funcţionari…

Băncile particulare rămâneau închise, dar fiecare avea câte o uşă dosnică deschisă pentru speculanţi. Când veneau comisari bolşevici, funcţionarii părăseau clădirile, încuiau registrele şi luau fondurile cu ei. Toţi funcţionarii Băncii de stat erau în grevă, cu excepţia celor de la tezaur şi de la serviciul de emisiune, care refuzau orice cerere venită de la Smolnîi, dar plăteau în ascuns sume enorme Comitetului salvării şi Dumei orăşeneşti.

Însoţit de un detaşament de gardişti roşii, un comisar se prezentă de două ori la bancă cerând oficial eliberarea unei mari sume de bani pentru acoperirea cheltuielilor statului. Prima oară găsi aici numeroşi membri ai Dumei şi conducători menşevici şi socialiştirevoluţionari, care vorbiră cu atâta gravitate despre eventualele consecinţe la care ar putea duce folosirea violenţei, încât comisarul plecă speriat. A doua oară veni cu un mandat scris pe care-l citi cu glas tare; cineva îi atrase însă atenţia că mandatul nu avea nici dată, nici ştampilă, şi tradiţionalul respect al cetăţenilor Rusiei pentru „actul scris” îl sili din nou să se retragă.

Funcţionarii de la cancelaria creditelor au distrus registrele, astfel încât s-a pierdut evidenţa relaţiilor financiare ale Rusiei cu străinătatea.

Comitetele pentru aprovizionare şi administraţiile întreprinderilor municipale de interes public sau nu lucrau de loc, sau sabotau, iar când bolşevicii, în dorinţa de a satisface nevoile urgente ale populaţiei orăşeneşti, încercară să dea o mina de ajutor acestor întreprinderi sau

să exercite un control asupra lor, funcţionarii declarară imediat grevă şi Duma inundă Rusia cu telegrame despre „violarea autonomiei municipale” de către bolşevici.

La statele-majore şi la instituţiile Ministerului de Război şi ale Ministerului Marinei, unde funcţionarii consimţiseră să lucreze, comitetele militare şi comandamentul suprem făceau obstrucţie pe toate căile, chiar când aceasta se răsfrângea asupra situaţiei de pe front. Vikjel îşi menţinea atitudinea ostilă şi refuza să transporte trupe sovietice; orice tren militar care părăsea Petrogradul îşi continua drumul cu forţa şi de fiecare dată trebuiau arestaţi funcţionari ai căilor ferate. Intervenea imediat Vikjel, care ameninţa cu greva generală dacă cei arestaţi nu vor fi eliberaţi…

Smolnîi era vădit neputincios. Ziarele afirmau că, din lipsă de combustibil, întreprinderile din Petrograd vor trebui să-şi înceteze activitatea în cel mult trei săptămâni. Vikjel anunţă că circulaţia trenurilor va înceta pe ziua de 1 decembrie. La Petrograd nu existau alimente decât pentru trei zile, iar stocuri noi nu soseau. Pe front trupele sufereau de foame… Comitetul salvării şi diferitele comitete centrale lansau apeluri în toată ţara, îndemnând populaţia să nu dea ascultare decretelor emise de guvern. Ambasadele puterilor aliate afişau o indiferenţă rece sau o ostilitate directă.

Ziarele de opoziţie, interzise azi pentru a reapărea a doua zi sub alt nume, îşi băteau joc cu venin de noul regim5. Până şi „Novaia Jizn” îl caracteriza ca o „combinaţie de demagogie şi neputinţă”.

„Pe zi ce trece – scria acest ziar – guvernul Comisarilor Poporului se împotmoleşte tot mai mult în afurisita proză a vieţii de toate zilele. După ce au pus cu atâta uşurinţă mâna pe putere, bolşevicii nu sunt în stare s-o folosească în mod efectiv.

Incapabili să stăpânească mecanismul de stat existent, ei nu sunt în stare nici să-şi creeze altul nou, care să lucreze uşor şi liber, după voinţa experimentatorilor socialişti.

E ştiut că până nu de mult bolşevicii nu dispuneau de suficienţi oameni nici măcar pentru munca curentă de partid, muncă dusă în special cu graiul şi cu pana. De unde să aibă atunci oameni pentru îndeplinirea multiplelor şi complexelor sarcini speciale ale vieţii de stat?

Noua putere tună şi fulgeră, inundând ţara cu decrete, unul «mai radical şi mai socialist» decât celălalt. Dar acest socialism pe hârtie – menit mai degrabă să epateze pe urmaşii noştri – nici nu vrea şi nici nu poate să rezolve problemele curente ale zilei…”

Între timp conferinţa convocată de Vikjel pentru formarea unui nou guvern îşi continua şedinţele zi şi noapte. Ambele părţi căzuseră în principiu de acord asupra bazelor guvernului; se discuta componenţa Consiliului poporului şi se încerca alcătuirea unei liste de miniştri cu Cernov prim-ministru; bolşevicii urmau să dispună de o minoritate importantă, dar fără Lenin şi Troţki. Comitetele centrale ale menşevicilor şi socialiştilor-revoluţionari şi Comitetul executiv al Sovietelor de ţărani hotărâseră, „pentru a evita continuarea vărsării de sânge fratricide”, să nu se opună intrării lor în Consiliul poporului, deşi continuau să fie ireductibil ostile „politicii criminale” a bolşevicilor.

Fuga lui Kerenski şi uimitorul succes pe care-l obţineau pretutindeni Sovietele au schimbat însă situaţia. La 16 (3) noiembrie, la o şedinţă a C.E.C.-ului, socialiştii-revoluţionari de stânga au insistat ca bolşevicii să formeze un guvern de coaliţie cu participarea celorlalte partide revoluţionare. În caz contrar, ei ameninţau să se retragă din Comitetul militar-revoluţionar şi din C.E.C. Malkin declară: „Ultimele ştiri primite din Moscova, unde de ambele părţi ale baricadei mor tovarăşi de-ai noştri, ne silesc să ridicăm încă o dată problema organizării puterii de stat. Ridicarea acestei probleme nu e numai dreptul, ci şi datoria noastră… Ne-am cucerit dreptul de a sta împreună cu bolşevicii la institutul Smolnîi şi de a vorbi de la această tribună. Dacă veţi refuza o înţelegere, vom fi nevoiţi – după lupta înverşunată care s-a dat înăuntrul

partidului – să trecem la lâipta făţişă în exterior… Suntem obligaţi să propunem democraţiei un acord acceptabil…”

După o întrerupere, necesară pentru ca acest ultimatum să poată fi discutat, bolşevicii s-au înapoiat cu un proiect de rezoluţie căruia îi dădu citire Kamenev:

„Comitetul Executiv Central consideră oportun ca în guvern să intre reprezentanţi ai partidelor socialiste din Sovietele de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor care recunosc cuceririle revoluţiei din 24 – 25 octombrie adică puterea Sovietelor şi decretele asupra pământului şi păcii, asupra controlului muncitoresc şi înarmării muncitorilor. Comitetul Executiv Central hotărăşte, în consecinţă, ca în problema puterii de stat să se continue tratativele cu toate partidele sovietice şi insistă ca acordul să prevadă următoarele puncte:

Guvernul răspunde în faţa Comitetului Executiv Central. Efectivul Comitetului Executiv Central va fi lărgit până la 150 de membri. Acestor 150 de delegaţi ai Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor li se vor adăuga 75 de delegaţi ai Sovietelor guberniale de ţărani, 80 de delegaţi ai unităţilor armatei şi flotei, 40 – ai sindicatelor (25 – ai uniunilor sindicale centrale, proporţional cu numărul organizaţiilor, 10 – ai Vikjelului şi 5 – ai funcţionarilor de la poştă şi telegraf) şi 50 de delegaţi ai Dumei orăşeneşti socialiste din Petrograd. În guvern cel puţin jumătate din locuri vor fi rezervate bolşevicilor. Ministerul Muncii, Ministerul Afacerilor Interne şi Ministerul Afacerilor Externe vor fi, în orice „caz, rezervate partidului bolşevic. Trupele din districtele Moscova şi Petrograd vor asculta de împuterniciţii Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Moscova şi Petrograd. Guvernul îşi propune înarmarea sistematică a muncitorilor clin întreaga Rusie. S-a hotărât să se insiste asupra candidaturii tov. Lenin şi Troţki”.

Kamenev adăugă:

„Aşa-numitul «Consiliu al poporului \ pe care ni-l propune conferinţa, urmează să fie alcătuit din circa 420 de membri, dintre care circa 150 de bolşevici. În afară de

noi ar urma să facă parte clin el delegaţi ai vechiului C.E.C. contrarevoluţionar, 100 de reprezentanţi.ai administraţiilor orăşeneşti, kornilovişti cu toţii, 100 de delegaţi ai Sovietelor de ţărani numiţi de Avksentiev şi 80 de delegaţi ai vechilor comitete militare, care nu mai reprezintă masa soldaţilor.

Refuzăm să admitem vechiul C.E.C. şi pe reprezentanţii Dumelor orăşeneşti. Delegaţii Sovietelor de ţărani trebuie să fie aleşi de Congresul ţărănesc convocat de noi, care va alege totodată şi un nou Comitet executiv. Propunerea de a-i exclude pe Lenin şi Troţki e o propunere de decapitare a partidului nostru, şi cu o asemenea propunere nu putem fi de acord. Şi, în sfârşit, nu vedem în general necesitatea unui «Consiliu al poporului». Sovietele de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor rămân deschise pentru toate partidele socialiste, iar C.E.C. oglindeşte foarte exact proporţiile popularităţii lor în mase…”

În numele socialiştilor-revoluţionari de stânga, Karelin declară că partidul său va vota pentru rezoluţia bolşevică, rezervându-şi dreptul de a cere modificarea anumitor amănunte, ca, de pildă, reprezentarea ţăranilor. El ceru ca Ministerul Agriculturii să fie rezervat socialiştilor-revoluţionari de stânga. Cererea fu acceptată…

Mai târziu. la o şedinţă a Sovietului din Petrograd, Troţki răspunse la o întrebare pusă în legătură cu formarea unui nou guvern: „Nu ştiu nimic. Nu particip la tratative… Nu cred, de altfel, ca ele să aibă mare importanţă…”

În noaptea aceea, la conferinţă domnea o mare agitaţie. S-au retras delegaţii Dumei orăşeneşti…

Dar şi la Smolnîi, în rândurile partidului bolşevic, creştea o opoziţie puternică faţă de politica lui Lenin. În noaptea dinspre 17 (4) noiembrie sala cea mare a C.E.C. era ticsită. Atmosfera era încordată.

Larin, bolşevic, declară că se apropie momentul alegerilor pentru Adunarea constituantă şi că sosise timpul să se pună capăt „terorismului politic”.

„Măsurile luate împotriva libertăţii presei trebuie îndulcite. Ele au fost necesare în timpul luptelor, acum însă nu mai au nicio justificare. Presa trebuie să fie liberă, cu excepţia îndemnurilor la pogromuri şi rebeliuni”.

În mijlocul fluierăturilor şi huiduielilor care veneau de pe bănci „cele propriului său partid, Larin propuse următoarea rezoluţie:

„Se abrogă decretul Consiliului Comisarilor Poporului cu privire la presă... Măsuri de represiune politică nu pot fi luate decât în urma unei hotărâri prealabile a unui tribunal ales de C.E.C. Pe bază de reprezentare proporţională[58]). Acest tribunal are totodată dreptul de a reexamina arestările, interdicţiile de ziare etc. efectuate până acum”.

Rezoluţia a fost întâmpinată cu aplauze furtunoase nu numai de către socialiştii-revoluţionari de stânga, dar şi de o parte a bolşevicilor.

În numele leniniştilor, Avanesov se grăbi să propună ca problema presei să fie amânată până ce se va fi ajuns la o înţelegere între partidele politice. Această propunere fu respinsă cu o majoritate covârşitoare.

„Revoluţia care e în curs de desăvârşire – continuă Avanesov – nu s-a temut să ridice mâna asupra proprietăţii private, iar problema presei trebuie examinată de noi sub acelaşi aspect, ca o problemă a proprietăţii private...”

Apoi dădu citire rezoluţiei oficiale a bolşevicilor: „1. Interzicerea ziarelor burgheze n-a fost determinată numai de necesităţile luptei propriu-zise din perioada insurecţiei şi a reprimării încercărilor contrarevoluţionare; ea a fost şi o măsură de tranziţie necesară pentru instaurarea unui nou regim al presei, a unui regim în care capitaliştii – proprietari ai tipografiilor şi ai hârtiei – să nu poată deveni fabricanţi atotputernici ai opiniei publice.

Următoarea măsură trebuie să fie confiscarea tipografiilor particulare şi a stocurilor de hârtie şi transformarea lor în proprietate a Puterii sovietice, atât la centru cât şi în provincie, pentru ca partidele şi grupările să se poată folosi de mijloacele tehnice de imprimare în

58 - stil vechi. - Nota Trad.

raport cu forţa lor ideologică efectivă, adică proporţional cu numărul aderenţilor lor.

Restabilirea aşa-numitei «libertăţi a presei», adică simpla restituire a tipografiilor şi a hârtiei către capitalişti – otrăvitorii conştiinţei poporului – ar însemna o inadmisibilă capitulare în faţa voinţei capitalului, o cedare a uneia dintre cele mai de seamă poziţii cucerite de revoluţia muncitorească şi ţărănească, adică o măsură cu caracter incontestabil contrarevoluţionar.

C.C. propune, în consecinţă, fracţiunii bolşevice din C.E.C. să respingă categoric orice propuneri care ar tinde spre restabilirea vechiului regim al presei şi să sprijine în această chestiune, fără nicio rezervă, Consiliul Comisarilor Poporului împotriva pretenţiilor şi stăruinţelor dictate de prejudecăţi mic-burgheze sau de servilism direct faţă de interesele burgheziei contrarevoluţionare”.

Citirea acestei rezoluţii a fost întreruptă de strigătele ironice ale socialiştilor-revoluţionari de stânga şi de exploziile de indignare ale bolşevicilor opoziţionişti. Karelin se ridică în picioare protestând: „Acum trei săptămâni bolşevicii erau cei mai aprigi apărători ai libertăţii presei... Argumentele prezentate în această rezoluţie amintesc foarte straniu de punctul de vedere al vechilor ultrareacţionari şi al cenzorilor ţarişti: şi ei vorbeau de «otrăvitorii conştiinţei poporului»”.

Troţki ţinu un lung discurs în favoarea rezoluţiei. El sublinia deosebirea care exista între situaţia presei în timpul războiului civil şi după victorie. „În timpul războiului civil dreptul la violenţă aparţine numai celor oprimaţi...” (Strigăte: „Dar acum cine e oprimat? Canibalule 1”)

„Victoria noastră asupra duşmanilor nu e încă desăvârşită – continuă Troţki –, iar ziarele sunt o armă în mâna lor. În asemenea condiţii, interzicerea ziarelor e o măsură de autoapărare absolut legitimă”. Trecând apoi la aspectul pe care-l prezintă problema presei după victorie, Troţki continuă:

„Atitudinea socialiştilor faţă de problema presei

trebuie să fie o oglindire exactă a atitudinii lor faţă de libertatea comerţului... Puterea democraţiei, care în momentul de fată e în curs de organizare în Rusia, reclamă lichidarea totală a dominaţiei proprietăţii private asupra presei, la fel ca şi asupra industriei... Puterea sovietică trebuie să confişte toate tipografiile" (Strigăte: „Confiscaţi tipografia «Pravdei»!") Monopolul burgheziei asupra presei trebuie distrus. Altfel n-ar fi avut rost să cucerim puterea! Toate grupurile de cetăţeni trebuie să aibă acces la folosirea hârtiei şi a presei tipografice... Dreptul de proprietate asupra tipografiilor şi hârtiei aparţine în primul rând muncitorilor şi ţăranilor şi numai după aceea partidelor burgheze, care constituie o minoritate. Trecerea puterii în mâinile Sovietelor atrage după sine *o* schimbare radicală a tuturor condiţiilor de existenţă, şi această schimbare nu poate să nu afecteze şi presa... Dacă noi nu ne dăm în lături de la naţionalizarea băncilor, de ce am tolera ziarele financiarilor? Vechea orânduire trebuie să moară, şi acest lucru trebuie înţeles o dată pentru totdeauna..." Aplauze şi strigăte furioase.

Karelin declară că C.E.C. nu are dreptul să hotărască în această chestiune importantă, care ar trebui lăsată pe seama unei comisii speciale. După aceea rosti un discurs înflăcărat în apărarea libertăţii presei.

Apoi luă cuvântul Lenin, calm, imperturbabil. Vorbea rar. cu fruntea încruntată, alegându-şi cuvintele. Fiecare frază a lui cădea ca o lovitură de măciucă.

„Războiul civil nu s-a terminat încă. În faţa noastră mai stau duşmani, şi în consecinţă nu se pot abroga măsurile represive faţă de presă.

Noi, bolşevicii, am spus întotdeauna că după ce vom fi cucerit puterea vom interzice presa burgheză. A tolera ziarele burgheze înseamnă a nu mai fi socialist. Când faci revoluţie nu poţi sta pe loc: ori mergi înainte, ori dai înapoi. Cine vorbeşte acum despre «libertatea presei» dă înapoi şi frânează impetuoasa noastră înaintare spre socialism.

Am scuturat jugul capitalismului, la fel cum prima

revoluţie a scuturat jugul absolutismului ţarist. *Dacă prima revoluţie a avut dreptul să interzică ziarele monarhiste*, atunci avem şi noi dreptul să interzicem ziarele burgheze. Nu putem separa problema libertăţii presei de celelalte probleme ale luptei de clasă. Am promis că vom interzice aceste ziare şi trebuie să le interzicem. Covârşitoarea majoritate a poporului e cu noi!

Acum, când insurecţia e terminată, n-avem câtuşi de puţin intenţia de a interzice ziarele celorlalte partide socialiste, în măsura în care ele nu îndeamnă la insurecţie armată sau la nesupunere faţă de guvernul sovietic. Nu le vom îngădui însă, ca sub pretextul libertăţii presei socialiste, să obţină – cu sprijinul ascuns al burgheziei – monopolul asupra hârtiei şi tipografiilor... Mijloacele tehnice ale presei trebuie să devină proprietatea guvernului sovietic şi vor fi repartizate în primul rând între partidele socialiste, în strictă conformitate cu numărul relativ al aderenţilor lor..."

Trecându-se la vot, rezoluţia lui Larin şi a socialiştilor-revoluţionari de stânga a fost respinsă cu 31 de voturi contra 22; iar rezoluţia lui Lenin a fost adoptată cu 34 de voturi contra 24[59]. Cu minoritatea au votat bolşevicii Reazanov şi Lozovski, care au declarat că nu pot vota pentru o restricţie a libertăţii presei.

Văzând rezultatul votului, socialiştii-revoluţionari de stânga au declarat că nu-şi mai pot asuma răspunderea pentru cele ce se întâmpla şi că se retrag din Comitetul militar-revoluţionar şi din toate celelalte posturi de răspundere.

Din Consiliul Comisarilor Poporului s-au retras 5 membri: Noghin, Rîkov, Miiliutin, Teodorovici şi Şleapnikov, care au dat următoarea declaraţie:

„Considerăm necesară formarea unui guvern socialist din toate partidele sovietice. Considerăm că numai formarea unui asemenea guvern ar permite consolidarea

59 Inexact. Rezoluţia lui Larin şi a socialiştilor-revoluţionari de stînga a fost respinsă cu 25 voturi contra 20. - ••Nota Red.

rezultatelor obţinute în octombrie noiembrie prin lupta eroică a clasei muncitoare şi a armatei revoluţionare.

Credem că în afara acestei alternative nu ne mai rămâne decât să acceptăm un guvern exclusiv bolşevic care să se menţină prin mijloace de teroare politică. Consiliul Comisarilor Poporului a păşit pe această din urmă cale. Noi nu vrem şi nu putem s-o urmăm. Ne dăm seama că ea duce la îndepărtarea organizaţiilor proletare de masă de conducerea vieţii politice, la instaurarea unui regim de lipsă de răspundere şi la înfrângerea revoluţiei şi a ţării. Nu putem să ne asumăm răspunderea pentru această politică şi de aceea renunţăm în faţa C.E.C. la funcţia noastră de Comisari ai poporului.

Declaraţia a fost semnată şi de alţi comisari, fără ca aceştia să demisioneze din posturile lor: Reazanov, Derbîşev de la direcţia presei, Arbuzov de la tipografia de stat, Iurenev de la Garda roşie, Feodorov de la comisariatul muncii şi Larin, secretarul secţiei de elaborare a propunerilor legislative.

În acelaşi timp, Kamenev, Rîkov, Miliutin, Zinoviev şi Noghin au părăsit Comitetul Central al partidului bolşevic, dând publicităţii o declaraţie cu privire la motivele lor:

„... Considerăm că formarea unui asemenea guvern (din reprezentanţi ai tuturor partidelor sovietice) e necesară pentru a se evita noi vărsări de sânge, foametea care ne ameninţă şi zdrobirea revoluţiei de către kaledinişti, pentru a se asigura întrunirea Adunării constituante la termenul stabilit şi înfăptuirea efectivă a programului de pace adoptat de cel de-al II-lea Congres general al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Rusia...

209

Nu putem să ne asumăm răspunderea pentru această politică funestă a C.C., dusă împotriva voinţei unei foarte mari părţi a proletariatului şi a soldaţilor, care doresc cu ardoare o cât mai grabnică încetare a vărsării de sânge între diferitele părţi ale democraţiei.

Renunţăm deci la calitatea de membri ai C.C. pentru

a avea dreptul să ne spunem deschis părerea în faţa maselor de muncitori şi soldaţi…

Plecăm din C.C. în momentul victoriei, în momentul când partidul nostru deţine puterea. Plecăm fiindcă nu putem privi liniştiţi cum politica grupului conducător al C.C. duce la pierderea roadelor acestei victorii de către partidul muncitoresc şi la zdrobirea proletariatului…”

Muncitorii şi soldaţii din garnizoană erau cuprinşi de nelinişte şi trimiteau delegaţii la Smolnîi şi la conferinţa pentru formarea – noului guvern, unde spărtura din rândurile bolşevicilor stârnise o bucurie exuberantă.

Riposta leniniştilor a fost însă rapidă şi necruţătoare. Şleapnikov şi Teodorovici s-au supus disciplinei de partid, înapoindu-se la posturile lor. Kamenev a fost înlăturat din funcţia de preşedinte al C.E.C., iar în locul lui a fost ales Sverdlov. Zinoviev a fost scos din funcţia de preşedinte al Sovietului din Petrograd. La 20 (7) noiembrie, „Pravda” publică o vehementă proclamaţie către poporul rus, tipărită în sute de mii de exemplare, afişată pe toţi pereţii şi difuzată în toată Rusia. Autorul ei era Lenin.

„AI II-lea Congres general al Sovietelor din Rusia a dat partidului bolşevic majoritatea. Prin urmare, numai un guvern constituit «de acest partid este un guvern sovietic. Şi toată lumea ştie că cu câteva ore înainte ca noul guvern să fi fost format şi ca lista membrilor lui să fi fost prezentată celui de-al II-lea Congres general al Sovietelor din Rusia, Comitetul Central al partidului bolşevic a invitat la şedinţa sa trei membri mai marcanţi ai grupului socialiştilorrevoluţionari de stânga, pe tovarăşii Kamkov, Spiro şi Karelin –, *făcându-le propunerea* de a intra în noul guvern. Regretăm foarte mult că tovarăşii socialişti-revoluţionari de stânga au refuzat, socotim refuzul lor ca inadmisibil din partea unor revoluţionari, din partea unor partizani ai oamenilor muncii, suntem gata în orice moment să-i includem pe socialiştii-revoluţionari de stânga în guvern, dar declarăm că, în calitate de partid care a avut majoritatea la al II-lea Congres general al Sovietelor din Rusia, avem dreptul *şi datoria* faţă de popor de a

constitui guvernul…

Tovarăşi! Câţiva membri ai Comitetului central al partidului nostru şi ai Consiliului Comisarilor Poporului, Kamenev, Zinoviev, Noghin, Rîkov, Miliutin şi alţi câţiva, au demisionat ieri[60], 4 noiembrie, din C.C. al partidului nostru, iar ultimii trei din Consiliul Comisarilor Poporului… Tovarăşii care au plecat au procedat ca nişte dezertori nu numai prin faptul că au părăsit posturile care le fuseseră încredinţate, dar şi prin aceea că au călcat hotărârea expresă a Comitetului Central al partidului nostru, care le-a cerut să aştepte cu plecarea măcar până la luarea unei hotărâri de către organizaţiile de partid din Petrograd şi din Moscova. Condamnăm cu toată hotărârea această dezertare. Suntem profund convinşi că toţi muncitorii, soldaţii şi ţăranii conştienţi care fac parte din partidul nostru sau care simpatizează cu el vor condamna tot atât de hotărât fapta dezertorilor…

Amintiţi-vă, tovarăşi, că doi dintre dezertori, Kamenev şi Zinoviev, s-au manifestat încă înaintea insurecţiei din Petrograd ca dezertori şi ca spărgători de grevă, căci ei nu numai că au votat împotriva insurecţiei în şedinţa hotărâtoare din 10 octombrie 1917 a Comitetului Central, dar şi *după* luarea hotărârii de către C.C. au făcut printre activiştii de partid agitaţie împotriva insurecţiei… şi marele avânt al maselor, măreţul eroism al milioanelor de muncitori, soldaţi şi ţărani la Petrograd şi la Moscova, pe front, în tranşee şi la sate, i-a înlăturat pe dezertori cu aceeaşi uşurinţă cu care un tren dă la o parte din drumul lui nişte surcele.

Ruşine tuturor scepticilor, tuturor celor care şovăie, tuturor celor care se îndoiesc, tuturor celor care s-au lăsat intimidaţi de burghezie sau influenţaţi de strigătele acoliţilor ei direcţi şi indirecţi. *În rândurile maselor* muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd, din Moscova şi din alte părţi *nu găseşti nici umbră* de şovăială… Nu ne vom supune însă nici unui ultimatum al grupuleţelor de

60 Proclamaţia a fost scrisă de Lenin la 18 - 19 (5 - 6) noiembrie 1917. - iSota Trad.

intelectuali, în spatele cărora nu se află masele, în spatele cărora nu se află *de fapt* decât leorniloviştii, savinkoviştii, iuncherii etc…”

Răspunsul ţării a fost o furtună de indignare. Opoziţia n-a izbutit „să-şi spună deschis părerea în faţa maselor de muncitori şi soldaţi”. Un val de proteste vehemente împotriva atitudinii „dezertorilor” s-a revărsat asupra C.E.C. Câteva zile în sir Smolnîi a fost asaltat cu înverşunare de delegaţii şi comitete întregi venite de pe front, de pe Volga, din întreprinderile capitalei. „Cum de-au îndrăznit să părăsească guvernul? Sau poate s-au vândut burgheziei şi vor să distrugă revoluţia? Trebuie să se întoarcă şi să se supună hotărârilor Comitetului Central”.

Rămânea totuşi nelămurită starea de spirit a garnizoanei din Petrograd. La 24 (11) noiembrie se ţinu o uriaşă întrunire a soldaţilor, la care au luat cuvântul reprezentanţii tuturor partidelor. Poziţia lui Lenin a fost aprobată cu o mare majoritate. Întrunirea a cerut ca socialiştii-revoluţionari de stânga să intre „în Guvernul popular” 6.

Menşevicii au dat un ultimatum categoric, cerând ca toţi miniştrii şi iuncherii să fie eliberaţi, toate ziarele să se bucure de o libertate deplină, Garda roşie să fie dezarmată, iar garnizoana pusă sub ordinele Dumei. Smolnîi a răspuns că toţi miniştrii socialişti şi toţi iuncherii – cu foarte puţine excepţii – au fost puşi în libertate, că toate ziarele, în afară de cele burgheze, sunt libere şi că Sovietul va păstra comanda forţelor armate… La 19 (6) noiembrie, conferinţa pentru formarea unui nou guvern se dizolvă, iar opoziţioniştii plecară unul câte unul la Moghilev, unde, sub scutul marelui cartier general, au continuat să formeze guvern după guvern, până când le-a sunat tuturor ceasul…

Între timp bolşevicii subminaseră puterea Vikjelului. Un apel al Sovietului din Petrograd chema pe toţi muncitorii de la căile ferate să oblige Vikjelul să-şi depună mandatul. La 15 (2) noiembrie, reluând procedeul la care

se recursese faţă de ţărani, C.E.C. convoacă pentru 1 decembrie (18 noiembrie) un Congres general al lucrătorilor feroviari din Rusia. Imediat convocă şi Vikjelul un congres, fixând întrunirea lui cu două săptămâni mai târziu. La 16 (3) noiembrie membrii Vikjelului şi-au ocupat locurile în C.E.C. În noaptea de 2 decembrie (19 noiembrie), la şedinţa de deschidere a Congresului general al lucrătorilor feroviari din Rusia, C.E.C. oferi oficial postul de comisar al poporului pentru căile de comunicaţie Vikjelului, care acceptă.

După ce rezolvară problema puterii, bolşevicii îşi îndreptară atenţia asupra problemelor de administraţie curentă. Înainte de orice trebuia asigurată aprovizionarea cu alimente a oraşului, a ţării, a armatei. Detaşamente de matrozi şi gardişti roşii perchiziţionau depozitele, staţiile de cale ferată şi chiar şlepurile de pe canaluri, descoperind şi confiscând mii de puduri de alimente dosite de speculanţi. S-au trimis emisari în provincie, unde, cu sprijinul comitetelor agrare, fură rechiziţionate depozitele marilor comercianţi de cereale. Detaşamente de câte 5.000 de matrozi, puternic înarmate, au fost trimise în regiunile din sud şi în Siberia cu misiunea de a cuceri oraşele care se mai aflau în mâinile albgardiştilor, de a instaura ordinea şi, în special, de *a procura alimente*. Timp de două săptămâni traficul de pasageri pe calea ferată transsiberiană a fost suspendat. În tot cursul acestor două săptămâni trenuri întregi încărcate cu fier şi cu baloturi de ţesături, adunate de comitetele de întreprindere, plecau fiecare sub conducerea unui comisar, spre răsărit, unde aceste mărfuri erau preschimbate pe cereale şi cartofi…

Minele de cărbuni din bazinul Doneţului erau în mâna lui Kaledin. Din această cauză problema combustibilului devenise acută. Smolnîi interzisese iluminatul teatrelor, magazinelor şi restaurantelor, redusese numărul tramvaielor şi confiscase depozitele de lemne de foc ale comercianţilor particulari… Când totuşi întreprinderile din Petrograd fură în pericol de a-şi înceta activitatea din lipsii de combustibil, matrozii flotei baltice

puseră la dispoziţia muncitorilor 200.000 de puduri de cărbune din calele vaselor de război…

Spre sfârşitul lui noiembrie s-au produs „pogromurile pentru vin” 7 (devastarea depozitelor de vin), începând cu cele din subsolul Palatului de Iarnă. Străzile se umplură de soldaţi beţi… Aceste dezordini erau vădit puse la cale de contrarevoluţionari, care distribuiau în regimente planuri cu amplasamentul depozitelor de băuturi spirtoase. Comisari trimişi de Smolnîi desfăşurară o febrilă muncă de lămurire, fără a putea însă stăvili dezordinile urmate de adevărate bătălii între soldaţi şi gardişti roşii… În cele din urmă, Comitetul militar-revoluţionar a trimis detaşamente de matrozi înarmaţi cu mitraliere, care au tras fără cruţare în pogromişti, omorând mulţi din ei. În baza unui ordin al Comitetului militar-revoluţionar, pivniţele de vin au fost ocupate de comisii speciale, care spărgeau sticlele cu topoarele sau le aruncau în aer cu dinamită…

În locul vechii miliţii, detaşamente de gardişti roşii, disciplinaţi şi bine plătiţi, făceau zi şi noapte de gardă la sediile Sovietelor raionale. În toate cartierele oraşului, muncitorii şi soldaţii aleseseră mici tribunale revoluţionare pentru judecarea infracţiunilor mărunte…

Marile hoteluri, unde speculanţii continuau să-şi aranjeze nestingheriţi treburile, au fost înconjurate de gardişti roşii, iar speculanţii întemniţaţi8…

Vigilent şi prevăzător, proletariatul din Petrograd îşi organiză «o vastă reţea de informaţii. Cu ajutorul servitorilor şi al servitoarelor se afla tot ce se petrecea în casele burghezilor. Informaţiile obţinute erau transmise Comitetului militar-revoluţionar, care lovea în duşmani cu o energie de fier neobosită. În acest fel a fost descoperit complotul monarhist condus de Purişkevici, fost membru al Dumei, şi de un grup de nobili şi de ofiţeri care plănuiseră o revoltă a ofiţerilor şi-l invitaseră în scris pe Kaledin să vină la Petrograd Tot pe această cale a fost descoperită şi conspiraţia cadeţilor din Petrograd, care-i trimiteau lui Kaledin bani şi recruţi…

Speriat de explozia indignării populare stârnită de

fuga sa, Neratov se înapoie şi predă tratatele secrete lui Troţki, care începu să le publice în „Pravda”, producând o mare senzaţie în întreaga lume.

Restricţiile impuse presei au fost înăsprite printr-un decret lu’ care acorda ziarelor oficiale ale guvernului monopolul reclamelor şi anunţurilor. În semn de protest împotriva acestei măsuri, celelalte ziare şi-au suspendat apariţia sau au încălcat legea şi au fost interzise… Abia după trei săptămâni ele au capitulat, în sfârşit.

Grevele din ministere şi sabotajul vechilor funcţionari continuau încă. Viaţa economică nu-şi reluase încă cursul normal. Îndărătul celor de la Smolnîi nu era decât voinţa maselor populare, uriaşe dar neorganizate; pe ele se sprijinea în activitatea sa Consiliul Comisarilor Poporului, îndrumând acţiunea revoluţionară de masă împotriva duşmanilor săi”. În proclamaţii 12 simple şi convingătoare, difuzate în întreaga Rusie, Lenin explica ţelurile revoluţiei, îndemnând poporul să ia puterea în propriile sale mâini, să sfarme cu forţa împotrivirea claselor avute, să preia cu forţa instituţiile de stat. Ordine revoluţionară! Disciplină revoluţionară! Evidenţă şi control precis! Nicio grevă! Nicio dezordine!

La 20 (7) noiembrie, Comitetul militar-revoluţionar lansă următorul avertisment:

„Clasele avute opun rezistenţă noului guvern sovietic, guvernul muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor. Partizanii lor stânjenesc munca funcţionarilor de stat şi municipali, îndeamnă să se lase lucrul în bănci, încearcă să întrerupă legăturile feroviare, poştale şi telegrafice etc.

Îi *avertizăm că se joacă cu focul*. Ţara şi armata sunt ameninţate de foamete. Pentru a lupta cu foametea e absolut necesar ca în instituţiile de aprovizionare, la căile ferate, la poştă şi în bănci să se muncească cu cea mai mare conştiinciozitate. Guvernul muncitoresc şi ţărănesc ia toate măsurile pentru a aproviziona ţara cu toate cele necesare.

Orice împotrivire faţă de aceste măsuri e o crimă împotriva poporului. Avertizăm clasele avute şi pe

partizanii lor: dacă nu vor înceta sabotajul şi vor împiedica aprovizionarea cu alimente, uor fi primii care vor suporta consecinţele situaţiei create de ei. Clasele avute şi lacheii lor vor pierde dreptul de a primi alimente. Toate stocurile de care dispun vor fi rechiziţionate, iar averile principalilor vinovaţi vor fi confiscate.

Ne-am făcut datoria – i-am avertizat că se joacă cu focul.

Suntem convinşi că, luând aceste măsuri energice, ne vom bucura de sprijinul tuturor muncitorilor i:!, soldaţilor şi ţăranilor".

La 22 (9) noiembrie apăru pe zidurile oraşului un afiş intitulat „*Comunicare extraordinară*":

„Consiliul Comisarilor Poporului a primit din partea statului major al Frontului de nord o telegramă urgentă prin care acesta comunică următoarele: «Nu mai e timp de pierdut dacă vreţi ca frontul să nu moară de foame. De câteva fcile armata de pe Frontul de nord nu mai are nicio fărâmă de pâine, iar peste două-trei zile nu va mai avea nici pesmeţi, care se distribuie acum din stocul considerat intangibil. Acest stoc se apropie de sfârşit. Delegaţii care vin de pe front vorbesc despre necesitatea de a se trimite, în mod organizat, unităţi ale armatei în spatele frontului, prevăzând că în curând va începe o fugă generală a ostaşilor, sfârşiţi de foame şi istoviţi de trei ani de luptă în tranşee, bolnavi, goi şi desculţi, înnebuniţi de privaţiuni inumane…»

Comitetul militar-revoluţionar aduce cele de mai sus la cunoştinţa garnizoanei şi a muncitorilor din Petrograd. Situaţia de pe front impune cele mai grabnice şi mai energice măsuri… Iar în timpul acesta funcţionarii superiori din instituţiile de stat, bănci, administraţii financiare, precum şi cei de la căile ferate, poştă şi telegraf sabotează şi împiedică acţiunea guvernului de aprovizionare a frontului cu alimente… Fiecare ceas de întârziere poate costa viaţa a mii de soldaţi.

Funcţionarii contrarevoluţionari sunt cei mai mârşavi criminali faţă de fraţii de pe front care suferă de foame şi

mor.

Comitetul militar-revoluţionar adresează acestor criminali un ultim avertisment. Pentru orice împotrivire sau acţiune duşmănoasă li se vor aplica sancţiuni a căror severitate va corespunde gravităţii crimei comise de ei”.

Masele de muncitori au răspuns printr-o explozie de mânie care a cuprins întreaga Rusie. În capitală, funcţionarii de stat şi de bancă lansau sute de proclamaţii şi apeluri14 prin care protestau şi se apărau. Iată unul din ele:

„În atenţia tuturor cetăţenilor!

Banca de stat e închisă.

De ce?

Fiindcă actele de violenţă comise de bolşevici faţă de Banca de stat au făcut munca imposibilă. Prima măsură a comisarilor poporului a fost de a cere 10.000.000 de ruble, iar la 14 noiembrie au cerut 25.000.000, fără a indica în ce scop vor fi folosiţi aceşti bani…

Noi, funcţionarii Băncii de stat, nu putem fi părtaşi la jefuirea avuţiei poporului. Am încetat lucrul.

Cetăţeni, banii Băncii de stat sunt banii voştri, ai poporului, obţinuţi prin munca, sudoarea şi sângele vostru.

Cetăţeni, apăraţi avuţia poporului de jaf, iar pe noi de violenţă, şi vom relua imediat munca.

Funcţionarii Băncii de stat”.

Funcţionarii Ministerului Aprovizionării, ai Ministerului de Finanţe şi cei ai Comitetului special pentru aprovizionare declarau că Comitetul militar-revoluţionar îi pune în imposibilitate de a lucra şi adresau populaţiei apeluri de a-i susţine împotriva celor de la Smolnîi… Muncitorul de rând şi soldatul nu-i credeau însă… în conştiinţa poporului se formase convingerea fermă că funcţionarii sabotează, înfometând armata şi poporul… La lungile cozi pentru pâine înşirate pe străzile îngheţate nu era înjurat *guvernul*, ca sub Kerenski, ci *funcţionarii de stat* sabotori. Căci oamenii ştiau că guvernul era guvernul *lor*, al Sovietelor *lor* şi că funcţionarii erau împotriva acestui guvern…

În centrul opoziţiei stătea Duma şi organul ei de luptă, Comitetul salvării, care protesta împotriva tuturor decretelor emise de Consiliul Comisarilor Poporului, adoptând de fiecare dată noi rezoluţii prin care arăta că nu recunoaşte guvernul sovietic, şi colaborând deschis cu noile „guverne” contrarevoluţionare ce se formau la Moghilev… Astfel, de pildă, Comitetul salvării adresă la 17 (4) noiembrie „tuturor administraţiilor comunale, tuturor zemstvelor şi tuturor organizaţiilor democratice ale ţăranilor, muncitorilor, soldaţilor şi celorlalte categorii de cetăţeni”, următorul apel:

…1) Nu recunoaşteţi guvernul bolşevic şi luptaţi împotriva lui; 2) formaţi comitete locale pentru salvarea patriei şi a revoluţiei, care să grupeze în jurul lor toate forţele democratice pentru sprijinirea acţiunilor Comitetului central pentru salvarea patriei şi a revoluţiei…”

Între timp, alegerile pentru Adunarea constituantă au acordat la Petrograd 15 o covârşitoare majoritate bolşevicilor, astfel încât până şi menşevicii-internaţionalişti au recunoscut că Duma ar trebui realeasa, deoarece nu mai reprezintă structura politică a populaţiei Petrogradului… Totodată la Dumă sosea o avalanşă de rezoluţii ale organizaţiilor muncitoreşti, ale unităţilor militare şi chiar ale ţăranilor din împrejurimile oraşului, în care Duma era calificată drept „contrarevoluţionară şi kornilovistă”, cerându-i-se să-şi depună mandatul. Ultimele zile ale Dumei au fost deosebit de furtunoase, deoarece muncitorii de la întreprinderile comerciale cereau cel puţin un salariu omenesc şi ameninţau cu greva…

Un decret special al Comitetului militar-revoluţionar dizolvă la 23 (10) noiembrie Comitetul salvării, iar la 29 (16) noiembrie Consiliul Comisarilor Poporului dispuse dizolvarea Dumei orăşeneşti din Petrograd şi fixă noi alegeri:

„Având în vedere că Duma orăşenească centrală, aleasă la 20 august, a pierdut evident şi definitiv dreptul de a reprezenta populaţia din Petrograd, ajungând în

totală contradicţie cu starea de spirit şi cu aspiraţiile acesteia...; având în vedere că actuala majoritate din Dumă, care nu se mai bucură de nicio încredere politică, continuă să se folosească de drepturile sale formale pentru a opune o rezistenţă contrarevoluţionară voinţei muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, pentru a sabota şi a zădărnici activitatea normală a guvernului, Consiliul Comisarilor Poporului consideră necesar să se adreseze populaţiei capitalei, chemând-o să-şi spună cuvântul asupra politicii duse de administraţia orăşenească.

În acest scop, Consiliul Comisarilor Poporului hotărăşte:

1. Duma orăşenească din Petrograd se dizolvă; data dizolvării este 17 noiembrie 1917[61].

2. Toţi funcţionarii cu munci de răspundere aleşi de actuala Dumă vor rămâne la posturile lor şi-şi vor îndeplini toate îndatoririle până la preluarea serviciului de către titularii aleşi de noua Dumă.

3. Toţi salariaţii administraţiei orăşeneşti din Petrograd vor continua să-şi îndeplinească obligaţiile lor directe, iar cei care vor părăsi cu de la sine putere serviciul vor fi consideraţi ca destituiţi din acel moment.

4. Noile alegeri pentru Dumă vor avea loc la 26 noiembrie 1917 pe baza „Regulamentului alegerilor pentru Duma orăşenească din Petrograd care vor avea loc în 26 noiembrie 1917”, regulament care se publică odată cu prezentul decret;

5. Noua Dumă se va întruni la 28 noiembrie, orele 2 după-amiază.

6. Cei ce se vor face vinovaţi de nesupunere faţă de acest decret, precum şi cei care, intenţionat, vor provoca stricăciuni sau distrugeri ale avutului orăşenesc vor fi imediat arestaţi şi deferiţi Tribunalului militar-revoluţionar...”

Sfidând decretul, Duma continua să se întrunească. Ea vota rezoluţii prin care se arăta hotărâtă să-şi „apere poziţiile până la ultima picătură de sânge” şi adresa

61 - stil vechi. - Nota Trad.

populaţiei apeluri desperate, invitând-o să salveze „administraţia municipală aleasă de ea”. Populaţia rămânea însă indiferentă sau ostilă. La 30 (17) noiembrie, primarul Şteider şi câţiva membri ai Dumei au fost arestaţi, anchetaţi şi apoi puşi în libertate. În ziua aceea şi în cea care a urmat Duma continua să se întrunească, şedinţele fiind însă mereu întrerupte de gardişti roşii şi de matrozi care invitau politicos adunarea să se împrăştie. La şedinţa din 2 decembrie (20 noiembrie), în timp ce vorbea un membru al Dumei, în sala Nikolaevski intră un ofiţer însoţit de câţiva soldaţi, ordonând celor prezenţi să părăsească sala şi ameninţând că, în caz contrar, va face uz de forţă. Membrii Dumei s-au conformat, protestând energic, dar cedând în cele din urmă „în faţa violenţei”.

Noua Dumă, aleasă zece zile mai târziu, era aproape în întregime bolşevică 16. Socialiştii „moderaţi” refuzaseră să participe la vot.

Mai rămăseseră câteva centre de opoziţie periculoase, ca, de pildă, „republicile” Ucraina şi Finlanda, care manifestau tendinţe pronunţat antisovietice. Atât la Helsingfors cât şi la Kiev guvernele adunau trupe pe care se puteau bizui şi iniţiau campanii de zdrobire a bolşevismului şi de dezarmare şi expulzare a trupelor ruse. Rada ucraineană pusese stăpânire pe tot sudul Rusiei şi trimitea lui Kaledin întăriri şi echipament. Atât Finlanda cât şi Ucraina începuseră tratative secrete cu germanii, fiind totodată recunoscute de guvernele aliate, care le împrumutau importante sume de bani şi sprijineau clasele avute pentru crearea de centre contrarevoluţionare în vederea unui atac împotriva Rusiei Sovietice. Când, în sfârşit, bolşevismul a învins totuşi în aceste ţări, burghezia înfrântă a chemat în ajutor pe nemţi să le redea puterea…

Dar cea mai gravă primejdie pentru guvernul sovietic era duşmanul intern, cu cele două capete ale lui: mişcarea lui Kaledin şi marele cartier general din Moghilev, unde comanda era deţinută de Duhonin.

Atotprezentul Muraviev fusese numit comandant al forţelor de luptă împotriva cazacilor. Dintre muncitorii

industriali se recrutase o Armată Roşie, iar sute de propagandişti fuseseră trimişi în regiunea Donului. Consiliul Comisarilor Poporului lansă o proclamaţie către cazaci 17 în care le explica ce este guvernul sovietic şi cum clasele avute – foştii funcţionari ţarişti, moşierii, bancherii şi aliaţii lor: nobilii, moşierii şi generalii cazaci – încearcă să zdrobească revoluţia şi să împiedice trecerea bogăţiilor lor în mâinile poporului.

La 27 (14) noiembrie o delegaţie a cazacilor se prezentă la Smolnîi pentru a sta de vorbă cu Troţki şi cu Lenin. Ei au întrebat dacă e adevărat că guvernul sovietic are intenţia să distribuie ţăranilor velicoruşi pănxânturile cazacilor. „Nu" – le-a răspuns Troţki. Cazacii s-au sfătuit un timp. „Dar are guvernul sovietic intenţia să confişte domeniile marilor moşieri cazaci şi să le împartă cazacilor muncitori?" La aceasta Lenin le răspunse: „Asta e treaba *voastră*. Noi îi vom sprijini pe cazacii muncitori în toate acţiunile lor... Cel mai bine ar fi să începeţi prin a forma Soviete de cazaci. Veţi fi şi voi atunci reprezentaţi în C.E.C., care va fi şi guvernul *vostru*".

Cazacii plecară, frământaţi de gânduri. Două săptămâni mai târziu, generalul Kaledin primi o delegaţie a trupelor sale. „Ne puteţi făgădui – I-au întrebat delegaţii – că veţi împărţi cazacilor muncitori marile domenii ale moşierilor cazaci?" „Numai dacă se va trece peste cadavrul meu" – le-a răspuns Kaledin. După o lună, văzând cum armata căzăcească se topeşte sub ochii săi, Kaledin şi-a zburat creierii. Mişcarea cazacilor a luat sfârşit...

Între timp, la Moghilev se adunaseră vechiul C.E.C., liderii socialişti „moderaţi" de la Avksentiev până la Cernov, şefii activi ai vechilor comitete militare şi ofiţerii reacţionari. Marele cartier general refuza cu încăpăţânare să recunoască Consiliul Comisarilor Poporului. Strânsese în jurul său batalioanele morţii, cavalerii crucii Sf. Gheorghe şi cazacii de pe front şi stabilise în secret legături temeinice cu ataşaţii militari ai aliaţilor, cu mişcarea lui Kaledin şi cu Rada ucraineană...

Guvernele aliate nu dăduseră niciun răspuns la

propunerea de armistiţiu general pe care o cuprindea decretul asupra păcii, adoptat la 8 noiembrie (26 octombrie) de congresul Sovietelor.

La 20 (7) noiembrie Troţki adresă ambasadorilor aliaţi o notă cu următorul cuprins 18:

„Domnule ambasador, am onoarea a vă aduce la cunoştinţă că Congresul general al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Rusia a organizat la 26 octombrie un nou guvern al Republicii Ruse sub forma unui Consiliu al Comisarilor Poporului. Preşedintele acestui guvern este Vladimir Ilici Lenin, iar conducerea politicii externe mi-a fost încredinţată mie, în calitate de comisar al poporului pentru afacerile externe.

Atrăgându-vă atenţia asupra textului propunerii de armistiţiu şi de pace democratică fără anexiuni şi contribuţii, pe baza dreptului popoarelor la autodeterminare, text aprobat de Congresul general al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Rusia, am onoarea a vă ruga să consideraţi documentul mai sus-menţionat drept o propunere oficială de armistiţiu imediat pe toate fronturile şi de începere neîntârziată a tratativelor de pace, propunere pe care guvernul autorizat al Republicii sovietice o adresează concomitent tuturor popoarelor beligerante şi guvernelor lor.

Primiţi, domnule ambasador, asigurarea profundului respect al guvernului pentru poporul dv., care nu poate să nu năzuiască sjpre pace, ca toate celelalte popoare istovite şi vlăguite de acest măcel fără precedent în istorie…”

În aceeaşi noapte Consiliul Comisarilor Poporului telegrafie generalului Duhonin:

„Consiliul Comisarilor Poporului consideră necesar să adreseze fără nicio întârziere o propunere oficială de armistiţiu tuturor ţărilor beligerante, atât celor aliate cât şi celor cu care ne aflăm în stare de război. O comunicare corespunzătoare a fost trimisă de comisarul poporului pentru afacerile externe tuturor reprezentanţilor autorizaţi din Petrograd ai ţărilor aliate. Cetăţene comandant suprem, Consiliul Comisarilor Poporului vă ordonă să vă

adresaţi autorităţilor militare ale armatelor inamice cu propunerea de a se înceta imediat operaţiile militare în vederea începerii tratativelor de pace.

Încredinţându-vă conducerea acestor tratative preliminare, Consiliul Comisarilor Poporului vă ordonă: 1) să raportaţi regulat Consiliului, prin fir direct, asupra mersului tratativelor dv. cu reprezentanţii armatelor inamice; 2) să nu semnaţi armistiţiul decât cu consimţământul prealabil al Consiliului Comisarilor Poporului…"

Ambasadorii aliaţi au primit nota lui Troţki cu o tăcere dispreţuitoare şi au publicat în presă interviuri anonime pline de desconsiderare şi batjocură. Ordinul dat lui Duhonin a fost calificat deschis drept un act de trădare…

Duhonin nu dădu niciun semn de viaţă. În noaptea de 22 (9) noiembrie el fu chemat la telefon. I s-a pus întrebarea dacă are intenţia să execute ordinul. Duhonin răspunse că nu poate executa decât ordine care emană de la „un guvern susţinut de armată şi popor".

A fost imediat destituit prin ordin telegrafic din funcţia de comandant suprem, în locul său fiind numit Krîlenko. Urmând tactica sa de a face apel la mase, Lenin trimise tuturor comitetelor de regiment, divizie şi corp de armată, tuturor soldaţilor şi matrozilor din armată şi flotă o radiogramă prin care li se aducea la cunoştinţă refuzul lui Duhonin şi se ordona ca „regimentele care se află pe poziţii să aleagă imediat împuterniciţi pentru a începe în mod oficial tratative de armistiţiu cu inamicul…"

Potrivit instrucţiunilor primite de la guvernele lor, ataşaţii militari ai statelor aliate au adresat la 23 (10) noiembrie o notă generalului Duhonin, avertizându-l solemn să „nu violeze clauzele tratatelor încheiate între puterile Antantei şi Rusia". În notă se spunea de asemenea că încheierea unui armistiţiu separat cu Germania „ar avea cele mai grave consecinţe" pentru Rusia. Duhonin transmise imediat această notă tuturor comitetelor de soldaţi…

A doua zi de dimineaţă Troţki adresă trupelor un nou apel, calificând nota reprezentanţilor aliaţi ca un amestec flagrant în treburile interne ale Rusiei şi ca o încercare neruşinată „de a forţa prin ameninţări armata rusă şi poporul rus să continue războiul pentru a respecta tratatele încheiate de ţar…”

Smolnîi lansa proclamaţie după proclamaţie 19, demascând pe Duh on m şi pe ofiţerii din preajma lui, înfierând pe politicienii reacţionari adunaţi la Moghilev, ridicând de-a lungul întregului front de peste o mie de mile milioane de soldaţi, plini de mânie şi neîncredere în Duhonin. În acelaşi timp, Krîlenko, însoţit de trei detaşamente de matrozi devotaţi fără preget revoluţiei, plecă la marele cartier general, ameninţând cu răzbunarea20. Pretutindeni soldaţii l-au întâmpinat cu ovaţii furtunoase. A fost un triumf desăvârşit. Comitetul central al armatei publică o declaraţie în care lua apărarea lui Duhonin. Rezultatul fu că zece mii de soldaţi au pornit imediat împotriva Moghilevului…

La *2* decembrie (19 noiembrie), garnizoana din Moghilev se răsculă, ocupă oraşul şi arestă pe generalul Duhonin şi Comitetul armatei, apoi ieşi cu steaguri roşii victorioase în întâmpinarea noului comandant suprem. A doua zi dimineaţă, Krîlenko îşi făcu intrarea în Moghilev, unde găsi o mulţime dezlănţuită şi ameninţătoare adunată în jurul vagonului în care fusese închis Duhonin. Krîlenko ţinu un discurs în care îi conjură pe soldaţi să nu se atingă de Duhonin, acesta urmând să fie transportat la Petrograd şi judecat de tribunalul militar. După ce a terminat, la fereastră a apărut pe neaşteptate Duhonin, dând impresia că vrea să vorbească mulţimii. Mulţimea se năpusti urlând asupra vagonului, îl scoase pe bătrânul general şi-l omorî în bătăi.

Aşa se sfârşi rebeliunea marelui cartier general…

Mult consolidat în urma prăbuşirii ultimei citadele importante pe care o mai aveau în Rusia forţele militare ostile lui, guvernul sovietic se apucă cu energie de organizarea statului. Mulţi dintre vechii funcţionari făcură

act de supunere şi mulţi membri ai celorlalte partide se puseră în slujba Statului sovietic. Cei ce contau pe câştiguri mari au fost însă deziluzionaţi de decretul cu privire la salariile funcţionarilor de stat, care fixa cel mai mare salariu – cel al unui comisar al poporului – la 500 de ruble pe lună (circa 50 de dolari) … Greva funcţionarilor de stat, condusă de Uniunea uniunilor, eşuase, deoarece cercurile financiare şi comerciale pe care se bizuiau greviştii încetară să-i sprijine. Funcţionarii de bancă au reluat lucrul…

Odată cu decretul asupra naţionalizării băncilor, cu înfiinţarea Consiliului superior al economiei naţionale, cu aplicarea la sate a decretului asupra pământului, cu reorganizarea democratică a armatei şi cu vijelioasele schimbări în toate domeniile vieţii şi ale administraţiei, odată cu toate aceste măsuri, realizate exclusiv prin voinţa maselor de muncitori, soldaţi şi ţărani, începu încet, cu mûlte greşeli şi piedici în drum, făurirea Rusiei proletare.

Bolşevicii n-au cucerit puterea nici prin compromisuri cu clasele avute sau cu alţi lideri politici, nici prin împăcare cu vechiul aparat de stat, dar nici prin violenţa organizată a unei mici clici. Dacă masele din întreaga Rusie n-ar fi fost pregătite pentru insurecţie, aceasta ar fi eşuat. Bolşevicii au avut succes numai fiindcă au adus la îndeplinire aspiraţiile profunde şi simple ale celor mai largi pături populare, fiindcă le-au chemat să-şi pună umărul la răsturnarea şi distrugerea vechiului edificiu, fiindcă după aceea, în mijlocul ruinelor fumegânde, au conlucrat cu aceste mase la ridicarea noului edificiu…

CAPITOLUL XII
CONGRESUL ŢĂRANILOR

La 18 (5) noiembrie a nins clin belşug. Când ne-am trezit dimineaţa, deasupra ferestrelor cornişele erau albe, iar zăpada cădea atât de des, încât nu se vedea la zece paşi. Noroiul dispăruse; oraşul posomorât devenise dintr-odată de o albeaţă orbitoare. Locul trăsurilor îl luaseră săniile, care lunecau cu mare viteză pe străzi, săltând po

alocurea. Pe capre şedeau birjari înfofoliţi, cu bărbile ca nişte ţurţuri... În ciuda revoluţiei, care târa Rusia cu o repeziciune ameţitoare spre un viitor nesigur şi teribil, oraşul întâmpina prima zăpadă cu o bucurie generală. Pe toate feţele înfloreau zâmbete; oamenii ieşeau pe străzi şi întindeau râzând mâinile pentru a prinde fulgii plăpânzi de zăpadă care cădeau de sus. Culorile cenuşii dispăruseră; turnurile şi cupolele aurii şi colorate sclipeau în strălucirea lor barbară, accentuată de albeaţa zăpezii.

Spre prânz îşi făcu apariţia pe cer şi soarele, palid şi rece. S-au dus răcelile şi reumatismele lunilor ploioase. Viaţa oraşului deveni mai veselă şi parcă şi revoluţia îşi accelera ritmul...

Într-o seară şedeam într-un birt peste drum de poarta institutului Smolnîi. Birtul se numea „Coliba lui moş Toma" şi era foarte frecventat de gardişti roşii. îi vedeam în jurul meu, fumând ţigară după ţigară, stând la mesuţele acoperite cu feţe de masă murdare şi turnându-şi ceai din ceainice mari de porţelan. Chelnerii alergau prin odaie strigând: „Vine! vine!"

Într-un colţ şedea un om în uniformă de căpitan care încerca să ţină o cuvântare, dar era întrerupt la fiecare clipă de asistenţă.

„Nu sunteţi mai buni decât nişte ucigaşi! – ţipa el.

— Trageţi pe străzi în fraţii voştri ruşi!"

„Când am făcut aşa ceva?" – întrebă un muncitor.

„Duminica trecută, când iuncherii..."

„Păi, dar ei n-au tras în noi? (Cineva îşi arătă braţul bandajat.) Ia te uită ce amintire mi-au lăsat, diavoli afurisiţi!"

Căpitanul îşi încorda vocea ca să se facă auzit. „Trebuia să rămâneţi neutri! Cine sunteţi voi ca să răsturnaţi guvernul legal? Cine e Lenin? Omul nemţilor..."

„Dar tu cine eşti? Un contrarevoluţionar! Un provocator!" – i se strigă din toate părţile.

Când zgomotul se mai potoli, căpitanul se ridică în picioare.

„Haida de! – spuse el.

— Voi ziceţi că sunteţi poporul rus. *Nu* sunteţi însă poporul rus. Ţăranii sunt poporul rus... Veţi vedea voi când ţăranii...”

„Da – ţipau ceilalţi –, să aşteptăm până ce-şi vor spune ţăranii cuvântul! Noi ştim ce o să spună ţăranii... Nu sunt şi ei oameni ai muncii ca şi noi?...”

În ultimă instanţă totul depindea de ţărani. Deşi politiceşte înapoiaţi, ţăranii aveau ideile lor bine stabilite şi reprezentau peste 80% din populaţia Rusiei. Bolşevicii aveau relativ puţini partizani printre ţărani, iar o dictatură trainică, exclusiv a muncitorilor industriali, era imposibilă în Rusia... Partidul ţărănesc tradiţional era cel socialist-revoluţionar; dintre partidele care sprijineau acum guvernul sovietic, socialiştii-revoluţionari de stânga erau cei care în mod firesc pretindeau rolul de conducători ai ţăranilor. Totodată, socialiştii-revoluţionari de stânga, care depindeau în acel moment de bunăvoinţa proletariatului de la oraşe, aveau urgentă nevoie de sprijinul ţărănimii...

Smolnîi nu uitase însă de ţărani. Una din primele măsuri ale noului C.E.C. a fost – după decretul asupra pământului – convocarea unui congres al ţăranilor, peste capul comitetului executiv al Sovietelor de ţărani. Câteva zile mai târziu s-au publicat instrucţiuni amănunţite pentru comitetele agrare de plasă, urmate de scrisorile lui Lenin către ţărani în aceste scrisori se explicau în cuvinte simple ţelurile revoluţiei bolşevice şi ale noului guvern. La 16 (3) noiembrie Lenin şi Miliutin au dat publicităţii „Instrucţiunile pentru emisarii trimişi în provincie”. Guvernul sovietic a trimis la sate mii de astfel de emisari.

„1. După sosirea în gubernia respectivă, emisarul va convoca o şedinţă a Comitetului executiv al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, la care va expune legea agrară şi va ridica problema convocării unei conferinţe a Sovietelor judeţene şi guberniale de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor.

2. Va studia aspectul problemei agrare în gubernia respectivă:

a) dacă au fost luate în evidenţă pământurile

moşiereşti, unde şi în care judeţe; b) cine administrează pământurile moşiereşti: comitetele agrare sau tot moşierii?; c) ce s-a făcut cu inventarul.

3. Dacă a crescut suprafaţa însămânţată de ţărani?

4. Cât se expediază în oraşe din cantitatea de grâne pe care gubernia e obligată s-o livreze?

5. Emisarii vor arăta că, din moment ce ţăranii au primit pământ, este necesar ca ei să sporească cât mai mult cantitatea de cereale ce se expediază în oraşe, să accelereze livrarea de cereale către oraşe, deoarece numai printr-o asemenea sporire a cantităţii de cereale livrate poate fi înlăturat pericolul foametei.

6. Cb măsuri sunt prevăzute şi s-au luat pentru trecerea pământurilor moşiereşti în mâinile comitetelor de plasă şi agrare şi în mâinile Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor.

7. E de dorit ca moşiile bine organizate şi utilate să treacă la dispoziţia Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor agricoli şi să fie gospodărite de agronomi calificaţi…”

Satele erau cuprinse de frământări prevestitoare de mari schimbări. Aceste frământări erau pricinuite nu numai de efectul mobilizator al decretului asupra pământului, ci şi de miile de soldaţi revoluţionari care se înapoiau de pe front în satele lor… Aceşti ţărani soldaţi au salutat cu o însufleţire deosebită convocarea congresului ţărănesc.

Întocmai după cum vechiul C.E.C. Încercase să zădărnicească cel de-al II-lea Congres al Sovietelor de muncitori şi soldaţi, Comitetul executiv al Sovietelor de ţărani căuta acum să împiedice întrunirea congresului ţăranilor convocat de Smolnîi. Şi tot ca şi vechiul C.E.C., Comitetul executiv – după ce şi-a dat seama că eforturile lui sunt zadarnice – trimitea telegrame desperate, îndemnându-i pe ţărani să aleagă delegaţi conservatori. Se lansase chiar zvonul că congresul se va întruni la Moghilev, şi un număr de delegaţi plecaseră în acest oraş; la 23 (10) noiembrie se strânseseră însă la Petrograd circa 400 de delegaţi şi începuseră consfătuirile diferitelor fracţiuni…

Prima şedinţă se ţinu în clădirea Dumei, în sala Aleksandrovski, iar primul scrutin arătă că peste jumătate din delegaţi erau socialişti-revoluţionari de stânga, pe când bolşevicii nu dispuneau decât de o cincime şi socialiştii-revoluţionari de dreapta de o pătrime. Restul era destul de pestriţ şi unit doar prin opoziţia faţă de vechiul Comitet executiv, în fruntea căruia se aflau Avksentiev, Ceaikovski şi Peşehonov…

Marea sală era plină până la refuz de o mulţime zgomotoasă. O duşmănie adâncă şi înverşunată diviza delegaţii în grupuri ireconciliabile. Pe băncile din dreapta se vedeau epoleţi ofiţereşti şi chipurile bărboase patriarhale ale unor ţărani mai bătrâni din rândurile celor înstăriţi; centrul era ocupat de un număr mic de ţărani, subofiţeri şi soldaţi; în partea stângă şedeau aproape numai delegaţi în uniforme de soldaţi. Era tânără generaţie care servise în armată… Galeriile erau ticsite de muncitori, care în Rusia îşi mai aminteau de originea lor ţărănească…

Spre deosebire de vechiul C.E.C., Comitetul executiv nu recunoscu la deschiderea şedinţei congresul ca un congres oficial, acesta din urmă fiind convocat pentru 13 decembrie (30 noiembrie). În mijlocul unei furtuni de aplauze şi de proteste vehemente, reprezentantul Comitetului executiv declară că prezenta adunare nu e decât o „Conferinţă extraordinară”… Această „Conferinţă extraordinară” îşi preciză imediat atitudinea faţă de Comitetul executiv, alegând ca preşedinte pe Maria Spiridonova, lider al socialiştilor-revoluţionari de stânga.

Prima zi a fost ocupată aproape în întregime de dezbateri violente cu privire la admiterea reprezentanţilor Sovietelor de plasă. O parte clin delegaţi cereau să fie admişi numai delegaţi ai organizaţiilor guberniale. Ca şi la congresul muncitorilor şi soldaţilor, majoritatea covârşitoare se pronunţă pentru o cât mai largă reprezentare. După luarea acestei hotărâri, vechiul Comitet executiv părăsi sala…

Aproape imediat se observă că majoritatea

delegaţilor era ostilă guvernului Comisarilor poporului. Zinoviev încercă să vorbească în numele bolşevicilor, dar fu huiduit şi, când părăsi tribuna în mijlocul râsetelor, se puteau auzi strigăte: „A cam feştelit-o comisarul poporului!”

Nazariev, un delegat din provincie, strigă: „Noi, socialiştiirevoluţionari de stânga, refuzăm să recunoaştem aşa-numitul guvern muncitoresc şi ţărănesc atâta timp cât ţăranii nu vor fi reprezentaţi în guvern… Azi el nu e decât o dictatură a muncitorilor… Insistăm să fie format un nou guvern, în care să fie reprezentată întreaga democraţie!”

Delegaţii reacţionari întreţineau din răsputeri această stare de spirit, afirmând, în ciuda protestului bolşevicilor, că Consiliul Comisarilor Poporului este hotărât să domine congresul, sau să-l dizolve prin forţa armelor. Această declaraţie a fost primită de ţărani cu explozii de indignare…

A treia zi apăru deodată la tribună Lenin; timp de zece minute a fost un zgomot infernal. Se auzeau ţipete: „Jos cu el! Nu vrem să-i ascultăm pe comisarii voştri ai poporului! Nu recunoaştem guvernul vostru!”

Lenin stătea calm, sprijinindu-se cu amândouă mâinile de pupitru şi micii săi ochi priveau îngânduraţi mulţimea agitată din sală. În cele din urmă demonstraţia ostilă se mai linişti puţin, cu excepţia băncilor din dreapta, unde continuau ţipetele şi fluierăturile.

„N-am venit în calitate de membru al Consiliului Comisarilor Poporului – spuse Lenin, şi clin nou aşteptă să se facă linişte –, ci ca membru al fracţiunii bolşevice, ca delegat ales pe bază legală la acest congres”. Şi îşi ridică mandatul deasupra capului ca să-l poată vedea toţi.

„De altfel nimeni nu neagă – continuă el cu o voce absolut calmă – că actualul guvern rus e format de partidul bolşevic”. Mlai aşteptă o clipă, apoi adăugă: „Astfel încât, în fond, e unul şi acelaşi lucru…” La aceste cuvinte, dreapta izbucni în ţipete asurzitoare, dar centrul şi stânga voiau să-l asculte şi impuseră tăcere.

Argumentaţia lui Lenin era simplă. „Spuneţi-mi deschis, vreţi voi, ţăranii, cărora v-am dat pământurile moşierilor, să împiedicaţi pe muncitori să obţină controlul asupra producţiei? Aici e vorba de luptă de clasă. Moşierii luptă, bineînţeles, împotriva ţăranilor, iar fabricanţii luptă împotriva muncitorilor. Vreţi oare să se ajungă

15 – Zece zile care au zguduit lumea la o sciziune în raidurile proletariatului? De partea cui vreţi voi să fiţi?

Noi, bolşevicii, suntem partidul proletariatului – în egală măsură al proletariatului ţărănesc ca şi al celui industrial. Noi. bolşevicii. suntem pentru Soviete – în egală măsură pentru Sovietele de ţărani ca şi pentru Sovietele de muncitori şi soldaţi. Actualul guvern e un guvern sovietic, şi noi nu numai că am propus Sovietelor de ţărani să participe la acest guvern, dar am şi invitat pe reprezentanţii socialiştilor-revoluţionari de stânga să intre în Consiliul Comisarilor Poporului…

Sovietele sunt cea mai desăvârşită formă de reprezentare a poporului – atât a celui care munceşte în uzine şi în mine, cât şi a celui care munceşte pe ogoare. Oricine încearcă să submineze Sovietele se face vinovat de acţiuni antidemocratice, contrarevoluţionare. Şi îmi permit să vă spun, tovarăşi socialişti-revoluţionari de dreapta, şi vouă, domnilor cădeţi, că dacă Adunarea constituantă va încerca să distrugă Sovietele, noi nu-i vom îngădui să facă acest lucru!”

În după-amiaza zilei de 25 (12) noiembrie, Cernov sosi în grabă de la Moghilev, chemat de Comitetul executiv. Nu trecuseră decât două luni de când fusese considerat drept un revoluţionar extremist şi se bucurase de o mare popularitate printre ţărani, iar acum era chemat pentru a împiedica o primejdioasă alunecare a congresului spre stânga. La sosire Cernov a fost arestat şi dus la Smolnîi, de unde, după un scurt interogatoriu, a fost eliberat.

Prima sa acţiune a fost o critică violentă la adresa Comitetului executiv pentru faptul că părăsise congresul. Comitetul se declară de acord să se înapoieze şi Cernov îşi făcu intrarea în sală primit cu aplauze de majoritate şi cu

huiduieli şi zeflemele de bolşevici.

„Tovarăşi! Am fost plecat. Am paiticipat la o conferinţă a armatei a XII-a în problema convocării unui congres al tuturor delegaţilor ţărani din armatele Frontului de vest şi ştiu foarte puţin despre insurecţia care a avut loc aici…”

Zinoviev sări de pe locul lui, strigând: „Da, ai fost plecat… pentru câteva minute!” Zgomot asurzitor. Strigăte: „Jos bolşevicii!”

Cernov continuă: „Acuzaţia că o armată întreagă este condusă cu ajutorul meu împotriva Petrogradului e lipsită de orice temei, nu e decât o minciună sfruntată. De unde porneşte o asemenea acuzaţie? Arătaţi-mi sursa!”

Zinoviev; „Ea porneşte chiar de la ziarele voastre, de la «Izvestiia» şi «Delo Naroda»!”

Faţa lată a lui Cernov, încadrată de o barbă căruntă şi de un păr ondulat, se învineţi de furie. Ochii lui mici fulgerau. Se stăpâni însă şi continuă: „Repet, nu ştiu practic nimic despre cele întâmplate aici şi n-am condus nicio armată, afară doar de aceasta (arătând spre delegaţii ţărani), pentru a cărei venire îmi asum răspunderea!” Râsete şi strigăte: „Bravo!”

„Înapoindu-mă la Petrograd, am vizitat institutul Smolnîi. Acolo nu mi s-au adus asemenea acuzaţii… După o convorbire foarte scurtă, mi s-a dat drumul – şi asta-i tot! Să repete cineva din cei prezenţi această acuzaţie!”

Se produse un vacarm de nedescris. Bolşevicii şi câţiva socialiştirevoluţionari de stânga se ridicară în picioare, ţipând şi agitându-şi pumnii. Alţii strigau şi mai tare, încercând să acopere gălăgia.

„Asta nu mai e şedinţă, ci nebunie curată!” – exclamă Cernov şi părăsi sala; din cauza zgomotului şi a dezordinii şedinţa a fost suspendată…

Între timp, problema situaţiei legale a Comitetului executiv preocupa toate spiritele. Declarând congresul drept „Conferinţă extraordinară”, vechiul comitet intenţionase să împiedice alegerea unui nou Comitet executiv. Era însă o sabie cu două tăişuri:

socialiştiirevoluţionari de stânga declaraseră că, din moment ce congresul nu avea nicio autoritate asupra Comitetului executiv, nici acesta nu avea autoritate asupra congresului. La 25 (12) noiembrie adunarea hotărî ca atribuţiile Comitetului executiv să treacă asupra Conferinţei extraordinare, şi numai membrii Comitetului executiv care fuseseră aleşi delegaţi la congres să aibă drept de vot…

A doua zi, în ciuda opoziţiei înverşunate a bolşevicilor, rezoluţia a fost modificată în sensul ca toţi membrii Comitetului executiv – indiferent dacă sunt sau nu delegaţi – să aibă drept de vot.

La 27 (14) noiembrie au avut loc dezbaterile în problema agrară, în cursul cărora s-au conturat divergenţele între programul agrar al bolşevicilor şi cel al socialiştilor-revoluţionari de stânga.

În numele socialiştilor-revoluţionari de stânga, Kacinsici făcu un istoric al problemei agrare în timpul revoluţiei. Primul congres al Sovietelor de ţărani, spunea el, votase o rezoluţie precisă şi categorică în favoarea trecerii imediate a moşiilor în mâinile comitetelor agrare. Conducătorii revoluţiei şi reprezentanţii burgheziei în guvern au hotărât însă că această chestiune nu poate fi rezolvată înainte de întrunirea Adunării constituante… A doua perioadă a revoluţiei, perioada „conciliatoristă”, a fost marcată prin intrarea lui Cernov în guvern. Ţăranii erau convinşi că acum se va păşi la rezolvarea practică a problemei agrare, dar, în ciuda hotărârii exprese a primului congres al ţăranilor, reacţionarii şi conciliatorii din Comitetul executiv au împiedicat orice acţiune. Această politică a dus la o serie de dezordini agrare, expresie firească a nerăbdării şi a energiei încătuşate a ţăranilor. Aceştia au înţeles adevăratul sens al revoluţiei şi au încercat să treacă de la vorbe la fapte…

„Ultimele evenimente – declară oratorul – nu sunt o simplă rebeliune sau o «aventură bolşevică», ci o adevărată insurecţie populară, întâmpinată cu simpatie de întreaga ţară…

În linii generale, bolşevicii au avut o atitudine justă în problema agrară; sfătuind însă pe ţărani să ocupe pământul cu forţa, ei au comis o mare greşeală… încă din primele zile bolşevicii au declarat că ţăranii trebuie să ocupe pământul printr-o «acţiune revoluţionară de masă». Aceasta nu e altceva decât anarhie. Pământul poate fi luat în mod organizat… Important pentru bolşevici era să rezolve cât mai grabnic toate problemele revoluţiei, dar pe ei nu i-a interesat *cum* să rezolve aceste probleme…

Decretul asupra pământului, emis de congresul Sovietelor, corespunde în linii mari hotărârilor primului congres al ţăranilor. De ce nu vrea noul guvern să urmeze şi tactica recomandată de acest congres? Fiindcă Consiliul Comisarilor Poporului vrea să grăbească rezolvarea problemei pământului în aşa fel, încât Adunării constituante să nu-i mai rămână nimic de făcut…

Guvernul şi-a dat însă seama că e nevoie şi de măsuri practice. De aceea, fără să mai stea mult pe gânduri, a aprobat «Regulile pentru comitetele agrare», creând astfel o situaţie foarte stranie: Consiliul Comisarilor Poporului a desfiinţat proprietatea privată asupra pământului, iar regulile alcătuite de comitetele agrare se bazează ne principiul proprietăţii private… Acest lucru nu e totuşi chiar atât de grav, deoarece comitetele agrare nu se sinchisesc de decretele sovietice şi aplică propriile lor hotărâri practice – hotărâri bazate pe voinţa covârşitoarei majorităţi a ţăranilor…

Comitetele agrare nu încearcă să rezolve problema agrară pe cale de lege, căci aceasta este prerogativa exclusivă a Adunării constituante… Dar va voi oare Adunarea constituantă să îndeplinească voinţa ţărănimii ruse? Nu putem fi siguri de aceasta… Nu putem fi siguri decât de faptul că hotărârea revoluţionară a ţărănimii a crescut considerabil şi că Adunarea constituantă va fi silită *să rezolve* problema pământului aşa cum vor ţăranii… Adunarea constituantă nu va îndrăzni să meargă împotriva voinţei clar exprimate a poporului…”

După Kaciński urmă la tribună Lenin, ascultat de

data aceasta cu o atenţie încordată:

„În momentul de faţă încercăm să rezolvăm nu numai problema pământului, dar şi problema revoluţiei sociale – şi nu numai aici în Rusia, ci şi în lumea întreagă. Problema pământului nu poate fi rezolvată independent de celelalte probleme ale revoluţiei sociale… Astfel, de pildă, confiscarea marilor latifundii va provoca nu numai împotrivirea moşierilor ruşi, clar şi pe aceea a capitalului străin, de care marea proprietate funciară e legată prin intermediul băncilor…

În Rusia, proprietatea privată asupra pământului este baza unei monstruoase asupriri, iar confiscarea pământului de către ţărani e unul din cei mai importanţi paşi pe care i-a făcut revoluţia noastră. Dar el nu poate fi separat de ceilalţi paşi, şi acest lucru se poate observa absolut clar în toate stadiile prin care a trecut revoluţia noastră… Greşeala socialiştilor-revoluţionari de stânga constă în faptul că în acea perioadă nu s-au ridicat împotriva politicii de conciliere, invocând motivul că conştiinţa maselor nu este încă suficient de dezvoltată…

Dacă socialismul nu poate fi înfăptuit decât atunci când acest lucru îl va permite dezvoltarea intelectuală a maselor populare, nu vom avea socialism nici peste 500 de ani… Partidul politic socialist e avangarda clasei muncitoare; el nu trebuie să se lase oprit de nivelul scăzut al dezvoltării maselor, ci trebuie să ducă masele după sine, folosind Sovietele ca organe de iniţiativă revoluţionară… Dar pentru a-i antrena pe cei care şovăie, tovarăşii socialişti-revoluţionari de stânga trebuie ei înşişi să înceteze să şovăie…

Masele populare au început încă din iulie să se îndepărteze de conciliatori, iar socialiştii-revoluţionari de stânga mai întind şi acum, în noiembrie, mâna lui Avksentiev, care se cramponează de jalnicele resturi ale popularităţii sale… Dacă se va continua cu conciliatorismul, revoluţia va fi pierdută. Nu poate exista nicio conciliere cu burghezia; puterea ei trebuie definitiv răsturnată.

Noi, bolşevicii, nu ne-am schimbat programul agrar, n-am renunţat şi nu avem intenţia să renunţăm la desfiinţarea proprietăţii private asupra pământului. Am adoptat «Regulile pentru comitetele agrare» – care *nu sunt* nicidecum bazate pe principiul proprietăţii private – fiindcă am vrut să aducem la îndeplinire voinţa poporului pe drumul ales în acest scop de însuşi poporul, şi astfel să cimentăm şi mai mult alianţa tuturor elementelor care luptă pentru revoluţia socialistă.

Îi invităm pe socialiştii-revoluţionari de stânga să adere la această alianţă, dar insistăm ca ei să înceteze să se mai uite înapoi şi să rupă cu aripa conciliatoristă a partidului lor…

În ceea ce priveşte Adunarea constituantă, e absolut adevărat – aşa cum a spus oratorul dinaintea mea – că activitatea ei va fi determinată de hotărârea revoluţionară a maselor. Eu spun: bizuie-te pe hotărârea revoluţionară, dar nu lăsa puşca din mină!” După aceea Lenin dădu citire rezoluţiei bolşevice: „Congresul ţăranilor sprijină în întregime şi în totul legea (decretul) asupra pământului din 26 octombrie 1917, confirmată de cel de-al II-lea Congres general al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Rusia şi emisă de Consiliul Comisarilor Poporului, ca guvern provizoriu muncitoresc şi ţărănesc al Republicii Ruse. Congresul ţăranilor îşi exprimă hotărârea fermă şi nestrămutată de a lupta cu toată energia pentru înfăptuirea acestei legi, cheamă pe toţi ţăranii s-o sprijine în mod unanim şi s-o traducă ei înşişi imediat în fapt la faţa locului; de asemenea cheamă pe ţărani să aleagă pentru toate posturile şi funcţiile de răspundere de orice fel numai oameni care au dovedit nu prin vorbe, ci prin fapte că sunt devotaţi cu trup şi suflet intereselor ţăranilor muncitori şi exploataţi, că sunt hotărâţi şi sunt în stare să apere aceste interese în pofida oricărei împotriviri a moşierilor, capitaliştilor şi a partizanilor sau acoliţilor lor.

Congresul ţăranilor îşi exprimă totodată convingerea că înfăptuirea deplină a tuturor măsurilor care alcătuiesc legea cu privire la pământ este posibilă numai cu condiţia

succesului revoluţiei socialiste muncitoreşti care a început la 25 octombrie, deoarece numai revoluţia socialistă poate să asigure şi trecerea fără despăgubire a pământurilor în mâinile ţărănimii muncitoare, şi confiscarea inventarului moşieresc, şi ocrotirea deplină a intereselor muncitorilor salariaţi din agricultură – paralel cu începerea imediată a desfiinţării absolute a întregului sistem al robiei salariate capitaliste –, şi repartiţia justă şi planificată între regiuni şi între locuitorii statului a produselor agriculturii şi a produselor industriei, şi stăpânirea asupra băncilor (lucru fără de care nu este posibilă stăpânirea poporului asupra pământului chiar şi în condiţiile desfiinţării proprietăţii private asupra pământului), şi ajutorarea sub toate aspectele de către stat tocmai a celor ce muncesc şi sunt exploataţi etc.

De aceea congresul ţăranilor, sprijinind în totul revoluţia din 25 octombrie, şi sprijinind-o tocmai ca revoluţie socialistă, îşi exprimă hotărârea nestrămutată ca în mod treptat, în ritmul cuvenit, dar fără niciun fel de şovăieli, să aducă la îndeplinire măsurile de transformare socialistă a Republicii Ruse.

O condiţie necesară pentru victoria revoluţiei socialiste, singura care poate să asigure succesul trainic şi înfăptuirea deplină a legii cu privire la pământ, este o alianţă deplină între ţărănimea muncitoare – ţăranii muncitori şi exploataţi – şi clasa muncitoare – proletariatul – în toate ţările înaintate. De azi înainte în Republica Rusă întreaga organizare şi conducere a statului, de sus până jos. trebuie să fie construită pe această alianţă. Această alianţă, maturând orice fel de încercări, directe şi indirecte, făţişe şi ascunse de a se reveni la conciliatorismul – condamnat de viaţă – faţă de burghezie şi de promotorii politicii burgheze, este singura care va asigura victoria socialismului în lumea întreagă”.

Reacţionarii din Comitetul executiv nu mai îndrăzniră să se manifeste pe faţă. Cernov vorbi însă de câteva ori cu o imparţialitate modestă, care te cucerea. Fu invitat să ia loc în prezidiu… în seara următoare i se înmâna

preşedintelui un bileţel anonim prin care se cerea ca Cernov să fie ales preşedinte de onoare. Ustinov citi biletul cu glas tare, dar Zinoviev sări imediat ca ars, strigând că e un truc la care recurge vechiul Comitet executiv pentru a domina adunarea. Într-o clipă întreaga sală s-a transformat într-o masă de chipuri furioase şi pumni care se agitau. Ambele părţi îşi ieşiseră literalmente din fire. Toţi vociferau… Cernov rămase, totuşi, foarte popular.

În timpul furtunoaselor dezbateri asupra problemei agrare şi asupra rezoluţiei prezentate de Lenin, bolşevicii au fost de două ori pe punctul de a părăsi adunarea, dar de fiecare dată au fost opriţi de conducătorii lor… Mi se părea că congresul a intrat într-un impas definitiv.

Nimeni nu ştia însă că între timp aveau loc la Smolnîi tratative secrete între socialiştii-revoluţionari de stânga şi bolşevici. La început socialiştii-revoluţionari de stânga ceruseră un guvern alcătui! din toate partidele socialiste, atât din cele ce făceau parte din Soviete cât şi din cele ce nu făceau parte. Guvernul trebuia să fi «răspunzător faţă de un Consiliu al poporului format dintr-un număr egal de delegaţi ai organizaţiilor muncitoreşti şi soldăţeşti şi ai organizaţiilor ţărăneşti şi din reprezentanţi ai Dumelor orăşeneşti şi ai zemstvelor. Socialiştii-revoluţionari de stânga cereau de asemenea ca Lenin şi Troţki să nu facă parte din guvern, iar Comitetul militar-revoluţionar şi celelalte organe de represiune să fie dizolvate.

În dimineaţa de miercuri 28 (15) noiembrie, după discuţii înverşunate care au durat toată noaptea, s-a ajuns la un acord. C.E.C., alcătuit din 108 membri, urma să fie lărgit cu 108 membri aleşi proporţional de congresul ţărănesc, cu 100 de delegaţi aleşi direct de armată şi flotă şi cu 50 de reprezentanţi ai sindicatelor (35 de reprezentanţi ai diferitor organizaţii sindicale, 10 ai lucrătorilor feroviari şi 5 ai funcţionarilor de la poştă şi telegraf). La reprezentarea Dumelor şi a zemstvelor s-a renunţat; Lenin şi Troţki rămâneau în guvern, iar Comitetul militar-revoluţionar continua să funcţioneze.

Şedinţele congresului se ţineau acum la sediul

Comitetului executiv al Sovietelor de ţărani. În clădirea şcolii imperiale de drept, pe strada Fontanka 6. Acolo, în marea sală de şedinţe, s-au întrunit delegaţii în după-amiaza zilei de miercuri. Vechiul Comitet executiv se retrăsese şi ţinea în altă încăpere a aceleiaşi clădiri o şedinţă separată cu delegaţii care părăsiseră congresul şi cu reprezentanţi ai comitetelor militare.

Cernov trecea de la o şedinţă la cealaltă, urmărind cu atenţie mersul lucrărilor. Ştia că se duc tratative cu bolşevicii, dar nu ştia că se ajunsese deja la un acord.

„Acum, când toţi se pronunţă pentru formarea unui guvern alcătuit din toate partidele socialiste – spunea el la şedinţa scizioniştilor –, mulţi au uitat de primul guvern care *n-a fost* un guvern de coaliţie şi la care nu a participat decât un singur socialist – Kerenski. La timrml său, acest guvern a fost însă foarte popular. Azi toţi îl acuză pe Kerenski şi uită că el a fost adus la putere nu numai de Soviete, dar şi de masele populare.

Do ce s-a întors opinia publică împotriva lui Kerenski? Sălbaticii îşi făuresc idoli şi li se închină, clar dacă idolii nu le ascultă rugăciunile, sălbaticii îi pedepsesc. Acelaşi lucru se întâmpla şi azi… Ieri Kerenski. azi Lenin şi Troţki, mâine altul…

Am propus atât lui Kerenski cât şi bolşevicilor să renunţe la putere. Kerenski a acceptat; azi a trimis vorbă clin refugiul său că renunţă la postul de prim-ministru. Bolşevicii vor să păstreze puterea, dar nu ştiu ce să facă cu ea…

Indiferent dacă bolşevicii se vor menţine sau nu, soarta Rusiei nu se va schimba. Satul rus ştie foarte bine ce vrea şi aplică propriile sale măsuri. Până la urmă, tot satul ne va salva…”

Între timp, în sala mare, Ustinov anunţase acordul intervenit între congresul ţăranilor şi Smolnîi. Comunicarea a fost primită de delegaţi cu o explozie de bucurie. Deodată apăru Cernov şi ceru cuvântul.

„Văd – începu el – că se încheie un acord între congresul ţăranilor şi Smolnîi. Un asemenea acord ar fi

nelegal, deoarece adevăratul congres al ţăranilor se va întruni abia săptămâna viitoare…

În afară de aceasta, trebuie să vă previn că bolşevicii nu vor satisface niciodată cererile voastre…”

Fu întrerupt de un hohot de râs general. Dându-şi seama de situaţie, el coborî de la tribună şi părăsi sala. iar odată cu plecarea lui se irosi şi popularitatea sa…

Toi, 29 (16) noiembrie, seara târziu, congresul se întruni în şedinţă extraordinară. Domnea o atmosferă de sărbătoare; pe feţele tuturor înfloreau zâmbete. Problemele curente fură rezolvate în grabă, apoi luă cuvântul bătrânul Natanson, decanul de vârstă al socialiştilor-revoluţionari de stânga. Cu vocea tremurătoare şi cu lacrimi în ochi. el dădu citire „convenţiei matrimoniale” dintre Sovietele de ţărani şi Sovietele muncitorilor şi soldaţilor. De câte ori pronunţa cuvântul „alianţă” izbucneau ropote de aplauze… Când Natanson termină, Ustinov anunţă sosirea unei delegaţii de la Smolnîi, însoţită de reprezentanţi ai Gărzii roşii. Au fost primiţi cu ovaţii furtunoase. Unul după altul au luat cuvântul un muncitor, un soldat şi un matroz pentru a aduce congresului salutul lor.

După aceea vorbi Boris Reinstein. delegatul partidului muncitoresc socialist american. „Ziua încheierii alianţei între congresul ţăranilor şi Sovietele de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor e una din cele mai măreţe zile ale revoluţiei. Vestea acestui acord va trezi un puternic ecou în întreaga lume; va răsuna şi la Paris, şi la Londra, şi dincolo de ocean – în îndepărtatul New Yor M Această alianţă va umple de bucurie inimile tuturor oamenilor muncii.

Măreaţa idee a triumfat. De mult aşteptau Occidentul şi America de la Rusia, de la proletariatul rus, ceva cu totul neobişnuit şi zguduitor… De mult aştepta proletariatul mondial revoluţia rusă, aştepta fapte mari, care azi devin realitate…”

După salutul pronunţat de preşedintele C.E.C., Sverdlov. Ţăranii au ieşit în stradă strigând: „S-a terminat

războiul civil! Trăiască democraţia unită!”

Se întunecase şi pe zăpada îngheţată scânteia lumina palidă a lunii şi a stelelor. De-a lungul cheiului erau aliniaţi în ţinută de campanie soldaţii regimentului Pavlovski, a cărui fanfară intonă „Marseilleza”. În mijlocul unei furtuni de urale ale soldaţilor, ţăranii se încolonară, desfăşurând marele steag roşu al Comitetului executiv al Sovietelor de ţărani din Rusia, pe care fuseseră brodate cu litere de aur cuvintele: „Trăiască alianţa maselor revoluţionare de oameni ai muncii!” Urmau alte steaguri, printre care steagurile Sovietelor raionale. Pe steagul uzinelor „Putilov” se putea citi: „Ne înclinăm în faţa acestui steag pentru a făuri frăţia tuturor popoarelor!”

De undeva apărură torţe, luminând noaptea în roşu şi reflectându-se înmiit în cristalele de gheaţă. Fumul torţelor aşternea un văl străveziu peste coloanele care mergeau cântând de-a lungul cheiului Fontanka, sub ochii miraţi ai mulţimii care-i privea în tăcere.

„Trăiască armata revoluţionară! Trăiască Garda roşie! Trăiască ţăranii!”

Marea procesiune traversă întregul oraş; mereu i se alăturau noi oameni şi noi steaguri roşii cu litere de aur fluturând deasupra capetelor. Doi ţărani bătrâni, gârboviţi de muncă, mergeau mână-n mână cu feţe luminoase de copii fericiţi.

„Ehei! – spunea unul din ei.

— Acum să-i mai văd să ne ia pământul!…”

Lângă Smolnîi, de ambele părţi ale străzii, erau aliniaţi gardişti roşii, ale căror feţe străluceau de bucurie.

Celălalt ţăran bătrân îi spuse tovarăşului său: „Nu-s de loc obosit! Tot drumul parcă n-am mers, parcă am zburat!…”

Pe treptele institutului Smolnîi se adunaseră vreo sută de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor cu steaguri. Siluetele lor se profilau, negre, pe fondul de lumină ce se revărsa din clădire, într-un elan furtunos au coborât spre ţărani. îmbrăţişându-i şi sărutându-i. Procesiunea a trecut prin marea poartă şi a urcat zgomotos scările…

În sala de şedinţe – imensă şi albă – o aştepta C.E.C., Sovietul din Petrograd şi mii de spectatori. Domnea o atmosferă solemnă: toţi erau conştienţi de măreţia acestui moment istoric.

Zinoviev anunţă încheierea acordului cu congresul ţăranilor. Comunicarea a fost primită cu urale entuziaste, care se transformară într-o furtună de ovaţii, când pe coridoare răsună muzica şi-şi făcu apariţia procesiunea. Prezidiul se ridică în picioare, făcând loc prezidiului ţărănesc, pe care-l întâmpina cu îmbrăţişări. În fundul estradei, deasupra ramei goale care încadra pe vremuri portretul tarului, fură arborate două steaguri încrucişate…

Începu şedinţa festivă. După câteva cuvinte de bun venit, rostite de Sverdlov, luă cuvântul Mtaria Spiridonova, cea mai populară şi mai influentă femeie din Rusia, firavă, palidă, cu ochelari, cu părul lins. Semăna cu o învăţătoare din Noua Anglie.

„… în faţa muncitorilor ruşi se deschid orizonturi nemaicunoscute… Până acum toate mişcările muncitoreşti s-au terminat, invariabil, prin înfrângere. Actuala mişcare e însă internaţională şi deci invincibilă f Nu există forţă în lume care să poată stinge văpaia revoluţiei! Vechea lume moare. Se naşte o lume nouă…”

Apoi Troţki rosti o cuvântare înflăcărată: „Bine aţi venit, tovarăşi ţărani! Aţi venit nu ca oaspeţi, ci ca stăpâni ai acestei case, în care bate inima revoluţiei ruse! Aici, în această sală, e acum concentrată voinţa a milioane de muncitori… De acum înainte pământul Rusiei nu cunoaşte decât un singur stăpân: alianţa muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor…”

Cu un sarcasm caustic începu apoi să vorbească despre diplomaţii ţărilor Antantei care continuau să desconsidere propunerea rusă de armistiţiu, acceptată între timp de puterile centrale.

„Din acest război se va naşte o omenire nouă… În această sală lurăm muncitorilor din toate ţările să rămânem la postul nostru revoluţionar. Dacă vom fi înfrânţi, vom muri apărându-ne stindardul…”

Îi urmă Krîlenko, care expuse situaţia de pe front, unde Duhonin se pregătea de rezistenţă împotriva Consiliului Comisarilor Poporului. „Să ştie Duhonin şi cei din jurul lui că nu ne vom purta cu mănuşi cu cei care stau în calea noastră spre pace!”

Dâbenko salută adunarea în numele flotei, iar Kruşinski, membru al Vikjelului, declară:

„Din acest moment, din momentul în care s-a înfăptuit alianţa tuturor socialiştilor adevăraţi, întreaga armată a lucrătorilor de la căile ferate se pune la dispoziţia democraţiei revoluţionare!”

Urmară la cuvânt Lunacearski, care cu greu îşi reţinea lacrimile. Proşian, din partea socialiştilor-revoluţionari de stânga, şi, la sfârşit, Saharaşvili, care declară în numele social-democraţilor internaţionalişti uniţi, din care făceau parte grupul lui Martov şi al lui Gorki:

„Am părăsit C.E.C. în semn de protest împotriva politicii intransigente a bolşevicilor şi pentru a-i sili la concesii în vederea unei alianţe a întregii democraţii revoluţionare. Acum, când această alianţă a fost înfăptuită, socotim că e datoria noastră sfânta să ne reluăm locurile în C.E.C… Declarăm că toţi cei care au părăsit C.E.C. trebuie aciuji să revină!…”

Staşkov, un bătrân şi venerabil ţăran din prezidiul congresului ţăranilor, se închină înspre cele patru colţuri ale încăperii: „Vă felicit, tovarăşi, în ziua botezului noii vieţi şi a libertăţii Rusiei!”

Mai luară apoi cuvântul Bronski, în numele social-democraţiei poloneze, Skrâpnik, din partea comitetelor de întreprindere, Trifonov, în numele soldaţilor ruşi care au luptat la Salonic, şi mulţi alţii. Vorbeau toţi din inimă, cu elocvenţa fericită a unor oameni care îşi văd împlinite marile speranţe…

Noaptea târziu fu pusă la vot şi adoptată în unanimitate următoarea rezoluţie:

„Comitetul Executiv Central al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din întreaga Rusie, împreună

cu Congresul general extraordinar al ţăranilor şi cu Comitetul său executiv, confirmă legile asupra păcii şi pământului adoptate de congresul Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor, precum şi legea asupra controlului muncitoresc adoptată de Comitetul Executiv Central al Sovietelor din Rusia.

Şedinţa comună a C.E.C. şi a Congresului general al ţăranilor din Rusia îşi exprimă ferma convingere că alianţa muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor – această alianţă frăţească a tuturor muncitorilor şi exploataţilor – va consolida puterea de stat cucerită de aceştia şi va lua toate măsurile revoluţionare pentru a grăbi şi în celelalte ţări mai înaintate trecerea puterii în mâinile maselor muncitoare, asigurând în felul acesta o victorie trainică a cauzei păcii drepte şi a cauzei socialismului…”

— Anexele, întocmite şi selecţionate de J. Reed, formează o parte integrantă a cărţii sale. Ele aduc completări importante la textul autorului. Pentru ediţia de faţă, anexele au fost revăzute şi confruntate cu originalele. Toate documentele şi materialele pe care J. Reed le-a publicat în versiunea engleză sunt reproduse în lucrarea de fată după originalele în limba rusă.

— *Nota Red*.

CAPITOLUL I

1

Defensiştii – aşa se intitulau toate partidele socialiste moderate şi sub acest nume erau ele cunoscute de toată lumea, deoarece aceste partide şi grupări se pronunţau pentru continuarea războiului sub conducerea aliaţilor, considerându-l un război de apărare naţională.

2

SALARIILE ŞI PREŢURILE LA OBIECTE DE PRIMĂ NECESITATE ÎNAINTE DE REVOLUŢIE ŞI ÎN TIMPUL EI

Tabelele de mai jos, cu salariile şi preţurile la obiectele de primă necesitate, publicate în „Novaia jizn” din 26 (13) octombrie 1917, au fost întocmite de un comitet format din reprezentanţi ai Camerei de comerţ din Moscova şi ai departamentului din Moscova al Ministerului

Muncii.

Câştigul zilnic (în ruble şi copeici)

Profesiunea	Iulie 1914	Iulie 1917	August UI ti
Dulgheri, tâmplari…	1, 60 – 2,00	4,00 – 6,00	8, 50
Muncitori terasieri…	1, 30 – 1, 50	3,00 – 3, 50	
Zidari şi tencuitori…	1, 70 – 2, 35	4,00 – 6,00	8, 00
Zugravi, tapiţeri…	1, 80 – 2, 20	3,00 – 5, 50	8. 00
Fierari	1,00 – 2, 25	4,00 – 5,00	8, 50
Sobari şi coşari…	1, 50 – 2,00	4,00 – 5, 50	7, 50
Lăcătuşi	O, 90 – 2,00	3, 50 – 6,00	9, 00
Salahori	1,00 – 1, 50	2, 50 – 4, 50	8, 00

Se aud mereu afirmaţii că, imediat după revoluţia din februarie, câştigurile muncitorilor ruşi au început să crească în salturi uriaşe. Cifrele de mai sus, publicate de Ministerul Muncii ca fiind caracteristice pentru situaţia din întreaga Rusie, arată însă cât de departe de adevăr sunt aceste poveşti. În realitate, salariile muncitorilor au crescut încet şi treptat, ridicându-se în medie cu puţin peste 500%…

Or, puterea de cumpărare a rublei scăzuse la mai puţin de o treime, iar preţurile la obiectele de primă necesitate crescuseră în proporţii uriaşe.

Tabelul pe care-l dăm mai jos a fost întocmit de Duma orăşenească din Moscova, oraş unda alimentele nu lipseau atât de mult ca la Petrograd, fiind deci şi mai ieftine.

Preţurile la alimente (în ruble şi copeici)

	A ugust 1914	Aug ust 1917	Creşterea În %
Pâino neagră (un funo	0,025	O, 12	33 0
Pâine albă…	0, 05	O.20	30 0
Carne de vacă”.	O. 22	1, 10	40 0
Carne de viţel…	O, 26	2, 15	72 7
Carne de porc…	O, 23	2.00	77 0
Scrumbii”.	0, 06	O, 52	76 7
Brânza”.	O, 40	3, 50	75 4
Unt	O. 48	3, 20	5. 57
Ouă (10 buc.)	O, 30	1.60	44 3
Lapte (cana)	O. 07	O.40	47 1

Aşadar, produsele alimentare s-au scumpit în medie eu 558°

Creşterea preţurilor la produsele alimentare a depăşit cu 51 % creşterea salariilor.

La alte obiecte de primă necesitate, preţurile creşteau cu o viteză ameţitoare.

Tabelul de mai jos a fost întocmit de secţia economică a Sovietului de deputaţi ai muncitorilor din Moscova, apoi revăzut şi confirmat de Ministerul Aprovizionării din Guvernul provizoriu.

Preţurile la obiectele de primă necesitate (în ruble şi copeici)

	A	Augu	Creş

	ugust	st	terea
	19	1917	În%
	14		
Stambă (un arşin)	O,	1, 40	1.17
…	11		3
Ţesături de	O,	2,00	1.23
bumbac”…	15		3
Postav…	2.	40,00	1.90
	00		0
Castor”…	6,	80,00	1.23
	00		3
Încălţăminte	12	144,0	1.00
bărbătească (o.00	0		7
pereche)			
Talpă (un arşin)	20	400,0	1.90
,00	0	0	
Galoşi (o pereche)	2,	15,00	500
	50		
Costum bărbătesc	40	400 –	900
,00	455,00		– 1.109
Ceai (un funt)	4,	18.00	300
	50		
Chibrituri (un	O,	O, 50	400
pachet)	10		
Săpun (un pud)	4,	40,00	780
	50		
Petrol (o găleată)	1,	11,00	547
	70		
Bomboane (un	8,	100,0	1.07
pud)	50	0	6
Caramele (un	O,	4, 50	1.40
funt)	30		!)
Lemne (o căruţă)	10	120,0	1.10
,00	0	0	
Mangal	O,	13,00	1.52
	80		5
Diferite obiecte de	1,	20,00	1.90
metal…	00		0

În medie, preţurile la obiectele de primă necesitate enumerate mai sus au crescut cu 1.109%, adică mai mult decât de două ori faţă de salarii. Diferenţa rezultată între aceste creşteri nimerea, evident, în buzunarele negustorilor şi ale speculanţilor.

În septembrie 1917, când am sosit la Petrograd, câştigul mediu pe zi al unui muncitor calificat, de pildă al unui metalurgist de la uzina „Putilov", era de aproximativ 8 ruble. Profiturile patronilor erau însă uriaşe. Unul dintre proprietarii manufacturii „Thornton", o întreprindere engleză de la periferia Petrogradului, mi-a spus că la fabrica sa câştigurile muncitorilor au crescut cam cu 300 %, iar profiturile sale cu *peste 900* %.

3

MINIŞTRII SOCIALIŞTI

Istoria socialiştilor care au intrat în Guvernul provizoriu din iulie, şi care au încercat să-şi înfăptuiască programul în coaliţie cu miniştrii burghezi, ne oferă un exemplu neobişnuit de pregnant de luptă de clasă în domeniul politicii. Iată ce ne spune despre ei Lenin: „... Văzând că guvernul este în situaţia de a nu se mai putea menţine, ei au recurs la un procedeu practicat, după 1848, timp de decenii de capitaliştii din alte ţări în vederea prostirii, dezbinării şi slăbirii muncitorilor. Acest procedeu este un guvern comun, aşa-zis «de coaliţie», adică alcătuit pe bază de uniune din burghezie şi din transfugi ai socialismului.

În ţările în care libertatea şi democraţia există de mult timp alături de mişcarea muncitorească revoluţionară, în Anglia şi Franţa, capitaliştii au folosit de multe ori şi cu mult succes acest procedeu. Intrând în guvernele burgheziei, liderii «socialişti» se dovedeau a fi în mod inevitabil oameni de paie, păpuşi, paravane pentru capitalişti, instrumente de înşelare a muncitorilor. Tocmai acest procedeu a fost lansat de capitaliştii «democraţi şi republicani» din Rusia. Socialiştii-revoluţionari şi menşevicii s-au lăsat imediat traşi pe sfoară, aşa încât la 6

mai guvernul «de coaliţie» cu participarea lui Cernov, Ţereteli & Co. deveni fapt”.

4

ALEGERILE DIN SEPTEMBRIE PENTRU DUMA ORĂŞENEASCĂ DIN MOSCOVA

La sfârşitul lunii septembrie 1917, „Novaia Jizn” a publicat tabelul comparativ al rezultatelor alegerilor municipale din Moscova, arătând în comentariile sale că rezultatul acestor alegeri reprezintă o incontestabilă expresie a falimentului politicii de coaliţie cu clasele avute... Dacă vom putea evita războiul civil – spunea ziarul – aceasta va fi posibil numai printr-un front unic al întregii democraţii revoluţionare”.

Iată tabelul.

Alegerile pentru Duma centrală şi Dumele raionale din Moscova

Iunie 1917 Septembrie 1917 Socialiştii-revoluţionari... 58 mandate 14 mandate

Cadeţii 17 „30

Menşevicii 12 „4

Bolşevicii 11 „47”.

5

CREŞTEREA ÎNCREDERII REACŢIONARILOR ÎN FORŢELE LOR

18 (5) septembrie. Într-un ziar din Kiev, cadetul Şulghin scrie că Guvernul provizoriu şi-a depăşit împuternicirile când a proclamat Rusia republică. „Nu putem accepta nicio republică şi niciun guvern republican modern... Şi nu suntem de loc convinşi că dorim ca Rusia să fie o republică”.

23 (10) octombrie. La Reazan, la o adunare a partidului cadet, M. Duhonin a spus: „Până la 1 martie trebuie să instaurăm o monarhie constituţională. Nu trebuie să-l respingem pe Mihail Aleksandrovici, moştenitorul legal al tronului...”

27 (14) octombrie. Rezoluţia adoptată la consfătuirea personalităţilor publice din Moscova:

„Consfătuirea personalităţilor publice din Moscova

însărcinează pe acei dintre membrii săi care fac parte din Consiliul provizoriu al statului rus să insiste pe lângă Guvernul provizoriu să introducă neîntârziat în armată următoarele principii[62]:

Interzicerea în armată a oricărei propagande politice. Armata rămâne în afara partidelor şi a influenţei partidelor.

Interzicerea propagării ideilor antistatale şi antinaţionale, precum şi a doctrinelor care neagă însăşi necesitatea existenţei armatei şi a disciplinei militare, şi urmărirea severă a celor care încalcă această dispoziţie.

Considerând în principiu că existenţa comitetelor nu corespunde ordinii normale ce trebuie să domnească în armată, lucru pe care-l confirmă experienţa tuturor armatelor din lume, se va tolera totuşi în mod provizoriu existenţa lor cu condiţia ca activitatea lor să se limiteze exclusiv la probleme economice şi alimentare; toate hotărârile comitetelor urmează să fie aprobate de comandantul pe lângă care funcţionează, până la aprobare ele neputând fi traduse în viaţă. În cazul când comandantul nu va fi de acord cu hotărârile respective, problema urmează să fie rezolvată, în ultimă instanţă, de comandantul superior.

Dacă un comitet îşi depăşeşte vădit drepturile şi atribuţiile, comandantul superior, care posedă cel puţin gradul de comandant al unei unităţi de sine stătătoare, are dreptul să dizolve comitetul şi să fixeze alegeri noi.

Se va reintroduce imediat salutul militar al gradelor inferioare faţă de cele superioare cât şi între grade egale.

Se vor restabili drepturile comandanţilor de toate gradele de a pronunţa pedepse disciplinare în limite strict fixate, introducându-se în acelaşi timp o răspundere riguroasă. În caz de abuz de putere, subordonaţilor trebuie să li se asigure prin toate mijloacele posibilitatea de a

---

62 La J. Reed punctele care urmează sînt prezentate într-o formă prescurtată şi nu tocmai exactă. în afară de aceasta, întreaga rezoluţie este atribuită businessmen-ilor - „Consfătuirii comercianţilor şi industriaşilor". - Nota Red.

reclama pe comandanţii care încalcă drepturile lor.

Apărarea efectivă a tuturor drepturilor cetăţeneşti ale ofiţerilor şi ale organizaţiilor ofiţereşti împotriva oricăror tentative de a le ştirbi.

Se vor considera inadmisibile toate formele de supraveghere, control politic şi urmărire, înfăptuite în prezent de comisari şi de organizaţiile din armată.

Se va introduce înaintarea treptată din funcţie în funcţie a ofiţerilor, în armată, potrivit calităţilor lor de luptă şi de serviciu şi în raport cu aprecierile făcute exclusiv de colegiile respective, formate din comandanţi din instanţa imediat superioară.

Este necesar să se epureze corpul de ofiţeri de elementele care îl compromit şi care participă în ultima vreme la toate acţiunile maselor de soldaţi care au ca scop nesupunerea şi neîndeplinirea îndatoririlor serviciului. Aceasta se poate realiza prin repunerea în funcţiune a tribunalelor de onoare.

Se va restabili uniunea ofiţerilor din armată şi flotă în întreaga ei amploare, ca o instituţie absolut necesară în vederea refacerii capacităţii de luptă a forţelor armate ale Rusiei, recunoscând uniunii drepturile unei instituţii de stat.

Guvernul provizoriu va înfăptui o serie de măsuri care să facă posibilă reprimirea în armată a tuturor generalilor şi ofiţerilor înlăturaţi pe nedrept din rândurile ei sub influenţa unor organizaţii arbitrare şi lipsite de răspundere”.

CAPITOLUL II 1

Istoricul rebeliunii lui Kornilov va fi expus pe larg în altă carte, pe care o pregătesc, intitulată „De la Kornilov la Brest-Litovsk”. Nu s-a stabilit încă destul de exact în ce măsură poartă Kerenski răspunderea pentru situaţia în care a devenit posibilă rebeliunea lui Kornilov. Mulţi apărători ai lui Kerenski susţin că el cunoştea planurile lui Kornilov şi că printr-o stratagemă premeditată el a provocat acţiunea prematură a acestuia pentru ca apoi să o torpileze. Pe de altă parte, A.J. Sack afirmă în cartea sa…

Naşterea democraţiei ruse”:

„Unele amănunte… sunt aproape clare. Primul este că Kerenski ştia despre deplasarea câtorva detaşamente de pe front spre Petrograd şi este foarte posibil ca, ţinând seamă de creşterea primejdiei bolşevice, să le fi chemat chiar el în calitatea sa de preşedinte al Consiliului de Miniştri şi ministru de război…”

Singura eroare a acestui raţionament este că în acea vreme nu exista nicio „primejdie bolşevică”: în Soviete bolşevicii formau o minoritate infimă, iar conducătorii lor se aflau în închisori sau se ascundeau.

2

CONSFĂTUIREA DEMOCRATICĂ

Când i s-a propus pentru prima oară lui Kerenski să convoace Consfătuirea democratică, el a cerut să fie reunite toate elementele naţiunii – „toate forţele vii ale ţării”, cum s-a exprimat el –, inclusiv bancherii, industriaşii, moşierii şi reprezentanţii partidului cadet. Sovietul nu a fost însă de acord şi a elaborat o altă normă de reprezentare, acceptată de Kerenski:

100 de delegaţi din partea Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Rusia.

100… Sovietului de deputaţi ai ţăranilor din Rusia.

50, „„Sovietelor guberniale de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor.

50 „„comitetelor agrare ţărăneşti.

100 „„sindicatelor.

84 „„comitetelor militare de pe front.

150 „„cooperativelor muncitoreşti şi ţărăneşti.

20 „„sindicatului feroviarilor.

10 „… sindicatului funcţionarilor de la poştă şi telegraf.

20 „„sindicatului funcţionarilor din comerţ şi industrie.

15 „… „liber-profesioniştilor (medici, avocaţi, ziarişti etc.).

50 „„zemstvelor din provincie.

59 „… organizaţiilor naţionale (poloneze, ucrainene

etc.).

Acest proiect a fost revizuit şi refăcut de două sau de trei ori. Până la urmă, locurile au fost repartizate astfel:

300 de delegaţi din partea Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi
ţăranilor din Rusia.
300. ”, cooperativelor.
300. „Organelor de autoadministraţie ale oraşelor.
150 „Comitetelor militare de pe front.
”.
150 „Zemstvelor din provincie.
”.
200 „Sindicatelor.
”.
100 „Organizaţiilor naţionale.
”.
200, „Diferitelor grupuri mai mici.
.

MISIUNEA SOVIETELOR S-A ÎNCHEIAT

La 28 (15) septembrie 1917 „Izvestiia”, organul C.E.C., a publicat un articol în care se spuneau următoarele despre cabinetul recent format:

„În sfârşit a fost constituit un guvern cu adevărat democratic, născut din voinţa tuturor claselor poporului rus, o primă formă, încă brută, a viitorului regim parlamentar liber. El va trebui să convoace Adunarea constituantă, care va rezolva toate problemele privind legile fundamentale şi va întocmi aceste legi în spiritul cel mai democratic. Misiunea Sovietelor se apropie de sfârşit şi nu mai e mult până când, împreună cu celelalte organe ale aparatului revoluţionar, ele vor trebui să părăsească arena politică a poporului liber şi victorios, care va folosi în viitor numai mijloace paşnice”.

Articolul de fond al ziarului „Izvestiia” din 25 (12) octombrie, intitulat „Criza organizaţiei sovietice”, începea prin a declara că „cei care sosesc din provincie, în special

din regiunile mai îndepărtate…”, vorbesc cu toţii despre slăbirea activităţii Sovietelor în toată ţara. „Acest lucru este şi firesc – continuă autorul – deoarece poporul începe să manifeste interes pentru instituţii legislative cu un caracter mai permanent, cum sunt Dumele orăşeneşti şi zemstvele”.

„Dar şi în centrele mari, la Petrograd şi la Moscova, unde Sovietele sunt cel mai bine organizate, ele sunt departe de a cuprinde toate elementele democratice. La lucrările Sovietelor nu participă numeroasa clasă a intelectualilor şi nu participă nici măcar toţi muncitorii: unii din cauza nivelului lor politic scăzut, alţii, dimpotrivă, pentru că pun accentul pe organizaţii pur profesionale. Nu se poate contesta că aceste din urmă organizaţii sunt mai strâns legate de mase şi satisfac mai bine necesităţile lor zilnice.

Extrem de important este faptul că treptat se instituie forme democratice trainice ale administraţiei locale. Administraţiile orăşeneşti, alese prin vot universal, au mult mai multă autoritate în probleme strict locale decât Sovietele, şi niciun democrat nu va găsi acest lucru indezirabil, chiar şi numai datorită faptului că alegerile pentru Dumele orăşeneşti au loc pe baza unei legi electorale răai bune, mai perfecţionate şi – ceea ce e mai important – mai democratice decât alegerile pentru Soviete. Pe măsură ce organele autoadministraţiei locale se introduc în muncă şi fac ordine în viaţa din localităţile respective, rolul Sovietelor locale, fireşte, scade…

Declinul organizaţiilor sovietice este provocat de două cauze: în primul rând scăderea interesului politic, în al doilea rând întreaga construcţie socială şi de stat a Rusiei noi, libere.

Cu cât această construcţie se va desfăşura mai repede, cu atât va scădea, evident, mai rapid şi importanţa Sovietelor… Suntem gropari ai propriei noastre organizaţii. Participăm activ la crearea unei noi. orânduiri de stat. Când autocraţia şi, odată cu ea, întreaga conduire birocratică s-au prăbuşit, am format Sovietele de deputaţi

ca nişte barăci provizorii în care îşi putea găsi adăpost întreaga democraţie. Acum, în locul barăcilor se construieşte edificiul solid de piatră al noii orânduiri şi, firește, oamenii părăsesc treptat barăcile ca să se mute în clădiri mai confortabile, pe măsură ce acestea se înalţă etaj cu etaj”.

4

„DECLARAŢIA FRACŢIUNII BOLŞEVICE, FĂCUTA ÎN ŞEDINŢA DE IERI A CONSILIULUI REPUBLICII, ÎNAINTE DE RETRAGEREA DIN CONSILIU[63]

Consfătuirea democratică, convocată de Comitetul Executiv Central al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor, a declarat în mod oficial că scopul său este să înlăture regimul personal lipsit de răspundere care a alimentat acţiunea lui Kornilov şi să creeze un guvern obligat să dea socoteală de activitatea sa, în stare să pună capăt războiului şi să convoace Adunarea constituantă la termenul stabilit.

O, prin tranzacţii de culise pe care dl. Kerenski, cadeţii şi conducătorii socialiştilor-revoluţionari şi ai menşevicilor le-au făcut în spatele Consfătuirii democratice, s-a ajuns la rezultate diametral opuse ţelurilor proclamate în mod oficial.

S-a constituit un guvern în cadrul şi în jurul căruia korniloviştii – făţişi şi ascunşi – joacă un rol conducător. În prezent, lipsa de răspundere a acestui guvern a fost recunoscută şi proclamată în mod oficial.

«Consiliul Republicii Ruse» a fost decretat o instituţie consultativă. La 8 luni după revoluţie, guvernul lipsit de răspundere şi-a înjghebat un camuflaj, folosind o nouă ediţie a Dumei lui Bulîghin.

Elementele burgheziei cenzitare au invadat Consiliul provizoriu într-o proporţie la care, după cum arată toate alegerile din ţară, nu au niciun drept. Cu toate acestea, partidul cadet a căutat să obţină, şi a obţinut chiar, ca

63 La J. Rood această declaraţie este intitulată : „Cuvîntarea lui Troţki în Consiliul Republicii". Declaraţia a fost citită de L. D. Troţki la 7 (20) octombrie 1917. - Nota Red.

guvernul să nu poarte răspundere nici măcar faţă de preparlamentul falsificat după placul burgheziei cenzitare.

Acelaşi partid cadet care până mai ieri insistase ca Guvéfnul provizoriu să depindă de Duma domnului Rodzeanko a reuşit să obţină ca Guvernul provizoriu să nu fie subordonat Consiliului Republicii.

În Adunarea constituantă, elementele burgheziei cenzitare vor avea o situaţie incomparabil mai proastă decât în Consiliul provizoriu. Guvernul nu va putea să nu poarte răspunderea faţă de Adunarea constituantă. Dacă elementele burgheziei cenzitare s-ar pregăti realmente pentru Adunarea constituantă, care urmează să fie convocată peste 6 săptămâni, ele n-ar avea niciun motiv să apere acum principiul lipsei de răspundere a guvernului. Adevărul este că clasele burgheze, care dirijează politica Guvernului provizoriu, şi-au propus *să torpileze* Adunarea constituantă. Aceasta este astăzi principala sarcină pe care şi-au propus-o elementele cenzitare şi ei îi este subordonată întreaga lor politică, externă şi internă.

În domeniul industrial, agrar şi alimentar, politica guvernului şi a claselor avute agravează şi mai mult ruina provocată de război. Clasele cenzitare, care au provocat răscoala ţărănească, caută acum s-o reprime şi sunt pe cale de a adopta făţiş linia de sugrumare a revoluţiei, şi în primul rând a Adunării constituante, cu ajutorul «mâinii osoase a foametei».

Nu mai puţin criminală este şi politica externă a burgheziei şi a guvernului ei.

După 40 de luni de război, capitala se află în faţa unei primejdii de moarte. Drept ieşire din această situaţie se prezintă planul mutării guvernului la Moscova. Ideea de a preda trupelor germane capitala revoluţionară nu provoacă câtuşi de puţin indignarea claselor burgheze. Dimpotrivă, ele o consideră ca o verigă firească în politica generală care trebuie să le înlesnească complotul lor contrarevoluţionar.

În loc să recunoască că salvarea ţării stă în încheierea păcii, în loc să propună pe faţă tuturor

popoarelor vlăguite, peste capul guvernelor imperialiste şi al cancelariilor diplomatice, încheierea imediată a păcii, făcând astfel imposibilă continuarea războiului, Guvernul provizoriu, la ordinul contrarevoluţionarilor cădeţi şi al imperialiştilor aliaţi, prelungeşte, fără sens, fără forţe şi fără vreun plan, războiul criminal, condamnând mereu alte sute de mii de soldaţi şi matrozi la o moarte inutilă, pregătind predarea Petrogradului şi sugrumarea revoluţiei. În timp ce matrozii şi soldaţii bolşevici, laolaltă cu ceilalţi matrozi şi soldaţi, pier din cauza greşelilor şi crimelor făcute de alţii, aşa-numitul comandant suprem continuă să sugrume presa bolşevică…

Partidele conducătoare din Consiliul provizoriu servesc de bunăvoie drept camuflaj al întregii acestei politici.

Noi, fracţiunea social-democraţilor bolşevici, declarăm: Nu avem nimic comun cu acest guvern al trădării poporului şi *cu* acest *Consiliu ele încurajare* <7. *contrarevoluţiei*[64]. Noi nu vrem să acoperim direct sau indirect, nici măcar o singură zi, activitatea criminală faţă de popor care se desfăşoară în culisele oficiale.

Revoluţia este în primejdie! În timp ce trupele lui Wilhelm ameninţă Petrogradul, guvernul Kerenski-Konovalov se pregăteşte să părăsească oraşul pentru a transforma Moscova în bastion al contrarevoluţiei.

Facem apel la vigilenţa muncitorilor şi a soldaţilor din Moscova!

Părăsind Consiliul provizoriu, cerem muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor din întreaga Rusie să dea dovadă de vigilenţă şi bărbăţie.

Petrogradul este în primejdie! Revoluţia este în primejdie! Poporul este în primejdie!

Guvernul agravează şi mai mult această primejdie, iar partidele guvernante îl ajută.

Numai poporul poate să se salveze şi să salveze ţara. De aceea noi ne adresăm poporului.

Toată puterea în mâinile Sovietelor!

---

64 Cuvintele scrise cursiv lipsesc la J. Reed. - Nota Red.

Tot pământul – poporuhii!

Trăiască pacea imediată, cinstită şi democratică!

Trăiască Adunarea constituantă 1”.

5

„MANDATUL” DAT LUI SKOBELEV (*Extrase*)

Acest Mandat a fost aprobat de Comitetul Executiv Central şi înmânat, cu titlu de instrucţiuni, lui Skobelev, reprezentantul democraţiei revoluţionare ruse la Conferinţa de la Paris.

„INSTRUCŢIUNI DATE DELEGATULUI C.E.C.

ALES SA PARTICIPE LA CONFERINŢA DE LA PARIS

Acea parte din noul tratat care se referă la scopurile războiului trebuie să fie dată publicităţii Tratatul trebuie să se întemeieze pe principiul «Pace fără anexiuni şi contribuţii pe baza dreptului naţiunilor la autodeterminare».

Problemele teritoriale

1. O condiţie obligatorie a păcii este retragerea trupelor germane din regiunile ocupate ale Rusiei. Rusia acordă Poloniei, Letoniei şi Lituaniei dreptul deplin la autodeterminare.

2. Armenia turcească capătă o autonomie deplină, iar după constituirea organelor locale ale puterii şi crearea de garanţii internaţionale – şi dreptul la autodeterminare.

3. Problema Alsaciei şi Lorenei trebuie să fie rezolvată printr-un referendum efectuat în rândurile populaţiei din Alsacia şi Lorena în condiţii de deplină libertate de vot. Referendumul trebuie să fie organizat de organele locale de autoadministraţie după retragerea din provincie a trupelor ambelor coaliţii.

<f. Statul belgian va fi restabilit în graniţele sale anterioare. Despăgubirile de război se vor plăti dintr-un fond internaţional.

5. Serbia şi Muntenegrul vor fi restabilite ca state şi vor primi un ajutor material dintr-un fond internaţional de asistenţă. Serbia trebuie să aibă acces la Marea Adriatică. Se va acorda autonomie Bosniei şi Herţegovinei.

6. Regiunile în litigiu din Balcani vor primi autonomie

provizorie. efectuându-se ulterior un plebiscit.

7. Statul român va fi restabilit în frontierele anterioare, cu obligaţia de a da Dobrogei, care capătă imediat autonomie provizorie, dreptul la totală autodeterminare. România se obligă să aducă imediat la îndeplinire prevederile tratatului de la Berlin cu privire la evrei, recunoscându-i cetăţeni români cu drepturi egale.

8. Regiunile italiene ale Austriei vor căpăta autonomie, organizându-se ulterior un plebiscit în problema apartenenţei de stat.

9. Retrocedarea coloniilor germane.

10. Restabilirea Greciei şi a Persiei ca state.

Libertatea mărilor

Toate strâmtorile care servesc de acces spre mările interioare, precum şi canalul de Suez şi canalul Panamá, devin neutre. Se proclamă libertatea navigaţiei comerciale şi abolirea cursei. Se interzice torpilarea vaselor comerciale.

Contribuţiile

Toţi beligeranţii renunţă la pretenţia de a primi vreo despăgubire directă sau indirectă pentru cheltuielile de tot felul (întreţinerea prizonierilor). Toate contribuţiile percepute în timpul războiului se restituie.

Clauzele economice

Tratatele comerciale nu constituie o parte componentă a condiţiilor de pace. Fiecare parte este autonomă în politica sa comercială şi tratatul de pace nu-i poate impune obligaţia de a încheia sau de a nu încheia un anumit tratat. Cu toate acestea, fiecare stat se va obliga prin tratatul de pace să nu instituie o blocadă economică după război şi nici să nu încheie alianţe vamale separate, acordând tuturor statelor, fără nicio excepţie, clauza naţiunii celei mai favorizate.

Garanţiile de pace

Pacea se încheie la congresul de pace prin împuterniciţii aleşi de organele de reprezentare naţională. Condiţiile de pace vor fi ratificate de parlamente.

Diplomaţia secretă se desfiinţează: fiecare ţară se

obligă să nu încheie tratate secrete. Aceste tratate se declară nevalabile şi în contrazicere cu dreptul internaţional. Niciun tratat nu este valabil până la ratificarea lui de către parlament.

Dezarmarea treptată pe uscat şi pe mare şi trecerea la sistemul de miliţie.

«Liga păcii», propusă de Wilson, ar putea fi o realizare valoroasă a dreptului internaţional numai cu condiţia ca: 1) toate statele să participe în mod obligator cu drepturi egale; 2) politica externă să fie democratizată, în sensul indicat mai sus.

Căile spre pace

Oricât de concret ar fi formulate ţelurile războiului, tratatul» trebuie să arate, dându-se publicităţii această prevedere, că aliaţii sunt gata să înceapă tratative de pace de îndată ce partea adversă se va declara de acord cu ele, şi cu condiţia ca toate părţile să renunţe la orice fel de cotropiri prin violenţă.

Aliaţii se obligă să nu înceapă tratative secrete de pace şi să nu încheie pace altfel decât la un congres la care să participe toate ţările neutre.

În afară de aceasta, delegatul primeşte următoarele indicaţii:

Va căuta să înlăture toate piedicile în calea convocării conferinţei socialiste de la Stockholm şi, în special, să obţină eliberarea imediată a paşapoartelor pentru delegaţii tuturor partidelor şi fracţiunilor care au acceptat să ia parte la această conferinţă”.

(Comitetul executiv al Sovietelor de deputaţi ai ţăranilor a întocmit şi el un mandat, care nu se deosebeşte de cel de mai sus decât prin unele detalii).

6

PACE ÎN DETRIMENTUL RUSIEI

Relatările senzaţionale ale lui Ribot în legătură cu propunerile de pace prezentate de Franţa Austriei, aşa-numita „Conferinţă de pace” de la Berna, Elveţia, din vara anului 1917, la care au participat ca delegaţi din partea tuturor ţărilor beligerante reprezentanţi ai marilor

interese financiare ale acestor ţări, ca şi încercările unui agent englez de a intra în legătură cu înaltul cler bulgar – toate acestea dovedeau existenţa în ambele coaliţii beligerante a unui puternic curent, care căuta să încheie pace în detrimentul Rusiei. În următoarea mea carte, „De la Kornilov la Brest-Litovsk", nădăjduiesc să expun problema mai amănunţit şi să public şi câteva documente secrete în această chestiune, descoperite la Ministerul Afacerilor Externe din Petrograd.

SOLDAŢII RUŞI ÎN FRANŢA. „COMUNICATUL GUVERNULUI"[65]

De cum au început să sosească veşti despre revoluţia din Rusia, la Paris au apărut unul după altul o serie de ziare ruseşti cu orientarea cea mai extremistă. Căpătând libertatea de a pătrunde în masa soldaţilor, aceste ziare, precum şi diferite persoane, au început să facă printre ei propagandă bolşevică, prezentând de multe ori informaţii false, extrase din telegramele ciuntite apărute în ziarele franceze. Cum ştiri şi indicaţii oficiale nu existau, toate acestea au provocat frământări în mulurile soldaţilor. Frământările s-au oglindit în exprimarea dorinţei de a pleca imediat în Rusia şi în ostilitatea faţă de toţi ofiţerii în bloc. Din însărcinarea ministrului de război, Kerenski, emigrantul Rapp a vizitat la 18 mai trupele ruseşti, luând contact cu unele unităţi şi introducând noile organizaţii în conformitate cu ordinul nr. 213. Dar frământările nu au încetat. Ele erau dirijate de comitetul executiv al regimentului 1, care începuse să publice buletine de orientare leninistă. La 18 iunie, la dorinţa soldaţilor, trupele cantonate în diferite sate s-au adunat în tabăra militară La Courtine. Aici s-au ţinut mitinguri la care regimentul 1 şi conducătorii săi au căutat să joace rolul principal. Comitetul de detaşament, recent creat şi format din soldaţii cei mai conştienţi şi mai bine pregătiţi, a căutat să contrabalanseze pe cât a putut activitatea distructivă a regimentului 1, calmând spiritele şi îndemnând pe soldaţi

65 La I- Reed, acest comunicat este prescurtat şi are unele abateri de la text. în lucrarea de faţă îl reproducem în întregime. - Nota Red.

să-şi continue viaţa normală pe baza principiilor democratice introduse acum în armată. Temându-se de influenţa crescândă a comitetului de detaşament, conducătorii regimentului 1 au convocat în noaptea de 23 spre 24 un miting, la care, în afară de regimentul 1, au mai luat parte aproape întregul regiment 2 şi câteva unităţi din regimentele 5 şi 6. La miting comitetul de detaşament a fost declarat dizolvat, deşi de abia fusese ales cu două săptămâni înainte. În acelaşi timp, soldaţii din brigada 1 au refuzat să execute ordinele comandantului de divizie de a ieşi la instrucţie. În manifestul scos de aceşti soldaţi se declară că instrucţia nu mai are niciun. rost, deoarece s-a hotărât să se pună capăt războiului. Între timp, duşmănia dintre brigăzile 1 şi 2 ameninţa să se transforme într-un conflict grav. Soldaţii din brigada 2 cereau insistent să fie despărţiţi de brigada rebelă 1, ameninţând că în caz contrar vor părăsi cu de la sine putere tabăra.

Ţinând seamă de toate acestea, generalul Zankevici, care sosise în tabără împreună cu Rapp, împuternicitul ministrului de război, a dat ordin, de comun acord cu acesta din urmă, ca toţi soldaţii care se supun necondiţionat Guvernului provizoriu să părăsească tabăra La Courtine, luând cu ei întregul echipament. La 25 iunie ordinul a fost executat şi în tabără n-au mai rămas decât soldaţii care au declarat că se supun «numai condiţionat» Guvernului provizoriu. Ostilitatea extremă a soldaţilor faţă de ofiţeri, care ajunsese până la acte de violenţă împotriva acestora, l-a silit pe generalul Zankevici să retragă pe ofiţeri din La Courtine, lăsând numai câţiva care să asigure serviciul de intendenţă. Din iniţiativa cetăţeanului Rapp, împuternicit al ministrului de război, soldaţii din tabăra La Courtine au fost vizitaţi în mai multe rânduri şi de o serie de emigranţi politici, care au căutat să-i influenţeze, dar toate aceste încercări au rămas infructuoase. Numit comisar, cetăţeanul Rapp a emis un ordin în care insista ca soldaţii să se supună imediat şi necondiţionat Guvernului provizoriu. La 22 iulie comisarul Rapp s-a deplasat la La Courtine, însoţit fiind de delegaţii Comitetului executiv al

Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor Rusanov, Goldenberg, Erlih şi Smirnov, cu toţii în trecere prin Paris, şi a încercat din nou să-i înduplece pe rebeli. Dar nici această încercare n-a dat niciun rezultat, delegaţii Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor fiind primiţi cu o ostilitate vădită. Tot atât de infructuoasă a fost şi deplasarea la La Courtine a lui Svatikov, comisar al Guvernului provizoriu, aflat în Franţa. După ce a primit precizări din partea Guvernului provizoriu că nu se prevede înapoierea în Rusia a trupelor ruseşti aflate în Franţa şi după ce i s-a cerut categoric să-i aducă la ordine pe soldaţii răsculaţi, recurgând la nevoie chiar şi la forţa armelor, generalul Zankevici, văzând că încercările repetate ale comisarului şi ale emigranţilor noştri politici de a-i îmblânzi pe răsculaţi nu au dat rezultate, a cerut soldaţilor rebeli să depună armele şi, în semn de supunere, să pornească în coloană de marş spre localitatea Clairvaux. Nici acest ordin nu a fost însă executat în întregime: la început au ieşit aproximativ 500 de oameni, dintre care au fost arestaţi 22; după *24* de ore au mai depus armele 6.000 de oameni, iar ceilalţi, aproximativ 2000, au fost lăsaţi în mod intenţionat să păzească armele pe care au refuzat să le predea.

Ordinul, dat tot atunci de general, de a depune armele imediat după întoarcerea în tabără a fost acceptat de rebeli. Totuşi ei nu l-au executat. Faptul că armele rămăseseră în mâinile unei mulţimi dezorganizate, în mijlocul căreia se ascundeau, fără îndoială, elemente provocatoare, constituia o primejdie evidentă. Depunerea armelor era principala condiţie pentru a readuce această mulţime la ordine. Aceasta fiind situaţia şi dat fiind moralul instabil al unei părţi din trupele rămase credincioase Guvernului provizoriu, ceea ce punea sub semnul întrebării posibilitatea de a le folosi ca forţă armată care să-i readucă la ordine pe rebeli, s-a hotărât să se recurgă la presiuni de durată: rebelilor li s-a micşorat alocaţia de hrană, s-au tăiat complet alocaţiile în bani, iar drumul din tabără spre oraşul învecinat La Courtine a fost

barat de posturi franceze. Aceste măsuri au deprimat majoritatea rebelilor, dar în acelaşi timp au întărit influenţa celor care-i conduceau şi care căutau să se ascundă în spatele masei şi să scape astfel de răspundere. Cam în aceeaşi vreme, soldaţii rebeli şi-au permis acte de violenţă împotriva unor grade din armata franceză. Astfel, ei au arestat şi au reţinut timp de 6 ore un ofiţer şi doi subofiţeri francezi, care din ordinul comandantului francez afişau în tabără o telegramă a comandantului suprem. La 9 august generalul Zankevici a venit în tabăra La Courtine, vrând să încerce pentru ultima oară să-i convingă pe soldaţii răsculaţi să depună armele. Dar comitetul taberei a refuzat să execute ordinul său e\e a convoca pe reprezentanţii companiilor. Aflând că prin Franţa trece o brigadă de artilerie perfect disciplinată, generalul Zankevici a hotărât, de acord cu comisarul Rapp, să folosească această unitate pentru a-i pune la respect prin forţa armelor pe soldaţii răsculaţi; comandantul brigăzii a fost însărcinat să formeze şi să comande un detaşament unit, alcătuit din unităţi ale brigăzii de artilerie pomenite mai sus, şi ale unei divizii de infanterie.

La 27 august soldaţii din tabăra La Courtine au fost înştiinţaţi că Guvernul provizoriu a dispus rechemarea trupelor ruseşti din Franţa; dar chiar şi după aceasta, rebelii au refuzat cu îndârjire să depună armele. La rugămintea artileriştilor, a fost trimisă la soldaţii rebeli o delegaţie aleasă din rândurile lor care s-a întors după câteva zile cu convingerea că orice tratative sunt inutile. Cu aceleaşi rezultate negative s-au soldat şi încercările unor delegaţi, aleşi de divizia de infanterie, de a-i îndupleca pe rebeli. În seara zilei de 1 septembrie a fost oprită trimiterea de alimente în tabăra răsculată. Această măsură nu putea avea însă decât un caracter moral, deoarece rebelii dispuneau de rezerve însemnate de alimente. Trupele au ocupat poziţiile stabilite. În aceeaşi zi se transmisese membrilor comitetului taberei din La Courtine şi mulţimii soldaţilor răsculaţi ordinul ultimativ al generalului Zankevici prin care rebelii erau somaţi să

depună armele, în cazul neîndeplinirii ordinului urmând să se deschidă focul de artilerie în ziua de 1 septembrie. Ia ora 10 dimineaţa. După repetate avertismente, în ziua de 3 septembrie, la ora 10 dimineaţa, s-a deschis asupra taberei un foc rar de artilerie (în total s-au folosit 18 obuze), rebelii fiind înştiinţaţi că focul se va intensifica. Deoarece în noaptea de 3 spre 4 s-au predat numai aproximativ 160 de oameni, la 4 septembrie tabăra a fost ţinta unui nou foc de artilerie. La ora 11 dimineaţa, după ce au fost trase 30 de obuze, rebelii au ridicat două steaguri albe şi au început să părăsească tabăra neînarmaţi. Până seara au părăsit tabăra aproximativ 8.300 de oameni, care au fost luaţi în primire de trupele franceze. În cursul zilei, focul de artilerie n-a fost reluat. Spre seară, cei 150 de oameni rămaşi în tabără au deschis un puternic foc de mitraliere. La sfârşitul zilei au fost trimişi în tabără un medic şi 4 felceri ca să dea ajutor medical răniţilor. În ziua de 5 septembrie, pentru a lichida această situaţie, s-a deschis un foc intens asupra taberei şi unităţile noastre au început s-o ocupe treptat. Rebelii răspundeau cu îndârjire prin foc de mitralieră. În ziua de 6 septembrie, la ora 9, tabăra a fost ocupată în întregime. În total au părăsit tabăra 8.515 soldaţi. Pierderile unităţilor noastre au fost: 1 mort, 5 răniţi. Pierderile rebelilor: S morţi, 44 de răniţi. Dintre francezi au fost numai două victime, şi acelea întâmplătoare: un mort şi un rănit. Amândoi erau postaşi, care rătăciseră drumul şi nimeriseră în raza focului deschis de rebeli. Aşadar, rebeliunea din La Courtine a fost lichidată de trupele noastre fără vreo participare activă a trupelor franceze. După dezarmare, au fost arestaţi 81 de rebeli. După ce s-au făcut arestările, rebelii rămaşi au fost încolonaţi în companii speciale de marş neînarmate, dintre care două – alcătuite din elemente deosebit de recalcitrante – au fost despărţite şi trimise una la Bourde Laotie, iar alta la Ile-D Aix. Celelalte au fost lăsate în tabăra La Courtine, pentru a se stabili vinovaţii şi gradul de răspundere al fiecăruia. În urma unei dispoziţii date de reprezentantul Guvernului provizoriu, comisarul militar a

format o comisie specială de anchetă”.

După aceasta, învingătorii au împuşcat cu sânge rece peste 200 de răsculaţi.

S

CUVÂNTAREA LUI TEREŞCENKO (*Extrase*)

„… Problemele apărării şi ale politicii externe sunt strâns legate între ele… Aşadar, dacă dv. consideraţi că problemele apărării naţionale trebuie discutate cu uşile închise, uneori suntem nevoiţi să păstrăm acelaşi secret şi în problemele de politică externă…

Prin activitatea sa, diplomaţia germană urmăreşte în mod precis să influenţeze opinia publică… De aceea declaraţiile unor conducători ai marilor organizaţii democratice care vorbesc despre posibilitatea sau apropierea convenţiunii revoluţionare şi despre imposibilitatea campaniei de iarnă reprezintă o foarte mare primejdie… Toate asemenea declaraţii se plătesc cu vieţi omeneşti.

Voi vorbi aici exclusiv din punctul de vedere al raţiunii de stat, adică lăsând cu totul de o parte problema onoarei şi a demnităţii statului nostru. Din punctul de vedere al utilităţii, politica externă a Rusiei trebuie să se călăuzească după interesele de stat ale Rusiei, just înţelese… Şi, conform acestor interese, ţara noastră nu trebuie să rămână singură, gruparea de forţe care s-a format în momentul de faţă fiindu-ne utilă… întreaga omenire este însetată de pace, dar nimeni în Rusia n-o să admită o pace înjositoare pentru ea şi potrivnică intereselor de stat ale patriei noastre…”

Vorbitorul a arătat în continuare că o asemenea pace ar zădărnici pentru foarte mulţi ani, dacă nu pentru secole, triumful principiilor democratice în lumea întreagă şi ar provoca inevitabil noi războaie.

„Ne amintim cu toţii de zilele din aprilie şi mai, când fraternizările de pe frontul nostru ameninţau să facă imposibilă continuarea războiului, prin directa încetare a operaţiilor militare, şi să ducă ţara la o ruşinoasă pace separată… Câte eforturi a trebuit să depunem atunci

pentru a sili masele de soldaţi de pe front să înţeleagă că nu pe această cale trebuie să termine statul rus războiul şi să-şi asigure interesele…”

Tereşcenko a vorbit apoi despre efectul neaşteptat al ofensivei din iunie, despre marele prestigiu pe care l-a conferit ea în străinătate fiecărui cuvânt rostit de ambasadorii ruşi, despre desperarea pe care au semănat-o în Germania victoriile ruşilor. Apoi el a arătat ce dezamăgire a provocat în ţările aliate înfrângerea armatei ruse.

„Cât priveşte guvernul rus, el se menţine ferm la formula din aprilie: «Pace fără anexiuni şi contribuţii». Noi socotim necesar nu numai să proclamăm principiul autodeterminării popoarelor, dar şi să renunţăm la ţeluri imperialiste…”

Germania face continuu încercări de a încheia pace. În Germania nu se vorbeşte decât despre pace, întrucât nemţii ştiu că nu pot obţine victoria.

„Resping toate imputările aduse guvernului nostru că politica externă a Rusiei nu vorbeşte suficient de clar despre ţelurile războiului…

Dacă se pune întrebarea ce scopuri urmăresc aliaţii, ar trebui să întrebăm în primul rând în ce scopuri s-au înţeles puterile centrale…

Ni se pretinde deseori să publicăm toate amănuntele tratatelor dintre aliaţi, dar toată lumea uită că noi nu cunoaştem nici acum tratatele prin care sunt legate puterile centrale…”

Tereşcenko susţine că Germania se străduieşte în mod vădit să despartă Rusia de Occident printr-o serie de mici state-tampon.

„Trebuie să fim foarte atenţi la această tendinţă, care încearcă să lovească în cele mai vitale interese ale Rusiei…

Şi oare democraţia rusă, care a înscris pe steagul său dreptul popoarelor de a dispune de soarta lor, va putea tolera şi pe viitor ca Austro-Ungaria să oprime o serie de popoare dintre cele mai civilizate?!

Cei care se tem că aliaţii vor încerca să profite de

situaţia noastră grea pentru a ne sili să ne asumăm o parte mult prea mare din povara războiului şi pentru a rezolva problemele păcii pe socoteala noastră sunt profund greşiţi… Duşmanul nostru consideră Rusia drept o piaţă pentru desfacerea produselor sale. Odată cu încetarea războiului ne-am pomeni într-o situaţie extrem de grea. frontierele noastre ar fi deschise torentului de mărfuri germane, care ar opri pentru ani de zile dezvoltarea industriei noastre. împotriva unei asemenea stări de lucruri trebuie luate măsuri energice…

Declar pe faţă şi cât se poate de răspicat: raportul de forţe care ne leagă de aliaţi *este favorabil intereselor Rusiei*. De aceea este extrem de important ca părerile noastre în problemele războiului şi păcii să coincidă cât mai mult şi mai exact cu punctul de vedere al aliaţilor în aceleaşi probleme… Şi, pentru a evita orice neînţelegeri, este de datoria mea să declar pe faţă că, la conferinţa de la Paris, Rusia trebuie să exprime *un punct* de *vedere unic*…”

Vorbitorul nu a comentat mandatul dat lui Skobelev, în schimb s-a oprit asupra manifestului comitetului germano-scandinav ca.re tocmai fusese dat publicităţii la Stockholm. Acest manifest cerea autonomie pentru Letonia şi Lituania. „Dar – a arătat Tereşcenko – aceasta este absolut imposibil, deoarece Rusia nu se poate dispensa de porturi baltice care nu îngheaţă…

În acest punct, problemele de politică externă se îmbină strâns cu problemele de politică internă, căci, dacă la noi ar exista un simţământ puternic al unităţii întregii Ruşii mari, nu am vedea pretutindeni atâtea şi atâtea manifestaţii care exprimă dorinţa doritelor popoare de a se separa de guvernul central… Acest separatism este în contradicţie cu interesele Rusiei şi delegaţii ruşi nu-l pot sprijini…”

9

FLOTA BRITANICĂ (etc.)

În timpul bătăliei navale din golful Riga, nu numai bolşevicii, dar chiar şi miniştrii din Guvernul provizoriu considerau că flota britanică a părăsit Marea Baltică cu un

anumit scop şi că această acţiune exprimă poziţia expusă în repetate rânduri şi făţiş în presa engleză şi formulată semioficial de reprezentanţii englezi din Rusia: „Cu Rusia s-a terminat şi nu merită să ne mai batem capul cu ea…”

Vezi interviul cu Kerenski (anexa 13, pag. 265).

Generalul Gurko a fost sub ţarism şeful statului-major al armatei ruse şi a avut o situaţie strălucită la curtea imperială în descompunere. După revoluţie, el a fost una dintre puţinele personalităţi expulzate din considerente politice şi personale. Înfrângerea flotei ruse în golful Riga a coincis, în timp. cu audienţa acordată de regele George la Londra acestui general, pe care Guvernul provizoriu al Rusiei îl considera un reacţionar şi un germanofil periculos!

10

APELURI ÎMPOTRIVA INSURECŢIEI

„Către muncitori şi soldaţi.

Tovarăşi, forţele întunericului fac totul pentru a provoca în următoarele zile, la Petrograd şi în alte oraşe, *dezordini şi pogromuri*. Ele au nevoie de acest lucru pentru a putea îneca în sânge întreaga mişcare revoluţionară. Sub pretextul restabilirii ordinii tulburate şi al apărării vieţii cetăţenilor, ele vor să aducă la putere aceeaşi bandă kornilovistă pe care poporul revoluţionar a izbutit de curând s-o zdrobească. Vai de poporul nostru dacă aceste planuri vor reuşi! Contrarevoluţia învingătoare va distruge Sovietele şi comitetele militare, va torpila Adunarea constituantă, va opri trecerea pământului în mâinile ţăranilor, va spulbera toate speranţele poporului într-o pace imediată şi va umple închisorile cu soldaţi şi muncitori revoluţionari.

Contrarevoluţionarii şi ultrareacţionarii contează pe nemulţumirea spontană a elementelor înapoiate ale poporului, provocată de lipsa de alimente, de faptul că războiul continuă şi de condiţiile generale de viaţă. Ei urmăresc să transforme orice acţiune a soldaţilor şi muncitorilor în pogromuri, care să îngrozească populaţia paşnică şi s-o arunce în braţele celor care vor veni să

restabilească ordinea.

Astfel stând lucrurile, orice încercare de a organiza în aceste zile vreo acţiune sau demonstraţie, chiar şi cu scopurile cele mai revoluţionare, ar reprezenta o uşurinţă criminală. Ieşind în stradă, muncitorii şi soldaţii conştienţi, nemulţumiţi de politica guvernului, nu ar pricinui rău altcuiva decât propriei lor cauze şi revoluţiei. Ei ar face jocul contrarevoluţiei.

De aceea Comitetul Executiv Central cere tuturor muncitorilor şi soldaţilor să nu dea ascultare apelurilor de a se începe o acţiune.

Muncitori şi soldaţi! Nu vă lăsaţi provocaţi! Nu uitaţi care este datoria voastră faţă de ţară şi de revoluţie! Nu tulburaţi unitatea frontului revoluţionar prin acţiuni condamnate la eşec!

Comitetul Executiv Central al Sovieteloi de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor".

„PARTIDUL MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA.

PRIMEJDIA E APROAPE

Către toţi muncitorii şi soldaţii (Citeşte şi dă mai departe)

Tovarăşi muncitori şi soldaţi! Patria e în pericol. Libertatea noastră şi revoluţia noastră trăiesc zilele cele mai grele din istoria lor. Duşmanul se află la porţile Petrogradului. Ruina devine pe zi ce trece mai mare. Este din ce în ce mai greu să asigurăm pâine pentru Petrograd. Cu toţii, de la mic la mare, trebuie să ne dublăm eforturile, să facem tot ce putem pentru a îmbunătăţi situaţia creată... Să salvăm patria, să ne salvăm libertatea... Arme şi alimente pentru armată! Pâine pentru oraşele mari! Ordine şi organizare în întreaga ţară!

257

Şi tocmai în aceste zile teribile, hotărâtoare, sunt răspândite zvonuri că undeva se pregăteşte o acţiune, că cineva îi îndeamnă pe

bolşevic «Rabocii puţi» toarnă gaz pe foc. El linguşeşte elementele ignorante şi inconştiente, caută să le câştige încrederea, îi ademeneşte pe muncitori şi soldaţi, îi ridică împotriva guvernului, promiţându-le marea şi sarea… Iar cei creduli şi ignoranţi nu judecă, ci cred… Pe de altă parte, circulă zvonuri că forţele întunericului, slugile tarului, agenţii germani îşi freacă mâinile de mulţumire. Ei se pregătesc să se alăture bolşevicilor şi împreună cu ei să transforme dezordinile într-un război civil.

Bolşevicii, precum şi muncitorii, şi soldaţii ignoranţi, induşi de ei în eroare, ţipă fără noimă: «Jos guvernul! Toată puterea în mâinile Sovietelor!», iar odioşii slugoi ai ţarului şi spionii lui Wilhelm le vor ţine isonul: «Daţi în evrei, daţi în negustori, jefuiţi pieţele, devastaţi uzinele şi magazinele, spargeţi pivniţele de vinuri! Loviţi, incendiaţi, jefuiţi!»

Şi atunci vor începe tulburări înspăimântătoare, război fratricid în sânul poporului. Ruina se va întinde şi va începe, poate, din nou să curgă sânge pe străzile capitalei. Ce va fi atunci?

Drumul spre Petrograd îi va fi deschis lui Wilhelm. La Petrograd nu se va mai putea aduce de loc pâine şi copiii noştri vor muri de foame. Armata de pe front va rămâne fără niciun sprijin şi fraţii noştri din tranşee vor fi lăsaţi pradă nemţilor. Rusia va pierde toată consideraţia de care se bucură în străinătate, banii noştri nu vor mai avea nicio valoare, totul se va scumpi atât de mult încât nu se va mai putea trăi. Mult aşteptata Adunare constituantă va fi amânată, deoarece convocarea ei la termenul stabilit va deveni imposibilă. Toate acestea vor duce la moartea revoluţiei, la moartea libertăţii noastre…

Oare aceasta vreţi voi, muncitori şi soldaţi? Nu! Dacă nu, atunci duceţi-vă de vorbiţi cu oamenii ignoranţi, incluşi în eroare de nişte impostori, şi spuneţi-le tot adevărul pe care vi l-am spus noi!

Să ştie toată lumea că oricine vă cheamă în aceste zile teribile să ieşiţi în stradă împotriva guvernului este fie un slugoi secret al ţarului, un provocator, fie o unealtă

inconştientă a duşmanilor poporului, fie un spion cumpărat ele Wilhelm.

Toţi muncitorii revoluţionari conştienţi, toţi ţăranii conştienţi, toţi soldaţii revoluţionari, toţi cei care îşi dau seama de nenorocirea ce se va abate asupra poporului nostru dacă va începe o acţiune sau o rebeliune împotriva guvernului trebuie să se unească şi să nu îngăduie duşmanilor poporului să distrugă libertatea noastră!

Comitetul electoral al menşevicilor-clefensişti din Petrograd”.

LUCRAREA LUI LENIN „SCRISOARE CĂTRE TOVARĂŞI”.

Această lucrare este formată dintr-o serie de articole, publicate succesiv în ziarul „Rabocii puţi” în a doua jumătate a lunii octombrie 1917. Dau aici câteva extrase din două articole.

«Noi nu avem majoritatea în rândurile poporului, iar fără

S această condiţie insurecţia este lipsită de orice perspectivă»…

Oamenii care sunt în stare să spună acest lucru ori denaturează adevărul, ori sunt nişte pedanţi care, fără a ţine câtuşi de puţin! seamă de situaţia reală a revoluţiei, vor cu orice preţ să capete anticipat garanţia că partidul bolşevic a obţinut exact jumătate din numărul voturilor plus unu în întreaga ţară…

În sfârşit, faptul cel mai important din viaţa de azi a Rusiei îl constituie *răscoala ţărănească*… Mişcarea ţăranilor din gubernia Tambov a fost o răscoală şi în sens material şi în sens politic, o răscoală care s-a soldat cu rezultate politice atât de minunate cum, este, în primul rând, faptul că s-a consimţit să se treacă pământurile în mâinile ţăranilor. Nu degeaba *ţipă* acum toate lepădăturile eseriste speriate de răscoală, inclusiv <Delo naroda», despre necesitatea de a se trece pământul în mâinile ţăranilor!…

O altă minunată consecinţă politică şi revoluţionară a răscoalei ţărăneşti… este faptul că se transportă grâne la

staţiile de cale ferată din gubernia Tambov…

Şi roadele minunate ale *acestei* rezolvări (singura reală) a problemei cerealelor a fost nevoită să le recunoască presa *burgheză*, chiar şi «Russkaia volea», care a publicat ştirea că staţiile de cale ferată din gubernia Tambov gem de grâne… *După ce ţăranii s-au răsculat*!!…

…«Noi nu suntem destul de puternici pentru a lua puterea, iar burghezia nu este destul de puternică pentru a zădărnici Adunarea constituantă»…

Prima parte a acestui argument este o simplă repetare a argumentului precedent. El nu devine mai puternic şi mai convingător prin faptul că autorii lui îşi exprimă dezorientarea şi frica faţă de burghezie prin pesimism în ceea ce-i priveşte pe muncitori şi prin optimism în ceea ce priveşte burghezia. Dacă iuncherii şi cazacii spun că vor lupta împotriva bolşevicilor până la ultima picătură de sânge, asta merită toată încrederea; dacă însă muncitorii şi soldaţii îşi exprimă în sute de adunări încrederea lor deplină în bolşevici şi declară că sunt hotărâţi să lupte toţi ca unul pentru trecerea puterii în mâinile Sovietelor, atunci «este nimerit» să se amintească că una e să votezi şi alta e să te baţi!

Desigur, dacă e să judecăm în felul acesta, insurecţia «este infirmată». Ne întrebăm însă prin ce se deosebeşte acest «pesimism», cu o orientare sui generis, cu un scop sui generis, de faptul de a trece politiceşte de partea burgheziei?…

Şi ce a demonstrat rebeliunea kornilovistă? Ea a demonstrat că Sovietele sunt într-adevăr o forţă…

Cum se poate dovedi că burghezia nu este destul de puternică pentru a zădărnici Adunarea constituantă?

Dacă Sovietele *nu sunt în stare* să răstoarne burghezia, *înseamnă* că ea e destul de puternică pentru a zădărnici Adunarea constituantă, deoarece altcineva nu are cine s-o împiedice. Este oare demn de un membru al partidului proletar şi de un revoluţionar să dea crezare promisiunilor lui Kerenski & Co., să dea crezare rezoluţiilor preparlamentului lacheilor?

Dacă actualul guvern nu va fi răsturnat, burghezia nu numai că va *fi în stare* să zădărnicească Adunarea constituantă, dar va putea să ajungă şi *în mod indirect* la acest rezultat, predând germanilor Petrogradul, deschizând frontul, înmulţind lock-outurile, sabotând aducerea cerealelor…

…«Sovietele trebuie să fie un revolver pus în tâmplă guvernului, cerându-i să convoace Adunarea constituantă şi să renunţe la tentative korniloviste»… A renunţa la insurecţie *înseamnă* a renunţa la lozinca: toată puterea în mâinile Sovietelor… Din septembrie se discută în partid problema insurecţiei…

Renunţarea la insurecţie înseamnă renunţarea la trecerea puterii în mâinile Sovietelor şi «trecerea» tuturor speranţelor şi năzuinţelor asupra prea bunei burghezii care «a promis» să convoace Adunarea constituantă… Dacă *puterea se va afla* în mâinile Sovietelor, Adunarea constituantă *va fi asigurată* şi succesul ei va fi asigurat…

[Renunţarea la insurecţie] înseamnă o trecere directă de partea Liberdanilor…

Ori trecerea de partea Liberdanilor şi renunţarea *făţişă* la lozinca «toată puterea în mâinile Sovietelor», ori insurecţie. Cale de mijloc nu există.

…«Burghezia nu poate să predea germanilor Petrogradul. deşi Rodzeanko doreşte acest lucru, deoarece de luptat nu luptă burghezii, ci eroicii noştri matrozi»… Cartierul general n-a fost schimbat… corpul de comandă este kornilovist…

Dacă korniloviştii (în frunte cu Kerenski, căci şi el este tot kornilovist) *vor vrea* să predea Petrogradul, ei pot s-o facă în două şi chiar în «trei feluri».

În primul rând, printr-o trădare comisă de corpul de comandă kornilovist, ei pot deschide frontul terestru de nord.

În al doilea rând, ei pot «să cadă la învoială» în pensul de a lăsa libertate de acţiune întregii flote germane, care este *mai puternică* decât noi, să cadă la învoială şi cu imperialiştii germani, şi cu cei englezi. În afară de aceasta

s-ar putea ca «amiralii dispăruţi» să fi divulgat germanilor şi *planurile*.

În al treilea rând, prin lock-outuri şi prin sabotarea aducerii grânelor, ei pot să aducă trupele noastre la o *totală* desperare şi neputinţă.

Nu se poate tăgădui posibilitatea nici uneia dintre aceste trei căi. Faptele au dovedit că partidul burghezo-căzăcesc din Rusia a şi bătut la toate aceste trei uşi, a încercat să le deschidă... Nu avem dreptul *să aşteptăm* până când burghezia va sugruma revoluţia... Rodzeanko este un om de acţiune... Rodzeanko a promovat *timp de decenii*, cu devotament şi credinţă, politica capitalului.

Concluzia? Concluzia este că a şovăi în problema insurecţiei ca singurul mijloc de a salva revoluţia înseamnă să ajungi să ai acea încredere în burghezie, care este pe jumătate încrederea laşă liberdanistă, esero-menşevică, pe jumătate încrederea inconştientă a «mujicului» şi împotriva căreia au luptat cel mai mult bolşevicii.

...«Noi ne întărim pe zi ce trece, putem forma o opoziţie puternică în Adunarea constituantă, de ce să mizăm totul pe o singură carte»...

Acesta este argumentul unui filistin care «a citit» că se convoacă Adunarea constituantă şi care, în credulitatea sa, se linişteşte cu gândul la o cale constituţională cât se poate de legală, cât se poate de loială.

Păcat numai că nici problema foametei, nici problema predării Petrogradului nu pot fi rezolvate *prin aşteptarea* Adunării constituante. «Amănuntul» acesta îl uită oamenii naivi sau cei care şi-au pierdut capul ori s-au lăsat intimidaţi.

Foametea nu aşteaptă. Răscoala ţărănească n-a aşteptat. Războiul nu aşteaptă. Amiralii dispăruţi n-au aşteptat...

Şi oamenii aceştia orbi se mai miră că poporul înfometat şi soldaţii trădaţi de generali şi de amirali sunt indiferenţi faţă de alegeri! O, înţelepţii!

...«Dacă korniloviştii ar începe din nou, atunci le-am arăta noi! Dar de ce să începem noi, de ce să riscăm»?...

Istoria nu se repetă, clar dacă ne vom întoarce *cu spatele* la ea şi, contemplând prima rebeliune kornilovistă, vom ţine-o una şi bună: «dacă ar începe kornilovişti»; dacă vom face acest lucru, ce excelentă strategie revoluţionară ar fi aceasta!... Ce serioasă fundamentare a politicii proletare?

Dar dacă kornilovişti... se vor apuca *să aştepte* răscoalele înfometaţilor, ruperea frontului, predarea Petrogradului, *fără să înceapă* până atunci? Ce-i de făcut în acest caz?

Ni se propune să construim tactica partidului proletar pe posibilitatea repetării de către kornilovişti a uneia dintre vechile lor greşeli!

Să uităm tot ceea ce de sute de ori s-au străduit să dovedească şi *au dovedit* bolşevicii, ceea ce a dovedit istoria unei jumătăţi de an a revoluţiei noastre, şi anume că *nu există*, în mod obiectiv nu există, nu este posibilă altă ieşire *decât* dictatura kornilovişti lor ori dictatura proletariatului, să uităm aceasta, să ne dezicem de toate acestea şi să aşteptăm! Ce să aşteptăm? Să aşteptăm o minune..."

12

CUVÂNTAREA LUI MILIUKOV

(Extrase)

„... Se pare că toată lumea recunoaşte că apărarea statului este sarcina cea mai importantă a momentului de faţă şi că pentru succesul ei este nevoie de disciplină în armată şi de ordine în ţară. Pentru a crea aceste condiţii trebuie să dispunem de un guvern capabil să acţioneze nu numai prin convingere, ci şi prin forţă... La baza tuturor nenorocirilor noastre stă o concepţie originală, strict rusească, în problemele de politică externă, intitulată de obicei concepţie internaţionalistă.

Când dl. Lenin pretinde că în Rusia se va naşte o lume nouă, datorită căreia se va înnoi şi Occidentul învechit, că această lume nouă va înlocui vechiul stindard al socialismului doctrinar printr-o acţiune directă şi nouă a maselor flămânde, când el socoate că în felul acesta omenirea va face dintr-odată un pas înainte şi va sparge

uşile care ne despart de raiul socialist, el nu face decât să-l imite pe Kerenski…

Aceşti oameni credeau sincer că dezorganizarea din Rusia va produce prăbuşirea întregii lumi burgheze. Pornind de la o asemenea concepţie, ei sunt în stare să săvârşească inconştient o trădare de stat în timp de război sau să insufle soldaţilor cu un desăvârşit sânge rece ideea că ei trebuie să părăsească tranşeele şi, în loc să lupte cu inamicul, să pornească un război civil intern, să-i atace pe moşieri şi pe capitalişti…”

Aici cuvântarea lui Miliukov a fost întreruptă de strigăte violente din stânga. Deputaţii cereau ca el să indice care dintre socialişti a îndemnat la asemenea acţiuni.

„Martov susţine că numai presiunea revoluţionară a proletariatului poate sugruma şi înfrânge reaua-voinţă a clicilor imperialiste, poate distruge dictatura lor… Acest lucru nu se poate realiza prin acorduri între guverne în sensul limitării înarmărilor, ci numai prin dezarmarea acestor guverne şi prin democratizarea radicală a întregii organizări militare…”

După o serie de atacuri nedrepte şi furibunde împotriva lui Mărtov, Miliukov s-a năpustit asupra menşevicilor şi socialiştilorrevoluţionari, acuzându-i că au intrat în guvern numai pentru a duce în sânul lui lupta de clasă.

„Socialiştii din Germania şi din ţările aliate se uită la aceşti domni cu un dispreţ abia ascuns. Dar ei au hotărât că aceasta e treaba Rusiei şi ne-au trimis câţiva propovăduitori ai incendiului mondial.

Formula democraţiei noastre revoluţionare este extrem de simplă: nici politică externă, nici arta diplomatică, ci o pace democratică şi imediată, o declaraţie către aliaţi – «n-avem nevoie de nimic, n-avem pentru ce să luptăm». Atunci inamicii vor lansa şi ei imediat o declaraţie similară şi frăţia între popoare va deveni fapt împlinit”.

Miliukov a ironizat apoi manifestul de la

Zimmerwald, declarând că nici Kerenski nu a reuşit să scape de influenţa „acestui document nenorocit, care va rămâne pentru totdeauna un act de acuzare împotriva dumneavoastră”. În continuare, el l-a atacat pe Skobelev, susţinând că situaţia acestuia la conferinţa de la Paris, unde se va prezenta în faţa diplomaţilor străini ca delegat guvernamental aflat în opoziţie faţă de politica externă a propriului său guvern, va fi atât de stranie încât toţi se vor întreba: „Ce doreşte acest domn şi, de fapt, ce putem discuta cu el?” Cât priveşte mandatul, Miliukov a declarat că şi el este pacifist, că şi el este pentru înfiinţarea unui birou internaţional de arbitraj şi crede în necesitatea de a se limita înarmările şi de a se stabili controlul parlamentar asupra diplomaţiei secrete, dar că aceasta nu înseamnă câtuşi de puţin că diplomaţia secretă în general ar trebui desfiinţată.

Trecând la ideile socialiste care au inspirat mandatul şi pe care el le-a numit „ideile Stockholmului” (pace fără victorie, autodeterminarea popoarelor, încetarea războiului economic), Miliukov a declarat:

„Succesele Germaniei sunt direct proporţionale cu succesele celor care se intitulează democraţie revoluţionară. Nu afirm că ele sunt direct proporţionale cu «succesele revoluţiei; deoarece socot că tocmai înfrângerile democraţiei revoluţionare sunt victoriile revoluţiei…

Influenţa conducătorilor sovietelor asupra a tot ce ne înconjură nu este de loc neglijabilă. Ajunge să asculţi cuvântarea ministrului afacerilor externe pentru a te convinge că în această incintă influenţa democraţiei revoluţionare asupra politicii externe este atât de puternică, încât, stând faţă în faţă cu această democraţie revoluţionară, ministrul renunţă să vorbească cu glas tare despre onoarea şi demnitatea Rusiei.

Din mandatul dat de Soviete se poate vedea că ideile manifestului de la Stockholm au fost îndreptate în două direcţii: în direcţia utopiei şi în spiritul intereselor germane”.

Protestele indignate ale stângii îl întrerup pe vorbitor şi preşedintele îl cheamă la ordine. Miliukov insistă că propunerile de pace elaborate nu de diplomaţi, ci de adunări populare, propunerea de a începe tratative de pace de îndată ce duşmanul va-renunţa la anexiuni fac jocul nemţilor. Recent, Kuhiman a afirmat că o declaraţie personală îl obligă numai pe cel care a făcut-o… „în orice caz, mai degrabă îi vom imita pe nemţi decât Sovietul de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor…”

„Paragrafele în care este vorba despre independenţa Letoniei şi a Lituaniei reprezintă un simptom al agitaţiei naţionaliste ce se duce în diferite regiuni ale ţării şi este susţinută cu bani germani…”

Cu toate strigătele violente şi cu tot vacarmul de pe băncile stângii, vorbitorul compară paragrafele din mandat care se referă la Alsacia şi Lorena, la România şi Serbia, cu capitole din acelaşi mandat care vorbesc despre diferite naţionalităţi din Germania şi din Austria. Mandatul, susţine Miliukov, apără punctul de vedere austro-german.

Trecând la cuvântarea lui Tereşcenko, vorbitorul îl acuză cu dispreţ pe acesta din urmă că n-a avut curajul să spună deschis ce gândeşte şi n-a îndrăznit măcar să gândească în termeni care corespund măreţiei Rusiei. Dardanelele trebuie să fie ale Rusiei…

„Voi spuneţi mereu că soldatul nu ştie pentru ce luptă şi că, dacă ar şti, ar lupta… E foarte adevărat că soldatul nu ştie pentru ce luptă, dar acum i-aţi spus voi că nu are pentru ce să lupte, că noi nu avem niciun fel de interese naţionale, că luptăm pentru interese străine…”

Exprimându-şi recunoştinţa faţă de aliaţi, care, după cum a spus el, cu ajutorul Americii „salvează acum cauza generală a omenirii”, Miliukov a încheiat:

„Trăiască lumina omenirii, democraţiile înaintate din Occident, care au străbătut de mult o parte considerabilă din drumul pe care noi abia acum pornim cu paşi încă nesiguri şi timizi! Trăiască glorioşii noştri aliaţi!”

13

INTERVIU CU KERENSKI

Reprezentantul agenţiei „Associated Press” s-a decis să-şi încerce norocul. „Domnule Kerenski – a început el –, în Anglia şi în Franţa toată lumea e decepţionată de revoluţie...”

„Da, ştiu – îl întrerupse ironic Kerenski –, în străinătate revoluţia nu mai e la modă”.

„Cum vă explicaţi că ruşii au încetat să lupte?”

„Absurdă întrebare! – răspunse cu ciudă Kerenski.

— Rusia a intrat în război înaintea tuturor aliaţilor şi mult timp a suportat singură întreaga lui povară. Pierderile Rusiei sunt mult mai mari decât pierderile tuturor celorlalte popoare luate laolaltă. Acum Rusia are dreptul să ceară de la aliaţi să arunce în luptă toate forţele lor”. El tăcu o clipă şi, uitându-se la interlocutorul său, spuse: „Mă întrebaţi de ce au încetat ruşii să lupte, iar ruşii se întreabă pe unde se află flota britanică în timp ce în golful Riga circulă cuirasate germane?” Tăcu iarăşi şi apoi, deodată, explodă: „Revoluţia rusă n-a fost învinsă şi nici armata revoluţionară n-a fost învinsă. Destrămarea armatei nu a fost provocată de revoluţie; ea s-a produs cu mult înainte, încă în timpul vechiului regim. De ce au încetat ruşii să lupte? Am să vă spun eu de ce. Pentru că poporul este economiceşte ruinat şi şi-a pierdut încrederea în aliaţi!”

Interviul din care am reprodus aceste câteva extrase a fost transmis prin telegraf în Statele Unite şi, după câteva zile, înapoiat de Departamentul de stat cu cererea de a se face unele „modificări”. Kerenski a refuzat, şi atunci le-a făcut secretarul său, <dr. David Soskice, care a şters din interviu toate expresiile neplăcute pentru aliaţi. În această formă, interviul a fost transmis în lumea întreagă.

CAPITOLUL III 1

„REZOLUŢIA LA RAPORTUL TOV. LARIN, PREZENTATĂ DE FRACŢIUNEA BOLŞEVICĂ ŞI ADOPTATĂ LA CONFERINŢA GENERALĂ A COMITETELOR DE ÎNTREPRINDERE DIN RUSIA

I

1. După ce a răsturnat absolutismul în domeniul politic, clasa muncitoare luptă pentru triumful regimului democratic şi în sfera activităţii productive. Această năzuinţă a ei îşi găseşte expresia în ideea controlului muncitoresc, care a apărut în mod firesc în condiţiile de dezorganizare economică provocată de politica criminală a claselor dominante.

2. Organizarea controlului muncitoresc este o manifestare tot atât de sănătoasă a iniţiativei muncitorilor în domeniul producţiei ca şi organizarea activităţii de partid în domeniul politic, organizarea sindicatelor în domeniul relaţiilor de muncă salariată, organizarea cooperativelor în domeniul consumului sau organizarea cluburilor în domeniul culturii.

3. Muncitorii sunt mai interesaţi decât patronii în continua şi buna funcţionare a întreprinderilor. În această privinţă, controlul muncitoresc asigură mai bine interesele întregii societăţi contemporane, ale întregului popor, decât o simplă apreciere arbitrară a patronilor, călăuziţi numai de considerente legate de avantaje materiale sau politice egoiste. De aceea controlul muncitoresc nu este numai o revendicare a proletariatului, ci corespunde intereselor întregii ţări şi trebuie să fie sprijinit de ţărănimea revoluţionară şi de armata revoluţionară.

4. Din cauza atitudinii ostile a majorităţii capitaliştilor faţă de revoluţie, repartiţia justă a materialelor şi a combustibilului, ca şi conducerea normală a lucrărilor, sunt, după cum a arătat suficient experienţa, imposibile fără controlul muncitoresc.

5. Numai controlul muncitoresc asupra întreprinderilor capitaliste, întărind atitudinea conştientă faţă de activitatea întreprinderilor şi lămurind importanţa ei socială, va crea condiţii favorabile pentru instaurarea unei autodiscipline muncitoreşti ferme şi pentru dezvoltarea posibilă a productivităţii muncii.

6. Economia va putea trece în curând, fără zguduiri prea mari, la condiţii de pace şi, în consecinţă, la o nouă redistribuire a forţelor de muncă între întreprinderi numai

dacă va exista o autoadministrare democratică, înfăptuită de muncitorii înşişi, care le va permite să dispună de persoana lor în procesul redistribuirii forţelor de muncă. De aceea realizarea controlului muncitoresc este una dintre condiţiile preliminare, obligatorii pentru demobilizarea industriei.

III

7. Potrivit lozincii «controlul muncitoresc pe scara întregului stat» lansată de partidul politic al proletariatului rus – Partidul muncitoresc social-democrat (bolşevic) din Rusia –, pentru a da rezultate rodnice, controlul muncitoresc nu trebuie să fie sporadic, ci să cuprindă toate întreprinderile capitaliste, nu trebuie să fie lipsit de sistem, ci organizat, nu trebuie să fie rupt de viaţa economică a întregii ţări, ci just planificat.

8. Viaţa economică a ţării – agricultura, industria, comerţul şi transporturile – trebuie să fie subordonată unui plan unic care să urmărească satisfacerea nevoilor personale şi economice ale maselor largi ale poporului, să fie aprobat de reprezentanţii lor aleşi şi executat sub conducerea acestor reprezentanţi prin instituţiile locale şi de stat respective, însărcinate cu îndeplinirea planului economic.

9. Partea din plan care se referă la agricultură va fi înfăptuită sub controlul organizaţiilor de ţărani şi muncitori agricoli, iar partea referitoare la întreprinderile care folosesc munca salariată – în industrie, comerţ şi transporturi – va fi înfăptuită sub controlul muncitoresc, organele fireşti ale controlului muncitoresc în întreprinderi fiind comitetele de întreprindere şi alte comitete corespunzătoare lor, iar pe piaţa muncii – sindicatele.

IV

10. Acordurile tarifare colective, încheiate de sindicate pentru mai mult de jumătate din numărul muncitorilor dintr-o anumită ramură de producţie, trebuie să fie respectate în regiunea respectivă de toţi patronii întreprinderilor din această ramură.

11. Oficiile de plasare trebuie să treacă în subordinea

sindicatelor ca organizaţii proletare de clasă care acţionează în cadrul planului economic general şi în concordanţă cu el.

12. Sindicatele trebuie să aibă dreptul de a intenta procese după aprecierea lor ori de câte ori este încălcat contractul de muncă sau legislaţia muncitorească faţă de orice muncitor din ramura respectivă de producţie.

13. În toate problemele legate de controlul muncitoresc asupra producţiei, repartiţiei şi pieţei muncii, sindicatele pot intra în contact cu muncitorii dintr-o anumită întreprindere exclusiv prin comitetul de întreprindere respectiv.

14. După introducerea controlului muncitoresc, organizarea internă a muncii, angajarea, concedierea, concediile, salarizarea, rebutarea, stabilirea capacităţii de muncă şi a priceperii muncitorului, aprecierea motivelor de desfacere a contractului de angajare, litigiile cu administraţia şi toate celelalte probleme similare din viaţa internă a întreprinderii trebuie rezolvate numai de comun acord şi cu aprobarea comitetului de întreprindere, care trebuie să aibă şi dreptul de a exclude de la participare la discuţie orice persoană din administraţia întreprinderii.

15. Comitetul de întreprindere formează o comisie de control care supraveghează asigurarea normală şi permanentă a întreprinderii cu materiale, combustibil, comenzi, braţe de muncă şi mijloace tehnice (inclusiv utilaj) şi cu toate obiectele necesare, înfăptuirea măsurilor necesare, cât şi concordanţa dintre activitatea întreprinderii şi planul economic general. În vederea exercitării funcţiilor de control şi a informării controlorilor desemnaţi de muncitori, administraţia întreprinderii este obligată să le comunice toate datele necesare, să le creeze posibilitatea de a le verifica şi să pună la dispoziţia lor toate registrele contabile ale întreprinderii.

16. În cazul în care controlul muncitoresc descoperă acţiuni dubioase sau incorectitudini care nu pot fi înlăturate sau stabilite cu mijloacele şi forţele muncitorilor dintr-o singură întreprindere, comitetul de întreprindere

va solicita ajutorul adunării tuturor comitetelor de întreprindere din ramura respectivă de producţie existente în regiune, care va cere instituţiilor corespunzătoare însărcinate cu îndeplinirea planului economic să ia toate măsurile necesare, mergând până la sechestrarea completă a întreprinderii.

17. Comitetele de întreprinderi se vor uni pe ramuri de producţie, înlesnind astfel controlul asupra întregii ramuri a industriei atât în ce priveşte coordonarea activităţii acestei ramuri cu planul economic general cât şi repartiţia raţională între întreprinderi a comenzilor, materialelor, combustibilului, braţelor de muncă şi mijloacelor tehnice, şi înlesnind conlucrarea sindicatelor organizate pe ramuri de producţie.

18. Consiliile orăşeneşti ale sindicatelor şi comitetelor de întreprindere reprezintă proletariatul în faţa instituţiilor locale şi de stat însărcinate cu elaborarea şi aplicarea planului economic şi cu organizarea schimbului dintre oraş şi sat, exercită conducerea comitetelor de întreprindere şi a sindicatelor în problema controlului muncitoresc din localitatea respectivă şi întocmesc norme obligatorii de disciplină muncitorească în producţie, norme aprobate apoi prin votul general al muncitorilor.

19. Cerând instituirea controlului muncitoresc pe scara întregului stat, conferinţa cheamă pe tovarăşi să pornească imediat la înfăptuirea lui în măsura în care aceasta este posibil ţinând seamă de raportul de forţe din fiecare localitate, şi consideră incompatibilă cu scopurile controlului muncitoresc acapararea de către muncitori a diferitelor întreprinderi în folosul lor”[66].

2

PRESA BURGHEZĂ DESPRE BOLŞEVICI

„Ru*sskaia volca”* din 28 (15) octombrie: „Momentul critic se apropie. Va fi un moment critic pentru bolşevici. Ori ne vor oferi… o a doua ediţie a evenimentelor din 3 – 5 iulie, ori vor trebui să recunoască că planurile şi tendinţele

66 J. Reed nu reproduce punctul 19. - Nota Red.

lor, politica lor insolentă prin care s-au izolat de toate elementele naţionale conştiente au suferit o înfrângere totală.

Ce şanse de succes au bolşevicii?

La această întrebare e greu de răspuns, deoarece principalul izvor al puterii bolşevicilor este... ignoranţa maselor populare. Ei speculează această ignoranţă, o folosesc pentru a face în permanenţă demagogie...

Guvernul trebuie să intervină în această chestiune. Având sprijinul moral al Consiliului republicii, el are datoria să ia făţiş o atitudine antibolşevică...

Dacă bolşevicii se vor lansa într-o acţiune împotriva puterii legale, făcând astfel posibilă invazia germană, ei vor trebui trataţi ca nişte rebeli şi trădători..."

„*Birjevie vedomosti*" din 28 (15) octombrie: „Acum, când bolşevicii s-au desprins singuri de tot restul democraţiei, lupta împotriva lor a devenit mult mai uşoară şi nu mai are niciun rost să aşteptăm acţiunea lor pentru a începe această luptă. Ba mai mult, guvernul are datoria să împiedice o asemenea acţiune...

Îndemnurile bolşevicilor la insurecţie şi anarhie sunt fapte pedepsite de codul penal, şi chiar şi în cea mai liberă ţară autorii unor asemenea îndemnuri ar fi aspru pedepsiţi. Căci ceea ce fac bolşevicii nu este o simplă luptă politică împotriva guvernului sau chiar pentru putere, ci o propagandă pentru anarhie, pogromuri şi război civil. Această propagandă trebuie stârpita. Ca să combatem agitaţia în favoarea pogromurilor, ar fi cel puţin ciudat să aşteptăm până vor începe efectiv pogromurile..."

„Nevoie vremea" din 1 noiembrie (19 octombrie): „... De ce este alarmat guvernul numai de data de 20 octombrie şi nu l-au alarmat 20 septembrie şi 30 august? Rusia e cuprinsă de flăcări care o mistuie nu numai de o zi; fumul acestui incendiu înfricoşător ustură de mult ochii aliaţilor noştri.

Oare în tot acest timp guvernul a dat măcar o singură dispoziţie pentru a stăvili anarhia? A încercat oare cineva să stingă incendiul care a cuprins întreaga Rusie?

De aceasta nu a avut timp să se ocupe nimeni?!

Guvernul şi-a găsit o sarcină mai urgentă: să reprime rebeliunea (kornilovistă), despre care toată lumea se întreabă nedumerită: «A existat ea oare într-adevăr?»…”

3

PRESA SOCIALISTĂ MODERATĂ DESPRE BOLŞEVICI

„Delo naroda” (ziarul socialiştilor-revoluţionari) din 28 (15) octombrie: „Crima cea mai gravă a bolşevicilor împotriva revoluţiei constă în faptul că ei explică toate nenorocirile de pe urma cărora masele suferă atât de cumplit exclusiv prin reaua-credinţă a guvernului revoluţionar, în timp ce aceste nenorociri se datoresc de fapt unor cauze obiective.

Ei făgăduiesc maselor munţi de aur, ştiind dinainte că nu vor putea îndeplini niciuna dintre promisiunile făcute. Ei duc masele pe o cale greşită şi le înşală atunci când explică cauzele tuturor greutăţilor…

Bolşevicii sunt cei mai periculoşi duşmani ai revoluţiei…”

„Den” (ziarid menşevicilor) din 30 (17) octombrie: „Oare în aceasta constă «libertatea presei»? «Novaia Rus» şi «Rabocii puţi» instigă în fiecare zi, pe faţă, la insurecţie. Zilnic aceste două ziare săvârşesc în coloanele lor adevărate crime. În fiecare zi ele incită la pogromuri… Oare aceasta se numeşte «libertatea presei»?

Guvernul are datoria să se apere şi să ne apere şi pe noi. Avem dreptul să cerem ca aparatul guvernamental să nu rămână inactiv atunci când viaţa cetăţenilor este ameninţată de pogromuri sângeroase”.

4

„EDINSTVO”.

Ziarul plehanovist „Edinstvo” a încetat să apară la câteva săptămâni după ce bolşevicii au cucerit puterea. Contrar unei versiuni extrem de răspândite, „Edinstvo” nu a fost suspendat de Guvernul sovietic: în ultimul număr, redacţia înştiinţa pe cititori că ziarul îşi încetează apariţia din cauza numărului prea mic de abonaţi…

5

AU FOST OARE BOLŞEVICII COMPLOTIŞTI?

În ziarul francez „Entente”, editat la Petrograd, a apărut la 15 (2) noiembrie un articol în care se spunea:

„Guvernul Kerenski stă în cumpănă şi şovăie. Guvernul lui Lenin şi Troţki acţionează şi atacă.

Acesta din urmă este numit guvern de complotişti, dar acest lucru nu este adevărat. Ca oricare guvern revoluţionar care a repurtat victoria asupra adversarilor, fireşte că este un guvern de uzurpatori. Dar un guvern de complotişti – nu!

Nu! Aceşti oameni nu sunt complotişti, nu sunt conspiratori. Dimpotrivă, ei acţionează cu îndrăzneală, pe faţă, fără a-şi îndulci cuvintele, fără a-şi camufla intenţiile. Ei fac prin toate mijloacele o agitaţie făţişă – întărită prin propagandă – în uzine, în cazărmi, pe front, în ţară, pretutindeni. Ei au anunţat deschis, dinainte, ziua insurecţiei armate, ziua când vor pune mâna pe putere… *Aceştia* sunt complotişti? Ba de loc!”

6

APEL ÎMPOTRIVA INSURECŢIEI Din partea Comitetului central al armatei

„… Insistăm în primul rând asupra îndeplinirii neclintite a voinţei organizate a majorităţii poporului, pe care o exprimă organul puterii populare – Guvernul provizoriu – de comun acord cu Consiliul republicii şi cu C.E.C…

Orice încercare de a răsturna prin violenţă această putere într-un moment în care o criză guvernamentală va duce în mod inevitabil la dezorganizare, la ruină şi război civil va fi considerată de armată ca o acţiune contrarevoluţionară şi va fi înăbuşită cu forţa armelor…

Interesele diferitelor grupuri şi clase trebuie subordonate interesului comun: creşterea productivităţii industriei noastre şi repartiţia justă a tuturor articolelor de primă necesitate.

Toţi cei care sunt capabili de acte de sabotaj, dezorganizare şi dezordini, toţi dezertorii, jefuitorii şi

indisciplinaţii trebuie trimişi la munci auxiliare în spatele frontului…

Cerem Guvernului provizoriu să formeze din toţi aceşti oameni care încalcă voinţa poporului, din aceşti duşmani ai revoluţiei, detaşamente speciale de muncă, care să fie trimise să lucreze în spatele frontului, pe front, în tranşee, sub focul inamicului…”

EVENIMENTELE DIN NOAPTEA SPRE 7 NOIEMBRIE (25 OCTOMBRIE)

Pe seară, detaşamente ale Gărzii roşii au început să ocupe tipografiile ziarelor burgheze şi să scoată în sute de mii de exemplare ziarele „Rabocii puţi”, „Soldat” şi diferite proclamaţii. Miliţia orăşenească a primit ordinul să evacueze Gărzile roşii din tipografii, dar ea a dat de uşi baricadate şi de pază armată. Soldaţii trimişi să ia cu asalt tipografiile au refuzat să îndeplinească ordinul.

Pe la miezul nopţii, la clubul „Liber-cugetătorilor” s-a prezentat un colonel cu o companie de iuncheri, având ordinul să aresteze pe redactorul ziarului „Rabocii puţi”. Imediat s-a strâns pe stradă o mulţime uriaşă care îi ameninţa pe iuncheri cu linşajul. Atunci colonelul a cerut să fie arestat împreună cu iuncherii şi trimis pentru securitatea sa personală la fortăreaţa Petru şi Pavel. Rugămintea i-a fost îndeplinită.

Pe la ora 1 noaptea, un detaşament de soldaţi şi matrozi din Smolnîi a ocupat telegraful[67]. La ora unu şi treizeci şi cinci de minute a fost ocupată poşta. Spre dimineaţă a fost ocupat hotelul militar, iar la ora 5 dimineaţa – centrala telefonică[68]. La ora 10 Palatul de Iarnă era înconjurat de trupe.

CAPITOLUL IV 1

EVENIMENTELE DIN 7 NOIEMBRIE (25 OCTOMBBIE)

De la ora 4 noaptea şi până dimineaţa, Kerenski a rămas la Petrograd, la sediul marelui stat-major, de unde trimitea ordine unităţilor de cazaci şi şcolilor de iuncheri

67 Telegraful a fost ocupat la ora 2 noaptea. - Nota Red.

68 Centrala telefonică a fost ocupată la ora 7 dimineaţa. - Nota Red.

din oraş şi din împrejurimi. Toate aceste unităţi şi şcoli au răspuns că nu pot trece la acţiune.

Comandantul oraşului, colonelul Polkovnikov, făcea tot timpul naveta între statul-major şi Palatul de Iarnă, probabil neavând niciun plan. Kerenski ordonase să se ridice podurile. Timp de 3 ore nu s-a făcut nimic, apoi un ofiţer însoţit de 5 soldaţi a plecat din proprie iniţiativă la podul Nikolaevski, a alungat pichetul de ostaşi ai Gărzii roşii care făcea de pază şi a ridicat podul. Imediat după plecarea lui, podul a fost repus la loc de matrozi.

Kerenski a dat ordin să se ocupe tipografia ziarului „Rabocii puţi". Ofiţerului însărcinat cu această operaţie i s-a promis un pluton de soldaţi. Două ore mai târziu i s-a promis un detaşament de iuncheri, iar apoi ordinul a fost complet uitat.

S-a făcut o încercare de a li se smulge bolşevicilor poşta şi telegraful. După câteva focuri de armă, detaşamentul trimis de guvern a declarat că nu mai vrea să lupte împotriva Sovietelor.

Kerenski a declarat unei delegaţii de iuncheri: „Ca şef al Guvernului provizoriu şi comandant suprem, nu ştiu nimic şi nici nu pot să vă dau vreun sfat. Dar, ca veteran al revoluţiei, vă cer, tineri revoluţionari, să rămâneţi la posturile voastre şi să apăraţi cuceririle revoluţiei".

ORDINUL LUI KIŞKIN DIN 7 NOIEMBRIE (25 OCTOMBRIE) – „Printr-un decret dat de Guvernul provizoriu, N.M. Kişkin, membru al Guvernului provizoriu, a primit împuterniciri extraordinare pentru a restabili ordinea în capitală şi a apăra Petrogradul împotriva oricăror acţiuni anarhice, indiferent de unde ar porni. Toate autorităţile militare şi civile trec sub ordinele sale".

„Pe baza împuternicirilor pe care le-am primit de la Guvernul provizoriu, colonelul Gheorghi Polkovnikov, comandantul districtului militar Petrograd, este eliberat din funcţia pe care o îndeplinea".

Apelul adresat populaţiei de Konovalov, vicepreşedintele Guvernului provizoriu, la 2 5 octombrie (7 noiembrie)

„Cetăţeni, salvaţi patria, republica şi libertatea! O seamă de dementi au pornit răscoala împotriva puterii unice de stat instaurate de popor până la convocarea Adunării constituante, împotriva Guvernului provizoriu. Membrii Guvernului provizoriu continuă să-şi facă datoria, rămân la posturile lor şi-şi vor continua activitatea, care are drept scop binele patriei, restabilirea ordinii şi convocarea la termenul stabilit a Adunării constituante, stăpânul legal de mâine al ţării şi al tuturor popoarelor din Rusia.

Cetăţeni, trebuie să ajutaţi Guvernul provizoriu. Trebuie să întăriţi puterea lui. Trebuie să-i împiedicaţi pe dementi, cărora li s-au alăturat toţi duşmanii libertăţii şi ai ordinii, toţi partizanii vechiului regim, să zădărnicească convocarea Adunării constituante, să distrugă cuceririle revoluţiei, întregul viitor al scumpei noastre patrii.

Cetăţeni, strângeţi-vă în jurul Guvernului provizoriu ca să apăraţi puterea lui provizorie în numele ordinii şi al fericirii tuturor popoarelor din marea noastră patrie.

25 octombrie 1917”.

Radiograma Guvernului provizoriu

„... Sovietul de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petre grad a declarat răsturnat Guvernul provizoriu şi a cerut să is transmită întreaga putere, amenintând că va bombarda Palatul de Iarnă cu tunurile de la fortăreaţa Petru şi Pavel şi de pe crucişătorul «Aurora>x, ancorat pe Neva.

Guvernul nu poate transmite puterea decât Adunării constituante. De aceea a hotărât să nu se predea şi să ceară ocrotirea poporului şi a armatei, trimiţând în acest sens o telegramă cartierului general. Cartierul general a răspuns că va trimite un detaşament.

Ţara şi poporul să dea răspunsul cuvenit încercării nebuneşti a bolşevicilor de a dezlănţui o răscoală în spatele frontului armatei combatante.

25 octombrie, ora 9 seara”.

Pe la ora 9 dimineaţa, Kerenski a plecat pe front...[69]

69 Kerenski a plecat din Petrograd spre front la ora 11,30 dimineaţa,

Spre seară, la sediul marelui stat-major s-au prezentat doi ostaşi pe biciclete declarând că sunt delegaţi ai garnizoanei din fortăreaţa Petru şi Pavel. Intrând în sala de şedinţe, unde ţineau o consfătuire Kişkin, Rutenberg, Placiński, generalul Bagratuni, colonelul Paradelov şi contele Tolstoi, ei au cerut ca statul-major să se predea imediat, ameninţând în caz contrar cu bombardarea… După două consfătuiri, care au avut loc într-o atmosferă de mare panică, statul-major s-a mutat la Palatul de Iarnă, iar clădirea a fost ocupată de Gărzile roşii…

În amurg, prin Piaţa Palatului circulau care blindate bolşevice, iar soldaţii care erau de partea Sovietelor încercau zadarnic să intre în tratative cu iuncherii…

Aproximativ la ora 7 seara s-a deschis foc împotriva palatului.

Bombardamentul de artilerie a început în jurul orei 10 seara. De altfel aproape niciun obuz nu era încărcat şi faţada palatului a avut foarte puţin de suferit, din cauza a trei şrapnele nu prea mari.

2

JAFURILE DE LA PALATUL DE IARNĂ

Nu am de gând să susţin că la Palatul de Iarnă nu s-a produs niciun jaf. Trebuie să arăt însă că foarte multe obiecte au fost furate de acolo nu numai după ocuparea lui, ci şi înainte. De asemenea afirmaţiile ziarului socialist-revoluţionar „Năród" şi ale unor membri ai Dumei orăşeneşti că din palat s-au furat obiecte de preţ în valoare de 500.000.000 de ruble reprezintă o mare exagerare.

273

Operele de artă cele mai preţioase din palat – tablouri, statuete, covoare, gobelinuri, obiecte rare de porţelan, arme vechi – fuseseră transportate la Moscova încă din septembrie şi, la zece zile după ce bolşevicii au ocupat Kremlinul, le-am văzut personal acolo, în subsolul marelui palat din Kremlin. Pot să atest că toate erau în perfectă ordine şi intacte…

---

ca ,să întîmpine" trupele pe care le chemase. - Nota Red.

Au fost însă cazuri când cetăţeni, din marea mulţime de oameni cărora li s-a permis timp de câteva zile după ocuparea palatului să umble nestânfeniţi prin odăile lui, au furat şi au luat cu ei argintărie, ceasornice, rufărie de pat, oglinzi, vase de porţelan şi pietre preţioase de valoare mijlocie. Tot ce s-a furat în atest fel se ridică la aproximativ 50.000 de ruble.

Pentru restituirea lucrurilor furate, guvernul sovietic a format o comisie specială, alcătuită din artişti şi arheologi. La 14 (1) noiembrie această comisie a lansat două apeluri, pe care le reproducem mai jos:

„C etăţeni ai Petrogradului!

Rugăm stăruitor pe toţi cetăţenii să depună toate eforturile pentru a ne ajuta să descoperim pe cât posibil obiectele furate din Palatul de Iarnă în noaptea de 25 spre 26 octombrie (7 spre 8 noiembrie) şi pentru a le înapoia comandantului Palatului de Iarnă.

Cei care vor cumpăra obiecte furate, precum şi anticarii la care se vor găsi obiecte furate, vor fi traşi la răspundere conform legii şi aspru sancţionaţi.

G. *Iatmanov*, *B. Mandelbaum*, comisari pentru ocrotirea muzeelor şi a valorilor artistice”.

„Către toate comitetele de regiment şi flotă!

În noaptea de 25 spre 26 octombrie (7 spre 8 noiembrie), din Palatul de Iarnă, care este un bun inalienabil al poporului rus, s-au furat o serie de obiecte de artă preţioase.

Cerem cu insistenţă să nu se precupeţească eforturi pentru ca lucrurile furate să fie înapoiate la Palatul de Iarnă.

Comisari, G. Iatmanov, B. Mandelbaum”.

Aproape jumătate din obiectele dispărute au fost descoperite, „unele fiind găsite în bagajele străinilor care părăseau Rusia.

La Conferinţa artiştilor şi arheologilor, convocată din iniţiativa venită de la Smolnîi, a fost aleasă o comisie pentru inventarierea Palatului de Iarnă, căreia i s-au acordat şi toate funcţiile legate de administrarea galeriilor

de artă şi a muzeelor de stat din Petrograd.

La 16 (3) noiembrie Palatul de Iarnă a fost închis pentru public, comisia începând întocmirea inventarului.

Pe la mijlocul lunii noiembrie, Consiliul Comisarilor Poporului a emis un decret special prin care Palatul de Iarnă îşi schimba numele în „Muzeul poporului". Prin acelaşi decret, palatul a fost pus în întregime la dispoziţia Comisiei de artişti şi arheologi, interzicându-se orice activitate guvernamentală sau politică între zidurile lui.

VIOLENŢELE ÎMPOTRIVA BATALIONULUI DE FEMEI

Imediat după ocuparea Palatului de Iarnă, atât în presa antibolşevică cât şi la şedinţele Dumei orăşeneşti au fost răspândite zvonurile cele mai senzaţionale în legătură cu soarta batalionului de femei care apărase palatul. Se spunea că unele femei-soldaţi au fost azvârlite pe fereastră în stradă, că aproape toate celelalte au fost violate şi că multe şi-au pus capăt zilelor, nemaiputând suporta toate aceste grozăvii.

Duma orăşenească a alcătuit o comisie specială de anchetă. La 16 (3) noiembrie comisia s-a întors din Levaşovo, unde era încartiruit batalionul de femei. D-na Târkova a comunicat că femeile au fost la început trimise la cazărmile regimentului „Pavlovski", unde într-adevăr comportarea faţă de unele dintre ele a lăsat de dorit, dar că acum cele mai multe se află la Levaşovo, restul fiind împrăştiate pe la diferite locuinţe particulare din Petrograd. Un alt membru al comisiei, dr. Mandelbaum, a declarat fără niciun fel de comentariu că prin ferestrele Palatului de Iarnă nu a fost aruncată *nicio* femeie, că trei femei au fost violate şi că una s-a sinucis, lăsând un bilet în care arăta că „a suferit o decepţie în ceea ce priveşte idealurile sale".

În noiembrie, Comitetul militar-revoluţionar a dizolvat în mod oficial batalionul de femei, chiar la cererea femeilor, care după aceea au început să poarte din nou rochii civile.

Cititorul poate găsi o descriere interesantă a acestor

femeisoldaţi în cartea „Şase luni roşii în Rusia” de Louise Bryant.

CAPITOLUL V I

APELURI ŞI PROCLAMAŢII

Din partea Comitetului militar-revoluţionar 26 octombrie „Către toate comitetele militare ale armatei operative, Către toate Sovietele de deputaţi ai soldaţilor

Garnizoana şi proletariatul din Petrograd au răsturnat guvernul Kerenski, care s-a ridicat împotriva revoluţiei şi a poporului…

Comitetul militar-revoluţionar face cunoscut aceasta armatei de pe front şi din spatele frontului şi cheamă pe toţi soldaţii revoluţionari să urmărească cu vigilenţă comportarea corpului de ofiţeri. Ofiţerii care nu s-au alăturat direct şi deschis revoluţiei săvârşite trebuie arestaţi imediat ca duşmani.

Sovietul din Petrograd socoteşte că programul noii puteri trebuie să fie propunerea imediată a unei păci democratice, trecerea neîntârziată a pământurilor moşiereşti în mâinile ţăranilor, trecerea întregii puteri în mâinile Sovietelor şi alegerea cinstită a unei Adunări constituante. Armata populară revoluţionară nu trebuie să îngăduie trimiterea de pe front spre Petrograd a unor unităţi militare care nu inspiră suficientă încredere. Trebuie să se acţioneze cu ajutorul cuvântului şi prin convingere, dar, acolo unde aceste mijloace nu ajută, trimiterea unităţilor să fie împiedicată, folosindu-se fără cruţare *forţa*.

Acest ordin să fie citit imediat în faţa unităţilor militare de toate armele. Orice încercări ale organizaţiilor clin armată de a ascunde acest ordin maselor de soldaţi vor fi considerate ca cea mai grea crimă împotriva revoluţiei şi vor fi sancţionate cu toată asprimea legilor revoluţionare.

Soldaţi! Pentru pace, pentru pâine, pentru pământ, pentru puterea populară!

Comitetul militar-revoluţionar”.

„Către toate comitetele militare de front şi din

spatele frontului, către comitetele de corp de armată, de divizie, de regiment şi de companie, către toate Sovietele de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor

Soldaţi şi ofiţeri revoluţionari!

Comitetul militar-revoluţionar, dând glas dorinţei generale a soldaţilor, muncitorilor şi ţăranilor, a hotărât să fie adus imediat la Petrograd generalul Kornilov şi toţi participanţii la complotul său, demascaţi ca duşmani ai poporului şi revoluţiei, şi să fie închişi în fortăreaţa Petru şi Pavel, unde să fie judecaţi de urgenţă de un sever tribunal militar-revoluţionar. Comitetul declară că toţi cei ce nu vor da urmare acestei hotărâri sunt consideraţi trădători ai revoluţiei, ordinele lor nefiind valabile şi netrebuind să fie executate.

Comitetul militar-revoluţionar al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd”.

„Către toate Sovietele guberniale şi judeţene de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor

Prin hotărârea Congresului general al Sovietelor din Rusia, toţi membrii comitetelor agrare care au fost arestaţi trebuie repuşi imediat în libertate. Comisarii care i-au întemniţat urmează să fie arestaţi. De azi înainte întreaga putere aparţine Sovietelor. Comisarii guvernului sunt destituiţi. Preşedinţii Sovietelor vor stabili legături directe cu guvernul revoluţionar”.

2

PROTESTUL DUMEI ORĂŞENEŞTI

În şedinţa din 8 noiembrie (28 octombrie), Duma orăşenească a hotărât să publice următorul apel:

„Duma centrală orăşenească din Petrograd, aleasă după principiile cele mai democratice, a preluat, într-un moment de ruină economică *totală*, întreaga povară a conducerii gospodăriei comunale şi a aprovizionării populaţiei cu alimente. În momentul de faţă, cu 3 săptămâni înainte de alegerile pentru Adunarea constituantă şi în faţa primejdiei duşmanului din afară, partidul bolşevic, înlăturând prin forţă armată singurul guvern legal revoluţionar, atentează împotriva

împuternicirilor şi independenţei autoadministraţiei orăşeneşti, cerându-i să se supună comisarilor săi şi unui guvern nou, ilegal.

În aceste ore tragice şi teribile, Duma orăşenească din Petrograd declară sus şi tare, în faţa alegătorilor săi şi a întregii Ruşii, că ea nu se va supune nici unui atac împotriva drepturilor şi independenţei sale şi va rămâne la postul său de răspundere, unde a fost pusă prin voinţa populaţiei capitalei.

Duma centrală orăşenească din Petrograd se adresează tuturor autoadministraţiilor orăşeneşti şi de zemstvă din Republica Rusă, cerându-le să i se alăture şi să apere una dintre cele mai mari cuceriri ale revoluţiei ruse: libertatea şi independenţa autoadministraţiei publice”.

3

„MANDATUL ŢĂRANILOR CU PRIVIRE LA PĂMÂNT

Problema pământului poate fi rezolvată în toată amploarea ei numai de către o Adunare constituantă a întregului popor.

Cea mai justă rezolvare a problemei pământului este următoarea:

1) Dreptul de proprietate privată asupra pământului se desfiinţează pentru totdeauna; pământul nu poate fi nici vândut, nici cumpărat, nici dat în arendă sau ipotecat, nici înstrăinat în vreun alt mod.

Toate pământurile: ale statului, domeniale, ale coroanei, mănăstireşti. bisericeşti, posesionale, majoratele, pământurile aflate în proprietate privată, pământurile obştilor şi ale tiranilor etc., se expropriata fără despăgubiri, devenind un bun al întregului popor şi trecând în folosinţa tuturor celor ce le muncesc.

Celor care au suferit de pe urma răsturnării relaţiilor de proprietate li se recunoaşte numai dreptul la sprijin obştesc pe timpul care le este necesar pentru a se adapta noilor condiţii de existenţă.

2) Toate bogăţiile subsolului, minereurile, petrolul, cărbunele, sarea etc., precum şi pădurile şi apele de

importanţă naţională, trec în folosinţa exclusivă a statului. Toate râurile mici, lacurile, pădurile etc. trec în folosinţa obştilor, cu condiţia ca ele să fie administrate de organele locale de autoadministrare.

3) Terenurile pe care există gospodării cu *un înalt nivel agrotehnic*: grădini, plantaţii, răsadniţe, pepiniere, sere etc., *nu sunt supuse împărţirii*; *ele vor fi transformate în gospodării model* şi date în folosinţa exclusivă *a statului sau a obştilor*, după întinderea şi însemnătatea lor.

Pământul din jurul casei, împreună cu grădinile de fructe şi de zarzavat de pe lângă casă, rămâne, atât la oraşe cât şi la sate, în folosinţa proprietarilor actuali, iar întinderea acestor terenuri şi cuantumul impozitului plătit pentru folosinţa lor se stabilesc prin lege.

4) Crescătoriile de cai, crescătoriile de vite şi de păsări de rasă aparţinând statului, particularilor etc. se confiscă, devenind bunuri ale întregului popor şi trecând în folosinţa exclusivă a statului sau a obştii, după mărimea şi însemnătatea lor.

Problema răscumpărării urmează să fie examinată de Adunarea constituantă.

5) întregul inventar agricol viu şi mort al pământurilor confiscate trece fără răscumpărare în folosinţa exclusivă a statului sau a obştii, după întinderea şi însemnătatea acestor pământuri.

Confiscarea inventarului nu se aplică ţăranilor cu pământ puţin.

6) Dreptul de folosinţă a pământului îl capătă toţi cetăţenii statului rus (fără deosebire de sex) care doresc să-l lucreze cu braţele lor, cu ajutorul familiei lor sau în tovărăşie, şi aceasta numai atâta timp cât sunt în stare să-l lucreze. Munca salariată nu se admite.

În cazul incapacităţii de muncă a vreunuia dintre membrii obştii săteşti pe o perioadă care nu ar trece de 2 ani, obştea sătească îşi ia obligaţia ca în această perioadă, până la redobândirea capacităţii sale de muncă, să-i vie în ajutor prin cultivarea pământului acestuia în comun.

Agricultorii care, din cauza bătrâneţii sau a

invalidităţii, au devenit inapţi să lucreze singuri pământul, pierd dreptul la folosinţa lui, căpătând în schimb o pensie clin partea statului.

7) Folosinţa pământului trebuie să fie egalitară, adică pământul trebuie să fie repartizat între cei ce muncesc în funcţie de condiţiile locale, după norma de muncă sau de consum.

Formele de folosinţă a pământului trebuie să fie cu desăvârşire libere: gospodării individuale, ferme, obşti, arteluri, după cum se va hotărî în fiecare sat sau cătun.

8) După expropriere tot pământul intră în fondul agrar al întregului uopor. Repartizarea pământului între cei ce muncesc este asigurată de organele de autoadministrare locală şi centrală, începând cu obştile săteşti şi orăşeneşti – organizate pe baze democratice, fără deosebire de stare socială – şi terminând cu instituţiile centrale ale regiunilor.

Fondul agrar este supus unor reîmpărţiri periodice, în funcţie de creşterea populaţiei şi de ridicarea productivităţii şi a nivelului agriculturii.

La modificarea hotarelor dintre loturi, nucleul iniţial al lotului trebuie să rămână neatins.

Pământul persoanelor care încetează de a mai fi membri ai obştii reintră în fondul agrar, iar rudele cele mai apropiate ale foştilor membri şi persoanele indicate de aceştia au dreptul de prioritate la primirea acestor loturi.

Valoarea investiţiilor pentru îngrăşăminte şi ameliorări (îmbunătăţiri radicale) ale pământului, în caz că n-au fost folosite înainte de reintrarea lotului în fondul agrar, trebuie să fie rambursată.

Dacă în unele localităţi fondul agrar existent se va dovedi a fi neîndestulător pentru satisfacerea nevoilor întregii populaţii locale, prisosul de populaţie trebuie mutat în alte locuri.

Organizarea mutării, precum şi cheltuielile de mutare şi de înzestrare cu inventar etc. trebuie să fie suportate de stat.

Mutarea se face în felul următor: mai întâi ţăranii

fără pământ care doresc să se mute, apoi elementele vicioase din obştile săteşti, dezertorii etc. Şi, în sfârşit, prin tragere la sorţi sau prin bună învoială”.

Acest mandat, fiind în întregime expresia voinţei absolute a imensei majorităţi a ţăranilor conştienţi din întreaga Rusie, este declarat, până la întrunirea Adunării constituante, lege provizorie, care va fi pusă în aplicare – pe cât posibil – imediat, iar în ceea ce priveşte anumite prevederi ale sale, în mod treptat, în ritmul stabilit de Sovietele judeţene de deputaţi ai ţăranilor.

4

DEZERTORII ŞI PĂMÂNTUL

În problema dezertorilor şi a pământului, guvernul nu a trebuit să ia nicio hotărâre. Această problemă s-a rezolvat de la sine odată cu terminarea războiului şi cu demobilizarea armatei.

CONSILIUL COMISARILOR POPORULUI

La început. Consiliul Comisarilor Poporului a fost alcătuit exclusiv din bolşevici. Dar răspunderea pentru această stare de lucruri nu o poartă numai ei: la 8 noiembrie (26 octombrie) bolşevicii au propus socialiştilor-revoluţionari de stânga un număr de portofolii, dar aceştia le-au refuzat. Vezi pag. 210.

CAPITOLUL VT 1

APELURI ŞI PROCLAMAŢII

„Către toate organizaţiile civile şi militare ale partidului socialist-revoluţionar

Tentativa nebunească a bolşevicilor se află în pragul eşecului. În garnizoană domneşte dezbinare şi deprimare. Ministerele nu lucrează. Rezervele de cereale se apropie de sfârşit. Toate fracţiunile, în afara unui pumn de maximalişti, au părăsit congresul. Partidul bolşevic a rămas izolat. Represiunile împotriva tipografiei Comitetului central, arestarea tovarăşilor Maslov, tion şi a altor membri ai partidului, jafurile şi violenţele care au însoţit cucerirea Palatului de Iarnă supără şi mai mult o parte considerabilă a matrozilor şi soldaţilor. Comitetul central al flotei îndeamnă la nesupunere faţă de bolşevici!

Cerem: în primul rând, să se dea tot ajutorul organizaţiilor militare, comisarilor şi corpului de comandă pentru a lichida definitiv această încercare nebunească şi pentru a uni pe toţi în jurul Comitetului pentru salvarea patriei şi a revoluţiei, care va crea un guvern omogen, revoluţionar şi democratic pe baza unui program ce prevede trecerea imediată a pământului la dispoziţia comitetelor agrare şi o propunere de pace generală şi democratică adresată imediat tuturor ţărilor beligerante; în al doilea rând, să se ia în mod de sine stătător măsuri pentru paza instituţiilor partidului; în al treilea rând, toţi să fie pregătiţi pentru ca, la momentul oportun, la chemarea Comitetului central, să dea o ripostă energică încercărilor făcute de elementele contrarevoluţionare pentru a folosi aventura bolşevică în vederea lichidării cuceririlor revoluţiei; în sfârşit, în al patrulea rând, să se dea dovadă de v igilenţă maximă pentru a zădărnici încercările duşmanului care ar dori să profite de slăbirea frontului.

Comitetul central şi Comisia militară a Comitetului central al partidului socialist-revoluţionar”.

27 octombrie 1917

Pin „Pravda”.

„… Cine este Kerenski? Un *uzurpator*, al cărui loc este la fortăreaţa Petru şi Pavel împreună cu Kornilov şi Kişkin. Un *criminal* care i-a trădat pe soldaţii, ţăranii şi muncitorii care au avut încredere în el.

Kerenski este un asasin al soldaţilor

Kerenski este un călău al ţăranilor.

Kerenski este un sugrumător al muncitorilor.

Iată cine este acest Kornilov al II-lea care speră zadarnic să atenteze la libertatea cucerită de muncitori, soldaţi şi ţărani!”

Capitolul VTL 1

DOUĂ DECRETE Decret asupra presei

„În ceasul greu şi hotărâtor al revoluţiei şi în zilele care i-au urmat, Comitetul revoluţionar provizoriu a fost nevoit să ia o serie de măsuri împotriva presei

contrarevoluţionare de diferite nuanţe.

Din toate părţile au răsunat imediat ţipete cum că puterea nouă, socialistă, a încălcat în acest fel un principiu fundamental al programului său. atentând la libertatea presei.

Guvernul muncitoresc şi ţărănesc atrage atenţia populaţiei că în societatea noastră acest paravan liberal ascunde de fapt numai libertatea claselor avute, care au pus mâna pe cea mai mare parte a presei, de a otrăvi nepedepsit minţile şi de a tulbura conştiinţa maselor.

Toată lumea ştie că presa burgheză este una dintre armele cele mai puternice ale burgheziei. De aceea, mai ales într-un moment atât de critic când puterea nouă, puterea muncitorilor şi ţăranilor, abia se întăreşte, era cu neputinţă să lăsăm în mâinile duşmanului această armă, tot atât de primejdioasă în asemenea momente ca bombele şi mitralierele. Iată de ce s-au luat de urgenţă o serie de măsuri provizorii, menite să curme torentul de noroi şi calomnii cu care presa galbenă şi verde ar îneca bucuros tânăra victorie a poporului.

De îndată ce noua ordine va fi consolidată, orice măsuri administrative împotriva presei vor înceta. Se va restabili deplina libertate a presei, în limitele răspunderii în faţa justiţiei, potrivit celei mai largi şi mai progresiste legislaţii.

Ţinând seamă totuşi că până şi în momentele critice îngiădirea presei este permisă numai în limite absolut necesare, Consiliul Comisarilor Poporului hotărăşte:

1. Se vor suspenda numai acele organe de presă care: 1) îndeamnă la împotrivire sau la nesupunere făţişă faţă de guvernul muncitoresc şi ţărănesc: 2) seamănă tulburări prin denaturarea vădit calomnioasă a faptelor; 3) instigă la acţiuni vădit criminale, adică pedepsite decodul penal.

2. Suspendarea organelor de presă, provizorie sau permanentă, se va face numai printr-o hotărâre a Consiliului Comisarilor Poporului.

3. Actuala hotărâre are un caracter provizoriu şi va fi

abrogată printr-un decret special în momentul stabilirii unor condiţii normale de viaţă socială.

Preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului, *Vladimir Ulianov* (Lenin)

Despre miliţia muncitorească

„1. Toate Sovietele de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor înfiinţează o miliţie muncitorească.

2. Miliţia muncitorească se află în întregime în subordinea Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor.

3. Autorităţile militare şi civile sunt obligate să-şi dea concursul la înarmarea miliţiei muncitoreşti şi la echiparea ei tehnică, inclusiv la înzestrarea ei cu arme din arsenalul statului.

4. Prezenta lego intră în vigoare în momentul comunicării ei prin telegraf.

Comisarul poporului pentru treburile interne.

A. I. Rîkov

Petrograd, 28 octombrie 1917”.

Pe baza acestui decret, în întreaga ţară au început să se formeze detaşamente ale Gărzii roşii, care au devenit apoi principala forţă a Puterii sovietice în războiul civil.

2

FONDUL DE GREVĂ

Fondul de grevă al funcţionarilor publici şi al funcţionarilor de bancă s-a format din sumele donate de băncile şi firmele comerciale din Petrograd şi din alte oraşe, precum şi de întreprinderile străine care-şi duceau activitatea în Rusia. Toţi cei care au refuzat să lucreze cu bolşevicii şi-au primit în întregime salariul, iar uneori chiar şi un salariu mărit. A fost suficient ca cei care întreţineau fondul să înţeleagă că bolşevicii s-au instaurat ferm la putere şi să nu mai facă donaţii, pentru ca greva să înceteze imediat.

CAPITOLUL VIII

1

PROCLAMAŢII ALE COMITETULUI MILITAR-REVOLUŢIONAR

„Congresul general al Sovietelor din Rusia a hotărât:

Pedeapsa cu moartea pe front, reînfiinţată de Kerenski, se desfiinţează. Pe front se restabileşte deplina libertate de agitaţie. Toţi soldaţii şi ofiţerii revoluţionari arestaţi pentru aşa-zise infracţiuni «politice» vor fi imediat, eliberaţi".

„C tare întreaga populaţie

Fostul prim-ministru Kerenski, răsturnat de popor, refuză să se supună hotărârii Congresului general al Sovietelor din Rusia şi încearcă în mod criminal să se opună guvernului legal, ales de Congresul general al Sovietelor din Rusia – Consiliul Comisarilor Foporului. Frontul a refuzat să-l sprijine pe Kerenski. Moscova, la rândul său, s-a alăturat noului guvern. Într-o serie întreagă de alte oraşe (Minsk, Moghilev, Harkov), puterea a trecut în mâinile Sovietelor. Nicio unitate de infanterie 1111 s-a ridicat împotriva guvernului muncitoresc şi ţărănesc, care, ţinând seamă de voinţa fermă a armatei şi a poporului, a început tratative de pace şi a trecut pământul în mâinile ţăranilor…

Aducem la cunoştinţa generală: dacă cazacii nu-l vor aresta pe Kerenski, care i-a înşelat şi pe ei, şi vor înainta spre Petrograd, trupele revoluţiei se vor ridica cu toată puterea armelor lor în apărarea cuceririlor scumpe ale revoluţiei: pacea şi pământul.

Cetăţeni ai Petrogradului! Kerenski a fugit din oraş, lăsându-vă în grija lui Kişkin, care este pentru predarea Petrogradului nemţilor, în grija lui Ruttenberg, ultrareacţionarul care a sabotat aprovizionarea oraşului, în grija lui Placiński care şi-a câştigat ura întregii democraţii. Kerenski a fugit, lăsându-vă pradă nemţilor, foametei şi masacrului. Poporul răsculat i-a arestat pe miniştrii lui Kerenski şi aţi văzut cu toţii că ordinea şi aprovizionarea Petrogradului nu au avut decât de câştigat. La cererea nobililormoşieri, a capitaliştilor şi a speculanţilor, Kerenski a pornit împotriva voastră ca să restituie moşierilor pământul şi să ducă mai departe războiul nefast şi odios.

Cetăţeni ai Petrogradului! Noi ştim că sunteţi, în

imensa voastră majoritate, pentru puterea poporului revoluţionar, împotriva korniloviştilor conduşi de Kerenski. Nu vă lăsaţi înşelaţi de declaraţiile mincinoase ale complotiştilor burghezi neputincioşi, care vor fi striviţi fără cruţare.

Muncitori, soldaţi şi ţărani, vă cerem hotărâre revoluţionară şi disciplină revoluţionară.

Milioanele de ţărani şi milioanele de soldaţi sunt cu noi.

Victoria revoluţiei populare este de neclintit!

Comitetul militar-revoluţionar al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd.

Petrograd. 28 octombrie 1917”.

2

DECRETE ALE CONSILIULUI COMISARILOR POPORULUI

În această carte reproduc numai decretele pe care le consider direct legate de cucerirea puterii de către bolşevici. Cât priveşte activitatea legislativă ulterioară legată de construcţia Statului sovietic, nu mă ocup de ea în această carte din lipsă de spaţiu. Voi vorbi amănunţit despre ea în lucrarea mea următoare, „De la Kornilov la Brest-Litovsk”.

Despre trecerea locuinţelor la dispoziţia oraşelor

„1. Organele orăşeneşti de autoadministrare au dreptul de a sechestra orice încăpere goală bună de locuit.

2. Pe baza regulamentelor şi a normelor stabilite de ele, organele orăşeneşti de autoadministrare au dreptul să mute în spaţiul locativ disponibil cetăţeni care au nevoie de locuinţă sau care stau în locuinţe supraaglomerate ori insalubre.

3. Organele orăşeneşti de autoadministrare au dreptul de a înfiinţa o inspecţie a spaţiului locativ şi de a stabili sfera ei de competinţă cât şi modul de organizare.

4. Organele orăşeneşti de autoadministrare au dreptul de a emite hotărâri obligatorii în probleme ca înfiinţarea comitetelor de casă, organizarea şi sfera lor de competinţă, precum şi acordarea dreptului de persoană

juridică acestor comitete.

5. Organele orăşeneşti de autoadministrare au dreptul de a înfiinţa tribunale pentru judecarea conflictelor locative, de a stabili sfera lor de competinţă, modul de organizare şi atribuţiile lor.

6. Prezenta hotărâre intră în vigoare în momentul comunicării ei prin telegraf.

Comisarul poporului pentru treburile interne.

A. I. Rîkov”.

Comunicatul guvernamental cu privire la asigurările sociale

„Proletariatul din Rusia a înscris pe steagul său asigurarea socială completă a muncitorilor salariaţi, precum şi a sărăcimii de la oraşe şi sate. Guvernul ţarist, care reprezenta interesele moşierilor şi capitaliştilor, cât şi guvernul conciliatorist de coaliţie, nu au satisfăcut cererile muncitorilor în privinţa asigurărilor.

Guvernul muncitoresc-ţărănese, sprijinindu-se pe Sovietele de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor, aduce la cunoştinţa clasei muncitoare din Rusia, precum şi a sărăcimii de la oraşe şi sate, că va emite imediat decrete cu privire la asigurarea socială completă pe baza revendicărilor muncitorilor în materie de asigurări:

1. Extinderea asigurărilor asupra tuturor muncitorilor salariaţi, fără nicio excepţie, precum şi asupra sărăcimii de la oraşe şi sate.

2. Extinderea asigurărilor la toate cazurile de pierdere a capacităţii de muncă, şi anume: boală, accidente, invaliditate, bătrâneţe, maternitate, asigurarea văduvelor şi a orfanilor, precum şi asigurare în caz de şomaj.

3. Toate cheltuielile legate de asigurări vor fi suportate în întregime de patroni.

4. Compensarea cel puţin a salariului complet în cazul pierderii capacităţii de muncă şi în caz de şomaj.

5. Totală autoconducere a celor asiguraţi în toate organizaţiile de asigurare.

În numele guvernului Republicii Ruse, Comisarul

poporului pentru muncă, *Ah ksancir Şleapnikov*”.

Din partea

Comisarului poporului pentru învăţăm în

„Cetăţeni ai Rusiei!

În urma insurecţiei de la 25 octombrie, masele muncitoare au cucerit, pentru prima oară în istorie, adevărata putere.

Congresul general al Sovietelor din Rusia a transmis provizoriu această putere Comitetului Executiv şi Consiliului Comisarilor Poporului.

Prin voinţa poporului revoluţionar am fost numit comisar al poporului pentru învăţământ.

Întrucât învăţământul public rămâne în competinţa puterii centrale de stat, conducerea lui generală este încredinţată până la convocarea Adunării constituante Comisiei de stat pentru învăţământul public, al cărei preşedinte şi executor este comisarul poporului.

Care sunt principiile generale după care se va călăuzi comisia de stat? Care este sfera ei de competinţă?

Orientarea generală a activităţii culturale într-o ţară în care domneşte analfabetismul şi ignoranţa, orice putere cu adevărat democratică trebuie să-şi propună în domeniul

Învăţamintii lui, ca prim ţel, lupta împotriva acestui flagel. Trebuie să facem ca, în termenul cel mai scurt, *întreaga populaţie să fie ştiutoare de carte*, organizând în acest scop reţele de şcoli care să corespundă cerinţelor pedagogiei moderne şi introducând învăţăm în tul general, obligatoriu şi gratuit. În acelaşi timp trebuie înfiinţate o serie de institute şi seminarii pedagogice, care să formeze cât mai repede o puternică armată de învăţători ai poporului, necesară pentru instruirea generală a populaţiei din uriaşa noastră Rusie…

Învăţământul şi cultura

Trebuie subliniată diferenţa dintre învăţământ şi cultură.

Învăţământul constă în transmiterea unor cunoştinţe cumulate de către profesori elevilor. Cultura presupune însă un proces de creaţie. Personalitatea omului „se

cultivă”, se lărgeşte, se îmbogăţeşte, se întăreşte şi se perfecţionează în tot cursul vieţii sale.

Masele populare muncitoare – muncitorii, soldaţii şi ţăranii – sunt însetaţi după ştiinţa de carte, după tot felul de cunoştinţe. Dar ele sunt însetate şi după *cultură*. Aceasta nu le-o poate da însă nici statul, nici intelectualitatea, nicio altă forţă în afară de masele înseşi. Şcoala, cartea, teatrul, muzeul etc. nu pot fi decât auxiliare. Masele populare îşi vor crea singure, conştient sau inconştient, cultura lor. Ele îşi au ideile lor, determinate de situaţia lor socială, atât de diferită de situaţia claselor dominante şi a intelectualităţii care făureau până acum cultura; ele au ideile şi simţămintele lor, un fel propriu de a aborda toate problemele care afectează individul sau societatea. Muncitorii de la oraşe în felul lor şi oamenii muncii de la ţară în felul lor îşi vor forma o concepţie proprie despre lume – luminoasă, străbătută de ideile de clasă ale celor ce muncesc. Nu există fenomen mai frumos şi mai măreţ decât acela la care vor asista şi participa generaţiile următoare, şi anume formarea de către colectivele de muncă a sufletului lor comun, bogat şi liber.

Învăţământul va avea aici o importanţă foarte mare, clar nu hotărâtoare. O importanţă mult mai mare va avea în această privinţă critica şi creaţia directă a maselor, deoarece ştiinţa şi arta nu au o semnificaţie general-umană decât în anumite laturi ale lor, ele suferind schimbări esenţiale la fiecare nouă prefacere profundă cu caracter de clasă.

Pretutindeni în Rusia, în rândurile muncitorilor de la oraşe în special, dar şi în rândurile ţăranilor, s-a ridicat un val puternic al mişcării de culturalizare, creşte mereu numărul organizaţiilor de muncitori şi de soldaţi care se încadrează în această mişcare. Încurajarea lor, sprijinirea lor prin toate mijloacele, netezirea căii pe care trebuie să meargă ele reprezintă sarcina primordială a guvernului revoluţionar şi popular în domeniul luminării poporului.

Descentralizarea

Comisia de stat pentru învăţământul public nu este nicidecum o putere centrală care conduce toate instituţiile de învăţământ şi de cultură. Dimpotrivă, toate problemele şcolii trebuie trecute în competinţa organelor locale de autoadministrare. Activitatea independentă a claselor active, a organizaţiilor de culturalizare ale muncitorilor, soldaţilor, ţăranilor trebuie să se bucure de o deplină autonomie atât faţă de centru cât şi faţă de centrele municipale.

Sarcina Comisiei de stat constă în a fi o instituţie de legătură şi ajutorare, de a organiza modalităţile de sprijinire imaterială, ideologică şi morală a instituţiilor culturale municipale şi particulare, în special a celor cu caracter de clasă şi a celor care îşi duc activitatea în rândurile oamenilor muncii, pe scara întregului stat.

Comitetul de stat pentru cultura poporului

De la începutul revoluţiei, Comitetul de stat pentru cultura poporului, cu o componenţă destul de democratică şi numărând în rândurile sale mulţi specialişti cu experienţă, a elaborat o serie întreagă de valoroase proiecte de legi. Comisia de stat doreşte sincer să colaboreze sistematic cu acest Comitet.

Ea va cere biroului Comitetului să convoace imediat o sesiune extraordinară a Comitetului pentru a înfăptui următorul program:

1. Revizuirea normelor de reprezentare în Comitet în spiritul unei şi mai mari democratizări a acestuia.

2. Revizuirea drepturilor Comitetului în spiritul lărgirii lor, urmărindu-se ca acesta să fie transformat în principalul institut de stat pentru elaborarea proiectelor de legi în vederea reorganizării complete, pe principii democratice, a învăţământului public şi a procesului de culturalizare în Rusia.

3. Revizuirea, în colaborare cu noua Comisie de stat, a proiectelor de legi elaborate de Comitet, întrucât la întocmirea lor Comitetul a ţinut seamă de spiritul b-urghez al ministerelor precedente, care de altfel frânau realizarea acestor proiecte chiar şi în forma lor limitată.

După această revizuire, proiectele de legi vor fi transpuse în viaţă fără nicio tărăgăneală birocratică, pe cale revoluţionară.

Pedagogii şi societatea

Comisia de stat salută pe pedagogii care îşi îndeplinesc înălţătoarea misiune pe tărâmul instruirii poporului, stăpânul ţării.

Niciun organ al puterii nu poate lua vreo măsură în domeniul învăţământului public fără să asculte cu atenţie glasul reprezentanţilor lumii pedagogice.

Pe de altă parte, hotărârile nu se pot lua exclusiv de corpu11 de specialişti. Aceasta se referă şi la reformele privind instituţiile de învăţământ general.

Ceea ce va urmări comisia atât la formarea sa cât şi în cadrul Comitetului de stat şi în întreaga sa activitate este colaborarea dintre pedagogi şi forţele sociale.

Comisia consideră drept sarcină primordială îmbunătăţirea situaţiei corpului didactic, şi în primul rând a lucrătorilor celor mai vitregiţi şi, poate, celor mai importanţi în domeniul luminării poporului: învăţătorii de la şcolile elementare. Revendicările lor juste trebuie satisfăcute imediat şi cu orice preţ. Proletariatul din şcoli cere zadarnic să i se mărească salariile până la 100 de ruble pe lună. Ar fi o ruşine să ţinem mai departe în mizerie pe dascălii imensei majorităţi a copiilor din Rusia.

Adunarea constituantă

Este incontestabil că Adunarea constituantă îşi va începe în curând lucrările. Ea este singura în măsură să pună ordine pentru un timp îndelungat în viaţa publică şi de stat din ţara noastră şi să stabilească caracterul general al organizării învăţământului public.

Acum, odată cu trecerea puterii în mâinile Sovietelor, caracterul cu adevărat popular al Adunării constituante este asigurat. Linia pe care o va promova Comisia de stat, sprijinindu-se pe Comitetul de stat, nu poate suferi modificări esenţiale sub înrâurirea voinţei Adunării constituante. Fără să o anticipeze, guvernul nou, popular se consideră în drept să ia şi în acest domeniu o serie de

măsuri care urmăresc să îmbogăţească şi să aducă cât mai curând lumină în viaţa spirituală a ţării.

Ministerul

Deocamdată, chestiunile ôurente vor fi rezolvate de Ministerul învăţământului Public. Toate modificările absolut necesare în componenţa şi în structura lui vor fi hotărâte de Comisia de stat, aleasă de Comitetul Executiv al Sovietelor, şi de Comitetul de stat. Pentru viitor, modul în care se va realiza conducerea de stat în domeniul învăţământului public va fi stabilit, fireşte, de Adunarea constituantă. Până atunci, ministerul va avea rolul de aparat executiv pe lângă Comisia de stat pentru învăţământul public şi Comitetul de stat pentru cultura poporului.

Chezăşia salvării ţării stă în colaborarea dintre forţele vii, cu adevărat democratice ale ei.

Suntem încredinţaţi că eforturile unite ale poporului muncitor şi ale intelectualităţii cinstite vor scoate ţara din criza chinuitoare în care se zbate şi, prin puterea absolută a poporului, o vor duce spre imperiul socialismului şi al frăţiei popoarelor.

Comisarul poporului pentru învăţământ, A.V. *Lunacearski* Petrograd, 29 octombrie 1917”.

„D e’s p r e modul de aprobare şi de publicare a legilor

1. Pe baza prezentei hotărâri, până la convocarea Adunării constituante, emiterea şi publicarea legilor se face de Guvernul provizoriu muncitoresc-ţărănesc, ales de Congresul general al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor din Rusia.

2. Orice proiect de lege este prezentat spre examinare guvernului de către ministerul corespunzător, având semnătura comisarului poporului respectiv, sau direct de biroul de propuneri legislative de pe lângă guvern, cu semnătura şefilor de secţii.

3. După ce guvernul a aprobat-o, hotărârea în forma sa definitivă este semnată, în numele Republicii Ruse, de preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului sau – pentru

el – de comisarul poporului care a prezentat proiectul de lege spre examinare guvernului; după aceea hotărârea este publicată pentru a fi adusă la cunoştinţa generală.

4. Orice hotărâre capătă putere de lege în ziua publicării ei în organul oficial «Gazeta Guvernului provizoriu muncitoresc şi ţărănesc».

5. În hotărâre se poate indica şi un alt termen de intrare în vigoare. O hotărâre poate intra în vigoare fiind comunicată prin telegraf; în acest caz ea intră în vigoare în fiecare localitate în momentul publicării acolo a telegramei respective.

6. Publicarea hotărârilor cu caracter de lege ale guvernului de către senatul guvernamental încetează. Secţia de propuneri legislative de pe lângă Consiliul Comisarilor Poporului va publica în mod periodic culegeri de decrete şi hotărâri ale guvernului, care au putere de lege.

7. Comitetul Executiv Central al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor are oricând dreptul de a suspenda, modifica sau abroga orice hotărâre a guvernului.

În numele Republicii Ruse, preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului, V. *Ulianov-Lenin*".

3

„ORDINUL COMITETULUI MILITAR-REVOLUŢIONAR

1. De azi înainte şi până la noi dispoziţii se interzice fabrirrea alcoolului şi a oricăror băuturi spirtoase.

2. Ordonăm tuturor proprietarilor de depozite de băuturi

spirtoase şi de vinuri, tuturor fabricanţilor de alcool şi de băuturi spirtoase să comunice până cel mai târziu la 27 ale acestei luni adresa exactă a depozitelor lor.

3. Cei vinovaţi de neexecutarea prezentului ordin vor fi deferiţi Tribunalului militar-revoluţionar.

Comitetul militar-revoluţionar".

4

„ORDINUL nr. 2

Din partea comitetului regimentului de gardă finlandez în rezervă către ţoaţei comitetele de casă şi toţi cetăţenii de pe Vasilievski Ostrov

Burghezia a ales un mijloc mârşav de luptă împotriva proletariatului: ea a deschis în diferite cartiere ale oraşului mari depozite de vinuri şi-i ademeneşte pe soldaţi, căutând să semene prin intermediul băuturii dezbinare în rândurile armatei revoluţionare.

Ordonăm tuturor comitetelor de casă ca, în termen de 3 ore de la afişarea acestui ordin, să înştiinţeze personal şi în secret pe preşedintele comitetului de regiment al regimentului de gardă finlandez despre toate stocurile de vin din raza comitetelor respective.

Cei care nu vor executa acest ordin vor fi *arestaţi şi judecaţi cu cea mai mare asprime*, *iar averea lor va fi confiscată*. Stocurile de vin descoperite vor fi *aruncate în aer cu dinamită*, după 2 ore de la avertizare, întrucât, după cum dovedeşte experienţa, măsurile mai puţin energice nu dau rezultate.

Anunţăm că nu se vor da niciun fel de avertismente speciale înainte de începerea dinamitărilor.

Comitetul de regiment al regimentului de gardă finlandez”.

CAPITOLUL IX 1

„BULETINUL nr. 2 AL COMITETULUI MILITAR-REVOLUŢIONAR

În seara zilei de 30 octombrie (12 noiembrie), Kerenski a trimis trupelor revoluţionare propunerea „de a depune armele”. Banda lui Kerenski a deschis foc de artilerie. Artileria noastră a răspuns imediat şi l-a redus la tăcere pe inamic. Cazacii au trecut la ofensivă. Focul nimicitor al matrozilor, al Gărzilor roşii şi al soldaţilor i-a silit să dea înapoi. Carele noastre blindate au străpuns rândurile inamicului. Inamicul a luat-o la fugă. Trupele noastre îl urmăresc. S-a ordonat arestarea lui Kerenski. Oraşul Ţarskoe Selo a fost ocupat de trupele revoluţionare.

Puşcaşii letoni.

— Comitetul militar-revoluţionar a primit ştiri precise că vitejii puşcaşi letoni au sosit de pe front şi au ocupat poziţii în spatele bandelor lui Kerenski”.

Din partea statului major al Comitetului militar-revoluţionar

„Ocuparea localităţilor Gatcina şi Ţarskoe Selo de către detaşamentele lui Kerenski se explică prin absenţa aproape totală a artileriei şi a mitralierelor în aceste puncte, în timp ce cavaleria lui Kerenski avea artilerie chiar de la început.

Ultimele două zile au fost pentru statul nostru major zile de intensă activitate pentru aprovizionarea trupelor revoluţionare cu numărul necesar de tunuri, mitraliere, telefoane de campanie etc. Când această activitate, în care ne-am bucurat de sprijinul energic al Sovietelor raionale şi al uzinelor («Putilov», «Obuhov» i etc.) a fost terminată, rezultatul viitoarei ciocniri nu mai lăsa loc la nicio îndoială. Trupele revoluţionare aveau nu numai o superioritate numerică, nu numai o bază materială puternică ca Petrogradul, ci şi o uriaşă superioritate morală. Toate regimentele din Petrograd şi-au ocupat poziţiile cu o uriaşă însufleţire. Consfătuirea pe garnizoană a ales o comisie de control alcătuită clin 5 soldaţi, asigurând astfel o unitate deplină între comandantul-şef şi garnizoană. La consfătuirea pe garnizoană s-a hotărât în unanimitate să se treacă la acţiuni decisive.

În ziua de 30 octombrie a început un puternic foc de artilerie de la ora 3 d.a. Cazacii au fost complet demoralizaţi şi au trimis la statul-major al detaşamentului din Krasnoe Selo un parlamentar care a propus încetarea focului, ameninţând în caz contrar cu măsuri «hotărâte». I s-a răspuns că focul va înceta imediat ce Kerenski va depune armele.

În lupta care s-a dat, unităţile militare de toate armele – matrozii, soldaţii şi gardiştii roşii – au dat dovadă de un curaj fără seamăn. Matrozii şi-au continuat înaintarea până nu le-a mai rămas niciun cartuş. Pierderile nu se cunosc încă, dar în orice caz ele sunt mai mari la

trupele contrarevoluţionare, cărora unul dintre carele noastre blindate le-a pricinuit pagube serioase.

Temându-se să nu fie complet încercuit, statul-major al lui Kerenski a dat ordin de retragere. Această retragere s-a transformat în debandadă. La ora 12 noaptea, Ţarskoe Selo, inclusiv staţia de telegraf şi de radio, a fost complet ocupat de trupele Sovietelor, cazacii retrăgându-se spre Gatcina şi Kolpino.

19*

Starea de spirit a trupelor noastre este mai presus de orice laudă. S-a dat ordin de urmărire a cazacilor care se retrag. De la gara Ţarskoe Selo, s-a transmis imediat o radiotelegramă pe front şi Sovietelor locale.

(Evenimentele viitoare vor fi imediat anunţate)".

2

EVENIMENTELE CARE AU AVUT LOC LA 13 NOIEMBRIE 131 OCTOMBRIE) LA PETROGRAD

La şedinţa Sovietului din Petrograd, Zinoviev a declarat:

„... Inamicul nu poate fi zdrobit decât prin luptă. Există primejdia de a ne amăgi cu iluzia că lupta s-a terminat. Ar fi o crimă să se renunţe chiar şi la o simplă încercare de a-i câştiga pe cazaci de partea noastră. Se va încerca totul. Dar, pe de altă parte, ar fi o crimă să adormim vigilenţa ostaşilor din Gărzile roşii şi a soldaţilor spunându-le că totul se va obţine prin delegaţii. Dacă ieri a fost linişte în oraş, aceasta se datorează victoriei militare, se datorează faptului că în oraş a fost zdrobită rebeliunea iuncherilor...

Ştirea că s-a încheiat armistiţiul nu corespunde realităţii.

Statul-major al revoluţiei va fi gata să încheie armistiţiul după ce duşmanii vor fi făcuţi inofensivi. Acum, sub impresia victoriei trupelor revoluţionare, ni se prezintă alte condiţii decât ieri, când Dan propunea să-l dezarmăm pe Kerenski şi să-l lăsăm să intre în oraş. În numele C.C. al socialiştilor-revoluţionari, socialistul-revoluţionar Rakitnikov a consimţit cu mărinimie să primească în

guvern câţiva bolşevici care le vor fi pe plac. Acesta este ecoul victoriilor noastre de peste noapte. Există grupuri care stau în aşteptare: va învinge Kerenski sau revoluţia, şi după cum oscilează balanţa se dau şi ei când într-o parte, când într-alta. Atât timp cât nu se va şti că Kerenski a fost înfrânt, aceste grupuri vor şovăi”.

În Duma orăşenească atenţia generală era concentrată asupra formării noului guvern.

Cadetul Şingarev a afirmat că administraţia orăşenească nu trebuie să încheie niciun fel de acorduri cu bolşevicii... „Niciun fel de acorduri nu sunt posibile cu aceşti maniaci atât timp cât nu vor depune armele şi nu vor recunoaşte autoritatea organelor judecătoreşti independente”.

În numele grupului „Edinstvo”, Iarţev a declarat că un acord cu bolşevicii ar echivala cu victoria acestora.

Primarul oraşului, Şteider, care a luat cuvântul în numele socialiştilor-revoluţionari, a arătat că şi el este împotriva unui acord cu bolşevicii... „Cât priveşte guvernul, acesta trebuie să se nască din voinţa poporului, şi întrucât voinţa poporului a fost exprimată în alegerile municipale, întreaga voinţă a poporului în stare să creeze guvernul este concentrată în momentul de faţă în Duma orăşenească”.

După ce a mai ascultat o serie de vorbitori, dintre care numai reprezentanţii menşevicilor-internaţionalişti erau dispuşi să examineze problema participării bolşevicilor la noul guvern, Duma a hotărât să-şi menţină în continuare reprezentanţii la conferinţa Vikjelului, insistând însă în primul rând asupra repunerii în drepturi a Guvernului provizoriu şi asupra formării noului guvern fără bolşevici”.

3

RĂSPUNSUL LUI KRASNOV DAT COMITETULUI PENTRU SALVAREA PATRIEI ŞI A REVOLUŢIEI

„Ca răspuns la telegrama dv. cu privire la încheierea imediată a armistiţiului, comandantul suprem, nevrând să se mai verse sânge frăţesc, a acceptat să înceapă tratative

şi să stabilească relaţii fireşti între trupele guvernului şi rebeli. În acest scop propune statului-major al detaşamentului de rebeli să-şi retragă trupele din Petrograd, stabilindu-se linia Ligovo-Pulkovo-Kolpino ca linie neutră şi să permită trecerea nestânjenită a avangărzii de cavalerie a trupelor guvernamentale pentru a asigura ordinea la Ţarskoe Selo. Răspunsul la această propunere să fie trimis prin parlamentari speciali până cel târziu mâine dimineaţă la orele 8.

Comandantul corpului 3 de cavalerie, general-maior *Krasnoo*”.

4

EVENIMENTELE DIN ŢARSKOE SELO

Seara, când trupele lui Kerenski s-au retras din Ţarskoe Selo, câţiva preoţi au organizat pe străzi o procesiune, căutând prin cuvântări să-i convingă pe cetăţeni să sprijine puterea legală, adică Guvernul provizoriu. Când cazacii au părăsit oraşul şi pe străzi au apărut primii ostaşi din Gărzile roşii, preoţii au început, după cum povestesc martorii oculari, să incite populaţia împotriva Sovietelor, rostind în acest sens cuvântări la mormântul lui Rasputin care se găseşte în spatele palatului imperial. Unul dintre ei, preotul Ivan Kuciurov, a fost arestat şi împuşcat de ostaşii iritaţi din Gărzile roşii.

Chiar în momentul în care Gărzile roşii au intrat în oraş, cineva a tăiat firele electrice, aşa că străzile fură învăluite în întuneric. Directorul uzinei electrice, Liubovici, arestat de trupele sovietice, a fost întrebat dacă nu cumva el a întrerupt curentul. După câtva timp, a fost găsit mort în aceeaşi cameră în care fusese arestat. Avea în mână un revolver, iar în tâmplă o rană de glonţ.

A doua zi, ziarele antibolşevice din Petrograd au apărut cu următorul titlu: „Plehanov are 39 temperatură”. Plehanov locuia la Ţarskoe Selo şi stătea în pat, fiind bolnav. Ostaşii din Gărzile răgii au intrat în casa lui, au făcut percheziţie (căutau arme) şi i-au luat bătrânului un interogatoriu.

— Din ce clasă socială faci parte? – l-au întrebat ei.

— Sunt revoluţionar şi de 40 de ani mi-am consacrat viaţa luptei pentru libertate – a răspuns Plehanov.

— N-are a face, spuse un muncitor, acum te-ai vândut burgheziei.

Muncitorii nu-I mai cunoşteau pe Plehanov, pionierul social-democraţiei ruse!

5

APELUL GUVERNULUI SOVIETIC

„Detaşamentele din Gatcina, pe care Kerenski le-a înşelat, au depus armele şi au hotărât să-l aresteze pe Kerenski. Conducătorul campaniei contrarevoluţionare, Kerenski, a fugit. Armata s-a pronunţat, în majoritatea ei covârşitoare, pentru hotărârile celui de-al II-lea Congres general al Sovietelor din Rusia şi pentru sprijinirea puterii create de el. Zeci de delegaţi de pe front s-au grăbit să vină la Petrograd ca să exprime devotamentul armatei faţă de Puterea sovietică. Nicio denaturare a faptelor, nicio calomniere a spiritului revoluţionar al muncitorilor, soldaţilor şi matrozilor nu au fost de ajutor duşmanilor poporului. Revoluţia muncitorilor şi soldaţilor a învins.

Comitetul Executiv Central al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor se adresează detaşamentelor militare care! mai urmează pe rebelii contrarevoluţionari: depuneţi imediat armele, nu mai vărsaţi sânge frăţesc pentru interesele unui pumn de moşieri şi capitalişti. Fiecare nouă picătură din sângele poporului va împovăra conştiinţa voastră. Rusia muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor îi va blestema pe cei care vor mai rămâne, chiar şi numai o clipă, sub steagul duşmanilor poporului.

Cazaci! Treceţi de partea poporului victorios! Feroviari, funcţionari de la poştă şi telegraf, sprijiniţi toţi ca unul puterea nouă, populară”.

CAPITOLUL X 1

AVARIILE DIN KREMLIN

Am fost personal la Kremlin, imediat după bombardarea lui, şi am examinat toate avariile pe care le-a suferit. Micul palat Nikolaevski, clădire fără valoare deosebită, care fusese numai arareori folosită pentru

recepţiile unei mari ducese, servea drept cazarmă pentru iuncheri. El fusese supus unui foc de artilerie şi într-adevăr avusese foarte mult de suferit. Din fericire însă în această clădire nu exista nimic care să fi avut o valoare istorică deosebită.

Catedrala Uspenski are o spărtură într-una din cupole, dar obuzul nu a pricinuit avarii decât pe câţiva metri pătraţi de mozaic care acoperă plafonul. Frescele de pe portalul catedralei Blagoveşcenski au suferit avarii mai mari. Un alt obuz a smuls un colţ din clopotniţa Ivan cel Mare. La mănăstirea Ciudov au nimerit cam 30 de obuze, dar numai unul a trecut prin fereastră înăuntru, celelalte au explodat când s-au lovit de zidurile solide de cărămidă sau de cornişele acoperişului.

A fost stricat orologiul de pe turnul Spasski. Porţile Troiţki au fost deteriorate şi ele de obuzele de artilerie, dar pot fi uşor reparate. De pe unul din turnurile din colţ a fost smuls acoperişul conic.

Biserica Vasili Blajennîi, la fel ca şi marele palat din Kremlin, în subsolurile căruia se păstrează tezaurul Moscovei şi al Petrogradului, precum şi palatul Granovitaia, unde se găsesc bijuteriile coroanei, au rămas intacte. În aceste locuri nici măcar nu a intrat cineva.

2

DIN PARTEA COMISARULUI POPORULUI PENTRU ÎNVĂŢĂMÂNT

„Tovarăşi!

…Voi sunteţi tinerii stăpâni ai ţării şi, cu toate că acum trebuie să aveţi grijă de multe, sunt încredinţat că veţi şti să apăraţi şi acest patrimoniu al vostru artistic şi ştiinţific.

Tovarăşi! La Moscova s-a întâmplat o nenorocire mare, ireparabilă. Din cauza războiului civil au fost bombardate multe cartiere ale oraşului. Au izbucnit incendii, au avut loc distrugeri. Nu pot să exprim cât e de groaznic să fii comisar al învăţământului în timpul unui război crâncen, necruţător şi nimicitor cu distrugerile lui fără sfârşit. În aceste zile grele, numai speranţa în victoria

socialismului, izvorul unei culturi noi, superioare, care ne va recompensa pentru toate, ne dă singura mângâiere. Dar mie îmi revine răspunderea pentru ocrotirea comorilor artistice ale poporului...

Nu poţi rămâne într-un post în care eşti neputincios. De aceea mi-am prezentat demisia[70].

Dar vă implor, tovarăşi, sprijiniţi-mă, ajutaţi-mă. Păstraţi pentru voi şi pentru generaţiile viitoare frumuseţile pământului nostru. Fiţi păzitorii bunurilor poporului.

În curând, chiar şi oamenii cei mai înapoiaţi, pe care asupritorii i-au ţinut atâta vreme în ignoranţă, se vor lumina şi vor înţelege ce izvor de bucurie, de forţă şi de înţelepciune sunt operele de artă.

Popor muncitor din Rusia, fii stăpân grijuliu şi econom! Cetăţeni, păziţi cu toţii avuţia noastră comună.

Comisarul poporului pentru învăţământ, *A. Lunacearski* 3 noiembrie 1917".

„Chestionar pentru burghezie".

Raion Numele de familie jlomitet de casă

Nr Nr Numele după tată

Adresa nr. apart, nr. strada sau stradela

Vir s1 a	
În medie pe lună	
Ve nituri	Ch eltuieli

70S e publică după fotocopia unui document reprodus de J. Reed. Rc-producînd acest document, Reed arată că, potrivit ordinului Comitetului militar-revolutionar clin Moscova, rezervele care se luau de la burghezie urmau să formeze un fond pentru distribuirea obiectelor de primă necesitate între muncitorii si soldaţii cei mai săraci. - Nota Red.

Chilia lunară	
Pentru locuinţă	Pentru cameră

Pentru lenjerie
Uşoare (pentru haine)
Grele (pentru paltoane)
Allé sortimente
Rezerve existente
Ţesături Arşini Obiecte gata
Buc.
Paltoane şi pardesie.
Rochii şi haine…
Lenjerie
(schimburi)
Încălţăminte per.
Galoşi per.

Declar pe răspunderea mea că datele de mai sus sunt adevărate şi că n-am primit formulare din altă parte.

Sem nălura
Moscova La
Ştampila comitetului de casă
Semnătura chiriaşului *

MĂSURI REVOLUŢIONARE ÎN DOMENIUL FINANCIAR Ordonanţă

„În virtutea împuternicirilor ce mi-au fost date de Comitetul militar-revoluţionar de pe lângă Sovietele de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Moscova, ordon:

1) Până la noi ordine, toate băncile şi sucursalele lor, Casa de economii centrală de stat şi sucursalele ei, cât şi casele de economii de pe lângă oficiile poştale şi telegrafice vor fi deschise începând din ziua de 9

noiembrie între orele 11 şi 13.

2) în cursul săptămânii următoare, instituţiile susmenţionate vor face restituiri absolut liber, din conturile curente şi pe libretele caselor de economii, în sumă de cel mult 150 de ruble de fiecare depunător.

3) Eliberarea sumelor mai mari de 150 de ruble pe săptămână din conturile curente şi pe libretele caselor de economii, precum şi eliberarea de bani din oricare alte conturi se aprobă în următoarele trei zile, 9, 10 şi 11 noiembrie, numai după cum urmează:

a) Din conturile unităţilor militare pentru satisfacerea nevoilor lor; b) pentru plata salariilor funcţionarilor şi ale muncitorilor, pe bază de liste şi tabele vizate de comitetele de întreprindere sau de consiliile de funcţionari şi certificate prin semnătura comisarilor sau a reprezentanţilor Comitetului militar-revoluţionar şi ai comitetelor militare revoluţionare raionale.

4) Din sumele cuvenite pe bază de transfer se eliberează maximum 150 de ruble; restul sumei se va trece în cont curent, eliberarea din acest cont făcându-se în condiţiile generale stabilite prin decretul de faţă.

5) în aceste trei zile sunt suspendate orice alte operaţii active.

6) Depunerile de bani în orice cont sunt permise pentru orice sumă.

7) Pentru a-şi da avizul asupra aprobărilor indicate la punctul 3, reprezentanţii Consiliului financiar ţin şedinţe în localul Bursei, pe Ilinka, între orele 10 dimineaţa şi 2 după-amiază.

8) Băncile şi casele de economii vor trimite situaţia operaţiilor zilnice de casă, la închiderea lor, până la orele 5 după-amiază, la sediul Consiliului în piaţa Skobelev, pe adresa Comitetului militarrevoluţionar pentru Consiliul financiar.

9) Funcţionarii şi administratorii tuturor instituţiilor de credit, indiferent de denumirea lor, care vor refuza să aducă la îndeplinire acest decret vor fi traşi la răspundere ca duşmani ai revoluţiei şi ai maselor largi populare şi

pedepsiţi cu toată severitatea revoluţionară. Listele cu numele lor se vor publica pentru a fi aduse la cunoştinţa generală.

10) Pentru a exercita controlul prevăzut prin acest decret în ceea ce priveşte operaţiile, sucursalele caselor de economii şi ale băncilor, comitetele militare revoluţionare raionale vor alege câte trei reprezentanţi şi vor anunţa locul unde aceştia îşi ţin şedinţele.

Comisarul împuternicit al Comitetului militar-revoluţionar.

S. Şeverdin-Alaksimenko".

CAPITOLUL XI 1

LIMITELE CRONOLOGICE ALE CAPITOLULUI

Capitolul de faţă descrie evenimente dintr-o perioadă de două luni. Este vorba de perioada în care s-au dus tratative cu aliaţii, s-a încheiat armistiţiul cu germanii şi au început tratativele de pace de la Brest-Litovsk. În aceeaşi perioadă s-au pus şi primele pietre* la temelia construcţiei Statului sovietic.

Descrierea şi expunerea acestor evenimente istorice de o importanţă uriaşă cere însă mult spaţiu şi nu intră în obiectivul cărţii de faţă. De aceea ele, vor fi tratate în următoarea mea lucrare: „De la Kornilov la Brest-Litovsk".

Aşadar, în capitolul de faţă mă mărginesc doar să expun activitatea desfăşurată de guvernul sovietic pentru consolidarea puterii politice înăuntrul ţării şi să schiţez desfăşurarea generală a luptei sale victorioase împotriva elementelor duşmane, luptă întreruptă temporar de pacea de la Brest-Litovsk, încheiată în condiţii deosebit de grele.

2

DECLARAŢIA DREPTURILOR POPOARELOR DIN RUSIA

(Introducere)

„Revoluţia din Octombrie a muncitorilor şi ţăranilor a început sub steagul comun al eliberării.

Ţăranii sunt eliberaţi de sub puterea moşierilor, deoarece proprietatea moşierească asupra pământului nu mai există, ea fiind desfiinţată. Soldaţii şi matrozii sunt

eliberaţi de sub puterea generalilor autocraţi, deoarece de azi înainte generalii vor fi eligibili şi revocabili. Muncitorii sunt eliberaţi de bunul plac şi samavolniciile capitaliştilor, deoarece de azi înainte se va institui controlul muncitorilor asupra uzinelor şi fabricilor. Tot ce e viu şi dornic de viaţă se eliberează din cătuşele odioase ale sclaviei.

Rămân doar popoarele Rusiei, care au suferit şi suferă oprimarea şi samavolnicia. Eliberarea lor trebuie să aibă loc imediat, hotărât şi irevocabil.

În epoca ţarismului, popoarele Rusiei erau aţâţate sistematic unele împotriva altora. Rezultatele acestei politici sunt cunoscute: măceluri şi pogromuri, pe de o parte, sclavia popoarelor, pe de alta.

Această politică ruşinoasă de aţâţare nu mai există şi nu trebuie să mai existe vreodată. Ea va fi înlocuită de azi înainte printr-o politică de uniune cinstită, liber consimţită a popoarelor din Rusia.

În perioada imperialismului, după revoluţia din februarie, când puterea a trecut în mâinile burgheziei cadete, politica deschisă de aţâţare a fost înlocuită printr-o politică de neîncredere laşă faţă de popoarele Rusiei, printr-o politică de şicane şi provocări, camuflată prin declaraţii despre „libertatea” şi „egalitatea” popoarelor. Rezultatele acestei politici sunt cunoscute: înteţirea vrajbei între naţiuni, subminarea încrederii reciproce.

Trebuie să se pună capăt acestei politici nedemne, de minciuni şi neîncredere, de şicane şi provocări. Ea trebuie să fie înlocuită de azi înainte printr-o politică deschisă şi cinstită, care să aducă popoarelor din Rusia deplină încredere reciprocă.

Numai pe baza acestei încrederi se poate forma o uniune cinstită şi trainică a popoarelor din Rusia.

Numai printr-o asemenea uniune pot fi sudaţi muncitorii şi ţăranii popoarelor din Rusia într-o singură forţă revoluţionară, capabilă să reziste oricăror atentate din partea burgheziei imperialiste-anexioniste…

15 (2) noiembrie 1917”.

DECRETE

Decret cu privire la naţionalizarea băncilor

„În interesul unei juste organizări a economiei naţionale, în interesul lichidării definitive a speculaţiilor bancare şi al eliberării complete a muncitorilor, ţăranilor şi întregii populaţii muncitoare de exploatarea capitalului bancar şi în vederea creării unei bănci populare unice a Republicii Ruse, care să slujească cu adevărat intereselş poporului şi ale claselor celor mai sărace, Comitetul Executiv Central hotărăşte:

1. Activitatea bancară este declarată monopol al statului.

2. Toate băncile particulare pe acţiuni şi toate firmele bancare existente fuzionează cu Banca de stat.

3. Activele şi pasivele întreprinderilor în lichidare se preiau de Banca de stat.

4. Modul de fuzionare a băncilor particulare cu Banca de stat va fi stabilit printr-un decret special.

5. Administrarea provizorie a băncilor particulare trece în sarcina Consiliului Băncii de stat.

6. Interesele micilor depunători vor fi pe deplin asigurate”.

Decret cu privire la egalitatea în drepturi a tuturor militarilor

„În scopul îndeplinirii voinţei poporului revoluţionar de a lichida cât mai curând şi mai hotărât toate rămăşiţele vechii inegalităţi care domnea în armată, Consiliul Comisarilor Poporului hotărăşte:

1. Toate gradele şi rangurile din armată, începând cu cel de fruntaş şi terminând cu cel de general, se desfiinţează. Armata Republicii Ruse este formată de azi înainte clin cetăţeni liberi şi egali între ei, care poartă titlul de onoare de soldat al armatei revoluţionare.

2. Toate avantajele legate de vechile grade şi ranguri, ca şi toate semnele distinctive se suprimă.

3. Se desfiinţează orice fel de titluri.

4. Se desfiinţează orice fel de ordine şi alte decoraţii.

5. Odată cu desfiinţarea gradului de ofiţer se

desfiinţează şi toate organizaţiile speciale ale ofiţerilor.

6. Funcţia de ordonanţă existentă în armată se desfiinţează.

Observaţie. Vor rămâne ordonanţe numai pe lângă cancelariile regimentelor, pe lângă comitete şi alte organizaţii din armată.

Preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului.

V. Ulianov (Lenin)

Comisarul poporului pentru treburile militare şi maritime.

N. Krilenko

Comisarul poporului pentru treburile militare.

N. Podvoiski

Adjuncţii comisarului poporului pentru treburile militare: *Kedrov*, *Skleański*, *Legran*, *Mehanoşin*

Secretarul Consiliului, *N. Gorbunov*

16 decembrie 1917”.

Decret cu privire la principiul eligibilităţii şi la organizarea puterii în armată

„1. Armata, care se află în slujba voinţei poporului muncitor, se supune voinţei reprezentantului suprem al acestei voinţe – Consiliul Comisarilor Poporului.

2. În cadrul fiecărei unităţi militare şi al marilor unităţi, întreaga putere aparţine comitetelor şi Sovietelor de soldaţi respective.

3. Domeniile din viaţa şi activitatea trupelor care se află de pe acum în competinţa comitetelor vor fi conduse de azi înainte nemijlocit de acestea. În domeniile de activitate pe care comitetele nu le pot conduce se instituie controlul comitetelor sau al Sovietelor.

4. Se introduce eligibilitatea corpului de comandanţi şi a persoanelor cu funcţii de răspundere. Comandanţii, până la comandantul de regiment inclusiv, se aleg prin vot general de către grupe, plutoane, companii, echipaje, escadroane, baterii, divizioane şi regimente. Comandanţii superiori comandantului de regiment până la comandantul suprem inclusiv sunt aleşi de congresele sau conferinţele respective de pe lângă comitetele respective.

Observaţie. Prin conferinţă se înţelege adunarea comitetului respectiv împreună cu delegaţi ai comitetelor imediat inferioare.

5. Comandanţii superiori comandantului de regiment care au fost aleşi sunt confirmaţi de comitetul superior respectiv.

Observaţie. În caz de refuz motivat al comitetului superior de a confirma un comandant ales, comandantul ales a doua oară de comitetul inferior respectiv urinează să fie confirmat în mod obligator.

6. Comandanţii de armată sunt aleşi de congresele pe armate. Comandanţii de front sunt aleşi de congresele pe fronturi.

7. În funcţii cu caracter tehnic care necesită studii speciale, cunoştinţe speciale sau o altă pregătire practică, ca, de pildă, medici, ingineri, tehnicieni, telegrafişti, radiotelegrafişti, aviatori, automobilişti etc., comitetele respective ale unităţilor speciale numesc numai persoane care au cunoştinţele corespunzătoare de specialitate.

8. Şefii de state-majore sunt aleşi de congrese dintre persoanele cu pregătire specială.

9. Toţi ceilalţi membri ai statelor-majore sunt numiţi de şefii statelor-majore şi confirmaţi de congresele respective.

Observaţie. Se va organiza o evidenţă a tuturor persoanelor cu studii speciale.

10. Persoanele din corpul de comandă care au depăşit vârsta serviciului militar şi care mai sunt în serviciu şi nu au fost alese în vreo funcţie, rămânând astfel în situaţia de simpli soldaţi, au dreptul să demisioneze.

11. Toate celelalte funcţii din afara corpului de comandă, cu excepţia funcţiilor de intendenţă, se completează de comandantul ales respectiv.

12. Instrucţiunile amănunţite cu privire la alegerile de comandanţi vor fi publicate separat.

Preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului.

V. Ulianov (Lenin)

Comisarul poporului pentru treburile militare şi

maritime.

N. Krîlenko

Comisarul poporului pentru treburile militare.

Podvoiski

Adjuncţii Comisarului poporului pentru treburile militare: *Kedrov*, *Skleański*, *Legran*, *Mehanoşin*

Secretarul Consiliului, *N. Gorbunov*".

Decret cu privire la desfiinţarea stărilor sociale şi a rangurilor civile

„Art. 1. Toate stările sociale, împărţirea cetăţenilor pe stări sociale, privilegiile şi restricţiile bazate pe stări sociale, organizaţiile şi instituţiile aparţinând stărilor sociale, precum şi toate rangurile civile existente până azi în Rusia se desfiinţează.

Art. 2. Toate stările sociale (nobil, negustor, târgoveţ, ţăran) şi toate titlurile (prinţ, conte etc.), ca şi rangurile civile (consilier secret, de stat etc.) se desfiinţează, stabilindu-se o singură denumire pentru întreaga populaţie a Rusiei – cetăţean al Republicii Ruse.

Art. 3. Bunurile instituţiilor nobiliare se transferă imediat organelor locale de autoadministrare respective ale zemstvelor.

Art. 4. Bunurile societăţilor de negustori şi de târgoveţi trec imediat la dispoziţia organelor locale de autoadministrare cetăţeneşti respective.

Art. 5. Toate instituţiile bazate pe stări sociale, arhivele şi atribuţiile lor se transferă imediat organelor locale de autoadministrare respective ale zemstvelor şi ale oraşelor.

Art. 6. Toate articolele corespunzătoare din legile în vigoare se abrogă.

Art. 7. Prezentul decret intră în vigoare din ziua publicării lui şi va fi pus imediat în aplicare de Sovietele locale de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor.

Prezentul decret a fost aprobat de Comitetul Executiv Central al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor în şedinţa din 10 noiembrie 1917.

Semnează: Preşedintele C.E.C., *Sverdlov*

Preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului.

V. Ulianov (Lenin)

Directorul treburilor Consiliului Comisarilor Ponorului.

V. Bonci-Bruevici

Secretarul Consiliului, *N. Gorbunov*".

La 3 decembrie (20 noiembrie), Consiliul Comisarilor Poporului a h o t a r! t: „se reduc salariile tuturor funcţionarilor, fără nicio excepţie, din toate instituţiile de stat, atât cu caracter general cât şi cu caracter special".

Pentru început, Consiliul Comisarilor Poporului a stabilit salariul unui comisar al poporului la 500 de ruble pe lună plus 100 de ruble pentru fiecare membru adult al familiei inapt de muncă.

Acesta era salariul maxim pentru un funcţionar de stat.

4

Contesa Panina a fost arestată şi interogată de Tribunalul revoluţionar suprem. Interogatoriul este reprodus în următoarea mea lucrare: „De la Kornilov la Brest-Litovsk" (în capitolul „Legalitatea revoluţionară"). Tribunalul a condamnat-o pe acuzată la mustrare publică şi a obligat-o să restituie banii. Cu alte cuvinte, ea a fost pur şi simplu pusă în libertate.

5

DIN ZIARUL MENŞEVIC „DRUG NARODA" *din 5 (18) noiembrie*

„Istoria «păcii imediate» a bolşevicilor seamănă cu un film comic. Neratov fuge, Troţki îl urmăreşte. Neratov se caţără pe zid, Troţki după el. Neratov sare în apă, Troţki sare şi el. Neratov se urcă pe acoperiş, Troţki e pe urmele lui. Neratov se bagă sub pat, Troţki îl găseşte şi acolo. Gata, l-a prins! Bineînţeles, se semnează imediat pacea.

E linişte şi pustiu la Ministerul Afacerilor Externe. Curierii sunt respectuoşi, dar pe faţă li se citeşte sarcasmul.

Ce-ar fi dacă s-ar aresta un ambasador şi s-ar semna cu el o declaraţie de armistiţiu sau chiar de pace? Dar

ambasadorii ăştia sunt nişte oameni ciudaţi. Tac şi iar tac, de parcă n-ar auzi nimic. Hei! Anglia, Franţa, Germania! Am semnat cu voi armistiţiul. Se poate să nu ştiţi nimic? Doar toate ziarele au scris despre asta şi s-au lipit şi afişe pe toate zidurile. Pe cuvânt de onoare bolşevic, pacea a şi fost semnată! Nu vă cerem nimic altceva decât să scrieţi două cuvintele…

Ambasadorii tac. Puterile tac. E linişte şi pustiu la Ministerul Afacerilor Externe.

— Ascultă – spune Robespierre-Troţki subalternului său Marat-Uriţki –, du-te la ambasadorul Angliei şi spune-i că le propunem pace!

— Du-te singur – răspunde Marat-Uriţki.

— Ambasadorul nu primeşte pe nimeni.

— Atunci cheamă-l la telefon.

— Am încercat. A scos receptorul.

— Trimite-i o telegramă.

— Am trimis.

— Ei. şi?

Marat-Uriţki zâmbeşte şi nu răspunde. Robespierre-Troţki scuipă furios într-un colţ.

— Ascultă, Marat – începe Troţki după un minut.

— Trebuie: neapărat să arătăm lumii că ducem o politică externă activă. Cum am putea s-o facem?…

— Să mai emitem un mandat de arestare împotriva lui Neratov – răspunde grav Unţki.

— Eşti un tâmpit, Marat! – strigă Troţki. Apoi, deodată, se ridică, ameninţător şi măreţ, semănând într-adevăr în clipa aceea cu Robespierre.

— Scrie, Unţki! – spune el aspru.

— Scrie o scrisoare ambasadorului Angliei, o scrisoare recomandată cu răspuns plătit. Scrie! Am să scriu şi eu. Popoarele din întreaga lume aşteaptă o pace imediată.

În clădirea uriaşă şi goală a Ministerului Afacerilor Externe se aude numai ţăcănitul a două maşini de scris. Troţki duce cu pror>na sa mână o politică externă activă”.

„ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA ÎNŢELEGERII ÎNTRE PARTIDE

În atenţia tuturor muncitorilor şi tuturor soldaţilor

La 11 noiembrie, la clubul regimentului «Preobrajenski», reprezentanţii tuturor unităţilor garnizoanei Petrograd au ţinut o adunare extraordinară.

Adunarea a fost convocată din iniţiativa regimentelor «Preobrajenski» şi «Semenovski», pentru a se lămuri care. partide socialiste sunt pentru Puterea sovietică şi care sunt împotriva Puterii sovietice, care sunt pentru popor şi care împotriva lui şi dacă este posibilă o înţelegere între ele.

n *

La adunare au fost invitaţi reprezentanţi ai Comitetului Executiv Central al Sovietelor, ai Dumei orăşeneşti, ai Sovietului de ţărani al lui Avksentiev şi ai tuturor partidelor politice, de la bolşevici până la socialişti-populişti inclusiv.

După lungi dezbateri şi după ce au fost ascultate cuvântările reprezentanţilor tuturor partidelor şi organizaţiilor, adunarea a constatat cu o majoritate zdrobitoare de voturi că numai bolşevicii şi socialiştii-revoluţionari de stânga sunt pentru popor, toate celelalte partide folosind lozinca înţelegerii doar ca un paravan pentru a răpi poporului cuceririle dobândite în zilele Marii Revoluţii din Octombrie a muncitorilor şi soldaţilor.

Iată textul rezoluţiei adoptate de această adunare a garnizoanei din Petrograd, cu 61 de voturi pentru, 1 contra şi 12 abţineri:

„Adunarea garnizoanei, convocată din iniţiativa regimentelor «Preobrajenski» şi «Semenovski», după ce au ascultat pe reprezentanţii tuturor partidelor socialiste şi ai organizaţiilor de masă în problema înţelegerii între partide, constată că: 1) reprezentanţii Comitetului Executiv Central al Sovietelor (al celei de-a doua legislaturi), reprezentanţii partidului bolşevic şi ai socialiştilor-revoluţionari de stânga au declarat categoric că sunt pentru Puterea sovietică, pentru decretele asupra

pământului, asupra păcii, pentru decretul cu privire la controlul asupra producţiei şi că, pe această platformă, acceptă o înţelegere între partidele socialiste; 2) în acelaşi timp, reprezentanţii celorlalte partide (socialiştii-revoluţionari şi menşevicii) ori nu au dat niciun răspuns, ori au declarat deschis că sunt împotriva Puterii sovietice şi împotriva decretelor asupra pământului, păcii şi controlului.

Ca urmare, consfătuirea hotărăşte: în primul rând, să dea vot de blam partidelor care, ascunzându-se după lozinca înţelegerii, urmăresc de fapt să zădărnicească cuceririle dobândite de popor în timpul Revoluţiei din Octombrie; în al doilea rând, îşi exprimă deplina încredere în C.E.C. şi în Consiliul Comisarilor Poporului şi le promite tot sprijinul.

Totodată adunarea găseşte necesar ca tovarăşii socialişti-revoluţionari de stânga să intre în guvernul popular.

Consfătuirea reprezentanţilor unităţilor militare clin garnizoana Petrograd".

7

POGROMURILE PENTRU VIN

Ulterior s-a stabilit că o organizaţie specială întreţinută de cădeţi se ocupase cu provocarea de tulburări printre soldaţi. Cineva telefona la cazărmi şi anunţa că în cutare loc se împarte vin sau votcă, dând şi adresa exactă. Când soldaţii soseau în fugă la locul ridicat, îi întâmpina întotdeauna un om, special desemnat, care le aţa pivniţa.

Consiliul Comisarilor Poporului a numit un comisar special pentru lupta împotriva beţiei, care nu numai că reprima fără cruţare „pogromurile pentru vin", dar distrugea şi rezervele de vin. Au fost sparte şi vărsate cu acest prilej sute de mii de sticle. La fel s-a procedat cu depozitele de vin din subsolul Palatului de Iarnă, unde se păstra o mare cantitate de vinuri rare, în valoare totală de peste 5.000.000 de dolari. La început, acolo au fost pur şi

simplu sparte şi golite sticlele, iar apoi ceea ce a rămas a fost transportat la Kronstadt, unde sticlele şi butoaiele au fost sparte şi golite.

În această operaţie, matrozii din Kronstadt – „podoaba şi mândria revoluţiei”, cum îi numea Troţki – au dat dovadă de o fermitate şi disciplină ele fier…

8

SPECULANŢII

DOUĂ DECRETE

„Consiliul Comisarilor Poporului – către Comitetul militar-revoluţionar

Situaţia dezastruoasă în domeniul aprovizionării cu alimente, generată de război şi de proasta administrare a economiei naţionale, este agravată şi mai mult de speculanţi, de hoţi şi de complicii lor de la căile ferate, de la societăţile de navigaţie, de la birourile de transport etc.

Fără să ţină seamă de uriaşele calamităţi care s-au abătut asupra poporului, criminalii hrăpăreţi pun în joc, din dorinţa de a se îmbogăţi, sănătatea şi viaţa a milioane de soldaţi şi muncitori.

Această situaţie nu mai poate fi tolerată nici o singură zi.

Consiliul Comisarilor Popondu-i cere Comitetului militar-revoluţionar să ia măsurile cele mai energice pentru a stârpi specula şi sabotajul, dosirea stocurilor de alimente, reţinerea premeditată a transporturilor etc.

Toţi cei care se fac vinovaţi de asemenea fapte vor fi imediat *arestaţi*, pe baza unor hotărâri speciale ale Comitetului militar-revoluţionar, *întemniţaţi în închisorile din Kronstadt* şi judecaţi de către tribunalele militare-revoluţionare.

Toate organizaţiile populare trebuie să fie atrase la lupta împotriva bandiţilor din sectorul alimentar.

Preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului.

V. Ulianov (Lenin)”.

„Către toţi cetăţenii cinstiţi

Comitetul militar-revoluţionar hotărăşte:

Hoţii, jefuitorii, speculanţii sunt declaraţi duşmani ai

poporului…

Comitetul militar-revoluţionar cere tuturor organizaţiilor de masă, tuturor cetăţenilor cinstiţi să anunţe imediat Comitetului militar-revoluţionar toate cazurile cunoscute de furturi, jafuri şi speculă.

Lupta împotriva acestei plăgi este o cauză comună a tuturor oamenilor cinstiţi. Comitetul militar-revoluţionar aşteaptă să fie sprijinit de toţi aceia cărora le sunt scumpe interesele poporului.

În urmărirea speculanţilor şi a jefuitorilor, Comitetul militar-revoluţionar va fi necruţător.

Comitetul militar-revoluţionar

Petrograd, 10 noiembrie 1917”.

9

SCRISOAREA LUI PURIŞKEVICI CĂTRE KALEDIN

„Situaţia la Petrograd este desperată. Oraşul este izolat de lumea exterioară şi se află în întregime în mâinile bolşevicilor. Oamenii sunt prinşi pe stradă, aruncaţi în Neva, înecaţi şi întemniţaţi fără judecată. Până şi Burţev este deţinut în fortăreaţa Petru şi Pavel în condiţii aspre.

Organizaţia pe care o conduc depune toate eforturile pentru a-i uni pe ofiţeri şi ceea ce a mai rămas din şcolile militare şi pentru a-i înarma. Situaţia poate fi salvată numai prin crearea unor regimente de ofiţeri şi iuncheri. Dacă am da cu ajutorul lor o lovitură şi am obţine primele succese, am putea câştiga apoi şi unităţile militare de aici. Fără această condiţie prealabilă nu putem conta nici măcar pe un singur soldat de aici, deoarece cei mai buni dintre ei sunt răzleţiţi şi terorizaţi de către mişei în absolut toate regimentele. Cazacii s-au lăsat în mare măsură amăgiţi de propagandă, ca urmare a politicii ciudate a lui Dutov, care a pierdut momentul când, prin acţiuni energice, s-ar mai fi putut realiza ceva. Metodele de pertractări şi convingere au dat roadele lor: tot ce a mai rămas cumsecade este hăituit, alungat, iar puterea o deţin criminalii şi eloata, faţă de care va trebui procedat acum numai prin execuţii şi spânzurări publice.

Vă aşteptăm, d-le general, şi în momentul sosirii dv.

vom porni la acţiune cu toate forţele de care dispunem. Dar pentru aceasta trebuie să stabilim legătura şi în primul rând să aflăm următoarele:

1. Dacă sunteţi informat că aici toţi ofiţerii care ar putea lua parte la lupta apropiată sunt invitaţi, în numele dv., să părăsească Petrogradul, chipurile, pentru a vi se alătura dv?

2. Când putem conta, cu aproximaţie, că vă veţi apropia de Petrograd? Ar fi bine să ştim acest lucru din timp, pentru a ne coordona acţiunile.

Cu toată pasivitatea criminală a elementelor conştiente de aici, care lasă să li se pună pe grumaz jugul bolşevic, cu toată inerţia surprinzătoare a unei părţi considerabile a ofiţerimii, care se lasă cu greu organizată, suntem convinşi că dreptatea e de partea noastră şi că vom obţine victoria asupra forţelor infame şi întunecate ale uzurpatorilor, în numele dragostei de patrie şi pentru salvarea ei. Orice s-ar întâmpla, noi nu ne pierdem curajul şi vom rămâne dârji până la capăt”.

Purişkevici a fost deferit Tribunalului revoluţionar şi condamnat la închisoare pe termen scurt.

10

„DECRET CU PRIVIRE LA INTRODUCEREA MONOPOLULUI DE STAT ASUPRA ANUNŢURILOR

1. Publicarea contra plată a anunţurilor în publicaţiile periodice, ca şi în culegeri sau afişe, precum şi primirea spre publicare a anunţurilor prin chioşcuri, oficii şi alte întreprinderi similare sunt declarate monopol de stat.

2. Anunţurile vor putea apărea numai în publicaţiile Guvernului provizoriu muncitoresc şi ţărănesc din Petrograd şi în publicaţiile Sovietelor locale de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor. Publicaţiile care vor însera anunţuri fără a avea dreptul vor fi suspendate.

3. Proprietarii de ziare, de birouri de publicitate, precum şi toţi funcţionarii de la aceste birouri, oficii de afişaj şi orice alte întreprinderi asemănătoare sunt obligaţi să rămână la locul lor până la predarea acestor

întreprinderi către stat, reprezentat prin organele susmenţionate. şi sunt răspunzători de ordinea desăvârşită a întreprinderilor respective, de continuarea neîntreruptă a activităţii şi de predarea către publicaţiile Sovietelor atât a tuturor anunţurilor particulare cât şi a tuturor sumelor de bani primite pentru aceste anunţuri, precum şi pentru prezentarea de deconturi complete, însoţită de acte justificative.

4. Toţi directorii de publicaţii şi întreprinderi care publică anunţuri contra plată, precum şi toţi funcţionarii şi muncitorii acestor întreprinderi sunt obligaţi să se întrunească imediat în adunări pe oraşe şi să se organizeze la început în uniuni orăşeneşti, iar apoi într-o uniune pe întreaga Rusie, pentru a asigura o activitate normală şi în condiţii bune a întreprinderilor şi apariţia în publicaţiile sovietice a anunţurilor particulare, precum şi pentru a întocmi un sistem de primire şi publicare a acestor anunţuri în condiţii mai lesnicioase pentru populaţie.

5. Persoanele care se vor face vinovate de dosirea documentelor sau a sumelor de bani, precum şi de sabotarea măsurilor prevăzute în paragrafele 3 şi 4 vor fi pedepsite cu confiscarea întregii averi şi cu închisoare până la 3 ani.

6. Publicarea contra plată în publicaţiile particulare a anunţurilor sub formă de expuneri, articole sau alte forme de reclamă camuflate atrage aceeaşi pedeapsă.

7. Întreprinderile de publicitate şi afişaj se confiscă de către stat, plătindu-se, în caz de nevoie, proprietarilor lor ajutoare provizorii. Micilor proprietari, depunătorilor şi acţionarilor întreprinderilor confiscate li se vor restitui depunerile în întregime.

8. Toate publicaţiile, birourile, oficiile de afişaj şi în genere toate întreprinderile care publică anunţuri contra plată sunt obligate să indice imediat Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor adresa lor exactă şi să înceapă predarea gestiunii şi a anunţurilor, în caz contrar, se vor aplica sancţiuni conform paragrafului 5.

Preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului.

V. Ulianov (Lenin)

Comisarul poporului pentru învăţământ, *A.V. Lunacearski*

Pentru conformitate, secretar, *N. Gorbunov*" 11

„ORDONANŢA

1. În Oraşul Petrograd se decretează starea de asediu.

2. Se interzic orice adunări, mitinguri, întruniri etc. pe străzi şi în pieţe.

3. Încercările de a devasta pivniţele de vinuri, depozitele, uzinele, prăvăliile, magazinele, locuinţele particulare etc. *vor fi reprimate prin foc de mitralieră fără nicio somaţie prealabilă*.

4. Comitetele de casă, portarii, paznicii şi miliţia au obligaţia să menţină ordinea cea mai strictă în case, în curţi şi pe străzi. Porţile şi uşile caselor vor fi închise la orele 9 seara şi deschise la orele 7 dimineaţa. După orele 9 seara locatarii vor putea fi lăsaţi să iasă numai sub controlul comitetelor de casă.

5. Cei care se fac vinovaţi de distribuirea, de vânzarea sau de achiziţionarea oricărui fel de băuturi spirtoase, precum şi de nerespectarea punctelor 2 şi 4 vor fi imediat arestaţi şi condamnaţi la pedepsele cele mai grele.

Comitetul de luptă împotriva pogromurilor de pe lângă Comitetul executiv al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor

Petrograd. 6 decembrie, orele 3 noaptea".

12

„CĂTRE POPULAŢIE

Tovarăşi muncitori, soldaţi, ţărani, toţi oamenii muncii!

Revoluţia muncitorească şi ţărănească a biruit definitiv la Petrograd şi la Moscova…

De pe front şi din sate sosesc zi de zi şi oră de oră ştiri despre sprijinul care se acordă noului guvern… Victoria revoluţiei muncitorilor şi ţăranilor este asigurată, căci majoritatea poporului s-a şi ridicat în apărarea ei.

Este de la sine înţeles că moşierii şi capitaliştii, funcţionarii şi slujbaşii, strâns legaţi de burghezie, pe scurt, toţi bogătaşii şi toţi cei care se au bine cu ei întâmpina cu ostilitate noua revoluţie, se opun victoriei sale, ameninţă cu încetarea activităţii băncilor, sabotează sau încetează munca în diferite instituţii, o împiedică în fel şi chip, o frânează fie direct, fie indirect. Fiecare muncitor conştient înţelege cât se poate de bine că vom întâmpina în mod inevitabil o astfel de rezistenţă, deoarece funcţionarii superiori au fost recrutaţi dintre tamenii ostili poporului şi ei nu vor să cedeze poporului poziţiile lor fără rezistenţă. Clasele celor ce muncesc nu se vor speria nici măcar o clipă de această rezistenţă…

Majoritatea poporului este de partea noastră. Majoritatea oamenilor muncii şi a asupriţilor din lumea întreagă este cu noi, Dreptatea este de partea noastră. Victoria noastră este asigurată.

Rezistenţa capitaliştilor şi a funcţionarilor superiori va fi înfrântă. Nimănui nu i se ia averea fără o lege specială a statului cu privire la naţionalizarea băncilor şi sindicatelor, XL Această lege este în pregătire. Niciun om al muncii şi niciun muncitor nu va pierde vreun ban; dimpotrivă, i se va da ajutor.

Fără să fixeze acum noi impozite, guvernul îşi pune ca primă sarcină organizarea unei evidenţe şi a unui control dintre cele mai severe în încasarea impozitelor, stabilite mai înainte…

Tovarăşi oameni ai muncii! Ţineţi minte că voi înşivă conduceţi acum statul. Nimeni nu vă va ajuta, dacă voi singuri nu vă veţi uni şi nu veţi lua toate treburile statului în mâinile voastre. Sovietele voastre sunt de azi înainte organe ale puterii ele stat, cu puteri depline, organe care iau hotărâri.

Uniţi-vă strâns în jurul Sovietelor voastre. Întăriţi-le. Porniţi singuri la treabă, de jos, fără să aşteptaţi pe nimeni. Introduceţi cea mai strictă ordine revoluţionară, zdrobiţi fără cruţare încercările beţivilor, ale huliganilor, ale iuncherilor contrarevoluţionari, ale korniloviştilor şi ale

altora de teapa lor de a provoca anarhie.

Introduceţi un control sever asupra producţiei şi asupra evidenţei produselor. Arestaţi şi daţi pe mâna justiţiei revoluţionare a poporului pe oricine va îndrăzni să dăuneze cauzei poporului, fie prin sabotarea (stricarea, frânarea, subminarea) producţiei sau prin dosirea rezervelor de grâu şi alimente, fie prin reţinerea transporturilor de grâu, sau prin dezorganizarea transportului feroviar, a comunicaţiilor poştale, telegrafice, telefonice, sau în general prin orice rezistenţă manifestată faţă de marea cauză a păcii, faţă de predarea pământului în mâinile ţăranilor, faţă de asigurarea controlului muncitorilor asupra producţiei şi repartiţiei produselor.

Tovarăşi muncitori, soldaţi, ţărani şi toţi oamenii muncii! Luaţi întreaga putere în mâinile Sovietelor voastre… Treptat, cu asentimentul şi aprobarea majorităţii ţăranilor, conformându-ne învăţămintelor trase de ei şi de muncitori din experienţa practică, noi vom păşi cu fermitate, fără a ne abate, spre victoria socialismului, victorie care va fi consolidată de muncitorii înaintaţi din ţările cele mai civilizate şi care va asigura popoarelor o pace trainică şi eliberarea de orice asuprire şi exploatare.

Preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului.

V. Ulianov (Lenin)

Petrograd, 5 noiembrie 1917”.

13

„CĂTRE TOŢI MUNCITORII DIN PETROGRAD

Tovarăşi! Revoluţia învinge, revoluţia a învins. Întreaga putere a trecut în mâinile Sovietelor noastre. Primele săptămâni sunt cele mai grele. Trebuie să zdrobim până la capăt reacţiunea, pe care am învins-o, trebuie să asigurăm victoria deplină a năzuinţelor noastre. Clasa muncitoare trebuie, are datoria să dea dovadă în aceste zile *ele cea mai mare fermitate şi rezistenţă*, pentru a ajuta guvernul nou, popular, al Sovietelor să-şi îndeplinească toate sarcinile. În zilele următoare vor fi promulgate legi noi în problema muncitorească, printre care în primul rând legea cu privire la controlul muncitoresc asupra producţiei

şi legea cu privire la reglementarea industriei.

Grevele şi demonstraţiile maselor de muncitori din Petrograd nu pot acum decât să dăuneze.

Vă rugăm să încetaţi imediat toate grevele economice şi politice, să reluaţi cu toţii lucrul şi să munciţi în ordine desăvârşită. Activitatea uzinelor şi a tuturor întreprinderilor este necesară noului guvern al Sovietelor, pentru că orice dezorganizare a muncii ne creează noi greutăţi, care şi aşa sunt destul de multe. Fiecare să rămână la locul său.

Cel mai bun mijloc de a sprijini în aceste zile noul guvern al Sovietelor este îndeplinirea datoriei.

Trăiască fermitatea proletariatului! Trăiască revoluţia!

Sovietul de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd.

Consiliul sindicatelor din Petrograd.

Consiliul central al comitetelor de întreprindere".

PROCLAMAŢII ŞI APELURI

„Către populaţia din Petrograd, din partea funcţionarilor băncilor de stat şi particulare

Tovarăşi muncitori, soldaţi şi cetăţeni!

Într-o «înştiinţare specială», Comitetul militar-revoluţionar acuză pe funcţionarii băncilor de stat şi particulare, ca şi pe cei ai altor instituţii că «subminează» activitatea guvernului îndreptată spre aprovizionarea frontului cu alimente.

Tovarăşi şi cetăţeni, nu daţi crezare acestei calomnii cu care suntem împroşcaţi noi, cei care constituim o parte din armata generală a muncii.

Oricât de greu ne vine să lucrăm sub permanenta ameninţare a unui amestec brutal în activitatea noastră, oricât de apăsătoare este pentru noi conştiinţa faptului că patria şi revoluţia se află la marginea prăpastiei, totuşi, noi toţi, de la mic la mare, funcţionari, contabili, muncitori, curieri etc., continuăm să ne îndeplinim obligaţiile legate de aprovizionarea frontului şi a ţării cu alimente şi muniţii.

Tovarăşi muncitori şi soldaţi, mizându-se pe lipsa

voastră de informare în probleme monetare şi bancare, sunteţi aţâţaţi împotriva unor oameni ai muncii asemănători vouă; prin aceasta se încearcă să se arunce răspunderea pentru situaţia grea în care se află fraţii voştri ostaşi, care flămânzesc şi mor pe front, pe umerii unor oameni ai muncii care n-au nicio vină şi care îşi fac datoria oricât i-ar apăsa mizeria şi dezorganizarea generală.

Ţineţi minte, muncitori şi soldaţi! Funcţionarii au apărat întotdeauna şi vor continua să apere interesele ponorului muncitor, din care fac şi ei parte. Nicio copeică necesară frontului şi muncitorilor n-a fost oprită şi nici nu va fi oprită de funcţionari.

De la 24 octombrie a.c. Şi până la 10 noiembrie, adică timp de 17 zile, s-au trimis pe front *500.000.000* de ruble, iar la Moscova – *120.000.000*, în afară de sumele trimise în alte oraşe.

Apărând avutul poporului, al cărui stăpân deplin nu poate fi decât întregul popor rus, reprezentat de Adunarea constituantă, funcţionarii refuză să-şi dea concursul la eliberarea unor sume a căror destinaţie nu se cunoaşte.

Nu daţi crezare calomniatorilor, care vă îndeamnă la fapte necugetate.

Conducerea centrală a Uniunii funcţionarilor de la Banca de stat a Rusiei.

Conducerea centrală a Sindicatului funcţionarilor de la instituţiile de crecift din Rusia”.

„Către populaţia Petrogradului

Cetăţeni! Nu daţi crezare calomniilor pe care persoane lipsite de răspundere încearcă să vi le strecoare răspândind minciuni înspăimântătoare pe seama tuturor funcţionarilor din Ministerul Aprovizionării, precum şi pe seama lucrătorilor din alte organizaţii de aprovizionare, care în aceste zile negre lucrează fără răgaz pentru salvarea Rusiei. Cetăţeni! în proclamaţiile afişate sunteţi îndemnaţi să ne linşaţi, ni se aduc acuzaţii mincinoase de sabotaj şi grevă, suntem învinuiţi de toate calamităţile şi nenorocirile care au lovit poporul, deşi noi am luptat şi

luptăm neobosit, fără răgaz, ca să salvăm poporul rus de spectrul foametei. În ciuda a tot ceea ce suntem nevoiţi să suportăm ca cetăţeni ai mult încercatei Ruşii, noi nu părăsim nicio clipă munca noastră grea şi plină de răspundere de aprovizionare a armatei şi populaţiei cu alimente.

Nicio clipă nu ne părăseşte imaginea armatei flămânde şi îngheţate, care cu preţul sângelui şi al chinurilor apără viaţa noastră.

Cetăţeni! Dacă am izbutit să supravieţuim zilelor celor mai negre din câte au existat în viaţa şi istoria poporului nostru, dacă am izbutit să salvăm Petrogradul de foamete, dacă am izbutit prin eforturi de necrezut, aproape supraomeneşti, să aprovizionăm cât de cât încercata noastră armată cu pâine şi furaje, aceasta se datorează numai faptului că am continuat şi continuăm să muncim cinstit.

La „ultimul avertisment” dat de uzurpatorii puterii, noi răspundem: nu voi, care duceţi ţara de râpă, aveţi dreptul să ne ameninţaţi pe noi, care facem tot ce ne stă în putinţă ca să împiedicăm distrugerea ei! Nu ne temem de ameninţările voastre. Avem mereu în faţă chipul sfânt al Rusiei torturate. Vom munci şi mai departe ca să aprovizionăm armata şi poporul cu pâine şi vom depune maximum de eforturi, dacă nu ne veţi răpi definitiv orice posibilitate de a ne îndeplini datoria faţă de patrie. În caz contrar, armata şi poporul se vor trezi în faţa tuturor grozăviilor foametei. Pentru aceasta însă răspunderea va cădea pe capul uzurpatorilor.

Comitetul executiv al funcţionarilor din Ministerul Aprovizionării”.

r

„Către toţi funcţionarii

Prin prezenta se aduce la cunoştinţa tuturor funcţionarilor din instituţiile de stat şi publice, care şi-au părăsit serviciul, precum şi celor concediaţi pentru sabotaj sau pentru nepredarea lucrărilor la termenul stabilit şi care au primit salariul înainte, dar nu au lucrat pentru el,

că sunt obligaţi să restituie acest salariu până cel mai târziu la 14 (27) noiembrie 1917 instituţiei în care au lucrat.

Cei care se fac vinovaţi de neîndeplinirea acestui ordin vor fi traşi la răspundere în faţa Tribunalului militar-revoluţionar pentru furt de bunuri publice.

Comitetul militar-revoluţionar

24 (11) noiembrie 1917".

„D e la Comitetul special pentru aprovizionare

Cetăţeni! Condiţiile în care muncim ca să aprovizionăm Petrogradul devin pe zi ce trece tot mai grele.

Amestecul nefast al comisarilor Comitetului militar-revoluţionar în munca noastră continuă.

Actele lor arbitrare, anularea dispoziţiilor noastre pot duce la catastrofă.

Iar a fost sigilat unul din frigoriferele în care se păstrează carnea şi untul destinate populaţiei, încât nu putem regla temperatura pentru *ca alimentele să nu se altereze*.

Un vagon cu cartofi şi un vagon cu varză au. fost luate şi duse nu se ştie unde.

Mărfuri care nu sunt supuse rechiziţiei (halva) sunt rechiziţionate de comisari. Zilele trecute cinci lăzi cu halva au fost luate de un comisar pentru uz propriu.

Nu mai putem dispune de frigorif erele noastre acolo unde comisarii samavolnici nu permit expedierea mărfii şi îi terorizează pe funcţionarii noştri, amenințându-i cu arestarea.

Tot ceea ce se petrece la Petrograd este acum cunoscut şi în provincie: de pe Don, din Siberia, din Voronej şi din alte părţi primim refuzuri de expediere a cerealelor.

Lucrurile nu mai pot continua aşa.

Nu mai putem să facem faţă muncii.

Datoria noastră este să aducem acest lucru la cunoştinţa populaţiei.

Vom sta de strajă cât vom putea intereselor

cetăţenilor.

Vom face totul pentru a preîntâmpina foametea care se apropie, dar dacă în aceste condiţii grele munca noastră va înceta, ceea ce este aproape inevitabil, să ştie poporul că nu noi suntem vinovaţii...”

ALEGERILE DIN PETROGRAD PENTRU ADUNAREA CONSTITUANTĂ

La Petrograd au fost prezentate 19 liste. Dăm mai jos rezultatele publicate la 30 noiembrie.

Numărul de
Partidul voturi
Socialiştii-populişti 19.109
Cadeţii 245.006
Democraţii ţărani 3.707
Bolşevicii 424.027
Socialiştii-universalişti 158
Muncitorii social-democraţi şi socialiştii-revojuţionari ucraineni şi evrei 4.219
Liga pentru egalitatea în drepturi a femeilor. 5.310
Socialiştii-revoluţionari (defensiştii) 4.696
Socialiştii-revoluţionari de stânga 152.230
Uniunea pentru progresul poporului 385
Democraţii radicali 413
Parohiile ortodoxe 24.139
Uniunea femeilor pentru salvarea patriei... 318 Uniunea independentă a muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor 4.942
Democraţii-creştini (catolici) 14.382
Social-democraţii uniţi 11.740
Menşevicii 17.427
Grupul „Edinstvo” 1.823
Uniunea oştilor de cazaci 6.712

„DE LA COMISIA PENTRU ÎNVĂŢĂMÂNTUL PUBLIC DE PE LÂNGĂ DUMA CENTRALĂ ORĂŞENEASCĂ

Tovarăşi muncitori şi muncitoare!

Cu câteva zile înainte de sărbători, profesorii de la şcolile din oraş au declarat grevă. Profesorii au trecut de

partea burgheziei împotriva guvernului muncitoresc şi ţărănesc.

Tovarăşi, organizaţi comitete de părinţi şi adoptaţi rezoluţii împotriva grevei profesorilor. Adresaţi-vă Sovietelor raionale de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor, sindicatelor, comitetelor de întreprindere şi comitetelor de partid cerându-le să organizeze mitinguri de protest. Organizaţi cu propriile voastre mijloace serbări ale pomului de iarnă şi alte distracţii pentru copii, cereţi reluarea cursurilor după sărbători la data pe care o va stabili Duma centrală.

Tovarăşi, întăriţi-vă poziţiile în problemele învăţământului public, insistaţi să se introducă controlul organizaţiilor proletaro asupra şcolilor.

Comisia pentru învăţământul public de pe lângă Du mu centrală orăşenească".

DIN PARTEA CONSILIULUI COMISARILOR POPORULUI CÀTRE CAZACII MUNCITORI

„Fraţi cazaci! Sunteţi înşelaţi. Sunteţi aţâţaţi împotriva poporului. Vi se spune că Sovietele de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor ar fi duşmanii voştri, că ar vrea să vă răpească neatârnarea voastră, „libertatea" voastră căzăcească. Nu daţi crezare acestor minciuni, cazaci! Sunteţi minţiţi. Sunteţi înşelaţi în mod criminal. Generalii şi moşierii voştri vă înşală pentru a vă ţine în întuneric şi robie. Noi, Consiliul Comisarilor Poporului, vă adresăm vouă, cazaci, aceste cuvinte. Citiţi-le cu atenţie şi judecaţi singuri unde e adevărul şi unde este minciuna turbată.

Viaţa şi slujba cazacului au fost întotdeauna robie şi ocnă. La cea dintâi chemare a superiorilor, cazacul era dator să-şi încalece calul şi să pornească la luptă. Tot echipamentul militar cazacul trebuia să-l procure cu banii săi, câştigaţi în sudoarea frunţii. În timp ce cazacul lupta în război, gospodăria i se ruina şi se distrugea. E oare dreaptă această rânduială? Nu, ea trebuie desfiinţată pentru totdeauna. *Căzăcimea trebuie eliberată de sub jug*. Puterea nouă, populară, sovietică este gata să vină în

ajutorul cazacilor muncitori. Trebuie însă ca singuri cazacii să hotărască desfiinţarea vechilor rânduieli, să refuze să se mai supună orbeşte ofiţerilor feudali, moşierilor şi bogătaşilor, să scuture de pe grumazul lor jugul blestemat. Ridicaţi-vă, cazaci! Uniţi-vă! Consiliul Comisarilor Poporului vă cheamă la o viaţă nouă, mai liberă, mai fericită.

În octombrie şi noiembrie au avut loc la Petrograd congrese generale ale Sovietelor de deputaţi ai soldaţilor, muncitorilor şi ţăranilor din Rusia. Aceste congrese au trecut întreaga putere în oraşe şi sate în mâinile Sovietelor, adică în mâinile oamenilor aleşi de popor. De azi înainte, în Rusia nu vor mai fi cârmuitori şi dregători care să comande de sus poporului şi să-l mâne de la spate. Poporul îşi creează propria sa putere. Un general nu are mai multe drepturi decât un soldat. Toţi sunt egali. Judecaţi voi singuri, cazaci, dacă asta e rău sau bine. Vă chemăm, cazaci, să sprijiniţi această ordine nouă, populară şi să creaţi propriile voastre *Soviete de deputaţi ai cazacilor*. Acestor Soviete trebuie să le aparţină întreaga putere locală. Nu atamanilor cu grade de generali, ci reprezentanţilor aleşi ai căzăcimii muncitoare, oamenilor ei de încredere şi de nădejde.

Congresele generale de deputaţi ai soldaţilor, muncitorilor şi ţăranilor din Rusia au hotărât să treacă toate pământurile moşiereşti în folosinţa poporului muncitor. Oare asta nu e drept, cazaci? Kornilovii, Kaledinii, Dutovii, Karaulovii, Bardijii apără cu trup şi suflet interesele bogătaşilor şi sunt gata să înece Rusia în sânge, numai ca să menţină drepturile moşierilor asupra pământului. Dar voi, cazaci muncitori, oare nu aveţi de suferit şi voi de pe urma sărăciei, a asupririi şi a lipsei de pământ? Citi cazaci au numai 4 – 5 deseatine de pământ, în timp ce alături de ei huzuresc cazacii moşieri, care au mii de deseatine de pământ şi care pe deasupra mai acaparează şi pământurile oştilor căzăceşti? Potrivit legii noi, sovietice, pământurile moşierilor cazaci trebuie să treacă, fără nicio compensaţie, în mâinile cazacilor

muncitori, ale cazacilor săraci. Pentru a băga frica în voi, vi se spune că Sovietele vor să vă răpească pământul. Cine vă sperie? Cazacii bogătaşi, care ştiu că *Puterea sovietică vrea să vă predea vouă pământurile moşiereşti*. Aşadar, alegeţi, cazaci, de partea cui vreţi să fiţi: de partea lui Kornilov şi a lui Kaledin, de partea generalilor şi a bogătaşilor, sau de partea Sovietelor de deputaţi ai ţăranilor, soldaţilor şi muncitorilor.

Consiliul Comisarilor Poporului, ales de Congresul general din Rusia, *a propus tuturor popoarelor un armistiţiu imediat şi o pace dreaptă, democratică, fără înjosirea sau prejudicierea vreunui popor*. Toţi capitaliştii, moşierii şi generalii kornilovişti s-au ridicat împotriva politicii de pace a Puterii sovietice. Războiul le aducea profituri, putere şi ranguri. Dar vouă, ce v-a adus el, simpli cazaci? O moarte fără sens şi fără glorie, ca şi fraţilor voştri soldaţi şi matrozi. În curând se împlinesc trei ani şi jumătate de când a început acest măcel blestemat, pe care capitaliştii şi moşierii din toate ţările l-au dezlănţuit pentru interesele lor, pentru jafuri pe scară mondială. Căzăcimii muncitoare însă, războiul nu i-a adus decât ruină şi moarte. Războiul a supt toată vlaga gospodăriilor căzăceşti. Pentru întreaga noastră ţară, şi pentru căzăcimea muncitoare în special, singura salvare este încheierea unei păci imediate şi drepte. Consiliul Comisarilor Poporului a declarat tuturor guvernelor şi popoarelor: nu vrem nimic de la alţii şi nu vrem să dăm nimic din ce este al nostru. Pace fără anexiuni şi fără contribuţii! Fiecare popor să-şi hotărască singur soarta. Nu trebuie să mai existe nicio naţiune oprimată de alta. Tocmai o astfel de pace cinstită, democratică, adică populară, propune Consiliul Comisarilor Poporului tuturor guvernelor, tuturor popoarelor, aliate şi duşmane. Primul rezultat se vede: *pe frontul rusesc a şi fost încheiat armistiţiul*. Acolo nu mai curge sângele soldaţilor şi al cazacilor. Acum, cazaci, hotărâţi singuri: dacă vreţi să continuaţi acest măcel nefast, absurd şi criminal, atunci sprijiniţi-i pe cădeţi, duşmanii poporului, sprijiniţi-i pe

Cernov, Ţereteli, Skobelev, care v-au trimis la ofensivă la 18 iunie, sprijiniţi-l pe Kornilov, care a introdus pe front pedeapsa cu moartea pentru soldaţi şi cazaci. *Dar dacă vreţi o pace imediată şi dreaptă, atunci treceţi de partea Sovietelor şi sprijiniţi Consiliul Comisarilor Poporului*.

Soarta voastră, cazaci, este în propriile voastre mâini. Duşmanii ’noştri comuni – moşierii, capitaliştii, ofiţerii kornilovişti, ziariştii burghezi – vă înşală şi vă împing pe calea pieirii. La Orenburg, Dutov a arestat Sovietul şi a dezarmat garnizoana. Kaledin ameninţă Sovietele de pe Don. El a decretat acolo stare de război şi concentrează trupe. Karaulov împuşcă pe localnicii din Caucaz. Burghezia cadetă îi plăteşte pe ei tot cu milioanele sale. Scopul lor comun este să sugrume Sovietele poporului, să-i îngenuncheze pe muncitori şi pe ţărani, să reintroducă bâta în armată şi să eternizeze robia căzăcimii muncitoare.

Trupele noastre revoluţionare au pornit spre Don şi spre Ural ca să pună capăt rebeliunii criminale împotriva poporului. Comandanţii trupelor revoluţionare au primit ordinul să nu ducă niciun fel de tratative cu generalii rebeli, ci să acţioneze energic şi necruţător.

Cazaci! Numai de voi depinde acum dacă va mai curge sânge frăţesc. Noi vă întindem mina. Uniţi-vă cu întregul popor, împotriva duşmanilor săi. Pe Kaledin, Kornilov, Dutov, Karaulov şi pe toţi complicii lor declaraţi-i duşmani ai poporului şi trădători. Arestaţi-i cu propriile voastre forţe şi predaţi-i Puterii sovietice, care le va cere socoteală, deschis şi public, în faţa tribunalului revoluţionar.

Cazaci! Uniţi-vă în Soviete de deputaţi ai cazacilor. Preluaţi în mâinile voastre muncitoare conducerea tuturor treburilor căzăcimii. Confiscaţi pământul moşierilor şi al bogătaşilor voştri. Predaţi grânele lor şi tot inventarul lor pentru lucrarea pământului căzăcimii muncitoare, ruinate de război.

Înainte, cazaci, la luptă pentru cauza întregului popor!

Trăiască cazacii muncitori!

— Trăiască alianţa dintre cazaci, soldaţi, ţărani şi muncitori!

Trăiască puterea Sovietelor de deputaţi ai cazacilor, soldaţilor, muncitorilor şi ţăranilor!

Jos războiul! Jos moşierii şi generalii kornilovişti!

Trăiască pacea şi frăţia între popoare!

Consiliul Comisarilor Poporului”.

18

t

CORESPONDENŢA DIPLOMATICĂ A GUVERNULUI SOVIETIC

Notele trimise de Troţki puterilor aliate şi neutre, precum şi notele ataşaţilor militari ai aliaţilor trimise generalului Duhonin sunt mult prea lungi pentru a le reproduce aici. Pe de altă parte de se referă la un capitol aparte al istoriei Republicii sovietice, la politica ei externă, a cărei examinare nu intră în obiectivul urmărit în lucrarea de faţă. Despre aceasta voi trata amănunţit în următoarea mea lucrare: „De la Kornilov la Brest-Litovsk”.

19

PROCLAMAŢIA CĂTRE FRONT ÎMPOTRIVA LUI DUHONIN

„Lupta pentru pace s-a lovit de rezistenţa burgheziei şi a generalilor contrarevoluţionari…

După cum relatează presa, la cartierul general al fostului comandant suprem Duhonin se adună conciliatorii şi agenţii burgheziei:

Verhovski, Avksentiev, Cernov, Goţ, Ţereteli ş.a. Se pare că ei intenţionează să formeze un guvern nou, împotriva Sovietelor.

Tovarăşi soldaţi! Toţi cei pe care i-am enumerat mai sus au mai fost miniştri. Ei au acţionat mina în mână cu burghezia şi cu Kerenski. Ei poartă răspunderea pentru ofensiva de la 18 iunie şi pentru prelungirea războiului. Ei au promis ţăranilor pământ, dar în fapt au arestat comitetele agrare ţărăneşti. Ei au introdus pedeapsa cu moartea pentru soldaţi. Ei sunt subordonaţi afaceriştilor

de la bursele din Anglia, America şi Franţa…

Pentru refuzul de a executa ordinele Consiliului Comisarilor Poporului, generalul Duhonin a fost demis din funcţia de comandant suprem… Ca răspuns la această măsură, el difuzează în rândurile trupelor o notă a ataşaţilor militari ai puterilor imperialiste aliate şi încearcă să provoace o contrarevoluţie… Nu daţi ascultare lui Duhonin! Nu vă lăsaţi provocaţi! Urmăriţi-l cu vigilenţă, pe el şi grupul său de generali contrarevoluţionari!…”

20

DIN ORDINUL NR. 2 PE ARMATĂ ŞI FLOTĂ

…Pentru refuzul categoric de a executa ordinul cu privire la demiterea sa şi pentru acţiunile criminale susceptibile de a provoca un nou război civil, fostul comandant suprem, generalul Duhonin, este declarat duşman al poporului.

Toate persoanele care îl sprijină pe Duhonin, indiferent de situaţia lor socială şi politică, ca şi de trecutul lor, vor fi arestate. Arestările vor fi operate de persoane special împuternicite. Generalul Manikovski este însărcinat să dea dispoziţiile necesare pentru transferarea şi destituirea persoanelor sus-menţionate, trecându-se schimbările respective în statele lor de serviciu.

V

Comandantul suprem, *Krîlenko*”.

CAPITOLUL XII 1

„CĂTRE POPULAŢIE

…Ca răspuns la numeroasele întrebări ale ţăranilor, le spunem că puterea în stat a trecut în întregime şi va fi de acum înainte în mâinile Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor, soldaţilor şi ţăranilor. Revoluţia muncitorească a învins la Petrograd şi la Moscova; ea învinge în toate celelalte părţi ale Rusiei. Guvernul muncitoresc şi ţărănesc asigură alianţa masei ţăranilor, ţăranilor săraci, majorităţii ţăranilor cu muncitorii împotriva moşierilor, împotriva capitaliştilor.

De aceea Sovietele de deputaţi ai ţăranilor, în primul rând cele judeţene, apoi cele guberniale, sunt de azi

înainte, până la întrunirea Adunării constituante, organe locale cu depline puteri ale puterii de stat. Proprietatea moşierească asupra pământului a fost desfiinţată de al II-lea Congres general al Sovietelor din Rusia. Decretul asupra pământului a şi fost emis de actualul Guvern provizoriu muncitoresc şi ţărănesc. În baza acestui decret, toate pământurile moşiereşti trec pe deplin şi în întregime în mâinile Sovietelor de deputaţi ai ţăranilor. Comitetele agrare de plasă trebuie să ia imediat în primire pământurile moşiereşti, ţinând o evidenţă foarte strictă, păstrând o ordine deplină, păstrând cu cea mai mare stricteţe fosta avere moşierească, care de acum înainte este un bun al întregului popor şi pe care, de aceea, trebuie s-o păstreze poporul însuşi.

Toate dispoziţiile comitetelor agrare de plasă, date cu asentimentul Sovietelor judeţene de deputaţi ai ţăranilor pentru îndeplinirea decretelor puterii revoluţionare, au putere absolută de lege şi trebuie să fie traduse în fapt în mod necondiţionat şi imediat.

Guvernul muncitoresc şi ţărănesc, numit de al II-lea Congres general al Sovietelor din Rusia, poartă denumirea de Consiliul Comisarilor Poporului.

Consiliul Comisarilor Poporului cheamă pe ţărani să ia ei singuri toată puterea în mâinile lor la sate.

Muncitorii vor sprijini pe deplin, în totul şi prin toate mijloacele pe ţărani, vor organiza producţia de maşini şi unelte şi roagă, la rândul lor, pe ţărani să-i ajute aducând cereale.

Preşedintele Consiliului Comisarilor Poporului.

V. Ulianov (Lenin)

Petrograd, 5 noiembrie 1917”.

t

POS TFA ŢA

EDITURII DE STAT PENTRU LITERATURĂ POLITICĂ DIN MOSCOVA

zile care au zguduit lumea

21»

Cartea scriitorului comunist american John Reed

„Zece zile care au zguduit lumea” a fost publicată în S.U.A. în 1919, iar în limba rusă prima ediţie a apărut în U.R.S.S. în 1923. În prefaţa la ediţia americană V.I. Lenin dă o apreciere înaltă acestei cărţi. Autorul înfăţişează în mod veridic Revoluţia Socialistă din Octombrie ca o revoluţie populară de masă, pune în lumină în mod pregnant procesul de făurire a istoriei de către popor şi marele rol al bolşevicilor, exponenţii voinţei clasei muncitoare, a maselor de ţărani şi soldaţi.

Marea Revoluţie din Octombrie a fost o revoluţie fără precedent în istoria omenirii. Inspiratorul, conducătorul şi organizatorul ei a fost partidul bolşevic, Comitetul său Central, în frunte cu Lenin.

Partidul nostru şi conducătorul său Lenin au prevăzut în mod genial întregul mers al revoluţiei, toate zigzagurile ei probabile, comportarea maselor revoluţionare, precum şi a claselor şi partidelor duşmane lor. Întreaga activitate a organelor de conducere a insurecţiei – Biroul Politic şi Centrul de partid al partidului bolşevic, Sovietul din Petrograd şi statul său major operativ de conducere a insurecţiei, Comitetul militar-revoluţionar – a fost pătrunsă de ideile lui Lenin.

Ideile lui Lenin îşi croiau drum în lupta înverşunată împotriva oportuniştilor, care nu aveau încredere în forţele revoluţiei proletare, nu credeau în posibilitatea victoriei ei în Rusia. Aceşti capitularzi fie că se ridicau direct împotriva planului tactic al insurecţiei armate a poporului trasat de Lenin, fie că se declarau de acord cu ideea insurecţiei, dar propuneau pentru înfăptuirea ei un plan tactic care în fapt condamna insurecţia la eşec.

Toate scrisorile şi articolele scrise de Lenin în preajma insurecţiei (în septembrie-octombrie 1917) sunt străbătute de o încredere neţărmurită în victoria maselor populare, încredere care se întemeia po analiza profundă a situaţiei reale din lagărul revoluţiei şi din lagărul duşmanilor ei. Aceste scrisori şi articole biciuiesc şi demască fără cruţare pe toţi laşii şi trădătorii, care în momentul critic al revoluţiei erau gata să depună armele

în faţa duşmanului.

La 29 septembrie, în articolul „Criza s-a copt”, Lenin critică cu vehemenţă poziţia pe care se situaseră o serie de membri ai C.C. al partidului bolşevic – Zinoviev, Kamenev, Troţki împreună cu un mic grup de adepţi ai lor din rândurile cadrelor de conducere ale partidului. Lenin critică cu vehemenţă poziţia lui Zinoviev şi a lui Kamene\r, care susţineau cu îndărătnicie că bolşevicii trebuie să participe la lucrările preparlamentului, dezarmând în felul acesta sub raport ideologic forţele revoluţiei, abătându-le de la pregătirea insurecţiei. Lenin demască pe acei militanţi, inclusiv Troţki, care erau „în favoarea *aşteptării* congresului Sovietelor, *împotriva* luării imediate a puterii, *împotriva* insurecţiei imediate”, deşi toate acestea erau puse pe ordinea de zi ca sarcini practice imediate.

„Trebuie *să învingem* acest curent sau această părere – scria cu mânie Lenin.

— Altfel bolşevicii *s-ar acoperi de ruşine* pentru totdeauna *şi-s – ar anihila* ca partid.

Căci a scăpa un asemenea moment şi «a aştepta» congresul Sovietelor ar fi *o totală iclioţie* sau o *totală trădare*...

«A aştepta» congresul Sovietelor... înseamnă să pierzi câteva *6 ăpt amî n i*, iar câteva săptămâni sau chiar câteva zile hotărăsc acum *totul*...

A nu lua acum puterea, «a aştepta», a flecări în C.E.C., a te limita la «lupta pentru un organ» (al Sovietului), la «lupta pentru congres» înseamnă *a duce revoluţia la pieire*”[71].

Lupta dârză dusă de Lenin în C.C. împotriva capitularzilor a fost încununată de un succes deplin. La 10 octombrie, Comitetul Central a adoptat, pe marginea raportului lui Lenin despre momentul actual, rezoluţia redactată tot de Lenin, în care constata că insurecţia este inevitabilă şi pe deplin actuală şi cerea tuturor organizaţiilor de partid să se călăuzească de această apreciere în întreaga lor activitate practică. împotriva

71 V. 1.'Lenin, Opere, voi. 26, E.S.P.L.P. 1954, pag. 63, 64.

acestei rezoluţii au votat Zinoviev şi Kamenev. Troţki, rămânând pe poziţia sa anterioară, a propus ca insurecţia să nu înceapă înainte de deschiderea celui de-al II-lea Congres al Sovietelor, ceea ce de fapt însemna a tărăgăna începerea insurecţiei, pentru care se copseseră toate condiţiile, şi a face cunoscută duşmanului data insurecţiei.

Această poziţie a fost de altfel expusă de Troţki la plenara Sovietului din Petrograd, la 23 octombrie. În cartea sa, John Reed reproduce în felul următor această cuvântare a lui Troţki. La întrebarea dacă bolşevicii au de gând să treacă la acţiune, Troţki a răspuns: „Acest transfer de putere va fi înfăptuit de congresul general... Noi sperăm că Congresul general al Sovietelor va lua în mâinile sale puterea bazată pe libertatea organizată a întregului popor" (pag. 68 din ediţia de faţă).

În scrisoarea adresată în seara zilei de 24 octombrie membrilor Comitetului Central, Lenin s-a ridicat cu hotărâre împotriva acestei tactici dezastruoase pentru revoluţie, demonstrând cu ardoare că guvernul trebuie să fie arestat cu orice preţ în aceeaşi seară, în aceeaşi noapte şi că puterea trebuie să fie preluată imediat. „Nu mai putem aştepta I! Putem pierde totul!!...

Istoria nu va ierta vreo întârziere revoluţionarilor care puteau să învingă astăzi (şi cu siguranţă că vor învinge astăzi), dar care mâine ar risca să piardă mult, ar risca să piardă totul.

Luând puterea azi, noi o luăm nu împotriva Sovietelor, ci pentru ele...

Ar fi un dezastru sau o formalitate să aşteptăm votul şovăielnic de la 25 octombrie; poporul are dreptul şi datoria să decidă chestiunile de acest fel nu prin vot, ci prin forţă; poporul are dreptul şi datoria ca în momentele critice ale revoluţiei să îndrumeze pe reprezentanţii săi... şi nu să-i aştepte"[72].

În noaptea de 24 spre 25 octombrie, Lenin soseşte la Smolnîi şi ia în mâinile sale toate firele conducerii insurecţiei. În noaptea de 25 octombrie, Lenin stă de vorbă

72 V. 1. Lenin, Opere, voi. 20, E.S.P.L.P. 1954. pag. 216. 217.

la Smolnîi cu zeci de muncitori, soldaţi – comandanţi de detaşamente ale Gărzilor roşii şi agenţi de legătură, reprezentanţi ai cartierelor, ai uzinelor şi ai unităţilor militare. Cu toţii primesc indicaţii precise de la Lenin. Comitetul militar-revoluţionar duce o activitate deosebit de amplă, găsind un sprijin temeinic în iniţiativa şi activitatea revoluţionară a muncitorilor şi soldaţilor larg desfăşurate datorită liniei lui Lenin.

Geniala tactică leninistă a învins.

Forţa invincibilă a lui Lenin consta în îmbinarea unei gigantice puteri teoretice, intelectuale cu geniul organizatoric. Întreaga activitate de conducere a insurecţiei desfăşurată de Centrul de partid şi de Comitetul militar-revoluţionar a decurs în deplină concordanţă cu planul elaborat de Lenin, expus de el în scrisorile sale din septembrie-octombrie cu privire la problemele de tactică.

John Reed l-a numit pe Lenin un conducător neobişnuit. Da, Lenin a fost într-adevăr un conducător neobişnuit. Lenin era cu totul străin de orice înclinaţie pentru efecte spectaculoase, atât de caracteristică tipului vest-european de conducător social-democrat, îl caracteriza o simplitate neobişnuită şi totodată o înţelepciune neobişnuită în toate acţiunile şi părerile sale. Avea, scrie John Reed, „o mare capacitate de a explica în cuvinte simple idei profunde, de a analiza o situaţie concretă. Un mare curaj intelectual îmbinat cu multă agerime a minţii”. Toate aceste calităţi ale marelui Lenin aveau la bază legătura sa strânsă cu masele populare, în care el vedea făuritorii istoriei şi în ale căror forţe creatoare avea o încredere nemărginită.

Chiar de la prima sa cuvântare rostită în ziua de 25 octombrie la plenara Sovietului din Petrograd după victoria insurecţiei populare, Lenin şi-a exprimat încrederea nemărginită în trăinicia victoriei poporului. Scrutând cu perspicacitate viitorul Rusiei noi, sovietice, el a formulat simplu şi clar sarcina istorică care stătea în faţa bolşevicilor, a clasei muncitoare, a maselor largi populare:

construirea unui stat socialist proletar, victoria socialismului în Rusia.

Acestui optimism al bolşevicilor îi era opusă atitudinea lui Troţki, care la Congresul al II-lea al Sovietelor a făcut o declaraţie defetistă, lipsită de perspectivă. John Reed redă astfel în cartea sa această parte din cuvântarea lui Troţki la congres: „... dacă Europa va continua să fie condusă de burghezia imperialistă, Rusia revoluţionară va fi în price caz pierdută... Una din două: ori revoluţia rusă va trezi o mişcare revoluţionară în Europa, ori puterile europene vor înăbuşi revoluţia rusă!” (pag. 124 din ediţia de faţă).

Acest punct de vedere al lui Troţki avea la bază neîncrederea în sprijinul revoluţionar pe care proletariatul victorios din Rusia avea să-l primească de la ţărănimea muncitoare, neîncrederea în capacitatea proletariatului de a duce după sine masele de ţărani. Acest punct de vedere corespundea de fapt aceleiaşi teorii menşevice a „revoluţiei permanente”, pe care Troţki o formulase încă în 1905 şi care susţinea imposibilitatea victoriei revoluţiei socialiste într-o singură ţară, înainte ca proletariatul să fi cucerit puterea în principalele ţări din Europa. Cu puţin timp înainte de Revoluţia din Octombrie, Troţki scria în broşura sa „Programul păcii”: „O revoluţie victorioasă în Rusia sau în Anglia este de neconceput fără o revoluţie în Germania, şi invers”. Aceeaşi idee, că victoria revoluţiei socialiste este posibilă numai ca o victorie repurtată simultan de proletariatul din principalele ţări ale Europei, Troţki a exprimat-o şi în interviul acordat lui John Reed la 17 octombrie. Vorbind despre politica externă a viitorului guvern, Troţki a spus: „După terminarea acestui război văd o Europă nouă, refăcută nu de diplomaţi, ci de proletariat. Republica federativă europeană – Statele Unite ale Europei...” (pag. 61 din ediţia de faţă). Troţki opune deci teoriei leniniste a revoluţiei proletare, teoriei cu privire la victoria socialismului într-o singură ţară, lozinca Statelor Unite ale Europei, care decurge din teoria sa defetistă a „revoluţiei permanente”.

Logica implacabilă a evenimentelor istorice i-a silit uneori pe reprezentanţii liniei capitularde să vorbească şi să acţioneze în pofida convingerilor lor. Aşa s-a întâmplat şi cu Troţki în zilele insurecţiei, când, ca preşedinte al Sovietului din Petrograd, a trebuit, datorită mersului obiectiv al revoluţiei, să aplice tactica leninistă a insurecţiei. La şedinţa din 25 octombrie a Sovietului din Petrograd, pus în faţa victoriei poporului răsculat, când un adversar a spus din sală că, anunţându-se la plenară victoria insurecţiei, se anticipează în mod ilegal asupra voinţei Congresului general al Sovietului din Rusia, Troţki a trebuit să răspundă în spiritul tacticii leniniste: „Voinţa Congresului general al Sovietelor a fost anticipată de insurecţia muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd” (pag. 85). El a fost nevoit să facă declaraţii în totală contradicţie cu ceea ce susţinuse cu două zile în urmă, la plenara din 23 octombrie a Sovietului din Petrograd.

Dar logica evenimentelor istorice n-a schimbat şi nici nu putea să schimbe esenţa oportunistă a lui Troţki, a adepţilor săi devotaţi şi a celorlalţi capitularzi, care negau, în principiu, posibilitatea victoriei revoluţiei socialiste şi a socialismului în Rusia, susţinând de fapt că cerinţelor istorice le-ar corespunde instaurarea republicii parlamentare burgheze. Calea pe care au urmat-o ulterior în partid şi în ţară a fost o serie neîntreruptă de acţiuni perfide împotriva politicii generale leniniste de construire a Statului sovietic şi de făurire a societăţii socialiste în U.R.S.S. Ei s-au situat pe o poziţie trădătoare în timpul tratativelor de pace de la Brest-Litovsk, s-au dedat la atacuri demagogice împotriva liniei leniniste de construire a socialismului pe baza noii politici economice, au împroşcat cu calomnii Comitetul Central al partidului, care înfăptuia cu consecvenţă linia leninistă de industrializare socialistă a ţării şi de colectivizare a agriculturii. Rezultatul firesc al acestei lupte continue a grupărilor şi fracţiunilor capitularde opoziţioniste împotriva liniei generale leniniste a fost îndepărtarea lor totală de partid şi trecerea pe poziţii antisovietice.

Ţinând seama de condiţiile obiective în care a trebuit să culeagă şi să interpreteze materialul pentru cartea sa, John Reed n-a putut cunoaşte destul de concret şi de precis activitatea centrelor de partid bolşevice în perioada pregătirii insurecţiei, ca şi în timpul ei, deoarece până la victoria insurecţiei partidul bolşevic şi personal Lenin au activat în ilegalitate. De aceea, este firesc că în carte nu este suficient oglindită lupta dârză a lui Lenin şi a celor mai apropiaţi tovarăşi ai săi împotriva capitularzilor şi împotriva liniei tactice a lui Troţki. Aceasta l-a împiedicat de altfel pe autor să vadă contradicţiile dintre cuvântările lui Troţki rostite în primele zile ale Revoluţiei din Octombrie.

Este greşită afirmaţia lui Reed că „nimeni nu credea nici măcar o clipă că bolşevicii ar putea păstra puterea mai mult de trei zile, cu excepţia, poate, a lui Lenin, a lui Troţki şi a muncitorilor şi soldaţilor de rând din Petrograd”. Împreună cu Lenin, Comitetul Central şi majoritatea covârşitoare a organizaţiilor bolşevice locale erau convinşi de trăinicia victoriei repurtate. Numai partidele falimentare – menşevicii şi socialiştii-revoluţionari –, numai reprezentanţii claselor exploatatoare care pierduseră puterea şi cei care le ţineau isonul, precum şi un pumn de capitularzi din sânul partidului bolşevic „proroceau” eşecul inevitabil al revoluţiei victorioase. Cât despre Troţki, chiar în această perioadă el a rostit la Congresul general al Sovietelor din Rusia o cuvântare plină de un pesimism dezolant despre destinele revoluţiei în Rusia. Nu corespunde realităţii istorice nici felul cum sunt expuse în carte împrejurările în care Comitetul Central al partidului a hotărât să înceapă insurecţia armată (vezi pag. 51 – 52 şi nota la pag. 52).

Aceste lipsuri, ca şi alte imprecizii din carte, au însă un caracter secundar şi nu afectează aprecierea principială a lucrării lui John Reed – un document literar de o remarcabilă importanţă, care ne înfăţişează adevărul despre Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie.

Pe John Reed l-au însufleţit ideile lui Lenin, ideile

partidului bolşevic, care şi-au găsit expresia în activitatea operativă a centrelor legale de conducere a insurecţiei, în eroismul, bărbăţia şi iniţiativa creatoare revoluţionară a poporului răsculat. Tocmai aceasta a permis ochiului său perspicace de revoluţionar înflăcărat şi de artist talentat să pătrundă în esenţa evenimentelor revoluţionare, care se desfăşurau în faţa sa, să înţeleagă profundul lor sens istoric. Şi aceasta constituie meritul cel mai de seamă al cărţii, care, după cum a arătat Lenin”, dă o expunere veridică, extraordinar de viu scrisă, a evenimentelor atât de importante pentru înţelegerea a ceea ce este revoluţia proletară şi dictatura proletariatului”.

Marele adevăr despre revoluţia populară din Octombrie din Rusia, căreia John Reed i-a consacrat cartea sa, nu a fost pe placul imperialiştilor din S.U.A. şi din alte ţări, care, prin calomniile mârşave ale presei lor la adresa bolşevicilor, a orânduirii sovietice din Rusia, căutau să abată atenţia maselor exploatate de ei de la exemplul contagios al curajului şi eroismului revoluţionar de care au dat dovadă muncitorii, ţăranii şi soldaţii ruşi. Ei au pus la cale confiscarea materialelor strânse de John Reed şi au încercat de şase ori, cu ajutorul unor atacuri banditeşti, să fure din biroul editurii manuscrisul cărţii, pentru a-l distruge.

Dar, în ciuda tuturor piedicilor şi greutăţilor, în 1919 cartea lui John Reed „Zece zile care au zguduit lumea” a apărut în S.U.A. Aceasta a fost prima lucrare din literatura universală care a relatat întregii omeniri adevărul despre revoluţia socialistă victorioasă din Rusia, acest început al unei ere noi în istoria omenirii – era revoluţiei proletare.

A. WILIAMS

BIOGRAFIA
LUI
JOHN REED

Cel dintâi oraş american în care muncitorii au refuzat să încarce muniţii pentru armata lui Kolceak a fost oraşul Portland de pe litoralul Pacificului. În acest oraş s-a născut la 22 octombrie 1887 John Reed.

Tatăl lui a fost unul dintre pionierii neînfricaţi, cu inima deschisă, pe care Jack London i-a zugrăvit în povestirile sale despre Vestul american. Era un om cu mintea ageră, care nu suferea ipocrizia şi prefăcătoria. În loc, să caute bunăvoinţa celor influenţi şi bogaţi, el se ridica împotriva lor, iar când trusturile, ca nişte uriaşe caracatiţe, şi-au întins tentaculele spre pădurile şi spre alte bogăţii naturale ale statului, el a pornit împotriva lor o luptă înverşunată. A fost prigonit, bătut, concediat din serviciu. Dar nu şi-a plecat niciodată capul în faţa duşmanului.

Aşadar, John Reed a moştenit de la tatăl său însuşiri admirabile: un temperament de luptător, o inteligenţă care ieşea din comun, curaj şi fermitate. Aptitudinile sale deosebite s-au manifestat de timpuriu, şi după absolvirea şcolii medii a fost trimis la celebra universitate americană Harvard. Aici îşi trimiteau de obicei odraslele regii petrolului, baronii cărbunelui şi magnaţii oţelului. Ei ştiau foarte bine că fiii lor, după ce vor petrece patru ani în lux făcând sport şi „studiind imparţial ştiinţa imparţială”, se vor întoarce acasă fără cea mai mică umbră de radicalism. Acestea sunt mijloacele prin care zeci de mii de tineri americani sunt transformaţi, în colegii şi universităţi, în apărătorii ordinii existente, în garda albă a reacţiunii.

John Reed a petrecut patru ani între zidurile universităţii Harvard, unde. datorită farmecului său personal şi talentelor înnăscute, a fost îndrăgit de toată lumea. Zilnic se lovea de tinerele vlăstare ale claselor avute şi privilegiate. Asculta lecţiile emfatice ale celor mai ortodocşi profesori de sociologie. Asculta predicile profesorilor de economie politică, marii pontifi ai capitalismului. Şi rezultatul a fost că a organizat un club socialist chiar în inima acestei citadele a plutocraţiei. Aceasta a fost ca o palmă pe obrazul docţilor ignoranţi. Profesorii săi se consolau gândindu-se că nu e decât o toană de copil. „O să se vindece de acest radicalism – spuneau ei – de îndată ce va ieşi pe poarta colegiului în arena largă a vieţii”.

John Reed şi-a terminat studiile, a primit un titlu academic, a păşit în lumea largă şi, într-un termen nemaivăzut de scurt, a cucerit-o. A cucerit-o prin dragostea sa de viaţă, prin entuziasmul şi condeiul său. Încă din universitate, ca redactor al unei mici reviste de satiră intitulate „Lampoon" („Zeflemeaua"), el s-a dovedit un maestru al stilului uşor şi sclipitor. Acum, de sub condeiul său ieşea un torent de poezii, povestiri şi drame. Editorii îl copleşeau cu oferte, revistele ilustrate îi plăteau onorarii aproape fabuloase, marile ziare îl solicitau să scrie comentarii despre cele mai importante evenimente ale vieţii internaţionale.

Aşa a devenit el hoinar în lumea largă. Cine voia să fie informat asupra evenimentelor la ordinea zilei n-avea decât să-l urmeze pe John Reed, căci pretutindeni unde se întâmpla ceva interesant era prezent ca o pasăre a furtunii.

În oraşul Paterson a avut loc o grevă a muncitorilor textilişti care s-a transformat într-o furtună revoluţionară. John Reed e în mijlocul greviştilor.

În statul Colorado robii lui Rockefeller au ieşit din gropile în care lucrau şi refuză să reia lucrul, înfruntând bâtele şi puştile păzitorilor înarmaţi. John Reed se află printre rebeli.

În Mexic ţăranii înrobiţi (peonii) au ridicat steagul răscoalei şi au pornit sub conducerea lui Villa spre Capitoliu. John Reed, călare, păşeşte alături de ei.

Reportaje despre această acţiune eroică au apărut în revista „Metropolitan". iar mai târziu în cartea „Mexicul revoluţionai". Cu stilul său liric. Reed a descris munţii purpurii şi întinsele deserturi „ocrotite de jur-împrejur de cactuşi uriaşi şi de arbuşti spinoşi". L-au fermecat platourile imense, clar şi mai mult I-au interesat locuitorii lor, exploataţi fără milă de moşieri şi de biserica catolică. El i-a descris pe peonii mexicani venind cu turmele de sus, de pe munte, în dorinţa de a se alătura armatelor de eliberare, cântându-şi seara cântecele lor lângă foc; i-a zugrăvit pe aceşti oameni înfometaţi şi înfiguraţi, desculţi

şi zdrenţuiţi, luptând neînfricat pentru pământ şi libertate.

A izbucnit apoi războiul imperialist – John Reed se afla pretutindeni unde bubuiau tunurile: în Franţa, în Germania, în Italia şi în Turcia, în Balcani şi în Rusia. Pentru că a demascat trădarea înalţilor funcţionari ţarişti şi a strâns materiale care dovedeau participarea lor la organizarea pogromurilor împotriva evreilor, a fost arestat de jandarmi împreună cu celebrul pictor Bordman Robinson. Dar ca întotdeauna, printr-o diplomaţie abilă, o întâmplare fericită sau un trac ingenios, el s-a smuls din ghearele lor şi, râzând. s-a aruncat într-o altă aventură.

Primejdia nu l-a speriat niciodată. Părea că e făcut pentru ea. El pătrundea întotdeauna în zonele interzise, în primele linii ale tranşeelor.

Cât de vie îmi apare în minte călătoria pe care am făcut-o cu John Reed şi cu Boris Reinstein pe frontul din Riga, în septembrie 1917! Maşina noastră se îndrepta spre sud, înspre Venden, când artileria germană a prins să bombardeze un sat dinspre răsărit. Şi deodată satul acesta a devenit pentru John Reed locul cel mai interesant din lume! A insistat să pornim într-acolo. Ne târam încet înainte, când deodată, în spatele nostru, a explodat un obuz uriaş şi porţiunea de drum pe care abia o străbătusem a sărit în aer, stârnind un nor negru de fum şi praf.

Ne-am prins speriaţi unul de celălalt, dar după o clipă numai John Reed zâmbea entuziasmat. Aveam impresia că o necesitate lăuntrică a firii sale fusese satisfăcută.

Aşa a colindat el întreaga lume, toate ţările, toate fronturile, trecând de la o peripeţie de necrezut la alta. Dar el nu era un simplu amator de aventuri, un ziarist-vagabond, un spectator imparţial, care observă calm suferinţele oamenilor. Dimpotrivă, suferinţele lor erau şi ale lui. Tot acest haos. ticăloşia, chinurile şi sângele ce se vărsa jigneau simţul lui de echitate şi decenţă. El se străduia să pătrundă cauzele tuturor acestor rele, pentru a ajuta stârpirea lor.

Iată-l revenind din peregrinările sale la New York, dar nu ca să se odihnească, ci ca să înceapă o muncă nouă, să facă agitaţie.

Când s-a întors din Mexic, a anunţat: „Da, în Mexic e răscoală şi haos. dar vina o poartă nu peonii lipsiţi de pământ, ci cei care seamănă nemulţumiri, trimiţând aur şi arme, adică companiile petrolifere americane şi engleze, care îşi dispută bogăţiile acestei ţări”.

Întorcându-se din Paterson, el a organizat în cea mai mare sală din New York, la Madison Square Gardens, un spectacol grandios, intitulat „Bătălia proletariatului din Paterson împotriva capitalului”.

Din Colorado a adus un reportaj despre represaliile din Ludlow, care prin unele aspecte depăşiseră grozăviile masacrului de la Lena, din Siberia. Reed a povestit aici cum minerii fuseseră alungaţi din casele lor. cum trăiau în corturi şi cum aceste corturi fuseseră stropite cu gaz şi incendiate, cum muncitorii care fugeau erau împuşcaţi ţie soldaţi şi cum vreo douăzeci de femei şi copii au pierit în flăcări. Şi, adresându-se lui Rockefeller, regele milionarilor, el exclamă: „Minele acestea sunt ale voastre, bandiţii şi soldaţii aceştia, plătiţi de voi. Voi sunteţi asasinii!”

Nici de pe câmpul de luptă el nu s-a întors cu vorbe goale despre cruzimile părţilor beligerante, ci blestemând însuşi războiul, ca o barbarie de la început până la sfârşit, ca o baie de sânge organizată de grupuri de imperialişti învrăjbite. În revista revoluţionară radicală „Liberator” („Eliberatorul”), în care el îşi publica fără plată cele mai bune lucrări, a apărut un furibund articol antimilitarist intitulat „Fă rost de o cămaşă de forţă pentru fiul tău soldat”. împreună cu alţi redactori, el a fost trimis în judecată la tribunalul din New York pentru trădare. Procurorul a făcut totul pentru a obţine de la juraţii cu vederi patriotice o sentinţă de condamnare. El a mers chiar până la a instala în apropierea tribunalului o fanfară care, în tot timpul procesului, cânta imnuri naţionale! Dar Reed şi tovarăşii săi şi-au apărat cu fermitate convingerile. Când Reed a declarat cu curaj că el consideră de datoria

sa să lupte pentru revoluţia socială sub steagul revoluţionar, procurorul l-a întrebat:

„Dar în actualul război aţi fi luptat sub steagul american?”

„Nu!” – a fost răspunsul categoric al lui Reed.

„De ce nu?”

Drept răspuns, Reed a rostit o cuvântare înfocată, în care a zugrăvit grozăviile pe care le-a văzut pe câmpul de luptă. Tabloul descris era atât de puternic şi de viu, încât chiar şi unii juraţi mic-burghezi cu idei preconcepute au fost impresionaţi până la lacrimi şi redactorii acuzaţi au fost achitaţi.

În momentul 5 n care America a intrat în război, Reed a trebuit să fie operat şi, în urma acestei operaţii, a pierdut un rinichi. Medicii l-au declarat inapt pentru serviciul militar.

„Pierderea rinichiului mă poate scuti de a fi în slujba războiului între două popoare – a declarat el –, dar ea nu mă scuteşte de a fi în slujba războiului între clase”.

În vara anului 1917, John Reed se grăbeşte să plece în Rusia, unde presimţise încă de la primele ciocniri revoluţionare că se apropie marele război de clasă.

Făcându-şi imediat o idee justă despre situaţia din Rusia, el şi-a dat seama că cucerirea puterii de către proletariat este logică şi inevitabilă. Era însă neliniştit din cauza tărăgănelilor şi amânărilor. În fiecare dimineaţă se trezea şi, cu un siroţământ vecin cu iritarea, constata că revoluţia încă nu începuse. În sfârşit, Smolnîi a dat semnalul şi masele au pornit la lupta revoluţionară. Şi, firește, John Reed a pornit şi el, alături de poporul rus. Era prezent peste tot: la dizolvarea preparlamentului, la ridicarea baricadelor, la ovaţiile făcute lui Lenin şi Zinoviev când aceştia au ieşit din ilegalitate, la căderea Palatului de Iarnă…

Despre toate acestea el ne vorbeşte în cartea sa.

El a strâns material de pretutindeni, fiind prezent peste tot. A adunat colecţii întregi ale ziarelor „Pravda”, „Izvestiia”, toate proclamaţiile, broşurile, manifestele şi

afişele. Avea o pasiune deosebită pentru afişele politice. Cum apărea un afiş nou, el nu stătea mult pe gânduri şi-l rupea de pe zid, dacă nu şi-l putea procura pe altă cale.

În zilele acelea se tipăreau atât de multe afişe şi cu atâta grabă. Încât era greu să găseşti pe ziduri loc pentru toate. Afişele cadete, socialist-revoluţionare, menşevice, socialist-revoluţionare de stânga şi bolşevice erau lipite unele peste altele, formând straturi atât de groase, încât într-o zi Reed a rupt un strat format din 16 afişe. Dând buzna în camera mea şi agitând acest strat gros de hârtie, el a strigat: „Uită-te! Dintr-o singură lovitură am pus mâna pe întreaga revoluţie şi contrarevoluţie!”

Astfel, prin diferite mijloace, el a strâns o excelentă colecţie de materiale. Era atât de interesantă, încât după 1918, la sosirea în portul New Yoijk, agenţii ministrului justiţiei americane i-au confiscat-o. Reed a reuşit însă să reintre în posesia ei şi s-o ascundă într-o odăiţă din New York, unde, în zgomotul trenurilor subterane şi aeriene care treceau peste capul şi pe sub picioarele lui, a scris singur la maşină „Zece zile care au zguduit lumea”.

Fireşte, fasciştii americani ar fi vrut ca această carte să nu ajungă în mâinile publicului. De şase ori au atacat ei birourile editurii încercând să fure manuscrisul. Pe un autograf dat pe fotografia sa, John Reed a scris: „Editorului meu Horace Liveright, care era cât pe ce să se ruineze tipărind această carte”.

Dar această carte nu a fost singurul rod al activităţii sale literare, legate de propagarea adevărului despre Rusia. Burghezia, fireşte, nu voia să audă acest adevăr. În ura şi în teama ei de revoluţia rusă, burghezia încerca s-o înece într-un torent de minciuni. Şuvoaie nesfârşite de calomnii mârşave se revărsau de la tribunele politice, de pe ecranele cinematografelor, din coloanele ziarelor şi revistelor. Revistele, care altă dată solicitau articolele lui Jolin

Reed, nu mai publicau acum nici un singur rând scris de el. Aceste măsuri n-au putut însă să-i închidă gura. Reed a început să vorbească la mitingurile de masă.

El a înfiinţat o revistă proprie. A devenit redactorul responsabil al revistei socialiste de stânga „Veacul revoluţionar”, iar apoi al revistei „Comunistul”. A scris numeroase articole pentru „Liberator”, a făcut ocolul întregii Americi luând parte la diferite conferinţe, arătând adevărul tuturor celor cu care intra în contact, contaminându-i cu entuziasmul şi elanul său revoluţionar. În sfârşit, a organizat în însăşi inima capitalismului american Partidul muncitoresc comunist, întocmai după cum cu zece ani în urmă organizase Clubul socialist în inima universităţii Harvard.

Ca de obicei, „înţelepţii” dăduseră greş. Radicalismul lui John Reed a fost orice vreţi, numai o „toană trecătoare” nu. În ciuda profeţiilor, contactul cu lumea exterioară nu l-a lecuit pe Reed, ci a întărit şi a adâncit mai mult radicalismul său. Burghezia s-a putut convinge cât de profund şi de puternic era acum radicalismul lui citind ziarul „Glasul muncii”, noul organ comunist al cărui redactor responsabil era Reed. Burghezia americană şi-a dat seama că în S.U.A. a apărut, în sfârşit, un adevărat revoluţionar. Acum chiar numai cuvântul „revoluţionar” o face să se înfioare! E drept că în trecutul îndepărtat, în America au fost revoluţionari şi chiar şi acum mai există societăţi care se bucură de o înaltă stimă şi consideraţie, ca „Fiicele revoluţiei americane” şi „Fiii revoluţiei americane”. Acesta este tributul pe care burghezia reacţionară îl plăteşte amintirii revoluţiei din 1776. Dar cei care au săvârşit acea revoluţie nu mai sunt de mult în lumea celor vii, pe când John Reed era un revoluţionar viu. nesuferit de viu. era o provocare, un flagel pentru burghezie 1

De aceea burgheziei nu-l mai rămânea decât un singur lucru: să-l ţină pe Reed închis. Începură arestările: a fost arestat o dată, de două ori, de douăzeci de ori. La Filadelfia, poliţia a închis sala în care urma să ţină o cuvântare, crezând că-l va împiedica în felul acesta să vorbească. Reed se urcă pe o ladă de săpun, şi de la această tribună s-a adresat unei mulţimi uriaşe, care

blocase strada. Mitingul a avut un succes atât de răsunător şi au luat parte la el atâţia simpatizanţi, încât atunci când Reed a fost arestat pentru „tulburarea ordinii" nu s-a putut smulge de la juraţi un verdict de condamnare. Părea că niciun oraş american nu se simţea liniştit până nu-l aresta pe John Reed măcar o singură dată. Dar el a reuşit mereu să scape, eliberându-se pe cauţiune sau amânând procesele. Apoi pornea grăbit să dea lupta pe o arenă nouă.

Burghezia occidentală şi-a luat obiceiul să pună toate eşecurile şi nenorocirile sale pe seama revoluţiei din Rusia. Una din crimele înspăimântătoare care se atribuiau acestei revoluţii a fost că l-a făcut pe acest tânăr şi talentat american un fanatic al revoluţiei. Dar realitatea a fost alta.

Nu Rusia I-a făcut pe John Reed revoluţionar. Sângele revoluţionar american curgea în vinele lui chiar de la naştere. Da, cu toate că americanii sunt de obicei înfăţişaţi ca o naţiune obeză. mulţumită de sine şi reacţionară, în vinele lor curge totuşi revolta şi indignarea. Amintiţi-vă de marii răzvrătiţi ai trecutului: Thomas Paine, Walt Whitman, John Brown şi Parsons. Dar tovarăşii de luptă şi prietenii de azi ai lui John Reed – Bill Haywood.

Robert Minor, Rutenberg II Foster! Amintiţi-vă de ciocnirile sângeroase din industrie, de la Homestead, Pullman şi Laurent, ca şi de lupta I.W.W. (Muncitorii industriali din întreaga lume). Toţi aceştia, atât liderii cât şi masele, sunt de origine pui americană. Şi, cu toate că astăzi acest lucru nu este cu lotul evident. În sângele americanilor există o puternică doză de spirit de iSzvrătire.

Prin urmare, nu se poate spune că Rusia l-a făcut pe John Reed revoluţionar. Ea a făcut însă din el un revoluţionar *consecvent*, *care a* încă (*at să gândească ştiinţific*. Aceasta este un mare merit al ei. Ea l-a făcut să-şi adune pe masa de lucru cărţile lui Marx, Engels şi Lenin. Ea l-a ajutat să înţeleagă procesul istoric şi desfăşurarea evenimentelor. Ea l-a determinat să înlocuiască concepţiile sale umanitariste, oarecum nebuloase, prin faptele aspre (l

palpabile ale economiei. Şi tot ea l-a îndemnat să devină dascălul mişcării muncitoreşti americane, căreia a căutat să-i dea aceeaşi bază ştiinţifică pe care au căpătat-o propriile sale convingeri

„Dar nu în politică e forţa ta, John!” – ti spuneau lui Reed prietenii săi. „Tu eşti un artist, nu un propagandist. Ar trebui să-ţi consacri talentul creaţiei literare!” Şi el simţea deseori adevărul acestor vorbe, deoarece în capul său se năşteau mereu versuri, romane şi drame noi, care se cereau scrise, turnate în forme concrete. Şi când prietenii săi insistau să lase la o parte propaganda revoluţionară şi să se aşeze la masa de scris, Reed le răspundea zâmbind: „Bine, mă conformez imediat”.

Dar nu renunţa nici pentru o clipă la activitatea sa revoluţionară. Nu putea să renunţe 1 Revoluţia rusă îl cucerise definitiv. El devenise un adept convins al ei. Ea l-a silit să-şi subordoneze înclinaţiile anarhiste, nestatornice, disciplinei riguroase a comunismului. Ea l-a trimis ca un profet cu făclia aprinsă în oraşele Americii, ea l-a chemat la Moscova în 1919 să lucreze în Internaţionala Comunistă, pentru fuzionarea celor două partide comuniste din S.U.A.

Înarmat cu date noi ale teoriei revoluţionare, el porneşte într-o călătorie ilegală spre New York. Trădat de un marinar şi debarcat de pe vas, el este aruncat în celula unei închisori din Finlanda. De acolo se întoarce iarăşi în Rusia, colaborează la revista „Internaţionala Comunistă”, strânge materiale pentru o carte nouă, participă ca delegat la Congresul popoarelor din Orient care s-a ţinut la Baku. Îmbolnăvindu-se de tifos exantematic (pe care l-a contractat, probabil, în Caucaz) şi istovit de munca excesivă, el n-a rezistat bolii, şi duminică 17 octombrie 1920 s-a stins din viaţă.

Asemenea lui John Reed au mai fost şi alţi ostaşi care au luptat împotriva frontului contrarevoluţionar din America şi Europa, cu aceeaşi vitejie cu care Armata Roşie a dus lupta împotriva contrarevoluţiei în U.R.S.S. Unii au căzut victime ale pogromurilor, alţii au amuţit pentru totdeauna în închisori. Unul a pierit în Marea Albă, în

timpul unei furtuni, pe când se întorcea în Franţa. Altul s-a prăbuşit la San Francisco cu un avion, în timp ce arunca proclamaţii de protest împotriva intervenţiei. Oricât de înverşunat a fost atacul imperialiştilor împotriva revoluţiei, el ar fi fost şi mai crâncen dacă n-ar fi existat aceşti luptători. Fiecare din ei a făcut ceva pentru a micşora presiunea contrarevoluţiei. Nu numai ruşii, ucrainenii, tătarii ţi caucazienii au ajutai revoluţia rusă, dar – deşi într-o măsură mai mică – şi francezii, germanii, englezii şi americanii. Printre aceste „figuri neruso" chipul lui John Reed se situează pe primul plan, deoarece a fost un om excepţional de înzestrat, care a murit în plină înflorire a forţelor sale…

Când din Helsingfors şi Revel ne-a parvenit ştirea că John Reed a murit, am fost convinşi că e o nouă minciună dintre cele confecţionate zilnic în fabricile contrarevoluţionare de falsuri. Dar când Louise Bryant ne-a confirmat această ştire zguduitoare, oricât de dureros ne-a fost, a trebuit să părăsim speranţa de a mai primi dezminţirea ei.

Cu toate că John Reed a murit ca un exilat şi ameninţat de o condamnare la 5 ani închisoare, până şi presa burgheză a fost nevoită să recunoască meritele sale de artist şi de om. Burghezia a simţit o maro uşurare: John Reed, care se pricepea atât de bine să demaşte falsitatea şi ipocrizia ei, care o biciuia atât de necruţător cu condeiul său. nu mai era!

Cercurile radicale din America au suferit o pierdere ireparabilă. Tovarăşii care nu trăiesc în America nu pot să-şi dea seama decât foarte greu ce pierdere a însemnat moartea sa. Ruşii consideră absolut firesc, ca ceva de la sine înţeles, că omul trebuie să moară pentru convingerile sale. În această privinţă ei nu lasă loc nici unui sentimentalism. În Rusia Sovietică, mii şi zeci de mii de oameni au căzut în lupta pentru socialism. Dar în America au fost destul de puţine asemenea victime. Dacă vreţi, John Reed a fost primul martir al revoluţiei comuniste, precursorul miilor care vor veni. Sfârşitul neaşteptat al

vieţii sale undeva în îndepărtata Rusie supusă blocadei a însemnat pentru comuniştii americani o lovitură cumplită. Reed a trecut prin viaţă ca un meteor.

Vechilor săi prieteni şi tovarăşi nu le rămâne decât o singură consolare – că John Reed se odihneşte în unicul loc din lume unde ar fi vrut să fie înmormântat: în piaţa din faţa Kremlinului.

Aici, deasupra mormântului său, a fost ridicat un monument corespunzător caracterului său: un bloc neşlefuit de granit, pe care au fost săpate cuvintele:

„JOHN REED. DELEGAT LA INTERNAŢIONALA A III-A, 1920".

CUPRINS

Pag.
PREFAŢĂ LA EDIŢIA AMERICANĂ 5
PREFAŢĂ LA EDIŢIA RUSĂ (j
PREFAŢA 9
NOTE ŞI EXPLICAŢII 14
Capitolul 1. FUNDALUL 25
Capitolul II. FURTUNA SE APROPIE 37
Capitolul III. ÎN AJUN 55
Capitolul IV. CĂDEREA GUVERNULUI PROVIZORIU 77
Capitolul V. CU TOATE FORŢELE ÎNAINTE! 102
Capitolul VI. COMITETUL SALVĂRII 126
Capitolul VII. FRONTUL REVOLUŢIONAR 143
Capitolul VIII. CONTRAREVOLUŢIA 157
Capitolul IX. VICTORIA 173
Capitolul X. MOSCOVA 191
Capitolul XI. CUCERIREA PUTERII 21) 1
Capitolul XII. CONGRESUL ŢĂRANILOR 222
ANEXE 237
POSTFAŢA EDITURII DE STAT PENTRU LITERATURĂ POLITICĂ DIN MOSCOVA 321
A. *Wilicims*. BIOGRAFIA LUI JOHN REED 320